

INTERNATIONAL MAGAZINE
RNI No. 61816/95

30/-

ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ॥

ਗੁਰਤਾਨ ਮਾਰਗ

ਜੂਨ 2017

ਪੰਜਿ ਪਿਆਲੇ ਪੰਜ ਪੀਰ ਛਠਮੁ ਪੀਰੁ ਬੈਠਾ ਗੁਰੁ ਭਾਰੀ॥
ਅਰਜਨ ਕਾਂਦਿਆ ਪਲਟਿਕੈ ਮੂਰਤਿ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਵਾਰੀ॥

ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜਾ

ਤੱਤਕਰਾ

1.	ਸੰਪਾਦਕੀ	5
	ਭਾਈ (ਡਾ.) ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	
2.	ਬਾਰਹਮਾਹਾ	7
	ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ	
3.	ਗੋਬਿੰਦ ਭਾਉ ਭਗਤਿ ਦਾ ਭੁਖਾ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	11
4.	ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	20
4.	ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ-ਬੰਦੀ ਛੋੜ ਦਿਵਸ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	24
2.	ਜਿਨਾ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਨ ਵਿਸਰੇ.....॥ (ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼) ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ	31
4.	ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	42
5.	ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਜੀਵਨ ਪਦ ਕਾਰਨਿ.....॥ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ	46
7.	ਨੌਂ ਰਤਨ - ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਗਿਆਨੀ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ	51
8.	ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਗਮਨ ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ	55
10.	ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਰਥ-ਭੰਡਾਰ ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ	58
11.	ਪੁਰਨ ਤੰਦਰੂਸਤੀ ਲਈ ਅਨੁਭਵੀ ਮਾਰਗ ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ	60
12.	ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ :- ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ, ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਵੈਬਸਾਈਟ, ਕੀਰਤਨ ਲਾਈਵ ਟੈਲੀਕਾਸਟ, ਬੈਂਕ ਅਕਾਊਂਟ, ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਫਾਰਮ, ਹਸਪਤਾਲ ਅਤੇ ਪੁਸਤਕ ਸੁਚੀ	63

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਜਿਨੀ ਸਚੁ ਪਛਾਣਿਆ ਸਚਿ ਰਤੇ ਭਰਪੂਰਿ ॥
 ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਮਨੁ ਬੋਧਿਆ ਪ੍ਰਭੁ ਮਿਲਿਆ ਆਪਿ ਹਉਰਿ॥੨ ॥
 ਆਪੇ ਰੰਗਿਣੇ ਰੰਗਿਣੁ ਸਬਦੇ ਲਇਣੁ ਮਿਲਾਇ ॥
 ਸਚਾ ਰੰਗੁ ਨ ਉਤਰੈ ਜੋ ਸਚਿ ਰਤੇ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥

ਅੰਗ- ੩੨

ਅਧਿਆਤਮਕਤਾ ਦੇ ਪਾਂਧੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰਮ, ਉਪਾਸਨਾ, ਗਿਆਨ, ਵਿਗਿਆਨ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਲੰਘਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪਉੜੀ ਦਰ ਪਉੜੀ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੀਆਂ ਮੰਜਲਾਂ ਤੈਅ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। 'ਸੰਤ ਕਾ ਮਾਰਗੁ ਧਰਮ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕੋ ਵਡਭਾਗੀ ਪਾਏ ॥' ਮਲ, ਵਿਖਸੇਪ ਅਤੇ ਅਵਰਨ ਦੀ ਭੀਤ ਨੂੰ ਤੋੜਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਵਾਸਾ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 'ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ ਕਿਵ ਭੁੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ' ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰੱਬੀ ਰੂਹਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮਕਸਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 'ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੁ ਹੈ ਆਪਣਾ ਮੁਲੁ ਪਛਾਣੁ ॥' ਦੀ ਸਾਰਥਕਤਾ ਅਤੇ ਪੁਰਨਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਧੇਅ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਅਭੇਦ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਣੀ ਇਹ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਸੰਤ ਜਨਾ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਹੀ ਆਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਰਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। 'ਹੈਨਿ ਵਿਰਲੇ ਨਾਹੀ ਘਣੇ ਫੈਲ ਫਕੜੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥
 ਕੋਟਨ ਮੈ ਨਾਨਕ ਕੋਊ ਨਾਰਾਇਨੁ ਜਿਹ ਚੀਤਿ ॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਘਾਲਣਾ ਕਮਾਈਆਂ ਕੇਵਲ ਇਸ ਜਨਮ ਦੀਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਗੋਂ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂ ਦੀਆਂ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀਆਂ ਕਮਾਈਆਂ ਨੂੰ ਫਲ ਲਗਦਾ ਹੋਇਆ ਇਸ ਜਨਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 'ਹਰਿ ਕਾ ਭਗਤੁ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀ ਛਪੈ ॥' ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਫੁਰਮਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਇਸ ਜਨਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਾਣੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

'ਆਵੈ ਸਾਹਿਬੁ ਚਿਤਿ ਤੇਰਿਆ ਭਗਤਾ ਡਿਠਿਆ ॥
 ਮਨ ਕੀ ਕਟੀਐ ਮੈਲੁ ਸਾਧਸੰਗੁ ਵੁਠਿਆ ॥' ਅੰਗ-੫੨੦
 ਜਿਨਾ ਦਿਸੰਦਿਤਿਆ ਦੁਰਮਤਿ ਵੰਵੈ ਮਿਤ੍ਰ ਅਸਾਡੜੇ ਸੇਈ ॥
 ਹਉ ਢੁਢੇਦੀ ਜਗੁ ਸਬਾਇਆ ਜਨ ਨਾਨਕ ਵਿਰਲੇ ਕੋਈ ॥
 ਅੰਗ - ੫੨੦

ਇਹ ਨੀਸਾਣੀ ਸਾਧ ਕੀ ਜਿਸੁ ਭੇਟ ਤਰੀਐ ॥
 ਅੰਗ - ੩੨੦

ਇਹ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਭਰਪੂਰ ਰੱਬੀ ਰੂਹਾਂ ਸੰਸਾਰ ਮੰਚ ਤੇ ਆ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਇਹੋ ਜਿਹੋ ਕਾਰਜ ਕਰਕੇ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ

ਜੋ ਰਹਿੰਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੱਕ ਨਿਵੇਕਲੇ ਅਤੇ ਅਲੋਕਿਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਸਨ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ (ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਆਪ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸੰਤ ਦਾ ਕੋਈ ਜੀਵਨ ਨਹੀਂ ਲਿਖ ਸਕਦਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਲਿਖਣ ਸਬੰਧੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਬਚਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਸਨ, ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਉਚਾਰਨ ਹੋਏ ਪ੍ਰਵਚਨ ਸੁਣਾਉਣ ਲੱਗਿਆਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕਰਨੇ ਕਿ ਸੰਤ ਦਾ ਜੀਵਨ ਦੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਅੰਦਰੂਨੀ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਅਤੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀਆਂ, ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਦੀਆਂ ਉਚਤਾਈਆਂ ਅਤੇ ਗਹਿਰਾਈਆਂ ਦਾ। ਦੂਜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਬਾਹਰੀ ਕਿਰਿਆ। ਬਾਹਰੀ ਕਿਰਿਆ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਤਾਂ ਹਰ ਇਕ ਬਿਆਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਵੀ ਪੁਰਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਅੰਦਰੂਨੀ ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਦੀਆਂ ਰਸਦਾਇਕ, ਅਨੰਦਾਇਕ, ਲੋਭਾਇਮਾਣ, ਰਿੱਧੀਆਂ-ਸਿੱਧੀਆਂ ਦੇ ਮੰਡਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਲੰਘ ਕੇ ਨਿਰਲੇਪਤਾ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਇਹ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਬਿਆਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਤਮਿਕ ਉਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਭੁੰਚਣ ਵਾਲਾ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟਾਵ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਸ ਵਾਸਤੇ ਵੀ 'ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਗੁੰਗੇ ਗੁੜੁ ਖਾਇਆ ਪ੍ਰਫੇ ਤੇ ਕਿਆ ਕਹੀਐ ॥' ਵਾਲੀ ਅਵਸਥਾ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। 'ਤੁ ਦਰੀਆਉ ਦਾਨਾ ਬੀਨਾ ਮੈ ਮਹੂਲੀ ਕੈਸੇ ਅੰਤੁ ਲਹਾ ॥' ਵਾਲੀ ਆਤਮਿਕ ਛੋਹ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਤਾਸੇ ਦਾ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਘੁਲ ਜਾਣਾ ਹੀ ਅਭੇਦ ਅਵਸਥਾ ਕਹਿਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖਣੇ ਜਾਂ ਬੋਲਣੇ ਸਾਡੀ ਦੁਨਿਆਵੀ ਬੁੱਧੀ ਤੋਂ ਪਾਰ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਰੱਬੀ ਰੂਹਾਂ ਆਤਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਸੀਂਦੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੇਸ਼ - 'ਬੇਗਮ ਪੁਰਾ ਸਹਰ ਕੋ ਨਾਉ' ਹੈ। ਉਹ ਬੇਗਮਪੁਰੇ ਦੇ ਵਾਸੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਭਾਵੇਂ ਆਤਮਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਲਿਖਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਬਚਨਾਂ ਅਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਕਾਰਜਾਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਝਲਕਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੁੱਚੀਆਂ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿੰਨੀ ਲੰਮੀ ਨਦਰਿ ਰਖਦੇ ਸੀ। 'ਦੇ ਲੰਮੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲੀਐ ॥' ਦੇ ਪਾਂਧੀ ਸਨ।

ਟਕਰਾਅ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੂਸ਼ਿਤ ਹੋ ਰਹੇ ਖਿਆਲਾਂ ਬਾਰੇ ਉਹ ਅਕਸਰ ਬਚਨ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਅਜੋਕੀ ਦੂਸ਼ਿਤਾ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੇਧ ਦੇਣੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਲੜ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣਾ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪੱਲਾ ਫੜ ਕੇ ਰੱਖਣਾ। ਬਹੁਤ ਕੁਝ (ਖਾਸ ਕਰਕੇ) ਧਾਰਮਿਕ ਵਰਗ ਵਿਚ ਵਾਪਰਨਾ ਹੈ ਪਰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਟੇਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਰੱਖਣੀ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਕਸਵੱਠੀ ਤੋਂ ਹਰ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਪਰਖਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿਸਾਖੀ 1995 ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਨੇਕਾਂ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਪੁਸਤਕਾਂ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦੀਆਂ। ਇਸ ਸਮੁੱਚੇ ਰੂਹਾਨੀ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਇਕੋਇਕ ਮਕਸਦ ਹੈ ਕਿ ਜਗਿਆਸੂ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਭਿਆਨਕ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਹੀ ਰਾਹ ਲੱਭ ਪਵੇ। ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਮਨੁੱਖ ਦੇਹੀ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਹੋ ਸਕੇ। ਇਸੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਦੀ ਲੱਖਤਾ ਹੋ ਸਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਰਚਿਤ ਸਾਰਾ ਧਾਰਮਿਕ ਸਾਹਿਤ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕੋਨੇ-ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕਰਕੇ ਜਗਿਆਸੂ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਸੇਧ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਜ਼ੂਬ (ਧਰਮ) ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦੇ ਹੋਣ। ਅੱਜ ਹਰ ਸੋਝੀ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ, ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲਾਂ ਦਾ ਪਾਂਧੀ ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਅਸਚਰਜ ਹੈ ਕਿ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਕਾਰਜ ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਲਈ ਕੀਤੇ ਹਨ -

**ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹਰੂ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ ॥
ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਏ ॥**
ਅੰਗ- ੨੪੯

ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕਾਰਜ 'ਜੀਅ ਦਾਨ' ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰੱਬ ਤੋਂ ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਰੱਬ ਨਾਲ ਹੀ ਜੋੜ ਦੇਣਾ ਇਹ ਜੀਅ ਦਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 'ਜੋ ਜੀਵਿਆ ਜਿਸੁ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ਸੋਇ ॥ ਨਾਨਕ ਅਵਰੁ ਨ ਜੀਵੈ ਕੋਇ ॥' ਇਹ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਵਿਚ ਵੀ ਦਿੜ੍ਹੁ ਕਰਵਾਇਆ ਅਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਆਰੰਭੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਕਾਰਜ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਅਤੇ ਜਗਿਆਸੂ ਜਨਾਂ ਲਈ ਚਾਨਣ ਮੁਨਾਰਾ ਬਣ ਕੇ ਸੇਧ ਦਿੰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ।

ਪਿਆਰੇ ਰੰਗਲੇ ਸੱਜਣਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਦੀਵਾ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਆਉ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਚਲਾਏ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਝਲਕ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੀਏ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ਬੋਅਂ ਵੰਡਦਾ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' 22 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਕਰਕੇ 23ਵੇਂ ਸਾਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਬੇਅੰਤ ਪ੍ਰੇਮੀ 22 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਹੱਥੀਂ ਵੰਡਣ, ਰਿਨ੍ਹਾਲ ਦੇ ਚੰਦੇ, ਨਵੇਂ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਉਣ

ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਭਨਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲੇਖੇ ਵਿਚ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ ਕਲਾ ਬਖਸ਼ਣ। ਵਿਦਿਅਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚੋਂ ਆਰੰਭੇ ਗਏ ਸਕੂਲ ਕਾਲਜ ਆਪਣੀ ਮਿਸਾਲ ਆਪ ਹਨ। ਮਿਆਰੀ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਧਾਰਮਿਕਤਾ, ਮਨੁੱਖਤਾ, ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦਾ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਤੇ ਸਿਖਾਉਣਾ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ। ਫਰੀ ਸਿਲਾਈ ਸੈਟੰਰ, ਫਰੀ ਹਸਪਤਾਲ ਅਤੇ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ ਵਰਦਾਨ ਸਿੱਧ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਬੇਅੰਤ ਦੂਰ ਨੇੜੇ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਧਾਰਮਿਕ ਦੀਵਾਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦੇਸ਼ਾਂ-ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਪ੍ਰਸਾਰ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜਥਿਆਂ ਵਲੋਂ ਦਿਨ ਰਾਤ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਅਤੇ ਆਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਲਈ 24 ਘੰਟੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦੇ ਸੁਚੰਜੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਵਲੋਂ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਕਾਰਜਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭਾਗ ਹਨ। ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਦੀ ਮਦਦ, ਘੱਟ ਫੀਸ ਤੇ ਉਚੀ ਮਿਆਰੀ, ਆਧੁਨਿਕ ਸਾਧਨਾਂ ਭਰਪੂਰ ਵਿਦਿਆ ਦੇਣੀ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਵ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਜਨ, ਟਰੱਸਟ ਮੈਂਬਰ, ਸੇਵਾ ਸਸਤ ਕੇ ਸਮੁੰਹ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਾਤਰ ਬਣੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਹਾਂਪੁਰਖ (ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਦੀ ਸੁਚੰਜੀ ਰਾਹੁਨਮਾਈ ਹੇਠ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਟਰੱਸਟ ਮੁੱਖੀ ਖੁਦ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਭਾ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਿਲੀ ਅਰਦਾਸ ਹੈ। ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰਾਂ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। 17 ਜੂਨ ਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜਾ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਾਵਨ ਧਰਤੀ ਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਰੁਪ ਵਿਚ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਮੁੰਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਵਸ ਸਮਾਗਮ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਸਮੁੰਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਪ੍ਰੇਮੀ ਆਪ ਲਾਇਡ ਮੈਂਬਰ ਬਣੇ ਅਤੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦੇ ਹੋਰ ਲਾਇਡ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਪਾਤਰ ਬਣੇ।

ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਸਮੁੰਹ ਸੰਗਤਾਂ ਇਸ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਨੂੰ ਸਹਿਯੋਗ ਬਖਸ਼ਣਗੀਆਂ।

**ਭਾਈ (ਡਾ.) ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਮੈਨੋਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ'**

ਆਸਾੜ੍ਹ ਸੁਹੰਦਾ ਤਿਸੁ ਲਗੈ ਜਿਸੁ ਮਨਿ ਹਰਿ ਚਰਣ ਨਿਵਾਸ ॥

(ਆਸਾੜ੍ਹ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸੰਗਰਾਂਦ : 15 ਜੂਨ, ਦਿਨ ਵੀਰਵਾਰ)

(ਡਾ.) ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦੋ 'ਬਾਰਹਮਾਹ' ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਬਾਰਹਮਾਹ ਤੁਖਾਰੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅੰਗ 1107 ਤੇ ਸਮੇਤਿਤ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਬਾਰਹਮਾਹ ਮਾਝ ਰਾਗ ਵਿਚ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅੰਗ 133 ਤੇ ਸਮੇਤਿਤ ਹੈ। ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਮਾਝ ਰਾਗ ਵਿਚ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੇ ਬਾਰਹਮਾਹ ਦਾ ਪਾਠ ਹੀ ਸੁਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚਾਰ (ਕਥਾ) ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਰਚਿਤ ਤੁਖਾਰੀ ਰਾਗ ਵਾਲਾ ਬਾਰਹਮਾਹ ਕਿਉਂ ਘੱਟ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤੇ ਵੀਚਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਇਸ ਦਾ ਇਕੋ ਕਾਰਨ ਇਹ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਬਾਰਹਮਾਹ ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਕਾਫੀ ਕਠਨ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵ-ਰੂਪੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਜੋ ਸਿਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਅਦਭੂਤ ਨਜ਼ਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅਲੰਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਬੰਨਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਧਾਰਨ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਭਾਵ-ਅਰਥ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਮੁਸ਼ਕਲ ਪੇਸ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਬਾਰਹਮਾਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਾਧਾਰਨ, ਸਰਲ ਅਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵ-ਰੂਪੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਕੇ ਆਮ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮਾਝ ਰਾਗ ਦਾ ਬਾਰਹਮਾਹ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਪਦੇਸ਼ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਇਕੋ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਇਕੋ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਛੋੜੇ ਤੋਂ ਦ੍ਰੈਤ ਭਾਵ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾਣ ਨਾਲ ਦੈਤ ਭਾਵ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਤਾਂਘ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਜੁਗਤਿ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਸਿਮਰਨ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਸੁਖ, ਸਾਂਤੀ, ਸਹਿਜ ਅਤੇ ਵਿਸਮਾਦ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਵਸਥਾ ਭੇਦ ਦਾ ਗਿਆਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਲਿਖਤ ਰਾਹੀਂ ਆਪ ਸਭ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਦੋਨੋਂ ਬਾਰਹਮਾਹ ਦੇ ਪਾਠ ਅਤੇ ਸਰਲ ਵਿਆਖਿਆ ਭੇਂਟ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਬਾਰਹ ਮਾਹਾ ਮਾਝ ਮਹਲਾ ੫ ਘਰੂ ੪

ਆਸਾੜ੍ਹ ਤਪੰਦਾ ਤਿਸੁ ਲਗੈ ਹਰਿ ਨਾਹੁ ਨ ਜਿੰਨਾ ਪਾਸਿ ॥
ਜਗਜੀਵਨ ਪੁਰਖੁ ਤਿਆਗ ਕੈ ਮਾਣਸ ਸੰਦੀ ਆਸ ॥
ਦੁਯੈ ਭਾਇ ਵਿਗੁਚੀਐ ਗਲਿ ਪਈਸੁ ਜਮ ਕੀ ਫਾਸ ॥

ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਮਥੈ ਜੋ ਲਿਖਿਆਸੁ ॥
ਹੈਣ ਵਿਹਾਣੀ ਪਛਤਾਣੀ ਉਠਿ ਚਲੀ ਗਈ ਨਿਰਾਸ ॥
ਜਿਨ ਕੌ ਸਾਧੂ ਭੇਟੀਐ ਸੋ ਦਰਗਹ ਹੋਇ ਖਲਾਸੁ ॥
ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਪ੍ਰਭ ਆਪਣੀ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਹੋਇ ਪਿਆਸ ॥
ਪ੍ਰਭ ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਦੂਜਾ ਕੋ ਨਹੀਂ ਨਾਨਕ ਕੀ ਅਰਦਾਸੁ ॥
ਆਸਾੜ੍ਹ ਸੁਹੰਦਾ ਤਿਸੁ ਲਗੈ ਜਿਸੁ ਮਨਿ ਹਰਿ ਚਰਣ ਨਿਵਾਸ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੪

ਆਸਾੜ੍ਹ ਤਪੰਦਾ ਤਿਸੁ ਲਗੈ ਹਰਿ ਨਾਹੁ ਨ ਜਿੰਨਾ ਪਾਸਿ ॥
ਜਗਜੀਵਨ ਪੁਰਖੁ ਤਿਆਗ ਕੈ ਮਾਣਸ ਸੰਦੀ ਆਸ ॥
ਦੁਯੈ ਭਾਇ ਵਿਗੁਚੀਐ ਗਲਿ ਪਈਸੁ ਜਮ ਕੀ ਫਾਸ ॥

ਕਠਨ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ - ਨਾਹੁ - ਪਤੀ, ਖਸਮ; ਮਾਣਸ=ਮਨੁੱਖ, ਸੰਦੀ=ਦੀ, ਦੁਯੈ ਭਾਇ=(ਇਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ) ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ, ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨਾਲ ਮੋਹ, ਵਿਗੁਚੀਐ=ਖੁਆਰ ਹੋਈਦਾ ਹੈ, ਜਮ ਕੀ ਫਾਸ=ਜਮਦੂਤਾਂ ਦੀ ਫਾਹੀ

ਵਿਆਖਿਆ - ਹਾੜ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵ-ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤਪਸ਼ ਭਰਿਆ ਅਤੇ ਦੁਖਦਾਈ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਦਾ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਵਸਦਾ। ਹਾੜ ਦੀ ਤਪਸ਼ ਵਾਂਗ ਉਹ ਜੀਵ ਕਲਾ-ਕਲੇਸ਼, ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ, ਈਰਖਾ, ਨਿੰਦਿਆ, ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਅਗਨੀ ਵਿਚ ਤਪਦੇ ਦੁਖ ਭੋਗਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਜਗਤ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਪਰਮਾਤਮਾ (ਜਗਜੀਵਨ ਪੁਰਖੁ) ਦਾ ਆਸਰਾ ਛੱਡ ਕੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਮਨੁੱਖਾਂ (ਮਾਣਸ ਸੰਦੀ) ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਬਣਾਈ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਦੁਨਿਆਵੀ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਦੈਤ-ਭਾਵਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਜਿੰਦਗੀ ਵਿਗੇਚੇ ਵਿਚ, ਖੁਆਰੀ ਵਿਚ, ਦੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਬਤੀਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਤ ਜਮਾਂ ਦੀ ਫਾਹੀ ਗਲ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਟੱਲ ਦੈਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ, ਰੱਬੀ ਹੁਕਮ ਹੈ। ਇਕ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਓਟ ਆਸਰਾ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸੰਸਾਰਕ ਆਸਰੇ ਬੰਧਨਾਂ ਵਿਚ ਪਾਈ ਰਖਦੇ ਹਨ।

ਜੇਠ ਹਾੜ ਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਸੂਰਜ ਦੀ ਤਪਸ਼ ਸਿਖਰਾਂ ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਤਿ ਦੀ ਗਰਮੀ ਕਾਰਨ ਧਰਤੀ ਭੱਠ ਵਾਂਗ ਭਖਦੀ ਹੈ। ਜੀਵ ਜੰਤੂ ਪਸੂ ਪੰਡੀ ਸਭਨਾਂ ਲਈ ਗਰਮੀ ਨੂੰ ਸਹਾਰਨਾ ਬਹੁਤ ਕਠਨ ਹੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਤਾਂ ਬਾਹਰ ਦੀ ਗਰਮੀ ਹੈ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਬੇਚੈਨ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਇਕ ਅੰਦਰ ਦੀ ਗਰਮੀ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਦੀ ਤਪਸ਼, ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਤਪਸ਼, ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ ਅਤੇ ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ ਦੀ ਤਪਸ਼ ਜੋ ਅੰਦਰ ਲੂਹ ਦਿੰਦੀ ਹੈ,

ਖੁਸ਼ੀ, ਅਨੰਦ, ਖੇੜੇ ਨੂੰ ਵਿਲੂੰਦਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜੀਉੜਾ ਤਪਸ਼
ਨਾਲ ਬਿਹਬਲ ਹੋ ਉਠਦਾ ਹੈ -

ਜੀਉ ਤਪਤੁ ਹੈ ਬਾਰੋ ਬਾਰ ॥
ਤਪਿ ਤਪਿ ਖੈ ਬਹੁਤੁ ਬੇਕਾਰ ॥
ਜੈ ਤਨਿ ਬਾਣੀ ਵਿਸਰਿ ਜਾਇ ॥
ਜਿਉ ਪਕਾ ਰੋਗੀ ਵਿਲਲਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੯੯੧

ਬਾਣੀ ਵਿਸਰੇਗੀ ਤਾਂ ਰੋਗ ਅਵੱਸ਼ ਲਗਣਗੇ, ਸਾਧਾਰਨ
ਰੋਗ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਪੱਕੇ, ਦੀਰਘ ਰੋਗੀ ਵਾਂਗੂੰ ਮਨੁੱਖ ਵਿਰਲਾਪ
ਕਰਦਾ ਹੈ (ਜਿਉ ਪਕਾ ਰੋਗੀ ਵਿਲਲਾਇ) ਇਹ ਗੁਰਬਾਣੀ
ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਹੈ, ਹਾੜ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਤਪਸ਼ ਉਸਨੂੰ ਹੀ ਸਾੜਦੀ
ਹੈ (ਆਸਾਡੁ ਤਪੰਦਾ ਤਿਸ ਲਗੈ) ਜੋ ਨਾਮ-ਬਾਣੀ ਨਾਲੋਂ
ਟੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਹਰਿ ਨਾਹੁ ਨ ਜਿੰਨਾ ਪਾਸਿ) ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ
ਪ੍ਰਭੂ-ਨਾਮ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਅਸਲੇ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ
ਬਾਹਰ ਦੀ ਜੇਠ-ਹਾੜ ਦੀ ਗਰਮੀ ਸਾਡਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਵਿਗਾੜ
ਸਕਦੀ ਸਗੋਂ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਦੀ ਸੀਤਲਤਾ, ਸ਼ਾਂਤੀ,
ਸਹਿਜ ਅਨੰਦ ਆ ਵਸਦੇ ਹਨ -

ਛਾਤੀ ਸੀਤਲ ਮਨੁ ਤਨੁ ਠੰਢਾ ॥
ਜਨਮ ਮਰਣ ਕੀ ਮਿਟਵੀ ਡੰਡਾ ॥
ਕਰੁ ਗਹਿ ਕਾਚਿ ਲੀਏ ਪ੍ਰਭਿ ਅਪੁਨੈ
ਅਮਿਉ ਧਾਰਿ ਦ੍ਰਿਸਤੰਗਨਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੮੦

ਪ੍ਰਭੂ-ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆਂ ਸਦਾ ਸੁਖ ਹੀ ਸੁਖ ਹੈ।
ਉਠਦਿਆਂ, ਬਹਿੰਦਿਆਂ, ਸੌਂਦਿਆਂ, ਜਾਗਦਿਆਂ, ਗੁਣੀ-ਨਿਧਾਨ
ਦੀ ਸਿਫਤਿ-ਸਾਲਾਹ ਨਾਲ ਸਦਾ-ਸਦਾ ਤਨ ਤੇ ਮਨ ਦੋਵੇਂ
ਹੀ ਸੀਤਲ ਤੇ ਸੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ -

ਉਠੰਦਿਆ ਬਹੰਦਿਆ ਸਵੰਦਿਆ ਸੁਖ ਸੋਇ ॥
ਨਾਨਕ ਨਾਮਿ ਸਲਾਹਿਐ ਮਨੁ ਤਨੁ ਸੀਤਲੁ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੩੨੧

ਜਿਹੜੇ ਮਨੁੱਖ ਸੁਖ-ਸਾਗਰ, ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਪਾਲਣਹਾਰ
ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲੱਭਦੇ
ਹਨ, ਉਹ ਗਲਤ ਰਸਤੇ ਪੈ ਕੇ ਨਾਮੋਸ਼ੀ ਤੇ ਦੁਖਾਂ ਦੀ ਖਾਈ
ਵਿਚ ਜਾ ਡਿਗਦੇ ਹਨ (ਜਗਜੀਵਨ ਪੁਰਖ ਤਿਆਗ ਕੈ
ਮਾਣਸ ਸੰਦੀ ਆਸ)। ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ
ਦੀ ਆਸ ਹੀ ਸਾਡੇ ਦੁਖ ਦਰਦ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ
ਹੈ -

ਏਕ ਆਸ ਹਰਿ ਮਨਿ ਰਖਹੁ ਨਾਨਕ ਦੁਖੁ ਭਰਮੁ ਭਉ ਜਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੧

ਮਨੁੱਖ ਤੋਂ ਆਸ ਰੱਖਣੀ ਨਮੋਸ਼ੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ
ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਝੂਠੀ ਆਸ ਹੈ -

ਮਾਨੁੱਖ ਕੀ ਟੇਕ ਬ੍ਰਿਥੀ ਸਭ ਜਾਨੁ ॥
ਦੇਵਨ ਕਉ ਏਕੈ ਭਗਵਾਨੁ ॥
ਜਿਸ ਕੈ ਦੀਐ ਰਹੈ ਅਘਾਇ ॥
ਬਹੁਰਿ ਨ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਲਾਗੈ ਆਇ ॥

ਮਾਰੈ ਰਖੈ ਏਕੈ ਆਪਿ ॥
ਮਾਨੁੱਖ ਕੈ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਹਾਥਿ ॥
ਤਿਸ ਕਾ ਹੁਕਮੁ ਬੂਝਿ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥
ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਰਖੁ ਕੰਠਿ ਪਰੋਇ ॥
ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਬਿਘਨੁ ਨ ਲਾਗੈ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੧

ਜਿਥੇ ਜੀਵਾਤਮਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ
ਉਥੇ ਦੁਖ ਦੇ ਭਾਵ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ -

ਨਾਨਕ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਵਿਆਪਤ ਨਹੀਂ ਜਿਥੈ ਆਤਮ ਰਾਮ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੧੪

ਸੋ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਦੂਜੇ ਭਾਵ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨ
ਨਾਲ ਵਿਗੋਚਾ ਹੀ ਵਿਗੋਚਾ ਹੈ, ਦੁਖ ਹੀ ਦੁਖ ਹੈ (ਦੁਯੈ
ਭਾਇ ਵਿਗੁਚੀਐ)। ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੂਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਇਸ਼ਟ,
ਮਾਲਕ, ਪਤੀ, ਸਮਝਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਦੁਨਿਆਵੀ ਲੋਕਾਂ,
ਪਦਾਰਥਾਂ ਨਾਲ ਮੇਹ ਪਾਲਣਾ 'ਦੂਜਾ ਭਾਉ' ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ
ਕੇਵਲ ਅਸ਼ੰਤੀ ਅਤੇ ਦੁਖ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੂਜਾ
ਭਾਵ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮੂਲ-ਦੁਖਾਂਤ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੂਰ ਨਾਲ
ਮਿਲਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ -

ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਨ ਦੇਈ ਲਿਵ ਲਾਗਣਿ
ਜਿਨਿ ਹਰਿ ਕੇ ਚਰਣ ਵਿਸਾਰੇ ॥

ਜਗਜੀਵਨ ਦਾਤਾ ਜਨ ਸੇਵਕ ਤੇਰੇ ਤਿਨ ਕੇ ਤੈ ਦੁਖ ਨਿਵਾਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੯

'ਵੈਸਾਖਿ' ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ
ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਦਾਖ ਵਿਸਾਰਿ ਵਿਗੁਚਣਾ ਪ੍ਰਭੁ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ ॥

ਪ੍ਰੀਤਮ ਚਰਣੀ ਜੋ ਲਗੇ ਤਿਨ ਕੀ ਨਿਰਮਲ ਸੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੩

ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲਣੈ ਮਥੈ ਜੋ ਲਿਖਿਆਸੁ ॥

ਰੈਣ ਵਿਹਾਣੀ ਪਛਤਾਣੀ ਉਠਿ ਚਲੀ ਗਈ ਨਿਰਾਸ ॥

ਸੰਸਾਰ ਰਚਨਾ ਦਾ ਇਹ ਅਟੁੱਟ ਨਿਯਮ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ
ਕਰਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਜੈਸੀ ਖੇਤੀ ਬੀਜਦਾ ਹੈ, ਵੈਸਾ ਹੀ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ
ਕਰਦਾ ਹੈ। ਚੰਗੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਚੰਗਾ ਫਲ, ਮੰਦੇ ਕਰਮਾਂ
ਦਾ ਮੰਦਾ, ਐਸਾ ਦੈਵੀ ਤੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ। ਜਪੁਜੀ
ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਸਪਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦੇ
ਹਨ ਕਿ ਪੁੰਨ ਅਤੇ ਪਾਪ ਦੇ ਕਰਮ ਕੇਵਲ ਕਹਿਣ ਮਾਤਰ
ਨਹੀਂ, ਮਨੁੱਖ ਜੋ ਪੁੰਨ ਪਾਪ ਵਾਲੇ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸਦਾ
ਭੁਗਤਾਨ ਏਥੇ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਨਮ ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਤਕ
ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ -

ਪੁੰਨੀ ਪਾਪੀ ਆਖਣੁ ਨਾਹਿ ॥
ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਰਣਾ ਲਿਖਿ ਲੈ ਜਾਹੁ ॥
ਆਪੇ ਬੀਜਿ ਆਪੇ ਹੀ ਖਾਹੁ ॥

ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੀ ਆਵਹੁ ਜਾਹੁ ॥

ਅੰਗ - ੪

ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮਨੁੱਖ ਪੁਰਬਲੇ ਕਰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਵਿਛੜੇ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿਚ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਭਟਕ ਕੇ, ਥੱਕ ਹਾਰ ਕੇ, ਹੁਣ ਤੇਰੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆਏ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮਿਲਾਪ ਬਖਸ਼ -

ਕਿਰਤਿ ਕਰਮ ਕੇ ਵੀਛੜੇ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਮੇਲਹੁ ਰਾਮ ॥
ਚਾਰਿ ਕੁੰਟ ਦਹ ਦਿਸ ਭ੍ਰਮੇ ਥਕਿ ਆਏ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਸਾਮ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੩

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਭਾਦੁਇ' ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੁੜ ਕਰਮ-ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਦੇ ਦੈਵੀ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗੇਤਰ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਕਰਮਾ ਸੰਦੜਾ ਖੇਤੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੩

'ਕਤਿਕਿ' ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਮਾੜੇ ਨਤੀਜੇ ਭੋਗਣ ਸਮੇਂ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਦੇਣਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੂਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵਿਸੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀ-ਕਰਮ ਭਿਆਨਕ ਰੋਗਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਾ -

ਕਤਿਕਿ ਕਰਮ ਕਮਾਵਣੇ ਦੋਸੁ ਨ ਕਾਹੂ ਜੋਗੁ ॥
ਪਰਮੇਸਰ ਤੇ ਭੁਲਿਆਂ ਵਿਆਪਨਿ ਸਭੇ ਰੋਗ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੪

ਮਨੁੱਖ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਮਨ ਚਾਹੇ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਧੁਰ ਅੰਦਰ ਮਨ ਦੀ ਢੱਟੀ ਤੇ ਲਿਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਲ ਭੋਗਣ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਕਈ ਜਨਮਾਂ ਵਿਚ ਭਟਕਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮਾੜੇ ਕੰਮ ਦਾ ਮਾੜਾ ਨਤੀਜਾ ਭੋਗਣ ਸਮੇਂ ਦੂਜਿਆਂ ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ -

ਦਦੇ ਦੋਸੁ ਨ ਦੇਊ ਕਿਸੈ ਦੋਸੁ ਕਰੰਮਾ ਆਪਣਿਆ ॥
ਜੋ ਮੈ ਕੀਆ ਸੋ ਸੈ ਪਾਇਆ ਦੋਸੁ ਨ ਦੀਜੈ ਅਵਰ ਜਨਾ ॥

ਅੰਗ - ੪੩੩

ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਮਨ ਦੇ ਬਣੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਚੰਗੇ ਮਾੜੇ, ਨੇਕੀ ਬਦੀ, ਪੁੰਨ ਪਾਪ ਦੀ ਦੈਤ ਖੇਡ ਵਿਚ ਰੁਝਿਆ ਹੋਇਆ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਫਲ ਭੋਗਦਾ ਜੰਮਦਾ ਮਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਵਾਗਉਣ ਦਾ ਚੱਕਰ ਅਨੰਤ ਕਾਲ ਚਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਪ੍ਰਭੂ-ਭਗਤ ਹੀ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਇਸ ਦੈਤ-ਭਾਵ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਸਹਿਜ-ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ-

ਦੁਕਿਤ ਸੁਕਿਤ ਮੰਧੇ ਸੰਸਾਰੁ ਸਗਲਾਣਾ ॥

ਦੁਹਹੁੰ ਤੇ ਰਹਤ ਭਗਤੁ ਹੈ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਜਾਣਾ ॥

ਅੰਗ - ੫੧

ਚੰਗੇ ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰ ਖੇਡ ਵਿਚ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸਾਰੀ ਉਮਰਾ ਦੀ ਰਾਤ ਬੀਤ ਜਾਂਦੀ ਹੈ (ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਣੀ)। ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਬੀਤ ਚੁੱਕੇ ਜੀਵਨ ਵਲ ਝਾਤ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਨਿਕੰਮੇ ਤੇ ਗਲਤ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਬਰਬਾਦ ਕੀਤੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਉਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਅਫਸੋਸ ਤੇ ਪਛਤਾਵਾ ਲਗਦਾ ਹੈ (ਪਛਤਾਣੀ) ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਉਦਾਸ ਤੇ ਨਿਰਾਸ ਹੋ ਕੇ ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਦਿਲ ਨਾਲ ਵਿਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ (ਉਠਿ ਚਲੀ ਗਈ ਨਿਰਾਸ) ਪਰ ਜੀਵਨ ਬਾਜੀ ਹਾਰ ਕੇ ਪਛਤਾਵੇ ਦਾ ਕੀ ਲਾਭ? ਚੰਗੇ ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ ਖੇਡ, ਇਸ ਦਾ ਲੇਖਾ ਜੋਖਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਅਤੇ ਕੀਮਤੀ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਦੇ ਗਵਾਚ ਜਾਣ ਦਾ ਮਰਨ-ਉਪਰਾਂਤ ਕੀਤਾ ਅਫਸੋਸ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਨਿਰਾਰਥਕਤਾ ਦਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦੀ ਨਿਮਨ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਬੜਾ ਸਾਰਬਕ ਨਕਸ਼ਾ ਖਿਚਿਆ ਹੈ -

ਆਪੀਨੈ ਭੋਗ ਭੋਗਿ ਕੈ ਹੋਇ ਭਸਮੜਿ ਭਉਰੁ ਸਿਧਾਇਆ ॥

ਵਡਾ ਹੋਆ ਦੁਨੀਦਾਰੁ ਗਲ ਸੰਗਲੁ ਘਿਤ ਚਲਾਇਆ ॥

ਅਗੈ ਕਰਣੀ ਕੀਰਤਿ ਵਾਚੀਐ

ਬਹਿ ਲੇਖਾ ਕਰਿ ਸਮਝਾਇਆ ॥

ਬਾਉ ਨ ਹੋਵੀ ਪਉਦੀਈ ਹੁਣਿ ਸੁਣੀਐ ਕਿਆ ਰੂਆਇਆ ॥

ਮਨਿ ਅੰਧੈ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੪੯੪

ਜਿਨ ਕੌ ਸਾਧੂ ਭੇਟੀਐ ਸੋ ਦਰਗਹ ਹੋਇ ਖਲਾਸੁ ॥

ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਪ੍ਰਭ ਆਪਣੀ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਹੋਇ ਪਿਆਸ ॥

ਨਿਰਾਸਤਾ ਅਤੇ ਪਛੋਤਾਵੇ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਖਿੱਚ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਘੁੱਪ-ਹਣੇਰੇ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਐਸਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਦੁਰਲੱਭ ਜੀਵਨ-ਕਾਲ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਣ ਤੇ ਅਸੀਂ ਪਛਤਾਵੇ ਵਿਚ ਦੁਖੀ ਹੋਈਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਡੇ ਪੱਥ ਪਰਦਰਸ਼ਕ ਹੋ ਕੇ ਰਾਹ ਵਿਖਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਲੇਖੇ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆਈਏ, ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ, ਨਾਮ-ਅਭਿਆਸੀਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰੀਏ। ਤਾਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੂਰ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਸੁਰਖਹੂ ਹੋ ਕੇ ਜਾਈਏ। ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਹਨ, ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਮਾਰਗ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਨਾਮ-ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਕਮਾਈ ਰਾਹੀਂ ਸਫਲ ਜੀਵਨ-ਜੀਉਣ ਦੀ ਜੁਗਤਿ ਦਸਦੇ ਹਨ। ਅਰੰਕਾਰ ਦੇ ਬਿਖਿਆ ਜੰਜਾਲ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖ ਨਾਮ-ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਉਜਲਾ ਮੁਖ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰਭ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਸਾ ਮਾਰਗ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਸਾਂਦੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਜਿਸੁ ਵਖਰ ਕਉ ਲੈਨਿ ਤੂ ਆਇਆ ॥

ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਸੰਤਨ ਘਰਿ ਪਾਇਆ ॥

ਤਜਿ ਅਭਿਮਾਨੁ ਲੇਹੁ ਮਨ ਮੌਲਿ ॥

ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਹਿਰਦੇ ਮਹਿ ਤੌਲਿ ॥
 ਲਾਦਿ ਖੇਪ ਸੰਤਹ ਸੰਗਿ ਚਾਲੁ ॥
 ਅਵਰ ਤਿਆਗਿ ਬਿਖਿਆ ਜੰਜਾਲੁ ॥
 ਧੰਨਿ ਧੰਨਿ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥
 ਮੁਖ ਉਜਲ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਸੋਇ ॥
 ਇਹੁ ਵਾਪਰੁ ਵਿਰਲਾ ਵਾਪਰੈ ॥
 ਨਾਨਕ ਤਾ ਕੈ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰੈ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੩

ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਫਲ ਅਤੇ ਜਾਲ ਜਾਂ ਆਵਾਗਉਣ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਖਲਾਸੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਜੋ ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ-ਸਾਧਨਾ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰੇ ਨਾਮ-ਅਭਿਆਸੀ ਸੰਤ-ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਆਨਿ ਆਨਿ ਸਮਧਾ ਬਹੁ ਕੀਨੀ ਪਲੁ ਬੈਸੰਤਰ ਭਸਮ ਕਰੀਜੈ॥
 ਮਹਾ ਉਗ੍ਰ ਪਾਪ ਸਾਕਤ ਨਰ ਕੀਨੇ ਮਿਲਿ ਸਾਧੂ ਲੂਕੀ ਦੀਜੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੨੪

ਪ੍ਰਭ ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਦੂਜਾ ਕੋ ਨਹੀਂ ਨਾਨਕ ਕੀ ਅਰਦਾਸਿ ॥
 ਆਸਾਨੁ ਸੁਹੰਦਾ ਤਿਸੁ ਲਗੈ ਜਿਸੁ ਮਨਿ ਹਰਿ ਚਰਣ ਨਿਵਾਸ ॥

ਇਸ ਲਈ ਮਨੁਖ ਦੀ ਸਦਾ ਇਹ ਅਰਦਾਸ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੁ! ਤੇਰੇ ਬਿਨਾਂ ਮੇਰਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਆਸਰਾ ਸਹਾਰਾ ਨਹੀਂ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਲੋਚਾ ਪੈਦਾ ਕਰ। ਉਸ ਮਨੁਖ ਨੂੰ ਹਾੜ ਦੀ ਤਪਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ, ਸਗੋਂ ਹਾੜ ਦਾ ਗਰਮ ਮਹੀਨਾ ਵੀ ਸੁਖੀ ਤੇ ਸੁਹਾਵਣਾ ਲਗਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਦੁਖ ਕਲੇਸ਼ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਦੇ। ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਜੁੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅਸਲੇ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਹਾੜ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਪੂਰੀ ਜਿੰਦਗੀ ਦਾ ਹਾੜ ਅਰਥਾਤ ਪੂਰਾ ਜੀਵਨ ਹੀ ਸੁਖੀ ਸੁਹਾਵਣਾ ਤੇ ਅਨੰਦਮਈ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਜੀਵਨ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਜਾਣੀਏ, ਮਨੋਰਥ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਮਾਰਗ ਜਾਣੀਏ, ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਨਾਮ-ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰੀਏ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸੁਖੀ, ਸੁਹੇਲਾ ਅਤੇ ਸਫਲ ਕਰੀਏ -

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹਰੀਆ ॥
 ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥
 ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ ॥
 ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥

ਅੰਗ - ੧੨

ਤੁਖਾਰੀ ਛੰਤ ਮਹਲਾ ੧ ਬਾਰਹ ਮਾਹਾ

ਆਸਾਨੁ ਭਲਾ ਸੁਰਜੁ ਗਗਨਿ ਤਪੈ ॥
 ਧਰਤੀ ਦੁਖ ਸਹੈ ਸੋਖੈ ਅਗਨਿ ਭਖੈ ॥
 ਅਗਨਿ ਰਸੁ ਸੋਖੈ ਮਰੀਐ ਧੋਖੈ ਭੀ ਸੋ ਕਿਰਤੁ ਨ ਹਾਰੇ ॥
 ਰਥੁ ਫਿਰੈ ਛਾਇਆ ਧਨ ਤਕੈ ਟੀਡੁ ਲਵੈ ਮੰਝਿ ਬਾਰੇ ॥
 ਅਵਗਣ ਬਾਧਿ ਚਲੀ ਦੁਖੁ ਆਗੈ ਸੁਖੁ ਤਿਸੁ ਸਾਚੁ ਸਮਾਲੇ ॥
 ਨਾਨਕ ਜਿਸ ਨੇ ਇਹੁ ਮਨੁ ਦੀਆ ਮਰਣੁ ਜੀਵਣੁ ਪ੍ਰਭੁ ਨਾਲੇ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੦੮

ਆਸਾਨੁ ਭਲਾ ਸੁਰਜੁ ਗਗਨਿ ਤਪੈ ॥

ਹਾੜ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਵੀ ਸੁਭ ਹੈ, ਚੰਗਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਆਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਸੁਰਜ ਜੋਰਾਂ ਨਾਲ ਤਪਦਾ ਹੈ।

ਧਰਤੀ ਦੁਖ ਸਹੈ ਸੋਖੈ ਅਗਨਿ ਭਖੈ ॥

ਸੁਰਜ ਦੀ ਤਪਸ਼ ਕਾਰਨ ਧਰਤੀ ਦੀ ਨਮੀ ਸੁਕਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇੰਜ਼ ਧਰਤੀ ਦੁਖ ਸਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਧਰਤੀ ਦੇ ਜੀਅ ਜੰਤ ਅੱਖੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਧਰਤੀ ਅੱਗ ਵਾਂਗ ਭਖਦੀ ਹੈ।

ਅਗਨਿ ਰਸੁ ਸੋਖੈ, ਮਰੀਐ ਧੋਖੈ

ਭੀ ਸੋ ਕਿਰਤੁ ਨ ਹਾਰੇ ॥

ਸੁਰਜ ਦੀ ਅਗਨੀ ਪਾਣੀ ਨੂੰ, ਰਸਾਂ ਨੂੰ ਸੁਕਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਹਰੇਕ ਪਾਣੀ ਦੀ ਜਿੰਦ ਕ੍ਰਾਹ-ਕ੍ਰਾਹ ਕੇ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਸੁਰਜ ਆਪਣਾ ਕਰਤੱਵ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦਾ, ਤਪਸ਼ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਰਥੁ ਫਿਰੈ ਛਾਇਆ ਧਨ ਤਾਕੈ

ਟੀਡੁ ਲਵੈ ਮੰਝਿ ਬਾਰੇ ॥

ਸੁਰਜ ਦਾ ਰੱਖ ਨਿਰੰਤਰ ਚੱਕਰ ਲਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਪਸ਼ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਇਸਤੀ ਛਾਂ ਭਾਲਦੀ ਹੈ (ਕਮਜ਼ੋਰ ਜੀਵ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਤਪਸ਼ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਭਾਲਦੇ ਹਨ)? ਤਪਸ਼ ਕਾਰਨ ਬੀਂਡਾ ਭੀ ਬਾਹਰ ਜੁਹ ਵਿਚ ਟੀਂ ਟੀਂ ਪਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗਰਮੀ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਲਈ ਤਰਲੇ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਅਵਗਣ ਬਾਧਿ ਚਲੀ ਦੁਖੁ ਆਗੈ

ਸੁਖੁ ਤਿਸੁ ਸਾਚੁ ਸਮਾਲੇ ॥

ਜਿਹੜੀ ਜੀਵ ਇਸਤੀ ਸੰਸਾਰ ਯਾਤਰਾ ਸਮੇਂ ਮੰਦੇ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਪੰਡ ਸਿਰ ਤੇ ਬੰਨੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਤਪਸ਼ ਦਾ ਦੁਖ ਅਵੱਸ਼ ਭੋਗਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੋ ਜੀਵ ਇਸਤੀ ਸੋਚੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਅਵੱਸ਼ ਸੁਖ ਅਤੇ ਆਤਮਿਕ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਨਾਨਕ ਜਿਸ ਨੇ ਇਹੁ ਮਨੁ ਦੀਆ

ਮਰਣੁ ਜੀਵਣੁ ਪ੍ਰਭੁ ਨਾਲੇ ॥

ਹੇ ਨਾਨਕ! ਜਿਸ ਜੀਵ ਇਸਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਹਰੀ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਵਾਲਾ ਮਨ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਸਦੀਵੀ ਸਾਥ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਹਾੜ ਦੀ ਕਹਿਰ-ਤਪਸ਼, ਵਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਸੇਕ ਪੋਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

ਗੋਬਿੰਦ ਭਾਉ ਭਗਤਿ ਦਾ ਭੁਖਾ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜਾ!
ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥
ਡੇਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ॥ ਅੰਗ - ੨੫੯
ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥
ਅੰਗ - ੨੮੮

ਤੁ ਚਉ ਸਜਣ ਮੈਡਿਆ ਡੇਈ ਸਿਸੁ ਉਤਾਰਿ ॥
ਨੈਣ ਮਹਿੰਜੇ ਤਰਸਦੇ ਕਦਿ ਪਸੀ ਦੀਦਾਰੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੯੪
ਧਾਰਨਾ - ਸਗਲ ਭਵਨ ਕੇ ਨਾਇਕਾ,
ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਛਿਨ ਦਰਸ ਦਿਖਾ ਜਾ।
ਕੂਪੁ ਭਰਿਓ ਜੈਸੇ ਦਾਦਿਰਾ ਕਛੁ ਦੇਸੁ ਬਿਦੇਸੁ ਨ ਬੁਝ ॥
ਐਸੇ ਮੇਰਾ ਮਨ ਬਿਖਿਆ ਬਿਮੋਹਿਆ
ਕਛੁ ਆਰਾ ਪਾਰੁ ਨ ਸੁਝ ॥ ੧ ॥
ਸਗਲ ਭਵਨ ਕੇ ਨਾਇਕਾ
ਇਕ ਛਿਨੁ ਦਰਸੁ ਦਿਖਾਇ ਜੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਮਲਿਨ ਬਣੀ ਮਤਿ ਮਾਧਵਾ ਤੇਰੀ ਗਤਿ ਲਖੀ ਨ ਜਾਇ ॥
ਕਰਹੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਭ੍ਰਮੁ ਚੂਕਈ ਮੈ ਸੁਮਤਿ ਦੇਹੁ ਸਮਝਾਇ ॥ ੨ ॥
ਜੋਗੀਸਰ ਪਾਵਹਿ ਨਹੀਂ ਤੁਅ ਗੁਣ ਕਥਨੁ ਅਪਾਰ ॥
ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤਿ ਕੈ ਕਾਰਣੈ ਕਹੁ ਰਵਿਦਾਸ ਚਮਾਰ ॥
ਅੰਗ - ੩੪੯

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲਣਾ ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੰਕੋਚਦੇ ਹੋਏ ਐਸੇ ਬਾਰਿਸ਼ ਦੇ ਮੌਸਮ
ਵਿਚ ਵੀ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ।

ਝੱਖੜੁ ਝਾਗੀ ਮੀਹੁ ਵਰਸੈ ਭੀ ਗੁਰੂ ਦੇਖਣ ਜਾਈ ॥
ਅੰਗ- ੨੫੭

ਸੋ ਆਪ ਸਾਰੇ ਆਪਣੇ ਨੇਮ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ
ਦੂਰ-ਦਰਾਜ਼ ਤੋਂ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਬਖਸ਼ਣ,
ਯਾਤਰਾ ਸਫਲ ਹੋਵੇ। ਸੋ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ!
ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੇ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸੀ।
83 ਲੱਖ, 99 ਹਜ਼ਾਰ, 999 ਅੱਧਮ ਜੂਨਾਂ ਕੁੱਤਿਆਂ ਬਿੱਲਿਆਂ
ਦੀਆਂ, ਸੱਪਾਂ ਦੀਆਂ, ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪੇਟ ਭਾਰ ਤੁਰਨ ਵਾਲੀਆਂ
ਮੱਛੀਆਂ ਵਗੈਰਾ ਤੇ ਪੰਛੀ, ਇਥੇ ਤੱਕ ਕਿ ਰੁੱਖ ਤੇ ਬਿਰਖ
ਵੀ ਅਸੀਂ ਬਣੇ -

ਕੇਤੇ ਰੁਖ ਬਿਰਖ ਹਮ ਚੀਨੇ ਕੇਤੇ ਪਸੂ ਉਪਾਏ ॥
ਕੇਤੇ ਨਾਗ ਕੁਲੀ ਮਹਿ ਆਏ ਕੇਤੇ ਪੱਖ ਉਡਾਏ ॥
ਅੰਗ - ੧੫੯

ਸਮਝਦਾਰ ਜੋ ਬੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਬੋੜਾ

ਜਿਹਾ ਵੀ ਦਿਮਾਗ ਦਿਤਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ
ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੇ ਬਚਨਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਹੈ, ਉਹ ਕੰਬ ਜਾਂਦੇ, ਕਿ
ਹੈ! ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਜੂਨਾਂ 'ਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਇਹ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ
ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਜੂਨੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਾ ਦਿਤੀ ਤੇ
ਮੈਂ ਦੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣਾ ਹੈ। ਦੁੱਖ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ
ਸਿਰਫ ਤਾਂ ਮਿਲਦੇ ਜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਜਾਣ ਤੇ
ਉਹਦੇ ਦਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੂਰ
ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਭ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਕੋਈ ਐਸਾ ਜੀਵ ਜੰਤੂ
ਨਹੀਂ ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਜਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ,
ਬਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਰੇਕ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਪ੍ਰੀਪੂਰਨ ਹਸਤੀ ਸਭ
ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ। ਪਰ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦਾ
ਹੈ ਜਗਿਆਸੂ। ਜਿਸਨੂੰ ਸੋਝੀ ਪੈ ਗਈ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਦਿਨ
ਤਾਂ ਲੰਘਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਬਚਪਨ ਨੂੰ ਜਵਾਨੀ ਖਾ ਗਈ, ਜਵਾਨੀ
ਨੂੰ ਬੁਢੇਪੇ ਖਾ ਜਾਣੈ, ਬੁਢੇਪੇ ਦਾ ਹਰ ਕਦਮ ਜਿਹੜਾ ਹੈ
ਉਹ ਕਾਲ ਵਲ ਨੂੰ ਵਧਦਾ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਵੀ
ਜੇ ਆਮ ਹਾਲਤ ਦੇ ਵਿਚ ਆਦਮੀ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਆਵੇ ਅਤੇ
ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾਵੇ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕੋਈ ਨੇਮ ਨਹੀਂ -

ਨਹ ਬਾਰਿਕ ਨਹ ਜੋਬਨੈ ਨਹ ਬਿਰਧੀ ਕਛੁ ਬੰਧੁ ॥
ਓਹ ਬੇਰਾ ਨਹ ਬੁਝੀਐ ਜਉ ਆਇ ਪਰੈ ਜਮ ਫੰਧੁ ॥
ਅੰਗ- ੨੫੪

ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਜਮਾਂ ਦਾ ਫੰਧਾ ਗਲ 'ਚ ਪੈ ਜਾਵੇ।
ਮਹਾਰਾਜਾ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਕਾਲ ਬਿਆਲੁ ਜਿਉ ਪਰਿਓ ਛੋਲੈ ਮੁਖ ਪਸਾਰੇ ਮੀਤ ॥ ੧ ॥
ਆਜੁ ਕਾਲਿ ਛੁਨਿ ਤੋਹਿ ਗ੍ਰਹਿ ਸਮਝਿ ਰਾਖਉ ਚੀਤਿ ॥
ਅੰਗ- ੬੩੧

ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਕਾਲ ਦਾ ਗੁਲੇਲਾ ਪੈ ਜਾਵੇ
ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਤੁਰ ਜਾਈਏ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਕੋਈ
ਗਾਰੰਟੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੁਬਾਰਾ ਮਨੁੱਖ ਬਣ ਜਾਵਾਂਗੇ।
ਕਰਮ ਸਾਡੇ ਕਿੱਥੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ
ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਜੀਵ
ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਸੰਜੋਗ ਹੋ ਜਾਂਦੇ, ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ
ਹਾਂ, ਫੇਰ ਵਿਛੜ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ -

ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਬਨਿਤਾ ਸੁਤ ਬੰਧਪ ਇਸਟ ਮੀਤ ਅਰੁ ਭਾਈ ॥
ਪੁਰਬ ਜਨਮ ਕੇ ਮਿਲੇ ਸੰਜੋਗੀ ਅੰਤਹਿ ਕੇ ਨ ਸਹਾਈ ॥
ਅੰਗ- ੨੦੦

ਸੰਜੋਗ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਮਿਲ ਗਏ,
ਮਾਂ-ਪਿਚ ਮਿਲ ਗਏ, ਭਰਾ ਮਿਲ ਗਏ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਮਿਲ
ਗਈ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਪਤੀ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਇਸਟ ਮਿਲ ਗਿਆ,
ਮਿੱਤਰ ਮਿਲ ਗਏ; ਪਰ ਇਹ ਰਿਸਤਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਪੱਕਾ
ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੱਚਾ ਰਿਸਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਛ ਤਾਂ ਹਿਤਾਂ ਦੇ

ਨਾਲ ਇਥੇ ਹੀ ਵਿਛੜ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਭਰਾ, ਭਰਾ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਭਰਾ, ਭਰਾ ਦੇ ਖੂਨ ਦਾ ਪਿਆਸਾ ਹੋਇਐ, ਮਾਂ-ਬਾਪ ਨਾਲ ਬੱਚੇ ਲੜਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਰਿਸ਼ਤਾ ਪੱਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਆਦਮੀ ਦੇ ਕੋਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਇਕ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਇਕ ਪੈਸਾ ਟਕਾ ਹੁੰਦੈ, ਇਕ ਸਵਾਰੀਆਂ, ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਜਾਇਦਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ਼ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਤੇਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਇਹ ਰਿਸ਼ਤੇ ਕੱਚੇ ਨੇ। ਗਰਜ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਚਲਦੇ ਨੇ। ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਗਰਜ਼ ਹੈ ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਚੱਲੀ ਜਾਂਦੇ, ਜਦੋਂ ਆਪਣਾ ਮਤਲਬ ਹਟ ਗਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਰਿਸ਼ਤਾ ਜਿਉਂਦੇ-ਜਿਉਂਦੇ ਹੀ ਟੁੱਟ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ। ਵਿਰੋਧ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਸੋ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀਆਂ ਨੇ ਪਾਉਣੀਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਪੱਕਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਵੀ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਕਦੇ ਟੁੱਟਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਪੈਸਾ ਟਕਾ ਹੈ ਇਹਦੇ 'ਚ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਸੰਤੋਖ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਮੰਨੋਰੰਜਨ ਦੀ ਮਾਇਆ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਸੰਤੋਖ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਹਾਇ-ਹਾਇ ਕਰਦੇ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ -

ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਬਿਰਲੇ ਹੀ ਕੀ ਬੁਝੀ ਹੋ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਕੋਟਿ ਜੋਰੇ ਲਖ ਕ੍ਰੋਰੇ ਮਨੁ ਨ ਹੋਰੇ ॥
ਪਰੈ ਪਰੈ ਹੀ ਕਉ ਲੁਝੀ ਹੋ ॥ ਅੰਗ- ੨੯

ਕਹਿੰਦੇ, ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਹੋ ਜਾਏ, ਫੇਰ ਮੈਂ ਇਹ ਕੰਮ ਛੱਡ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਤਾਂ ਬੋੜ੍ਹਾ ਹੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ 10 ਲੱਖ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦੇ। 10 ਲੱਖ ਵੀ ਬੋੜ੍ਹਾ ਹੈ ਇਹਦਾ ਤਾਂ ਇਕ ਪਲਾਟ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦੇ। ਜਦੋਂ ਕਰੋੜ ਦੀ ਵਿਉਂਤ ਬਣਾਉਂਦੇ, ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਤਾਂ ਕੁਛ ਵੀ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਇਕ ਫਲੈਟ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦਾ। ਇਹ ਤਾਂ 10 ਕਰੋੜ, ਅਰਬ ਚਾਹੀਦੇ। ਮਹਾਰਾਜ਼ ਕਹਿੰਦੇ - 'ਕੋਟਿ ਜੋਰੇ' ਕਰੋੜ ਜੋੜ ਲਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਬੋੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਐਨੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਵਧੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਲੱਖ ਗੁਣਾਂ ਸੌ, ਸੌ ਖਰਬ ਰੁਪਿਆ ਚਾਹੀਦੇ। ਚਲੋ ਖਰਬਾਂ ਪਤੀ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਇਕ ਦੋ ਹੈਂਗੇ, ਅਰਬਾਂਪਤੀ ਤਾਂ ਬੜੀ ਦੁਨੀਆਂ ਹੈ।

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਖਰਬ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦੇ। ਉਹ ਵੀ ਹੋ ਗਿਆ ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਨ ਰੱਜਦਾ। ਕਹਿੰਦਾ, ਐਨੀ ਧਰਤੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਐਨਾ ਦੇਸ਼ ਚਾਹੀਦੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਬੋੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ਼ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ, ਹਾਇ-ਹਾਇ ਕਰਦੇ ਦੀ ਉਮਰ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸੰਤੋਖ ਨਹੀਂ ਮਨ 'ਚ ਆਉਂਦਾ। ਬਾਕੀ ਸਵਾਰੀਆਂ ਨੇ, ਕੋਠੀਆਂ ਨੇ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਫਾਰਮ ਨੇ, ਮਹਾਰਾਜ਼ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਾਂਦਾ ਹੋਇਆ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਜਾਂਦੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ, ਜਨਮ ਗੁਆ ਕੇ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰਕੇ, ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੂਆ ਖੇਲ੍ਹ ਕੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਹਦੇ 'ਚ ਬਾਜ਼ੀ

ਹਾਰ ਗਿਆ। ਜਿੱਤ ਕੇ ਨਹੀਂ ਗਿਆ, ਬਾਜ਼ੀ ਹਾਰ ਕੇ ਗਿਆ। ਕਾਰਨ ਕੀ ਹੈ?

ਹੁਣ ਅਗਾਂਹਾਂ ਕੋਈ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਉਂਦੇ-ਜਿਉਂਦੇ ਨੇ ਦੇਸਤ ਨਹੀਂ ਭਾਲਿਆ ਕੋਈ। ਭਾਲੇ ਕੌਣ? ਭਾਲੇ ਤਾਂ ਭੁਲੇਖੇ ਵਿਚ ਮਿੱਤਰ, ਪਰ ਉਹ ਵੈਰੀ ਸੀਗੇ ਛੁਪੇ ਹੋਏ, ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੇ ਭੇਖ 'ਚ। ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਅਸਲ ਮਿੱਤਰ ਸੀ ਉਹ ਹਰ ਵਕਤ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ -

ਸੰਗ ਸਹਾਈ ਸੁ ਆਵੈ ਨ ਚੀਤਿ ॥
ਜੋ ਬੈਰਾਈ ਤਾ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ॥
ਬਲੁਆ ਕੇ ਗਿਰ ਭੀਤਰਿ ਬਸੈ ॥
ਅਨਦ ਕੇਲ ਮਾਇਆ ਰੰਗਿ ਰਸੈ ॥
ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਿ ਮਾਨੈ ਮਨਹਿ ਪ੍ਰਤੀਤਿ ॥

ਕਾਲੁ ਨ ਆਵੈ ਮੂੜੇ ਚੀਤਿ ॥ ਅੰਗ- ੨੬੭

'ਕਾਮ' ਦਾ ਜਜਬਾ ਵਧੀਆ ਲੱਗਿਆ ਮਿੱਤਰ ਬਣਾਲਿਆ, ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਕੇ ਦੂਜਿਆਂ 'ਤੇ ਰੋਹਬ ਪਾ ਦਿਤਾ। ਲੋਭ ਕਰਕੇ ਮਾਇਆ ਜੋੜਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਿਆ, ਮਿੱਤਰ ਬਣਾਲਿਆ ਆਪਣਾ। ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਮਿੱਤਰ ਬਣਾ ਲਿਆ, ਮੋਹ ਦੇ ਵਿਚ ਆਪ ਫਸ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹਨੇ ਇਹਦਾ ਸੱਤਿਆ ਨਾਸ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਜਿਹੜਾ ਵਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਉਹਨੂੰ ਮਿੱਤਰ ਨਾ ਬਣਾ ਸਕਿਆ। ਸੋ ਜੇ ਮਿੱਤਰਤਾ ਪਾਈ ਵੀ, ਪੜ੍ਹ ਕੇ, ਲਿਖ ਕੇ, ਪੀਐਚ.ਡੀ ਕਰ ਲਈ, ਡਾਕਟਰ ਬਣ ਗਏ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਲਿਖਾਰੀ ਬਣ ਗਏ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਲੇਖ ਲਿਖ ਦਿਤੇ।

ਇਕ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾਂ, ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪੁਸਤਕ ਲਿਖ ਕੇ ਵੱਡਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਵਕਤੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇਖ ਲਈਆਂ, ਵਿਹਲ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਐ, ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਾਰੇ ਇਕਠੇ ਕਰ ਲਏ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਤਾਬ ਬਣਾ ਦਿਤੀ, ਵਪਾਰ ਵਾਸਤੇ। ਕੀਮਤ ਦੋ ਸੌ ਰੁਪਿਆ ਰੱਖ ਦਿਤੀ। ਉਹ ਵਿਦਵਾਨ ਨਹੀਂ, ਉਹਦਾ ਜੀਵਨ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਹਨੇ ਤਾਂ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਲਿਖ ਦਿਤੀ, ਉਹਨੂੰ ਅਸੀਂ ਵਿਦਵਾਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ਼ ਕਹਿੰਦੇ, ਵਿਦਵਾਨ ਉਹ ਹੁੰਦੇ, ਜਿਹਦੇ ਰਾਮ ਦਾ ਨਾਮ ਗਲ ਵਿਚ ਹਾਰ ਬਣ ਕੇ ਪਿਆ ਹੋਇਐ-

ਨਾਨਕ ਸੋ ਪਤਿਆ ਸੋ ਪੰਡਿਤੁ ਬੀਨਾ
ਜਿਸੁ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਗਲ ਹਾਰੁ ॥ ਅੰਗ- ੯੩

ਜਿਸ ਤੋਂ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਿੱਤ ਹੋਏ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ -

ਪਤਿਆ ਮੂਰਖੁ ਆਖੀਐ ਜਿਸੁ ਲਬੁ ਲੋਭੁ ਅਹੰਕਾਰਾ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੦

ਸੋ ਪੜ੍ਹ ਜਾਂਦੇ, ਲੇਕਿਨ ਉਹਨੂੰ ਇਹ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਇਥੇ ਮਿੱਤਰ ਕੌਣ ਹੈ। ਨਾ ਮਿੱਤਰ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਕਹਿੰਦੇ,

ਜਿਹੜਾ ਇਥੇ ਵੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ਦੇਵੇ ਤੇ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਵੀ ਜਿਹਦਾ ਕਿਹਾ ਹੋਇਆ ਚੱਲ ਜਾਵੇ। ਮਿੱਤਰ ਉਹ ਹੁੰਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਪੜ੍ਹੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

**ਧਾਰਨਾ - ਕੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਤੋੜ ਕੇ,
ਪੱਕਿਆਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਪ੍ਰੀਤਾਂ।**

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹੜੇ ਕੱਚੇ ਨੇ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਕਾਹਦਾ ਵਿਹਾਰ, ਕਿਸੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਉਹਨੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ, ਸਾਬ ਛੱਡ ਜਾਣੈ। ਕੋਈ ਪੱਕਾ ਟੋਲ੍ਹ ਲੈ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਗਾਈਡ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ -

**ਨਾਨਕ ਕਚੜਿਆ ਸਿਉ ਤੋੜਿ ਛੂਢਿ ਸਜਣ ਸੰਤ ਪਕਿਆ ॥
ਓਇ ਜੀਵੰਦੇ ਵਿਛੁੜਹਿ ਓਇ ਮੁਇਆ ਨ ਜਾਹੀ ਛੋੜਿ ॥**

ਅੰਗ- ੧੧੦੨

ਸੰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵੈਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵੈਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮਿੱਤਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਭਲਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ -

**ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹਰੂ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ ॥
ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ ॥**

ਅੰਗ- ੨੪੯

ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਇਹਦਾ ਜਨਮ ਨਾ ਲੰਘ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਕਿਤੇ ਜਮਾਂ ਵਲ ਨਾ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਨਰਕਾਂ ਦੇ ਦੁਖਤੇ ਨਾ ਭੋਗੇ। ਤਨੇ ਮਨੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਇੱਛਿਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਵੈਰੀ ਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਜੇ ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਵੈਰ ਕਰਦੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਤ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਜੇ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨਾਲ ਪਿਤਾ ਨੇ ਵੈਰ ਕਰਿਆ ਤੱਤਿਆਂ ਬੰਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਚੰਮੇਤ ਦਿਤਾ ਤੇ ਫੇਰ ਤਲਵਾਰ ਕੱਢ ਕੇ ਮਾਰਨ ਲੱਗਿਆ। ਫੇਰ ਸਿੱਤਰ ਆ ਗਿਆ ਉਸ ਵੇਲੇ, ਉਸ ਨੇ ਆ ਕੇ ਪਿੱਛੋਂ ਤਲਵਾਰ ਫੜ ਲਈ। ਮੁੜ ਕੇ ਦੇਖਦੈ, ਅੱਧਾ ਸ਼ੋਰ ਦਾ ਤੇ ਅੱਧਾ ਮਨੁੱਖ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸਰੀਰ ਹੈ।

ਕਿਉਂਕਿ ਪੱਕੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਦਾ, ਕੱਚੇ ਨਹੀਂ ਸੀਗੇ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਆਰਿਆ! ਪੱਕਿਆਂ ਨੂੰ ਟੋਲ੍ਹ ਲੈ ਜਿਹੜੇ ਇਥੇ ਵੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ, ਤੇਰਾ ਦੁੱਖ ਦਰਦ ਵੰਡਾਉਣ ਤੇ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਗਏ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਣ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਥੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ -

**ਓਥੈ ਹਥੁ ਨ ਅਪੜੈ ਕੁਕ ਨ ਸੁਣੀਐ ਪੁਕਾਰ ॥
ਓਥੈ ਸਤਿਗੁਰ ਬੇਲੀ ਹੋਵੈ ਕਵਿ ਲਏ ਅੰਤੀ ਵਾਰ ॥**

ਅੰਗ - ੧੨੮੧

ਉਥੇ ਕੋਈ ਬੇਲੀ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ

ਨਾਲ ਕੱਚੇ ਮਿੱਤਰ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਉਹ ਜਿਉਂਦੇ-ਜਿਉਂਦੇ ਵਿਛੜ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸੰਤ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਉਹ ਮਰਿਆ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਨਹੀਂ ਵਿਛੜਦੇ। ਉਥੇ ਵੀ ਨਿਗੁਹਾ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕਿਤੇ ਗਲਤ ਥਾਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਚਲਿਆ ਗਿਆ।

ਧਮੇਟ ਪਿੰਡ ਦਾ ਅਮਰਨਾਥ ਸੀ ਇਕ ਵਾਰੀ ਉਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦਸਿਆ ਕਿ ਸੜਕ 'ਤੇ ਮੈਂ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ, ਬੱਸ ਦਾ ਇੱਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਬੜੇ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ ਕਿੱਥੋਂ ਆਇਆਂ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਐਨਾ ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ, ਰੋਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਚੱਕੀ ਹੁੰਦੀ ਲਾਲੇ ਦੀ, ਉਹਦੇ ਮੂਹਰੇ ਹੀ ਪਿਆ ਸੀ ਮੰਜੇ 'ਤੇ। ਮੈਂ ਬੜਾ ਇਸ ਗੱਲ 'ਚ ਆਇਆ ਕਿ ਇਹ ਰੋਣ ਕਿਉਂ ਲੱਗ ਗਿਆ?

ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਲਾਲਾ ਜੀ! ਕੀ ਗੱਲ ਤੁਸੀਂ ਰੋਣ ਕਿਉਂ ਲੱਗ ਗਏ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣੀ ਕਿਸੇ ਨੇ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਸਹੀ ਗੱਲ ਦਸਦਾ ਹਾਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਂ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ। ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਮਦੂਤ ਆ ਗਏ। ਬਾਂਹ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾ ਲਿਆ ਮੇਰੀ -

**ਇਕ ਰਤੀ ਬਿਲਮ ਨ ਦੇਵਨੀ ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿਤ੍ਰਾ
ਓਨੀ ਤਕੜੇ ਪਾਏ ਹਾਥ ॥ ਅੰਗ- ੮੮**

ਫੇਰ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੇ ਸੂਏ ਨਹੀਂ ਲਗਦੇ, ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਅਸਰ ਹੁੰਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਹੱਥ ਪੈ ਗਿਆ ਜੋਰਾਵਰ ਦਾ, ਉਥੋਂ ਕੋਈ ਛੁਡਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਡਰਿਆ, ਬੜੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰੀਆਂ। ਜਿੰਨੇ ਮੇਰੇ ਯਾਦ ਸੀ ਸਭ ਦਾ ਨਾਉਂ ਲੈ-ਲੈ ਕੇ ਕਰੀਆਂ। ਅਖੀਰ ਦੇ ਉਤੇ ਮੇਰੇ ਯਾਦ ਆਏ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ (ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਈਸ਼ਵਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ) ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਹੁਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਘਣਸਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਹ ਨੇਮ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਨਮਸ਼ਕਾਰ ਕਰਕੇ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੁਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਲੱਗੀ ਵੇਲੇ ਜਾ ਪਹੁੰਚਾਂ ਉਥੇ। ਸੋ ਉਥੇ ਤਰਲਾ ਲਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਬਚਾਓ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਚਾ ਸਕਦਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੇਰੀ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਹੱਦ ਨਾ ਰਹੀ। ਕੀ ਦੇਖਦੈ? ਉਹ ਉਥੇ ਹੀ ਆ ਗਏ। ਇਥੇ ਸੁਰਤ ਤਾਂ ਮਰ ਗਈ ਸੀ, ਜੇ ਅਗਲੀ ਸੁਰਤ ਸੀ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਕਿਉਂ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ, ਇਹਦੇ ਤਾਂ ਕਈ ਸਾਲ ਅਜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਛੱਡੋ ਇਹਨੂੰ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਛੁਡਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਉਥੇ ਹੀ ਮੇਰੇ ਯਾਦ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਬਾਗ ਵੀ ਹੈ ਮੇਰਾ, 25 ਵਿੱਖੇ ਦਾ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਭੇਟਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਜਿਹੜੀ ਸੀ ਉਹ ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ 'ਚ ਪੈ ਗਈ ਤੇ ਮੈਂ ਹਿੱਲਿਆ। ਘਰਵਾਲੀ ਆਈ ਤੇ ਆ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਈ ਉਹਨੂੰ ਕਿ ਜਿਉਂਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਜਿਉਂਦਾ

ਤਾਂ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਕੀਤੇ, ਮੈਂ ਬਾਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਭੇਟਾ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਕਹਿੰਦੀ, ਕੁਛ ਕਰੀ ਜਾਹ, ਇਥੇ ਮੁੱਕਦਾ ਨਹੀਂ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਜੋ ਹੈ। ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਨਾਲ ਲੇ ਕੇ ਬੰਦੇ ਮਹਾਪੁਰਸ਼ਾਂ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਸਾਰੀ ਵਿਥਿਆਂ ਦੱਸੀ, ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਛੋਟੇ ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਲੈ। ਉਥੇ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲਾਲਾ! ਅਸੀਂ ਖੇਤੀ ਤਾਂ ਕਰਨੀ ਨਹੀਂ, ਮੁੱਲ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਪੈਸੇ ਦੇ ਦੇਈਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਠੀਕ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੁੱਲ ਪਾ ਲਓ। ਮੁੱਲ ਕਿੰਨਾ ਪਾਇਆ? ਕਹਿੰਦੇ, ਸੌ ਰੁਪਿਆ ਵਿੱਖੇ ਦਾ, 2500 ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ, 2000 ਪਾ ਦਿਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬੱਸ ਠੀਕ ਹੈ 2000, ਇਸ ਤੋਂ ਜਿਆਦਾ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! 2000 ਦਾ ਤਾਂ ਦਰਖਤ ਹੀ ਹੈ ਇਕ ਉਹਦੇ, ਬੇਅੰਤ ਦਰਖਤ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਮੁੱਲ ਪਾ ਦਿਤਾ, ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਗੱਲ ਕਰਨੀ। ਐਨੀ ਗੱਲ ਕਹੀ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਮੈਨੂੰ ਬਚਾ ਦਿਤਾ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਇਹੀ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ - 'ਨਾਨਕ ਕਚਿੰਗਾ ਸਿਉ ਤੋਝਿ ਛੁਫਿ ਸਜਣ ਸੰਤ ਪਕਿਆ ॥ ਓਇ ਜੀਵੰਦੇ ਵਿਛੜਹਿੰ ਓਇ ਮੁਇਆ ਨ ਜਾਹੀ ਛੋਝਿ ॥' ਸਹਾਇਤਾ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਨੇ? ਕਿਉਂਕਿ ਦਰਗਾਹ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ -

ਜਾ ਕਾ ਕਹਿਆ ਦਰਗਹ ਚਲੈ ॥

ਸੋ ਕਿਸ ਕਉ ਨਦਰਿ ਲੈ ਅਵੈ ਤਲੈ ॥ ਅੰਗ- ੧੮੯

ਜਿਹਦਾ ਕਿਹਾ ਹੋਇਆ ਧਰਮਰਾਜ ਵੀ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ। ਜਮਦੂਤ ਵੀ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਨਿਗ੍ਰਾ ਥੱਲੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆਉਂਦਾ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਮਿਲਣੇ ਹੈ -

ਕਬੀਰ ਸੇਵਾ ਕਉ ਦੁਇ ਭਲੇ ਏਕੁ ਸੰਤੁ ਇਕੁ ਰਾਮੁ ॥

ਰਾਮੁ ਜੁ ਦਾਤਾ ਮੁਕਤਿ ਕੇ ਸੰਤੁ ਜਪਵੈ ਨਾਮੁ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੨੩

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਮਿੱਤਰ ਦਾ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਾਡਾ ਅਸਲੀ ਮਿੱਤਰ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ਜਿਹਨੇ ਸਾਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਅਸੀਂ ਗਲਤ ਚੀਜ਼ਾਂ 'ਚ ਬਤੀਤ ਕਰਕੇ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਬਿਰਬਾ ਜਨਮ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ। ਆਏ ਸੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ -

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ ॥

ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ ॥

ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥ ਅੰਗ- ੧੨

ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕੰਮਾਂ 'ਤੇ ਭੁੱਲ ਕੇ ਤੂੰ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆਂ, ਤੇਰੇ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਤੇਰੇ ਯਾਦ ਆ ਜਾਂਦੇ, ਫੇਰ ਭੁੱਲ ਜਾਨੈਂ। ਕਾਰਨ ਕੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਠਗਮੂਰੀ ਬੂਟੀ ਮਾਇਆ ਨੇ ਸੁੰਘਾ ਦਿਤੀ ਜੀਵ ਨੂੰ। ਇਹਦੀ ਹੋਸ਼ ਜਿਹੜੀ ਸੀ ਉਹ ਹੇਠਲੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਆ ਗਈ। ਉਪਰਲੇ ਪੱਧਰ ਤੋਂ ਥੱਲੇ ਉਤਰ ਆਈ।

ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੰਡਲ 'ਚ ਸੁਰਤ ਆ ਗਈ। ਸੁਰਤ ਆਉਣ ਨਾਲ ਇਹਨੂੰ ਹੁਣ ਆਤਮਕ ਮੰਡਲ ਦੀ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕੋਈ ਵੀ। ਨਾ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮਾਇਆ ਦੀ ਖਿੱਚ ਐਨੀ ਪੈ ਗਈ, ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਜਾਵੂਗਰ ਨੇ, ਠੱਗ ਨੇ-

ਰਜੁ ਮਾਲੁ ਰੁਪੁ ਜਾਤਿ ਜੋਬਨ ਪੰਜੇ ਠਗ ॥

ਏਨੀ ਠਗੀ ਜਗੁ ਠਗਿਆ ਕਿਨੈ ਨ ਰਖੀ ਲਜ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੮੮

ਮਿੱਠੀਆਂ-ਮਿੱਠੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਕੇ ਫਸਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਇਐ ਉਹਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ। ਉਹ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਜਾਏ, ਤਰਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ 'ਚ ਅੱਖ ਝਮਕਦੇ ਹਾਂ, ਐਨਾ ਕੁ ਚਿਰ ਤਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ-ਦੇ।

ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਸੰਸਾਰ ਬਣਿਆ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋਚਾ ਆਦਮੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਤੁਰੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ? ਮਾਇਆ ਦੇ ਓਹਲੇ ਜਿਹਨੇ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਜਿਹਨੇ ਕਿੰਨਾਂ ਸੁੰਦਰ ਸਰੀਰ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਦੋ ਖਰਬ ਪੰਦਰਾਂ ਅਰਬ ਸੈੱਲ, ਆਹ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਦੋ ਖਰਬ ਗਿਣੀਏ, ਸਾਰੀ ਜਿੰਦਗੀ 'ਚ ਨਹੀਂ ਗਿਣ ਹੁੰਦਾ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਨੌਂ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਸੰਸਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਦਿਖਾ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਬੀਜ ਦੇ ਵਿਚ ਪਏ ਨੇ ਸਾਰੇ ਸੈੱਲ, ਅੱਖਾਂ ਵੀ ਉਹਦੇ ਵਿਚ, ਦਿਮਾਗ ਵੀ ਉਹਦੇ ਵਿਚ, ਐਨਾ ਸੂਖਸ਼ਮ, ਕਿੰਨੀ ਛੋਟੀ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਦੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਆਹੀ ਅਸਚਰਜ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ। ਜਿਹਨੇ ਗੰਦੀ ਮਿੱਟੀ ਤੋਂ ਰਤਨ ਬਣਾ ਦਿਤਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਨੂੰ ਨਹੀਂ ਇਹ ਚਿਤ ਵਿਚ ਲਿਆਉਂਦਾ, ਭੁੱਲਿਆ ਰਹਿੰਦੇ ਹਰ ਵਕਤ। ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ ਉਹਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਲਵੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜਗਿਆਸਾ ਆ ਗਈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸੋਝੀ ਆ ਗਈ, ਉਹ ਵਿਰਲਾਪ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਇਕ ਛਿਨ ਤਾਂ ਦਰਸ ਦਿਖਾ ਜਾ। ਹੁਣ ਦਰਸ਼ਨ ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੜੀਆਂ ਭੁੱਖਾਂ ਕੱਟੀਆਂ, ਬੜੇ ਤਧ ਕਰੇ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਜਫਰ ਜਾਲੇ। ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਸੰਸਾਰ ਬਣਿਆ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵਾਸਤੇ, ਕੋਈ ਪੁੱਠਾ ਲਟਕ ਰਿਹੈ, ਕੋਈ ਭੁੱਖਾ ਰਹਿ ਰਿਹੈ, ਕੋਈ ਕੰਡਿਆਂ ਦੀ ਸੇਜਾ 'ਤੇ ਪਿਐ, ਕੋਈ ਰੋੜਾਂ 'ਤੇ ਪਿਐ, ਕੋਈ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਕੋਈ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕੋਈ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੈ, ਕੋਈ ਧੂਣੀਆਂ ਤਾਪਦੇ ਪਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਸਾਧਨ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ, ਕੋਈ ਹੱਠ ਯੋਗ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂਦੇ, ਰਿੱਧੀ-ਸਿੱਧੀ ਦੇ ਮੰਡਲ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਰੁਕ ਜਾਂਦੇ, ਰੱਬ ਦੇ ਮੰਡਲ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ, ਬੜੇ ਕਰੜੇ ਤੋਂ ਕਰੜੇ ਵਰਤ ਰੱਖਦੇ। ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ, ਨਮਕ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਖਾਣਾ ਖਾਂਦੇ ਨੇ। ਕੋਈ ਸਵਾਦ ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦੇ, ਲੇਕਿਨ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਮਿਲਦਾ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮਿਲਣੈ ਹੈ ਨਾ, ਸੱਚਮੁੱਚ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਲਗਨ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਤੁਸੀਂ ਕਰਿਓ, ਚਾਹੇ ਨਾ ਕਰਿਓ। ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ। ਉਹ ਕੀ ਨੇ? ਕਰਿੰਦੇ, ਨੇਤਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਅਦਬ ਦਾ ਸੁਰਮਾ ਪਾ ਲੈ। ਦੂਸਰਾ ਪਿਆਰ ਦਾ ਸਿੰਗਾਰ ਬਣਾ ਲੈ। ਆਹ ਐਨੀ ਗੱਲ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਗੁਪਤ ਹੋਇਆ ਬੈਠੈ, ਉਹ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਗੁਰੂ ਜੋ ਹਨ ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ -

ਸਮੁੰਦੁ ਵਿਰੋਲਿ ਸਰੀਰੁ ਹਮ ਦੇਖਿਆ

ਇਕ ਵਸਤੁ ਅਨੁਪ ਦਿਖਾਈ ॥

ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੁਰਿੰਦੁ ਗੁਰੂ ਹੈ ਨਾਨਕ ਭੇਟੁ ਨ ਭਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੪੪੨

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਦਰਸ਼ਨ ਬੜਾ ਦੁਰਲੱਭ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਰਿੰਦੇ, ਫੇਰ -

ਭੈ ਕੀਆ ਦੇਹਿ ਸਲਾਈਆ ਨੈਣੀ ਭਾਵ ਕਾ ਕਰਿ ਸੀਗਾਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੨

ਦੂਸਰਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਜਾ। ਇਹ ਜਿਹੜੀਆਂ ਹਿਕਮਤਾਂ ਤੇ ਹੁੱਜਤਾਂ ਨੇ ਇਹ ਛੱਡ ਦੇ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ, ਜੋ ਕੁਛ ਕਰਦੇ ਉਹਨੂੰ ਭਲਾ ਕਰਕੇ ਮੰਨ ਲੈ। ਜਦੋਂ ਤੇਰਾ ਪਿਆਰ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਪੈ ਜਾਏਗਾ ਸੱਚਮੁੱਚ, ਅਦਬ ਦੀਆਂ ਸਲਾਈਆਂ ਤੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਸਿੰਗਾਰ ਕਰੇਂਗਾ ਫੇਰ ਪਿਆਰ ਵਾਲਾ ਮੰਗਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕੁਛ। ਪਿਆਰ ਵਾਲਾ ਆਪਣਾ ਤਨ, ਮਨ, ਧਨ ਸਭ ਕੁਛ ਦੇ ਦਿੰਦੇ, ਅਰਪਣ ਕਰ ਦਿੰਦੇ, ਮੰਗਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਪਿਆਰ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਇਹ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਰਿੰਦੇ -

ਫਰੀਦਾ ਜਾ ਲਭੁ ਤਾ ਨੇਹੁ ਕਿਆ ਲਭੁ ਤ ਕੁੜਾ ਨੇਹੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੮

ਜੇ ਲੋਭ ਹੈ ਤਾਂ ਪਿਆਰ ਕਿੱਥੋਂ ਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਮੰਗ ਹੈ, ਮਜ਼ੂਰੀ ਕਰਦੇ ਹੋਂ। ਮੰਗਦੇ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹੋਂ -

ਆਖਹਿ ਮੰਗਹਿ ਦੇਹਿ ਦੇਹਿ ਦਾਤਿ ਕਰੇ ਦਾਤਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੨

ਸਾਰੀ ਜਿੰਦਗੀ ਦੇਹਿ-ਦੇਹਿ ਨਹੀਂ ਮੁਕਦੀ, ਉਹ ਦਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਹਟਦਾ। ਉਹਦਾ ਵੀ ਸੁਭਾਅ ਬਣਿਆ ਹੋਇਐ -

ਦੇਦਾ ਦੇ ਲੈਦੇ ਬਕਿ ਪਾਹਿ ॥ ਜੁਗ ਜੁਗੰਤਰਿ ਖਾਹੀ ਖਾਹਿ ॥

ਅੰਗ - ੨

ਉਹ ਅੱਖ ਮਿਰੌਲੀ ਖੇਲ੍ਹਦੈ, ਛੁਪਿਆ ਰਹਿੰਦੈ, ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਸੋ ਕਰਿੰਦੇ, ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਇਥੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਗੁਣਾਂ ਕਰਕੇ, ਤਧ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਮੈਂ ਤਾਂ - 'ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤਿ ਕੈ ਕਾਰਣੈ ਕਹੁ ਰਵਿਦਾਸ ਚਮਾਰ' ॥' ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਕੇ ਕਹਿ ਰਿਹਾਂ।

ਨੋਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਭਗਤੀ ਤੋਂ

ਬਗੈਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਯੋਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਯੋਗ ਨਾਲ ਸੁਰਤ ਕਾਬੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਖਤਮ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਮਨ ਨਰੋਆ ਹੁੰਦੈ। ਲੇਕਿਨ ਰੱਬ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਜੋ grace (ਕ੍ਰਿਪਾ) ਹੈ -

ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ ॥

ਅੰਗ - ੮

ਜਦੋਂ ਤਕ ਉਹ ਨਦਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ। ਆਦਮੀ ਨੇੜੇ ਜਾ ਰਹਿੰਦੇ, ਲੇਕਿਨ ਨਦਰ ਵਾਲੇ ਮੰਡਲ 'ਚ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਨਦਰ ਵਾਲੇ ਮੰਡਲ 'ਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਜਾਂਦੇ। ਉਹ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਤੇ ਬਾਂਹ ਤੋਂ ਫੜ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਆ ਜਾ ਉਪਰ ਆ ਜਾ, ਮੇਰੇ ਵਾਲੇ ਮੰਡਲ 'ਚ ਆ ਜਾ। ਸੋ ਉਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਬੜੇ ਜਪ ਕੀਤੇ, ਤਪ ਕੀਤੇ, ਵਰਤ ਕੀਤੇ ਲੇਕਿਨ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਜੋ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਉਹ ਹੈ ਭਗਤੀ ਦਾ। ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਬੈਠੇ ਹੋਂ, ਇਹਦੇ 'ਚ ਕੀਰਤਨ ਭਗਤੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਸੂਵਣ ਭਗਤੀ ਹੈ, ਤੀਸਰਾ ਤੁਸੀਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹੋਂ। ਸੋ ਨੋਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਕ ਤਾਂ ਸਿਮਰਨ ਯਾਦ ਵਿਚ ਵਸਾ ਲੈਣਾ।

ਅਸੀਂ ਪੁੱਛਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਤੂੰ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦੈਂ?

ਕਰਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਹਾਂ ਜੀ।

ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦੈ? ਸਹੀ-ਸਹੀ ਗੱਲ ਦੱਸ।

ਕਰਿੰਦਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਜੀ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਲਗਤਾਰ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਮਹਾਤਮਾ ਕਰਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹੁੰਦੈ? ਇਹ ਤਾਂ ਤੂੰ ਜਾਪ ਕਰਦੇ। ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਿੰਦੇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੰਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਰਾਂ ਹੁੰਦੇ ਕਿ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ?

ਕਰਿੰਦਾ, ਨਾ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਉਹਦਾ ਧਿਆਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਅੱਖਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰੀ ਜਾਨਾ।

ਕਰਿੰਦੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਯਾਦ ਨਾ ਬਣੀ। ਜਦੋਂ ਯਾਦ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਦੇਖਦੇ ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਯਾਦ ਬਣੀ ਹੈ ਉਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੇ -

ਸੀਨੇ ਖਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਧੀ ਓ ਕਰ ਅਰਾਮ ਨਹੀਂ ਬਹਿੰਦੇ।

ਨਿਹੁੰ ਵਾਲੇ ਨੈਣਾਂ ਕੀ ਨੀਂਦਰ ਓ ਦਿਨੇ ਰਾਤ ਪਏ ਵਹਿੰਦੇ।

ਇਕੋ ਲਗਨ ਲਗੀ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਟੋਰ ਅਨੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ।

ਵਸਲੋਂ ਉਰੇ ਮੁਕਾਮ ਨ ਕੋਈ ਸੋ ਚਾਲ ਪਏ ਨਿਤ ਰਹਿੰਦੇ।

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਇਹ ਸਿਮਰਨ ਨਹੀਂ, ਸਿਮਰਨ ਹੈ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ। ਪਹਿਲੀ ਭਗਤੀ ਹੈ। ਦੂਸਰੀ ਹੈ ਕੀਰਤਨ ਭਗਤੀ। ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ, ਵਜਦ 'ਚ ਆ ਕੇ ਕਰਨਾ। ਸਾਮ੍ਰਾਂ ਆਪਣੇ ਧੇਅ

ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ। ਤੀਸਰੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਸਰਵਣ ਭਗਤੀ। ਬਚਨ ਸੁਣੇ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੇਖੀਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਜਿਹਦਾ ਮਨ ਸਾਥ ਦਿੰਦੇ, ਉਹਦਾ ਨਾ ਗੋਡਾ ਹਿਲੇ, ਨਾ ਹੱਥ ਹਿਲੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਨੇ ਸਾਥ ਦੇ ਦਿਤਾ -

ਮਮਾ ਮਨ ਸਿਉ ਕਾਜੁ ਹੈ ਮਨ ਸਾਧੇ ਸਿਧਿ ਹੋਇ ॥
ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਸਿਉ ਕਹੈ ਕਬੀਰਾ
ਮਨ ਸਾ ਮਿਲਿਆ ਨ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ- ੩੪੨

ਜੇ ਮਨ ਸਾਥ ਦੇ ਦੇਵੇ ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਕੰਮ ਬਣ ਜਾਣ। ਬੀਬੀ ਸੂਈ 'ਚ ਧਾਗਾ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਉਹਦੀ ਬਿਰਤੀ ਇਕਾਗਰ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਕਦੇ ਧਾਗਾ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਇਕ ਸੈਕਿੰਡ ਤਾਂ ਬਹੁਤਾ ਹੈ, ਇਕ ਸੈਕਿੰਡ ਦੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਹਿੱਸੇ 'ਚ ਉਹਦੀ ਬਿਰਤੀ ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਧਾਗਾ ਪੈ ਜਾਂਦੈ। ਨਮਕ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਦਾਲ ਸਬਜ਼ੀ 'ਚ, ਚਿੱਤ ਹੁੰਦੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਚਿਰ 'ਚ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਅੰਦਰੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਐਨਾ ਪਾ, ਵੱਧ ਨਾ ਪਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਥੇ ਸਾਥ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਮਨ। ਪ੍ਰਸਾਦਾ ਛਕ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਬੀਬੀ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਮਕ ਠੀਕ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ ਦਸਦਾ। ਦੁਸਰੀ ਬੁਰਕੀ ਪਾਈ, ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਘੱਟ ਹੈ ਜਾਂ ਵੱਧ। ਕਹਿੰਦੀ, ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਉਂ ਨਾ ਦੱਸਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਦਸ ਹੋਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਖਾਣੇ ਦਾ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇ ਰਿਹਾ। ਮਨ ਦੌੜਿਆ ਫਿਰਦਾ ਸੀ। ਸੋ ਮਨ ਨਾਲ ਸਾਥ ਹੈ ਸਾਰਾ, ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਮਨ ਨਹੀਂ ਸਾਥ ਦਿੰਦਾ, ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ। ਸੋ ਸਰਵਣ ਅਸੀਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਮਨ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਅੱਖਾਂ ਮੀਚ ਲਈਆਂ ਸੌਂ ਗਿਆ। ਕਿੰਨੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ, ਬੜੇ ਮੁਖੀ ਨੇ ਉਹ, ਬੀਬੀਆਂ ਨੇ ਉਹ ਵੀ ਮੁਖੀ ਨੇ, ਕੀਰਤਨ ਸੁਰੂ ਹੋਇਆ ਨੀਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੀਂਦ ਆਈ ਨੀਂ। ਕੁਦਰਤੀ ਹੈ, ਅੱਖਾਂ ਮੀਚ ਲੈਣਗੀਆਂ। ਭਾਈ! ਅੱਖਾਂ ਮੀਚ ਲਉਂਗੇ ਤੇ ਨੀਂਦ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤੁੰਦਰਾ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਯੋਗਿਕ ਨੀਂਦ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਬੜੀ ਅਰਾਮ ਦੇਹ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਫੁਰਨਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੈਠਾ-ਬੈਠਾ ਬੰਦਾ ਸੌ ਜਾਂਦੈ। ਸੋ ਸਰਵਣ ਵਾਸਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦੈ -

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਹੁ ਸੰਤ ਮੀਤ ॥
ਸਾਵਧਾਨ ਏਕਾਗਰ ਚੀਤ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੫

ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਧਰਨਾ - ਜਸ ਕਰੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ,
ਪਿਆਰਿਓ ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ।

ਸੋ ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਅਸੀਂ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਸਰਵਣ ਭਗਤੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਚੌਬੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਨਮਸ਼ਕਾਰ ਭਗਤੀ - 'ਛੰਭਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ' (ਅੰਗ-256)

ਇਹ ਅਸੀਂ ਯੂ.ਪੀ 'ਚ ਦੇਖੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਤਾਂ ਰਿਵਾਜ

ਘੱਟ ਹੈ ਬਹੁਤ, ਉਥੇ ਜਿਹੜੇ ਬਾਰੂ ਲੋਕ ਨੇ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਨੇ, ਜਾਟਵ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਨੇ, ਯੂ.ਪੀ ਦੇ ਵਿਚ ਕਰੋੜਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ 'ਚ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਨੇ। ਲੇਕਿਨ ਸਾਡੇ ਸੰਪਰਕ ਟੁੱਟ ਜਾਣ ਕਰਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਸਭ ਕੁਛ। ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਾਂ, ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਸ਼ਰਧਾ ਘੱਟ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਸ਼ਰਧਾ ਬਹੁਤ ਹੈ।

ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਮੈਂ ਦਿੰਦਾ, ਇਕ ਨੇਪਾਲ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਬਾਰੂ ਬੀਬੀ ਸੀ, ਬਾਰੂ ਕੌਮ ਹੈ ਇਕ। ਉਹ ਨਾਨਕਮਤੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮੰਨਦੇ ਨੇ। ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਉਹਨੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪੁੱਤਰ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਬੜੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਹੋਈਆਂ। ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦਾ ਹੋ ਕੇ ਪੁੱਤਰ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਉਥੇ ਗਏ ਸੀ। ਇਹ ਕੋਈ 1947-48 ਦੀ ਬਾਤ ਹੈ। ਉਸ ਬੀਬੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਚੜ੍ਹਾਈ ਜਦ ਕਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਇੱਕੋ ਹੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਜਿਸ ਤੋਂ ਲਿਆ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਆਉਣੈ। ਘਰਵਾਲੇ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਰਹੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹਦਾ ਕਿਆਕੁਮ ਕਰ ਦੇਣੀਏ। ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ, ਗੋਦੀ 'ਚ ਲਈਆਂ ਬੈਠੀ ਹੈਂ। ਕਹਿੰਦੀ, ਮੈਂ ਜਿਸ ਬਾਬੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਆਈ ਹਾਂ, ਉਥੇ ਹੀ ਮੋੜਨੈ। ਅਖੀਰ ਗੱਡੀ ਜੋੜ ਲਈ, ਰੇਲੂ ਜੋੜ ਲਿਆ ਤੇ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਉਹ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬੰਦੇ ਨਾਲ ਨੇ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਲਿਟਾਉਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਲੈ ਬਾਬਾ! ਤੂੰ ਸਾਂਭ। ਜਿਹੜਾ ਤੂੰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਭਾਈ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ ਬੱਚਾ ਇਥੇ ਛੱਡ ਚੱਲੀ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਫਸ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਕਿੰਨੇ ਕਾਗਜ਼ ਠੀਕ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਨੇ। ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਪੈਂਦੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੁਕਾ ਦਿੱਤਾ ਉਥੋਂ ਬੱਚਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਇਥੇ ਰੱਖਣ ਦੇਣਾ। ਉਹ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਅੱਗੇ ਬਹਿ ਗਈ। ਪੁਜਾ ਪਾਠ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਰਹਿਰਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਾਰਾਜ ਸੁਖ ਆਸਣ ਹੋਏ। ਉਹ ਉਥੇ ਹੀ ਬੈਠੀ ਰਹੀ। ਇਕੋ ਹੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਗਈ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਲਿਆ ਕਿਉਂ? ਇਹ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਸਵੇਰੇ ਫੇਰ ਮਹਾਰਾਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਏ, ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹ ਇਕੋ ਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਸੰਗਤ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਦੇਖੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਸਭ ਕਿ ਇਕੋ ਹੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਲਿਆ ਕਿਉਂ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਅਰਦਾਸ ਹੋਣ ਲੱਗੀ, ਸੰਗਤ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੀ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਕ ਐਸਾ ਕੌਤਕ ਵਰਤਿਆ, ਉਹ ਬੱਚਾ ਮਰਿਆ ਪਿਆ ਹਿੱਲ ਪਿਆ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉੱਠ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜੀ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਜੈਕਾਰੇ ਲਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਖੁਸ਼ੀ ਹੋ ਗਈ -

ਪ੍ਰਭ ਭਾਵੈ ਬਿਨੁ ਸਾਸ ਤੇ ਰਾਖੈ ॥

ਅੰਗ- ੨੨੨

ਉਮਰ ਮੁੱਕ ਗਈ, ਤਾ ਗਈ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸਰਧਾ ਤੇ
ਉਹਨੇ ਰੱਖ ਲਿਆ ਉਸ ਨੂੰ। ਬਗੈਰ ਸਵਾਸ ਤੋਂ ਮੁੜ ਕੇ
ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਕੀ ਅੱਖਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ
ਭਰੋਸਾ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਇਹ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਗਲੀ ਹਉ ਸੋਹਾਗਣਿ ਭੈਣੇ ਕੰਠੁ ਨ ਕਬਹੂੰ ਮੈ ਮਿਲਿਆ ॥
ਅੰਗ- 833

ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।
ਲੇਕਿਨ ਰੱਬ ਦੇ ਦੀਦਾਰੇ ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਵੀ ਹੋਏ। ਕਹਿੰਦੇ
ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਪੁਰਾ ਹਾਂ। ਸਰਧਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਰਧਾ ਨਾ
ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ। ਸਰਧਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਚੀਜ਼ ਹੁੰਦੀ
ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਰਿਵਾਜ਼ ਸੀ ਕਿ
ਜਿਸ ਵਕਤ ਬਾਬੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਮੰਗ ਮੰਨ ਲਈ ਤਾਂ ਇਹ
ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਬਾਬਾ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਦਰ ਦੇ ਉਤੇ ਡੰਡਉਤਾਂ ਕਰਦਾ
ਆਉਂ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਡੰਡਉਤਾਂ
ਕਰਦਾ ਆਵਾਂ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਛੋਟਾ ਸੀ, ਜਿੱਥੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ
ਸਾਹਿਬ ਦਿਸਣ ਲਗ ਜਾਣਾ, ਉਥੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡੰਡਉਤਾਂ ਸ਼ੁਰੂ
ਕਰ ਦੇਣੀਆਂ। ਹੁਣ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਉੱਚਾ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਕਾਫੀ,
ਕਈ ਮੀਲ ਤੋਂ ਉਹਦਾ ਕਲਸ ਦਿਸਣ ਲਗ ਜਾਂਦੇ। ਨਾਨਕ
ਮਤੇ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਜਾਂਦੇ ਸੀ ਤੇ ਜਦੋਂ ਨਦੀ ਲੰਘੇ, ਮੌਜ ਲੰਘੇ
ਉਥੇ ਉਹ ਲੰਘੇ, ਕੱਪੜੇ ਲਾਹ ਕੇ ਫੜਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਬੀਬੀ
ਵੀ ਨਾਲ ਹੈ, ਪੰਜ ਚਾਰ ਬੰਦੇ ਹੋਰ ਨਾਲ ਨੇ। ਦੋ ਤਿੰਨ
ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਕੱਪੜੇ ਲਾਹ ਦਿਤੇ। ਚਾਰ ਮੀਲ ਪਿੱਛੇ ਹੀ
ਲੰਮੇ ਪੈਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ, ਸੜਕ 'ਤੇ, ਛਾਤੀ ਰਗੜੀ ਗਈ,
ਜਥਮ ਹੋ ਗਏ। ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਸਿਰ ਕੋਲ ਲਕੀਰ ਕੱਢ
ਲੈਂਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਪੈਰ ਰੱਖ ਲੈਂਦੇ ਨੇ, ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ
ਸਿਰ ਕੋਲ ਲਕੀਰ ਕੱਢ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਨਾਨਕ ਮਤੇ ਤੱਕ ਲੰਮੇ
ਪੈ ਕੇ ਹੀ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਇਹਨੂੰ ਡੰਡਉਤ ਭਗਤੀ ਕਹਿੰਦੇ
ਨੇ, ਨਮਸ਼ਕਾਰ ਭਗਤੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ
ਭਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਵੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਰਚਣ
ਭਗਤੀ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾ ਕੇ ਫੇਰ ਆਪ ਛਕਣਾ। ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ
ਗੁਰੂ ਦੇ ਅਰਧਣ ਕਰਨੀਆਂ ਤੇ ਆਪ ਗੁਰੂ ਵਲੋਂ ਦਿਤੀ
ਹੋਈ ਸਮਝ ਕੇ ਫੇਰ ਛਕਣੀ। ਫੇਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਾਦ ਸੇਵਨ
ਭਗਤੀ। ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਘੁਟਣਾ, ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ।
ਫੇਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਦਾਸਾ ਭਾਵ ਭਗਤੀ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਗੁਲਾਮ
ਹਾਂ, ਮੇਰਾ ਅਖਤਿਆਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਸੁਖ ਆ ਜਾਏ, ਦੁਖ
ਆ ਜਾਏ, ਸਮਝਣਾ ਮਾਲਕ ਨੇ ਦਿਤੇ। ਗੁਲਾਮ ਵਾਲੀ
ਬਿਰਤੀ ਰੱਖਣੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ। ਇਹਨੂੰ ਦਾਸਾ ਭਗਤੀ
ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਫੇਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਸਖਾ ਭਗਤੀ। ਮਿੱਤਰ
ਜਾਣਣਾ - 'ਮਿੱਤਰ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਹਾਲ ਮੁਰੀਦਾਂ ਦਾ
ਕਹਿਣਾ।' ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਵੀ ਮਿੱਤਰ ਕਹਿ ਕੇ ਸੰਬੋਧਨ
ਕਰਿਐ। ਸਖਾ ਭਗਤੀ ਅਰਜਨ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ
ਬਾਅਦ ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਪਤੀਵਰਤਾ
ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਸੀ, ਪਤੀ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਸੀ,
ਉਹਦੀ ਰਜਾ 'ਚ ਰਾਜੀ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਸੀ। ਇਕ ਉਹ ਭਗਤੀ
ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਨੌਂ ਭਗਤੀਆਂ ਨੂੰ ਫਲ ਲਗਦੇ ਪ੍ਰੇਮ

ਦਾ। ਫੇਰ ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ
ਮਿਲਦੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਪਿਆਰ
ਨਾਲ ਉਹਨੂੰ ਖਿੱਚ ਲੈਂਦੇ।

ਜੇ ਧੰਨੇ ਨੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਖਿੱਚਿਆ, ਮੂਹਰੇ ਤਾਂ
ਨਿਰਜਿੰਦ ਪੱਥਰ ਪਿਐ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ
ਹੈ। ਹਥੋੜਾ ਲੈ ਕੇ ਭੰਨ ਲਈ, ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ
ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਉਹ ਨਿਰਜਿੰਦ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਆਪ ਚੌਂਕੜਾ
ਮਾਰ ਕੇ ਬਹਿ ਗਏ।

ਮਿਲੇ ਪਰਤੱਖ ਗੁਸਾਈਆਂ ਧੰਨਾ ਵਡਭਾਗਾ।

ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕ ਰਹੇ ਨੇ, ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਬਾਤ ਹੈ। ਜਿਹਦਾ
ਰੂਪ ਨਹੀਂ, ਰੰਗ ਨਹੀਂ, ਰੇਖ ਨਹੀਂ, ਭੇਖ ਨਹੀਂ, ਚੱਕਰ
ਨਹੀਂ, ਚਿਹਨ ਨਹੀਂ, ਜਾਤ ਨਹੀਂ, ਪਾਤ ਨਹੀਂ, ਜਿਹੜਾ
ਨਿਰਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ ਉਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕ ਰਿਹੈ ਉਹਨੂੰ ਕਿਤੇ
ਭੁੱਖ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਪਿਆਰ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ
ਆ ਗਿਆ। ਨਾਮਦੇਵ ਨੇ ਵੱਧ ਪਿਲਾ ਦਿਤਾ। ਕਿਤੇ
ਨਾਮਦੇਵ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਦੇਹੁਰੇ ਨੂੰ ਫੇਰ
ਰਿਹੈ, ਕਿਤੇ ਛੱਪਰ ਬਣਾ ਰਿਹੈ, ਕਿਤੇ ਮਰੀ ਹੋਈ ਗਊ
ਜਿਉਂਦੀ ਕਰਨ ਆ ਰਿਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ
ਹੈ ਸਾਰੀ। ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਭਗਤਾਂ ਦੇ
ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਫਿਰਦੇ। ਗਿਆਰਵੀਂ ਭਗਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੂ
ਪਰਾ ਭਗਤੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਆਪ
ਫੜਾ ਕਰ ਦੇਣਾ, ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਦੇਣਾ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੀ ਹਰ
ਪਾਸੇ ਦੇਖਣਾ -

ਗੁਰਹਿ ਦਿਖਾਇਓ ਲੋਇਨਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਈਤਹਿ ਉਤਹਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ
ਤੁੰਹੀ ਤੁੰਹੀ ਮੋਹਿਨਾ ॥

ਅੰਗ- 802

ਇਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਨਾ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਕਿਹੈ
ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਛੱਡ ਕੇ ਅਲੱਗ ਹੋ ਜਾਓ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ
ਕਿਹੈ ਕਿ ਇਕ ਜੀਵਨ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ
'ਚ ਰਹੇ ਲੇਕਿਨ ਵਰਤਣ ਤੁਹਾਡੀ ਵੈਰਾਗ ਦੀ ਹੋਵੇ। ਪਕੜ
ਨਾ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ ਹੋਵੇ। ਮੁੱਖ ਭਗਤੀ ਹੋਵੇ, ਨਿਹਚੇ
'ਚ ਗਿਆਨ ਹੋਵੇ। ਜਿਹੜਾ ਸੁੱਕਾ ਗਿਆਨ ਹੈ ਉਹ ਕੰਮ
ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਰਦਾ।

ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਇਕ ਪੀਰ ਨੇ
ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਸਾਮ੍ਰਾਣੇ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ?
ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਅੰਦਰ ਪਿਆਰ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ। ਅੰਦਰ
ਹੋਵੇ ਨਾਮ ਦਾ ਵਲ ਤੇ ਅੰਦਰ ਹੋਵੇ ਪਿਆਰ, ਫੇਰ ਗਿਆਨ
ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਚਾਰੋਂ ਹੀ ਪਾਸੇ ਪਸਰਿਆ ਹੋਇਆ
ਦਿਸਦੈ -

ਜਿਮੀ ਜਮਾਨ ਕੇ ਬਿਖੈ ਸਮੱਸਤਿ ਏਕ ਜੋਤ ਹੈ॥

ਨ ਘਾਟ ਹੈ ਨ ਬਾਢ ਹੈ, ਨ ਘਾਟ ਬਾਢ ਹੋਤ ਹੈ॥

ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਸੋ ਇਹ ਗਿਆਨ ਅਸਲੀ ਹੁੰਦੈ, ਜਿਹੜਾ ਗੱਲਾਂ ਵਾਲਾ

ਗਿਆਨ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਖੁਸ਼ਕ ਗਿਆਨ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ 'ਅਹੰ ਬ੍ਰਹਮਾਸਵੀ' ਮੈਂ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹਾਂ। ਉਹ ਕਰਦਾ ਕੀ ਹੈ? ਉਹ ਫੇਰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਮਨ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਹਟਾਏਗਾ, ਜਿਹੜੇ ਮਾੜੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਮਨ ਕਰੇਗਾ ਉਹ ਕਰ ਲੈਣਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ਵਾਲਾ ਕੌਣ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹਉਂ ਬ੍ਰਹਮ ਅਸਵੀ, ਨਿਸੰਗ ਭੋਗ ਲੱਛਮੀ।' ਕਹਿੰਦਾ, ਪ੍ਰਕਿਤੀ, ਪ੍ਰਕਿਤੀ ਨੂੰ ਭੋਗਦੀ ਹੈ, ਦੋਸ਼ ਕੀਹਨੂੰ ਲੱਗਦੈ। ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਵੱਧ ਗਿਆਨ ਜਿਹੜਾ ਹੁੰਦੈ, ਉਹਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ। ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੰਪਾਦਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਬਾਣੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਿਹੜੇ ਪਹਿਲੇ ਭਗਤ ਆਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਲਿਖਾਈ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਭਗਤ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰੀ ਬਈ ਆਪਾਂ ਵੀ ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਲਿਖਾਈਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਭਗਤ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਆ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਇਕ ਕਾਨੂਾ ਭਗਤ ਸੀ। ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਹੀ ਰੱਬ ਹਾਂ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਰੱਬ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ 'ਮੈਂ ਹੀ ਰੱਬ' ਕਹਿੱਣੇ, ਇਹੇ 'ਚ ਆਦਮੀ ਫਸ ਜਾਂਦੇ। ਜਿਹੜਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰਾ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ, ਉਹੇ 'ਚ ਬਚਿਆ ਰਹਿੰਦੇ। 'ਤੂੰ' ਕਹਿਣ ਵਾਲਾ ਬਚਿਆ ਰਹਿੰਦੇ, 'ਮੈਂ' ਕਹਿਣ ਵਾਲਾ ਫਸ ਜਾਂਦੇ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਕਾਨੂਾ ਨੂੰ ਕਿ ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਤਾਂ ਸੁਣਾ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਹੈ ਤੇਰੀ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਓਹੀ ਕਾਨੂਾ, ਓਹੀ। ਮੈਂ ਉਹੀ ਹਾਂ ਜਿਹਨੇ ਸਾਰੀ ਸਿਸ਼ਟੀ ਮੋਹੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਮੈਂ ਹੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਸਰਬ ਕਾ ਕਰਤਾ,
ਸਗਲ ਜਗਤ ਮੇਰੇ ਤੇ ਜਾਨ।
ਸਗਲ ਆਰਧੇ ਮੇਰੇ ਤਾਈਂ,
ਅਬ ਮੈਂ ਹੋਇਓ ਕਾਨੂਾ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕਾਨ੍ਹਿਆਂ! ਆਹ ਬਾਣੀ ਅਸੀਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ 'ਚ ਨਹੀਂ ਦਰਜ ਕਰਨੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਤਾਂ ਲੋਕ ਵਿਕਾਰੀ ਹੋ ਜਾਣਗੇ, ਕਲਸੁਗੀ ਜੀਵ। ਇਹ ਕਹਿਣਗੇ, ਮੈਂ ਹੀ ਰੱਬ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਹੀ ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹੜਾ ਆਦਮੀ ਦਾ ਸਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਹੈ ਉਹ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਬੰਧਸ਼ ਹੀ ਕੋਈ ਨਾ ਰਹੀ, ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾ ਭਾਈ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਬਾਣੀ ਚਾੜ੍ਹਣੀ।

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਿਐ ਭਗਤੀ ਨੂੰ। ਭਗਤੀ ਦੇ ਵਿਚ ਹੁੰਦੈ ਪਿਆਰ। ਪੁੱਲ ਮਿਲਾਪ ਲਈ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਖਿੱਚ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੈ। ਜੇ ਮਿਲਣੈ ਕਹਿੰਦੇ ਤਾਂ ਤੂੰ ਇਹ ਗੁਣ ਪੈਦਾ ਕਰ ਲੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਦਾਤਾਂ ਉਹਦੀਆਂ ਨੇ ਅਸੀਂ ਕੀ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗੇ ਉਹਨੂੰ। ਜੇ ਇਕ ਬੰਦੇ ਨੇ ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਦੇ ਦਿਤਾ, ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਦਿਤਾ। ਕੀ ਕਰਿਐ, ਇਹ ਤਾਂ ਤੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਲਿਆ ਸੀ, ਤੂੰ ਉਹੇ ਅਰਪਣ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਚੰਗਾ ਈਮਾਨਦਾਰ ਹੈ, ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਨਿਗ੍ਰਾ 'ਚ ਤਾਂ ਕੋਈ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਇਕ ਨਿਗ੍ਰਾ ਕਰ ਦੇਵੇ, ਸਾਰੀ ਸਿਸ਼ਟੀ ਹੀ ਸੋਨੇ ਦੀ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਕੇਵਲ ਪਿਆਰ ਉਹਨੂੰ ਭਾਉਂਦੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

ਧਾਰਨਾ - ਭਾਉ ਭਗਤ ਦਾ ਭੁੱਖਾ

ਗੋਬਿੰਦ ਭਾਉ ਭਗਤ ਦਾ ਭੁੱਖਾ।

ਗੋਬਿੰਦ ਭਾਉ ਭਗਤ ਦਾ ਭੁੱਖਾ।

ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰਿਝਾਉਂਦੀ। ਹਿਰਦੇ ਦਾ ਪਿਆਰ ਰਿਝਾਉਂਦੈ। ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਦੂਸਰਾ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਕੁੰਜੀ ਹੋਣ ਦਾ ਵਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਐ ਤੇ ਜਿਸ ਬਾਣੀ ਦਾ ਅਸੀਂ ਅਦਬ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਅਸੀਂ ਕਿੰਤੂ-ਪਰੰਤੂ ਨੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ 'ਤੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਈ ਸੀ, ਉਹਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਤੇ ਟੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਆਹ ਨਾ ਕਰ। ਇਕ ਥਾਂ ਟੋਕਿਆ ਸੀ ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ -

ਜੇ ਗੁਰ ਸਾਂਗ ਵਰਤਦਾ ਸਿੱਖ ਸਿਦਕ ਨਾ ਹਾਰੇ।

ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਭਿਮਾਨ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ ਸਿੱਖ ਦਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ ਭਾਈ ਇਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਜੇ ਕਿਪਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਾਂਗ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਬਚ ਸਕਦੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਂਗ ਵਰਤੇ ਤੇ ਸਿੱਖ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਉਤਰ ਜਾਵੇ।

ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਜਦੋਂ ਸੀਸ ਸੰਗੇ, ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਪੂਰੇ ਉਤਰੇ ਸੀ, ਨੱਠਣ ਵੀ ਲਗ ਗਏ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਜਦੋਂ ਸਾਂਗ ਵਰਤਿਆ, ਡੰਡਾ ਲੈ ਕੇ ਤੈ ਕੁਤਕੇ ਲੈ ਕੇ ਜਦੋਂ ਰੂਪ ਧਾਰਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਕੁਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ, ਕੁਤਕਾ ਮਾਰਨ ਉਹਦੇ। ਨੱਠ ਗਏ ਸੀ ਸਾਰੇ, ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੋ ਰਹਿ ਗਏ ਸੀ। ਜਿਹੜੇ ਰਹਿ ਗਏ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਨੂੰ ਜਾਣ ਨੂੰ ਬਾਉਂ ਨਹੀਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਾਣ ਨੂੰ ਹੈਗਾ ਬਾਉਂ ਅਜੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬੇਅੰਤ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਰੁਪਈਏ ਸੁੱਟ ਦਿਤੇ, ਉਹ ਚੁਗਣ ਲਗ ਗਏ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਹੋਰ ਰਹਿ ਗਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਮੁੜਦੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਮੋਹਰਾਂ ਦੀ ਵਰਖਾ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਉਹ ਉਹਦੇ 'ਚ ਫਸ ਗਏ। ਜਿਹੜੇ ਅਗਾਹਾਂ ਰਹਿ ਗਏ, ਉਹ ਹੀਰੇ ਜਵਾਹਰਾਤ ਦੇ ਵਿਚ ਰੁਝ ਗਏ। ਦੋ ਰਹਿ ਗਏ ਬਾਕੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਮੁੜ ਜਾਓ। ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਮੁੜਦੇ? ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਨੂੰ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਕੋਈ, ਤੁਹਾਡੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਥਾਂ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਥਾਂ ਸੀ ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ

ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ, ਉਹ ਚਲੇ ਗਏ। ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਥਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਆਓ। ਸਾਮ੍ਝਣੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਿਆ ਕਿ ਚਲੋ ਮੁਰਦਾ ਖਾਓ। ਨੇੜੇ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਖਾਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਖਾਂਦੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ?

(ਗੁਰੂ) ਅੰਗਦ (ਪਾਤਸ਼ਾਹ) ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਗਿਆ ਦਿਓ ਕਿ ਕਿਧਰੋਂ ਖਾਈਏ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਸਿਰ ਵਲੋਂ ਖਾਓ।

ਹੁਣ ਸਿਰ ਦੇ ਉਤੇ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੇਸ ਹੋਣੇ ਨੇ। ਖੋਪਰੀ ਹੋਣੀ ਹੈ, ਉਥੋਂ ਕਿਵੇਂ ਖਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਇਕ ਸਕਿੰਟ ਦੇ ਵਿਚ ਸਿਰ ਵਲ ਜਾ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ। ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਉਤੇ ਰਹਿ ਗਏ ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਕੱਪੜਾ ਚੁਕਿਆ, ਉਥੇ ਮੁਰਦਾ ਕੋਈ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਥੇ ਤਾਂ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਪਿਆ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਂਗ ਦੇ ਵਿਚ ਦੋ ਪਾਸ ਹੋਏ ਹੋਂ। 100% ਨੰਬਰ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨੇ ਤੇ 99.99% ਨੰਬਰ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦੇ, ਸਿਰਫ ਪੁਆਇੰਟ ਇਕ ਰਹਿ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਪੈਰ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਨਾ ਪੁੱਟਿਆ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈਓ ਪਾਸ ਉਤਰਿਆ ਕਰਦੇ। ਸਾਰੇ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦੇ। ਸੋ ਇਹ ਜੋ ਬਚਨ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ 'ਜੇ ਗੁਰ ਸਾਂਗ ਵਰਤਦਾ ਸਿੱਖ ਸਿਦਕ ਨਾ ਹਾਰੇ।' ਉਹ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਠੀਕ ਕਰਾਇਆ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਕਸਵੱਟੀ 'ਤੇ ਲਾ ਕੇ। ਬਾਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਬਾਣੀ ਹੈ ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਉਹਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਰਸਤਾ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੱਖਰ ਮਾਤਰ ਆਏਗਾ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਲਿਖਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਚਨ ਆਉਂਦੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਕਿ

ਦੀਨਾ ਦੀਨ ਦਇਆਲ ਭਏ ਹੈ

ਜਿਉ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਿਦਰੁ ਘਰਿ ਆਇਆ ॥ ਅੰਗ- ੧੧੯੧

ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਦਿਤੀ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਬਿਦਰ ਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੀ ਬਾਤ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਇਆਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ।

ਮਿਲਿਓ ਸੁਦਾਮਾ ਭਾਵਨੀ ਧਾਰਿ

ਸਭ ਕਿਛੁ ਆਗੈ ਦਾਲਦੁ ਭੰਜਿ ਸਮਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੯੧

ਸੁਦਾਮੇ ਦੀ ਬਾਤ ਦਸ ਦਿਤੀ ਕਿ ਉਹਦੇ ਦਲਿੱਦਰ ਭੰਨ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭੇਜ ਦਿਤਾ, ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਭੇਜ ਦਿਤੇ। ਦੂਜੇ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਨਿਮਰਤਾ ਕਿ ਉਹਦੀ ਨਿਮਰਤਾ ਕਿੰਨੀ ਸੀ? -

ਜਾਸੀ ਸੁਤ ਜਨੁ ਬਿਦਰੁ ਸੁਦਾਮਾ

ਉਗ੍ਰਸੈਨ ਕਉ ਰਾਜ ਦੀਏ ॥ ਅੰਗ- ੩੪੫

ਤੀਸਰੇ ਥਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਬਧਿਕੁ ਉਧਾਰਿਓ ਖਮੀ ਪ੍ਰਹਾਰ ॥

ਕਬਿਜਾ ਉਧਰੀ ਅੰਗੁਸਟ ਧਾਰ ॥

ਬਿਦਰੁ ਉਧਾਰਿਓ ਦਾਸਤ ਭਾਇ ॥

ਰੇ ਮਨ ਤੂ ਭੀ ਹਰਿ ਧਿਆਇ ॥

ਅੰਗ- ੧੧੯੨

ਕਹਿੰਦੇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤਾਂ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾਸੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਉਧਾਰ ਦਿਤਾ। ਜਿਹਨੂੰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਰਾਜ ਪਰਿਵਾਰ ਸੌ ਜੋ ਸੀ ਬਿਲਕੁਲ ਛੋਟਾ ਜਾਣਦੇ ਸੀ। ਨਫਰਤ ਕਰਦੇ ਸੀ ਇਸਨੂੰ, ਪੁੱਛ-ਗਿੱਛ ਨਹੀਂ ਸੀ ਇਸਦੀ ਕੋਈ। ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਦੀ।

ਜਿਸ ਵਕਤ ਪਾਂਡਵਾਂ ਨੇ ਜੂਆ ਖੇਡਿਆ ਤੇ ਰਾਜ ਹਾਰ ਗਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਰਤ ਹੋਈ ਕਿ ਰਾਜ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ ਪਰ ਬਾਰ੍ਹ ਸਾਲ ਦਾ ਬਨਵਾਸ ਵੈਸੇ ਕੱਟੋ, ਤੇਰ੍ਹਵਾਂ ਗੁਪਤ ਕੱਟੋ, ਜੇ ਤੇਰ੍ਹਵੇਂ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਟੋਲ੍ਹ ਲਿਆ ਤਾਂ 12 ਸਾਲ ਫੇਰ ਕੱਟੋ। ਬੜੀ ਸਖਤ ਸਰਤ ਸੀ। ਬਾਰ੍ਹ ਸਾਲ ਬਨਵਾਸ ਕੱਟ ਕੇ, ਤੇਰ੍ਹਵਾਂ ਗੁਪਤ ਕੱਟ ਕੇ ਜਦੋਂ ਵਾਪਸ ਦਿੱਲੀ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਹਸਤਨਾਪੁਰ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਉਥੇ ਜਦੋਂ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਰਾਜ ਮੰਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿਹੜਾ ਰਾਜ? ਛੱਡ ਦਿਓ ਖਿਆਲ ਰਾਜ ਦਾ ਦੁਰਯੋਧਨ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ।

ਐਨੇ ਚਿਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੌਣ ਦਿੰਦੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਕੋਠੀ 'ਚ ਰਹਿ ਪਵੇ। 10 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਕਹੋ ਕਿ ਮੇਰੀ ਕੋਠੀ ਛੱਡ ਦਿਓ। ਨਹੀਂ ਛੱਡਦਾ ਉਹ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਹੋ ਗਈ। ਜਸੀਨ ਵਾਹ ਲਈ ਤਾਂ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਹੋ ਗਈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਦੇਣਾ। ਅਖੀਰ ਝਗੜਾ ਵਧ ਗਿਆ। ਉਹ ਵੀ ਰਸੂਖ ਵਾਲੇ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਵੀ ਫੌਜਾਂ ਸੀ ਬਹੁਤ ਤੇ ਤੰਤਰ ਵਿਦਿਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਵੀ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਵੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਵੀ ਅਸਤਰ-ਸ਼ਸਤਰ ਸੀਗੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਵੀ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਲੜਾਈ ਦੀਆਂ ਲਾਮ-ਬੰਦੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਜਦੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਤਿਆਰੀ ਹੋ ਗਈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ਦੇਖ ਕੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਲੜਾਈ ਹੋਈ ਤਾਂ ਹਿੰਦੇਸਤਾਨ ਦਾ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਭੱਜਣ ਵਾਲਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਮਾਰੇ ਜਾਣਗੇ। ਸੰਕਰ ਵਰਣ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਉਲਾਦ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਇਹ ਬਦਲ ਜਾਏਗੀ ਤੇ ਸੰਕਰ ਵਰਣ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰਮ ਧਰਮ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਭਾਰਤ ਵਰਸ ਵਿਚ ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਨਾ ਯੁੱਧ ਹੋਵੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜਿਆ ਤੇ ਸਮਾਂ ਲਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਪੰਚਾਇਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਸਮਾਂ ਦਿਓ ਮੈਂ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਗੱਲ ਦਾ ਏਜੰਡਾ ਇਹ ਹੋਏਗਾ ਕਿ ਪਾਂਡਵਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਵਾਪਸ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਤ ਪੂਰੀ ਕਰ ਲਈ। ਪਹਿਲਾਂ ਦੁਰਯੋਧਨ ਮੰਨਦਾ ਨਹੀਂ, ਅਖੀਰ ਜਦੋਂ ਦਬਾਅ ਪਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਮੰਨਿਆ ਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਤਰੀਕ ਦੇ ਦਿਤੀ ਕਿ ਫਲਾਣੀ ਤਰੀਕ ਤੁਸੀਂ ਆ ਜਾਓ।

'ਚਲਦਾ.....।'

ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਅਧੀਨ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-13)

ਇਕ ਵਾਰੀ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜਾਂ (ਸੰਤ ਈਸ਼ਵਰ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਕੋਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਅਸਾਡੇ ਲੰਘ ਚੁਕੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਲਿਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਜਾਂ ਗਿਆਨੀ ਮਿਹਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜਾਂ ਤੁਸੀਂ (ਦਾਸ ਲੇਖਕ) ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਲਿਖ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਬਿਮਾਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਕੈਨੈਡਾ ਵਿਚ ਹਨ, ਜਿਥੇ ਉਹ ਚਲੇ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵਿਲੱਖਣ ਕਿਸਮ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਅੱਜਕਲੁੰ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਤੁਲਨਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਧਾਰਣ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਤ ਅਖਵਾਂਦੇ ਹਨ, ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦੇ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਕਈ ਜੁੰਮੇਵਾਰ ਪੁਰਸ਼ ਵਾ-ਵੇਲਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਤ ਆਪਣੇ ਕਿਰਦਾਰ ਤੋਂ ਹੋਠਾਂ ਆ ਕੇ ਮਾਇਆ ਕਮਾਉਣ ਤਕ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜਾਂ ਸੰਤ ਈਸ਼ਵਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਸਤੁਆਣੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਪੈਦਾ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹੋਠਲੇ ਦਰਜੇ ਵਿਚ ਲੰਘਦਾ ਹੋਇਆ ਹੀ ਸੰਤ ਪਦਵੀ ਨਾਲ ਸ਼ਸ਼ੇਭਤ ਕਰਨ ਲਗ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇਣ ਦੀ ਥਾਂ ਤਰਕ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰਦੱਸ਼ਿਤ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਸਰਬ ਸਾਂਝ ਨੂੰ ਤਿਆਗਦੇ ਹੋਏ ਮਾਇਆ ਨਿਜ ਦੇ ਹਿਤਾਂ ਉਪਰ ਖਰਚ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਨਿਜ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਂ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਹੋਂਦ ਤਕ ਇਹ ਤਰਕਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵੀ ਠੀਕ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸੰਤ ਪਦ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਉਚਾ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਕੇਵਲ ਉਸ ਪਦ ਉਪਰ ਪੁਜਿਆਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਗ੍ਰਾ ਵਿਚ ਸੰਤ ਅਖਵਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਰੋਸ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਰਕ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰ ਪੈਦਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਨਿਜੀ ਪੜ੍ਹੋਲ ਕਰਕੇ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਠੀਕ ਹੀ ਆਖ ਰਹੇ ਹਨ? ਜੇ ਭਲਾ ਈਰਖਾ ਦੇ ਵਸ ਹੋ ਕੇ ਕੇਵਲ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮੁਖ ਕਾਰਜ ਬਣਾ ਕੇ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਭੀ ਨਿੰਦਿਆ ਤੋਂ ਘਬਰਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਮੁਤਾਬਿਕ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਮ ਮਿੱਤਰ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਵਧਾਨਤਾ ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅੰਗੁਣ ਤੋਂ ਬਚ ਕੇ ਸਚਮੁੱਚ ਸੰਤ ਬਣ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿੰਦਿਆ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਹੀ ਬੁਰੀ ਲਗੋਗੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਹਉਮੈ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਪਣੀ ਹਸਤੀ ਨੂੰ ਮੰਨਣਗੇ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸੰਤ ਨਿੰਦਿਆ ਤੇ ਉਸਤਤ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਉਚੇ ਲੰਘ ਚੁਕੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਦੀ ਹੀ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਸੰਤ ਰਹਿਤ

ਦੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚਾਰੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਸੋ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਉਦਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਇਕਮਿਕ ਹੋ ਕੇ ਸੱਚੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜਾਂ ਜੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਰਬ ਸਾਂਝੇ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਪੁਰਸ਼ ਹੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਅਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਅਜੇ ਤਕ

ਅਗਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਦਿ ਸਚੁ ॥

ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥ ਅੰਗ - ੧

ਦੀ ਬੁਝਣਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਬੁੱਧੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਅਸੀਂ ਉਲੜੇ ਪਏ ਹਾਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਤ੍ਰੀਵੀ ਅਰਥ ਬੁਝਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਤੱਤ ਬੇਤਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਜੀਵਨ ਭਾਈ ਘਨੂੰਈਆ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਰਗਾ ਅਵੱਸ਼ੇਸ਼ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨੇ ਸੱਚ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦੇਖ ਕੇ ਜੀਵਨ ਨਾਟ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਜਾਣਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਮਸ਼ਕ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਲ੍ਹਮ ਤੇ ਪੱਟੀਆਂ ਵੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਘਨੂੰਈਆ! ਤੂੰ ਆਪ ਸੱਚ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਹੈਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮ ਸੱਚ ਦਾ ਰੂਪ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗੋਚਰੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਭੇਦ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਮਾਣ ਰਿਹਾ ਹੈਂ। ਭਾਈ ਘਨੂੰਈਆ ਜੀ ਪੂਰਨ ਸੰਤ ਸਨ। ਅਸਾਡੇ ਸੰਤ ਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਅਨੁਭਵ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਕਾਰਜ ਆਪ ਕਰਾਉਣ।

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜਾਂ ਜੀ ਦਾ ਵਜੂਦ 4 ਅਗਸਤ 1905 ਈ. ਮੁਤਾਬਿਕ 21 ਸਾਲਿਣ 1962 ਬਿਕ੍ਰੀ ਵਿਚ ਦਿਨ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ, ਸਾਵਣ ਸੂਦੀ ਚਉਥ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਮੁਖੜਾ ਹਰ ਵੇਖਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਖਿਚਦਾ ਸੀ; ਕੇਵਲ ਖਿੱਚਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਮਨ ਨੂੰ ਮੋਹ ਲੈਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸਚਮੁੱਚ ਹੀ ਗੁਲਾਬ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਨਾਮ ਭੀ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਹੀ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਗੁਲਾਬ, ਕੰਡਿਆਂ ਵਾਲਾ ਗੁਲਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਹਰ ਇਕ ਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਰੂਹਾਨੀ ਸੁਗ੍ਰੰਥੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰੇਣੂ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਹੀ ਰੂਪ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਇਹ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਅਤਰ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕੋਨੇ-ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਮਿਕਰੰਦ ਧੂੜੀ ਫੈਲ ਗਈ। ਇਹ ਪ੍ਰਭੂ ਵਲੋਂ ਇਕ ਕਰਮਾਤ ਹੀ ਸੀ ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੇਖੀ ਗਈ। ਆਪ ਦਾ ਵਜੂਦ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਹੀ ਮੋਹ ਲਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਕੋਈ-ਕੋਈ ਸਰੂਪ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮਨ ਨੂੰ ਮੌਹਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸੀਸ ਤੇ ਛੱਲੇਦਾਰ ਕੇਸ, ਤਿੱਖੇ ਨਕਸ਼, ਮਿਗ

ਨੈਣ, ਪੁੰਨਿਆਂ ਦੇ ਚੰਦਰਮਾ ਵਰਗਾ ਚੌੜਾ ਮਸਤਕ, ਗੱਠਿਆ ਹੋਇਆ ਅਤਿ ਨਰਮ ਸਰੀਰ, ਗੋਲਾਕਾਰ ਠੋੜੀ, ਲੰਮੀਆਂ ਬਾਹਾਂ, ਚੌਰਸ ਹੱਥ ਦੀ ਤਲੀ, ਕੰਵਲਾਂ ਵਰਗੇ ਸੁੰਦਰ ਚਰਨ ਜੋ ਇਕ ਵਾਰੀ ਵੇਖ ਲੈਂਦਾ ਸੀ ਉਹ ਖਿੱਚ ਖਾਏ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਮੁੜ-ਮੁੜ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਲੋਚਦਾ ਸੀ।

ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਜੀ ਗੋਦੀ ਚੁੱਕ ਕੇ ਮਹਾਨ ਤਪਸਵੀ ਬਿਧੌਸ਼ੀ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਬੀਰਮਦਾਸ ਜੀ ਪਾਸ ਲੈ ਗਏ। ਉਹਨਾਂ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਆਪ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨੰਬਰਦਾਰ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ। ਇਹ ਤੁਹਾਡਾ ਪੁਤਰ ਇਤਨਾ ਮਹਾਨ ਸਾਧੂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਅਪਰ ਅਪਾਰ ਹੋਵੇਗੀ। ਲੱਕ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਸਾਧੂ ਆਖਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਸਾਧੂ ਤੇਰੀਆਂ ਕੁਲਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤਾਰੇਗਾ ਸਗੋਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕਰੋੜਾਂ ਲੋਕ ਇਸ ਤੋਂ ਪੈਰਨਾ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਜੁੜਨਗੇ। ਜਦੋਂ ਆਪ ਪੜ੍ਹਨਯੋਗ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਕਲ ਵਿਚ ਹਰ ਸਾਲ ਫਸਟ ਰਹਿੰਦਾਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਉਰਦੂ, ਪੰਜਾਬੀ, ਇੰਗਲਿਸ਼ ਦੀ ਲਿਖਾਈ ਅੱਜ ਵੀ ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਪ ਦੇ ਲਿਖੇ ਸੋਤੀਆਂ ਵਰਗੇ ਅੱਖਰ, ਇਕੋ ਜਿਹੇ - ਡਾਪੇ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਤ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪਟਿਆਲੇ ਮਾਡਲ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਕਰਦੇ ਸਾਂ ਤਾਂ ਇਕ ਵੱਡੇ ਮਹਾਨ ਮਹਾਤਮਾ ਡਾ. ਟੀ. ਐਲ. ਵਿਸਵਾਨੀ ਜੋ ਸਿੰਧ ਸੂਬੇ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਨ, ਉਹ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਆਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਰ ਬੱਚੇ ਦੇ ‘ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ’ ਯਾਦ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜਾ ਜੀ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਸੀਂ ‘ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ’ ਤਾਂ ਯਾਦ ਕਰਨਾ ਹੀ ਸੀ, ਨਾਲ ਹੀ ਅਸੀਂ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਜੇ ਬਾਣੀਆਂ ਸਮੇਤ ਯਾਦ ਕਰ ਲਈਆਂ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪ ਦੋ ਵਜੇ ਉਠ ਕੇ ਮੌਤੀ ਬਾਗ ਦੇ ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਬਣੇ ਹੋਏ, ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਸੁਧਾਸਰ ਨਾਮ ਦੇ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਆਪ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪੂਰੇ 5 ਘੰਟੇ ਪੂਰੀ ਸੁਰਤ ਨਾਲ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨੀ, ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਸੁਰਤ ਨਾਲ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਵਧਦੀ ਸੁਰਤ ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਐਨੀ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ 15 ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਇਕ ਪਾਠ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਸਾਂ ਫੇਰ ਜਿਉ-ਜਿਉ ਇਕਾਗਰਤਾ ਵਧੀ ਅਸੀਂ 12 ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਇਕ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰ ਲੈਣਾ ਅਤੇ ਪੰਜ ਪਾਠ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ 25 ਪਾਠ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਦਾ ਨਿਤਨੇਮ ਰੱਖੇ। ਉਪਰੰਤ ਅਸੀਂ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਅਸਾਨੂੰ ਐਉਂ ਲਗਣਾ ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਝੂਲੇ ਉਪਰ ਅਸੀਂ ਬੈਠੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਝੂਲਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਝੂਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਘੁੱਟ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਅਨੇਕਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਪੜ੍ਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਜਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲਾਗ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਲੰਗੀ ਜਿਸ ਵਕਤ ਕੋਈ ਪੁਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਉੰਮਰਾਂ

ਵੱਡੀਆਂ ਹੋ ਚੁਕੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਹੀ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਅੱਠਵੀਂ ਜਮਾਤ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 16-17 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤਕ ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ ਦੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਿਆ ਜੋ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਯੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਲੰਮੇ ਯੋਗ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਵੀ ਪਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਇਸ ਵਜੂਦ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੋ ਜੀਵਨ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਰਕੇ ਹੀ ਐਨੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਮਾਨਣਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਆਪ ਦਸਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੇ ਮੱਧ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰੇਣੂ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕੋ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਪਰਖ ਲਿਆ ਕਿ ਇਹ ਗੁਲਾਬ ਦਾ ਛੁੱਲ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸੁਗੰਧਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਦੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਉਚਾਰੇ ਪਹਿਲੇ ਬਚਨ ਸਨ ਕਿ ਕਾਕਾ! ਤੂੰ ਕਿਥੇ ਛੂਪਿਆ ਰਿਹਾ, ਬਹੁਤ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਤੇਰੀ ਢੂੰਡ ਕਰ ਰਹੇ ਸਾਂ, ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਗੁਲਾਬ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ ਦੇ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਤਾਰਕ ਈਸ਼ਾਰ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ। ਆਪ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਸਕਾਰ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ ਨਾਮ ਈਸ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਪਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਉਹ ਘੋਰ ਸਾਧਨਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਰੀਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ ਜੋ ਜੀਵ ਉਪਾਧੀ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਆਤਮ ਤੱਤ ਸ਼ਾਖਸ਼ਾਤ ਕਰ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਜੀਵ ਈਸ਼ਾਰ ਹੀ ਬਣ ਜਾਵੇ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਇਕ ਐਸੇ ਸੰਘਣੇ ਵਣ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਮਰਦਾਨਾ ਘਬਰਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਜੀ ਪਾਸ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਕਿਸੇ ਅਬਾਦੀ ਵਿਚ ਚੱਲੀਏ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਪਰ ਤੁਹਾਡੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸੁਖ ਆਰਾਮ ਮਿਲੇ, ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਪਸ਼ਾਦਾ ਛਕੋ, ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਸਵੱਛ ਜਲ ਛਕੋ ਅਤੇ ਸੋਹਣੇ ਥਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੱਛਰਾਂ ਕੀਤਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚ ਕੇ ਕਿਸੇ ਪਲੰਘ ਤੇ ਅਗਰਾ ਕਰ ਸਕੋ। ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡੀ ਇਹ ਕਸ਼ਟ ਭਰੀ ਹਾਲਤ ਸਹਿਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਜੀਵ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਲਪਣਾ ਕਰਨੀ ਹੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਪਰ ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਿਖੜੇ ਰਾਹਾਂ, ਬਿਖੜਿਆਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਸਹਿਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਜੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਅਬਾਦੀ ਵਲ ਨੂੰ ਇਕ ਪੁਰਸ਼ ਬਹੁਤ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਪਿੱਠ ਉਪਰ ਇਕ ਗੱਠੜੀ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਹੱਥ ਵਿਚ ਇਕ ਸੋਟੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ! ਇਸ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਲਿਆ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਜੀ ਨੇ ਬੈਠਣ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਪੁਛਿਆ, “ਪ੍ਰਮੀਆਂ! ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਇਸ ਗੱਠੜੀ ਵਿਚ ਕੀ ਹੈ?” ਉਸ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ੋਂ

ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਨਿਰਥਾਰ ਵਾਸਤੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਫੇਰੀ ਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਵਿਚ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਕੰਮ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਖਾਦ-ਖੁਰਾਕ (ਰਾਸ਼ਨ) ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਹਨ। ਨਮਕ ਹੈ, ਮਿਰਚਾਂ ਹਨ, ਇਹ ਹਲਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਪੱਟਲੀਆਂ ਦਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਗੁੜ ਹੈ, ਇਹ ਚਾਵਲ ਹਨ, ਮਸਾਲੇ ਹਨ, ਲਸਣ ਹੈ, ਗੰਢੇ ਹਨ; ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਘਰ ਵਿਚ ਕੰਮ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਚ ਕੇ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਨਿਰਥਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਸਭ ਦੇ ਨਿਰਥਾਰ ਦੀ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤਾਂ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਲਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਜੀਵ ਤਾਂ ਕਿਰਤ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਭੱਜਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਰਿਜਕ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਉਹ ਦਾਤਾ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਉਸ ਦਾਤੇ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ। ਆਪ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ -

ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਇਕੁ ਦਾਤਾ

ਸੋ ਸੇ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ॥

ਅੰਗ - ੨

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਵੱਟਿਆਂ ਵਲ ਵੇਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਇਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਵੱਟਾ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਚੁਕ ਲਿਆ। ਉਸ ਫੇਰੀ ਵਾਲੇ ਵਪਾਰੀ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, ਇਹ ਵੱਟੇ ਕਿਸ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਇਕ ਸੇਗੀ ਹੈ, ਇਹ ਅੱਧ ਸੇਗੀ ਹੈ, ਆਪ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਜੋ ਵੱਟਾ ਹੈ ਇਹ ਪਾਈਆ ਹੈ, ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਜੋ ਬੋੜ੍ਹੀ ਚੀਜ਼ ਦੇਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਅਸੀਂ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦੇ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਧੰਨ ਪਾਉ-ਧੰਨ ਪਾਉ-ਧੰਨ ਪਾਉ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਕਿਹਾ। ਉਸ ਵਪਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜ ਉਸ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਮਹਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ ਪਿਆਂ ਬਿਖੜੇ ਭਵਜਲ ਤੋਂ ਤਰ ਜਾਈਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਉਪਰ ਆਪਣਾ ਸੀਸ ਨਿਵਾ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਡੱਡੇ ਵਾਂਗੂ ਅੱਠ ਅੰਗ ਧਰਤੀ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਨਮਸ਼ਕਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਡੱਡਉਤ ਬੰਦਨਾ ਆਖਦੇ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਅਧੀਨਤਾ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਤਕ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਬਜਰ ਕਪਾਟਾਂ ਨੂੰ ਖੌਲ੍ਹ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਦੇ ਸੀਸ ਉਪਰ ਆਪਣਾ ਦਸਤੇ ਮੁਬਾਰਕ ਰੱਖ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਖਾ ਦਿਤਾ। ਅੰਦਰ ਵੀ ਤੇ ਬਾਹਰ ਵੀ ਇਕੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਾ ਦਿਤਾ। ਉਹ ਸਮਾਧੀ ਸਥਿਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਸਮਾਧੀ ਸਥਿਤ ਹੋ ਕੇ ਅਕਹਿ ਰਸ ਮਾਣਦਾ ਰਿਹਾ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਦ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰਸਿੱਖਾ! ਹੁਣ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਕਾਰਜ ਕਰ। ਇਹ ਜੋ ਪ੍ਰਤੱਖ ਅਨੁਭਵ ਤੂੰ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਨਾ ਵਿਸਾਰੋਂ। ਉਸ ਦੇ ਰੈਮ-ਰੈਮ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤਰ ਦੀ ਧੁਨ ਉਠ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਰੀਪੂਰਨ ਜੋਤੀ ਨੂੰ ਅਖੰਡ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ।

**ਜਿਮੀ ਜਮਾਨ ਕੇ ਬਿਖੇ ਸਮਸਤ ਏਕ ਜੋਤ ਹੈ
ਨ ਘਾਟ ਹੈ ਨ ਬਾਢ ਹੈ ਨ ਬਾਢ ਘਾਟ ਹੋਤ ਹੈ॥**
ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਉਹ ਸ਼ਰਸ਼ਾਰ ਹੋ ਕੇ ਨਮਸ਼ਕਾਰਾਂ ਕਰਦਾ ਵਿਚਾ ਹੋਇਆ। ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਇਸ ਸਾਰੇ ਕੌਤਕ ਨੂੰ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੀ ਵੀ ਇਸ ਮਹਾਨ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਇਸ ਵਪਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹੜਾ ਕਰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਐਨੀ ਅਮੁੱਲੀ ਦਾਤ ਇਕ ਦਮ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦਿਤੀ। ਯੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਰੀ-ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਕੰਦਰਾਂ ਵਿਚ ਯੋਗ ਸਾਧਨਾ ਕਰਿਆਂ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸਾਧਕ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤਰਸਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਵਪਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹੜਾ ਕਰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਆਪ ਦੀ ਇਤਨੀ ਮਹਾਨ ਦਇਆ ਦਾ ਪਾਤਰ ਬਣਿਆ? ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ, “ਭਾਈ ਬਾਲਾ! ਇਸ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਵਿਚ ਐਤਨੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਘਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਮ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਸੀ। ਕੇਵਲ ਆਵਰਨ ਮਾਤਰ ਹੀ ਰਹਿ ਰਿਆ ਸੀ ਜੋ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿੱਪਾ ਨਾਲ ਉਤਰ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਦੀਆਂ ਅੱਖੀਆਂ ਦਾ ਮੌਤੀਆ ਬਿੰਦ, ਸੁਚੱਜਾ ਵੈਦ ਦੁਰ ਕਰ ਦਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੇ ਪਿੱਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਦੀ ਕੀਤੀ ਘਾਲ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਅਭੇਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ।”

ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਸੀ ਉਹ ਵਪਾਰੀ ਜਿਸ ਦੇ ਉਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਨਦਰ ਹੋਈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤਪ ਤਪਸਿਆ ਸਾਧਦੇ ਹੋਏ ਅਸਾਡੇ ਪ੍ਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸਚਮੁਚ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਲਾਬ 1923 ਅਗਸਤ ਵਿਚ ਰੇਤ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਭੂਤ ਭਵਿਖਤ ਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਮ ਗਿਆਤਾ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅਤਿ ਉਚੇ ਜੱਹੰਰੀ ਵਾਂਗੂ ਇਸ ਹੀਰੇ ਦੀ ਕਦਰ ਸਾਲਸਰਾਏ ਜੱਹੰਰੀ ਵਾਂਗੂ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਈ! ਅਸਾਡੇ ਪਾਸ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਤੋਂ ਦਿਤੀ ਹੋਈ ਅਮਾਨਤ ਪਈ ਹੈ ਜੋ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੰਭਾਲੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਬਾ ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ, ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਬਾਬਾ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਅਤੇ ਸੰਤ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ ਵਾਲਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ; ਤੇਰੇ ਲਈ ਸੁਰਖਿਸਤ ਪਈ ਹੈ। ਜੋ ਤੇਰੀ ਅਮਾਨਤ ਹੈ, ਤੈਨੂੰ ਸੌਂਪਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਹਾਨ ਜੱਹੰਰੀ ਨੇ ਇਸ ਅਮੇਲਕ ਲਾਲ ਦੀ ਕਦਰ ਪਾਈ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਵਾਕ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ ਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ -

ਏਕੁ ਪਿਤਾ ਏਕਸ ਕੇ ਹਮ ਬਾਰਿਕ

ਤੂ ਮੇਰਾ ਗੁਰ ਹਾਈ॥

ਅੰਗ- ੬੧੧

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਇਆ। ‘ਏ’ ਅੱਖਰ ਤੋਂ ਆਪ ਨੂੰ ਸਚਮੁਚ ਈਸ਼ਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਈਸ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਰੱਖ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਨਾਮ ਦੀਆਂ ਉਕਤੀਆਂ, ਯੁਕਤੀਆਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝਾ ਦਿਤੀਆਂ। ਸਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਰੂਹਾਨੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਦਾ ਜੋ ਵਿਸਥਾਰ ਪੰਨਾ 61 ਤੋਂ 65 ਤੱਕ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਭੀ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ

ਕਰਨ ਲਈ ਇਸੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਛਾਪਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾਦਾਇਕ ਵਿਸਥਾਰ ਕੀਤਾ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ

**ਕਬੀਰ ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਰਮੇ ਬਾਹਿਆ ਬਾਨੁ ਜੁ ਏਕੁ ॥
ਲਾਗਤ ਹੀ ਭੁਇ ਗਿਰਿ ਪਰਿਆ ਪਰਾ ਕਰੇਜੇ ਛੇਕੁ ॥**
ਅੰਗ- 1374

ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਉਤਮ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਣ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮਨ ਰੂਪੀ ਲੋਹਾ ਵਾਸ਼ਨਾ ਰੂਪ ਰੇਤੀ ਦਾ ਰੇਤਿਆ, ਮਾਇਆ ਰੂਪ ਰੇਤ ਵਿਚ ਰਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਚੁੰਬਕ ਪੱਥਰ ਹੈ। ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਮਨ ਦੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਸੂਧੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਹੈ।

ਉਸ ਸਮੇਂ (ਸੰਤ) ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ਼! ਨਾਮ ਦਾ ਸਰੂਪ ਕੀ ਹੈ? ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ - 1. ਨਾਮ ਦਾ ਸਰੂਪ, 2. ਨਾਮ ਦਾ ਕਾਰਣ 3. ਨਾਮ ਦਾ ਅਭਿਆਸ 4. ਨਾਮ ਦੀ ਅਉਧੀ 5. ਨਾਮ ਦਾ ਫਲ। ਇਹ ਪੰਜੇ ਹੀ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ-

1. ਨਾਮ ਦਾ ਸਰੂਪ - ਨਾਮ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਹੈ - ਵਰਨ ਆਤਮਕ ਅਤੇ ਧੁਨ ਆਤਮਕ। ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਵਰਨ ਆਤਮਕ ਨਾਮ ਹੈ, ਜੋ ਅੱਖਰਾਂ ਨਾਲ ਜਪੀਦਾ ਹੈ (ਅਕਾਰ ਮਕਾਰ) ਅਖਰੀ ਨਾਮ੍ਹੁ ਅਖਰੀ ਸਾਲਾਹ। (ਅੰਗ-4)

ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਸਤਿਨਾਮ੍ਹੁ, ਰਾਮ ਇਤਿਆਦਿਕ।

ਕੰਨਾਂ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਧੁਨ ਆਤਮਕ ਨਾਮ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਭਾਵ ਕੰਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮ ਦੀ ਧੁਨੀ ਨੂੰ ਸੁਣਨਾ, ਜਿਵੇਂ ਰਾਧਾ ਸੁਆਮੀ ਮਤ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਵਾਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਧੁਨੀ ਦੇ ਸੁਣਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ।

**ਧੁਨਿ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ਧਿਆਨ ਮਹਿ ਜਾਨਿਆ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਕਥ ਕਹਾਨੀ॥**
ਅੰਗ - 879

ਮੌਖ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦਾ ਵਾਚਕ ਅਖੰਡ ਤਤ ਬੋਧ (ਗਿਆਨ) ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਤੰਜਲ ਨੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਸਰੂਪ ਮੰਨਿਆਂ ਹੈ। ਅਰਥਾਤ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਨਿਰਮਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।

2. ਨਾਮ ਦਾ ਕਾਰਣ - ਨਾਮ ਦਾ ਕਾਰਣ ਭੈ ਹੈ। ਜਮਾਂ ਦਾ, ਨਰਕਾਂ ਦਾ, ਚੌਗਸੀ ਦੇ ਚੱਕਰਾਂ ਦਾ, ਮਾਤਾ ਦੇ ਗਰਭ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਭੈ ਧਾਰਨ ਕਰੇ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਭੈ ਸੱਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਭੈ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

**ਯਹ ਭੈ, ਭੈ, ਪ੍ਰਲੋਕ ਭੈ, ਜਨਮ ਵੇਦਨਾ ਜਾਤ।
ਅਨ ਰਖਿਆ ਅਰ ਗੁਪਤ ਭੈ,
ਅਕਸ ਮਾਤ੍ਰ ਭੈ ਸਾਤ।**

ਯਹ ਭੈ - ਏਸ ਲੋਕ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਭੈ - ਚੂਹੇ ਨੂੰ ਬਿੱਲੀ ਦਾ ਭੈ, ਬਿੱਲੀ ਨੂੰ ਕੁੱਤੇ ਦਾ ਭੈ, ਸੱਪ, ਸ਼ੇਰ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦਾ ਭੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰਾ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਭੈ ਵਿਚ ਹੈ।

**ਭਰਪੈ ਧਰਤਿ ਅਕਾਸ਼ੁ ਨਖੁੜਾ
ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਅਮਰੁ ਕਰਾਰਾ॥
ਪਉੜੁ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰੁ ਭਰਪੈ ਭਰਪੈ ਇੰਦ੍ਰ ਬਿਚਾਰਾ॥**
ਅੰਗ- 998

**ਸਗਲ ਸਮਗੀ ਭਰਹਿ ਬਿਆਪੀ
ਬਿਨੁ ਭਰ ਕਰਣੈ ਹਾਰਾ॥**
ਅੰਗ - 999

ਪ੍ਰਲੋਕ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਭੈ - ਜਨਮ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਪੀੜਾ ਦਾ ਭੈ, ਉਚ ਜਾਤੀ ਦੇ ਨਿਗਾਦਰਪੁਣੇ ਦਾ ਭੈ। ਅਨ ਰੱਖਿਆ-ਮਾਤਾ ਦੇ ਗਰਭ ਦੇ ਭਿਆਨਕ ਕਸ਼ਟ ਦਾ ਭੈ, ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਵੀ ਰਖਿਅਕ ਨਹੀਂ। ਗੁਪਤ - ਅੰਦਰੋਂ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਭੈ ਲਗਣਾ। ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਬਾਹਰੋਂ ਡਰ ਆ ਵਾਪਰਨਾ।

ਭੈ ਪਇਐ ਮਨੁ ਵਸਿ ਹੋਆ ਹਉਮੈ ਸਬਦਿ ਜਲਾਇ॥
ਅੰਗ - 645

3. ਨਾਮ ਦਾ ਅਭਿਆਸ - ਪਹਿਲਾਂ ਰਸਨਾ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮ ਨੂੰ ਜਪਣਾ, ਫੇਰ ਸ਼੍ਵਾਸਾਂ ਨਾਲ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ। ਅਰਥਾਤ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸ਼੍ਵਾਸ ਦੁਆਰਾ ਅੰਦਰ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਰੌਂ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣੀ।

**ਜਿਨਾ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਨ ਵਿਸਰੈ
ਹਰਿ ਨਾਮਾਂ ਮਨਿ ਮੰਤੁ॥
ਧੰਨੁ ਸਿ ਸੇਈ ਨਾਨਕਾ ਪੂਰਨੁ ਸੋਈ ਸੰਤੁ॥**
ਅੰਗ - 319

**ਜਿਨਾ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਨ ਵਿਸਰੈ
ਸੇ ਪੂਰੇ ਪੁਰਖ ਪਰਧਾਨ॥**
**ਜਿਨਾ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਨ ਵਿਸਰੈ
ਸੇ ਹਰਿ ਜਨ ਪੂਰੇ ਸਹੀ ਜਾਣ॥**
ਅੰਗ - 313

ਜਿਨਾ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਨ ਵਿਸਰੈ
ਸੇ ਹਰਿ ਜਨ ਪੂਰੇ ਸਹੀ ਜਾਣ॥
ਉਪਰੰਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਸੁਰਤੀ ਨਾਲ ਹੋਈ ਜਾਣਾ -
ਅਜਪਾ ਜਾਪੁ ਨ ਵੀਸਰੈ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਸਮਾਇ॥
ਅੰਗ- 1291

ਭਾਵ ਫੁਰਨੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਹੋਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਇਉਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਰਸ਼ਮੇਂ ਚੌਂ ਬਾਹਰ ਜਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਤਨੇ ਸਗੀਰ ਦੇ ਰੋਮ ਹਨ, ਇਹ ਜ਼ਬਾਨਾਂ ਬਣ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਰਿਆਂ ਰੋਮਾਂ ਚੌਂ ਨਾਮ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਣ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰਮੁਖਿ ਰੋਮਿ ਰੋਮਿ ਹਰਿ ਧਿਆਵੈ॥
ਅੰਗ- 941

4. ਨਾਮ ਦੀ ਅਉਧੀ - ਜਿਤਨੇ ਵੀ ਜੰਗਲ ਦੇ ਜਾਨਵਰ, ਪਸੂ ਤੇ ਪੰਛੀ ਹਨ, ਧਰਤੀ ਤੇ ਅਕਾਸ਼ ਪੰਜੇ ਤੱਤਾਂ ਸਮੇਤ ਇਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਜਾਪਣੇ।

**ਜੋ ਬੋਲਤ ਹੈ ਮ੍ਰਿਗ ਮੀਨ ਪੰਖੇਰੁ
ਸੁ ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਜਾਪਤ ਹੈ ਨਹੀਂ ਹੋਰ॥**
ਅੰਗ - 1265

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 54 'ਤੇ)

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ-ਬੰਦੀ ਛੋੜ ਦਿਵਸ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਟੁ. ਮਿਸ਼ਨ।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜਾ!
ਡੱਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥਾ॥
ਭੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੁ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ॥ ਅੰਗ - ੨੫੯
ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥
ਅੰਗ - ੨੬੦

ਧਾਰਨਾ - ਦਰ ਕਦੇ ਨਾ ਛੋੜੇ ਜੀ,
ਢਾਢੀ ਦਰਿ ਪ੍ਰਭ ਮੰਗਣਾ।

ਮਨੁ ਰਤਾ ਗੋਵਿੰਦ ਸੰਗਿ ਸਚੁ ਭੋਜਨੁ ਜੋੜੇ ॥
ਪ੍ਰੀਤਿ ਲਗੀ ਹਰਿ ਨਾਮ ਸਿਉ ਏ ਹਸਤੀ ਘੋੜੇ ॥
ਰਜ ਮਿਲਖ ਖੁਸੀਆ ਘਣੀ ਧਿਆਇ ਮੁਖੁ ਨ ਮੌੜੇ ॥
ਢਾਢੀ ਦਰਿ ਪ੍ਰਭ ਮੰਗਣਾ ਦਰੁ ਕਦੇ ਨ ਛੋੜੇ ॥
ਨਾਨਕ ਮਨਿ ਤਨਿ ਚਾਉ ਏਹੁ ਨਿਤ ਪ੍ਰਭ ਕਉ ਲੋੜੇ ॥੨੧॥੧॥

ਧਾਰਨਾ - ਕੁੜੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ,
ਸਤਿਗੁਰ ਸੱਚਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ।

ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਚਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕੁੜੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੁਨੀਆਵੇ।
ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਾਥਾ ਨਾਥੁ ਹੈ ਹੋਇ ਨਉਂ ਨਾਥ ਅਨਾਥ ਨਿਥਾਵੇ।
ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਚੁ ਦਾਤਾਰੁ ਹੈ ਹੋਰੁ ਦਾਤੇ ਫਿਰਦੇ ਪਾਛਾਵੇ।
ਸਤਿਗੁਰ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਹੈ ਕਰਿ ਕਰਤੁਤਿ ਨਿਨਾਵਨਿ ਨਾਵੇ।
ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਚਾ ਸਾਹੁ ਹੈ ਹੋਰੁ ਸਾਹ ਵੇਸਾਹ ਉਚਾਵੇ।
ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਚਾ ਵੈਦੁ ਹੈ ਹੋਰੁ ਵੈਦੁ ਸਭ ਕੈਦ ਕੁੜਾਵੇ।
ਵਿਣੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਭਿ ਨਿਗੋਸਾਵੇ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ਪ/੧੫

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਚਿਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਇਕਾਗਰ ਕਰੋ, ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲੋ ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੰਕੋਚਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਤੋਂ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਵਿਚ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਸਰਵਣ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਵਾਸਤੇ ਸੱਭਤ ਹੋਏ ਹੋਏ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਜੋ ਮਹਿਮਾ ਹੈ ਉਹ ਅਸੀਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ, ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਸਾਡੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਨਹੀਂ ਵਸਦੀ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਅੱਗੇ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਚਲਿਆ ਕਰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਗੁਰ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਜੀ,
ਜਿਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹੈ ਭਾਈ।
ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤ ॥

ਤਿਸੁ ਜਨ ਆਵੈ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਚੀਤਿ ॥ ਅੰਗ - ੨੮੩

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੋ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਰੂਹਾਨੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਦਮ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਵਿਚ ਪਰਤੀਤ ਹੋਵੇ, ਭਰੋਸਾ ਹੋਵੇ, ਯਕੀਨ ਹੋਵੇ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋਵੇ। ਬੇਵਿਸ਼ਵਾਸੀ 'ਤੇ ਤਰਕ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਆਪਣੀ ਅਕਲ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਪਣ ਵਾਲੀ ਬਾਤ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਪਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਗੁਰੂ ਤੋਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਸਾਡੀ ਸਮਝ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ -

ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖ ਅਗੰਮ ਹੈ ਨਿਰਵੈਰੁ ਨਿਰਾਲਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ

ਅਗੰਮ ਉਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਜਿਹੜਾ ਗੰਮਤਾ 'ਚ ਨਾ ਆਵੇ, ਬੁੱਧੀ ਤੋਂ ਪਰੂ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਕੋਈ ਹੋਰ ਬੁੱਧੀ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪਰਖ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਦੁਨਿਆਵੀ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਫੰਘ ਜਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਇਹ ਆਪਣੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਜਾਨਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੇ। ਸੋ ਇਥੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਕੁੰਜੀ ਦਾ ਮਰਤਬਾ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਤੇ ਕਬਿੱਤ ਸਵੱਈਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਗੁਹਜ ਸਿਧਾਂਤ, ਬਹੁਤ ਵਿਆਖਿਆ ਪੁਰਵਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਖੋਲ੍ਹੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਆਪ ਤੁਲਨਾ ਕਰਦੇ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਉਤੇ ਸ਼ੱਕ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਲੋਕ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਕੁਦਰਤੀ ਹੁੰਦੇ, ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਉਮੈ ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਉਤੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਬੰਦਾ ਐਸਾ ਹੋਵੇ ਜਿਹੜਾ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਵੇ। ਸੋਚਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਇਕ ਫਕੀਰ ਉਹ ਵੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਰੋਜ਼ ਦਾ ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਧਿਆ ਉਹਦੇ ਕੈਂਪ ਦੇ ਖਰਚ ਦਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਲੋਕ ਉਹਨੂੰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਹਾਂਗੀਰ! ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣ ਗਏ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹੋ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਹੋ। ਇਹ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਭਾਵਨਾ ਹੈ ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਭਾਵਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਦੀਨ ਦਇਆਲ ਕਹਿੰਦੇ, ਕੋਈ ਅਨਾਖਾਂ ਦਾ ਨਾਥ ਕਹਿੰਦੇ, ਕੋਈ ਨਿਮਾਣਿਆਂ ਦਾ ਮਾਣ ਕਹਿੰਦੇ,

ਕੋਈ ਨਿਓਟਿਆਂ ਦੀ ਓਟ ਕਹਿੰਦੇ, ਕੋਈ ਨਿਧਰਿਆਂ ਦੀ ਧਿਰ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦਾ ਆਪਣਾ-ਆਪਣਾ ਹਿਸਾਬ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਹ ਕਰੋ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦੇਖ ਲੈਂਦੇ ਕਿ ਘਾਹੀ ਟਕਾ ਲੈ ਕੇ, ਜਦੋਂ ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਦੈ ਕਿ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਆਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਗਲਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਕੈਪ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਜਦੋਂ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਉਹਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਲਈ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਨੇ। ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਸੁਣ ਲਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਘੋੜਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਘਾਹ ਸਿਰ 'ਤੇ ਚੁੱਕਿਆ ਹੋਇਐ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਰਮ-ਨਰਮ ਘਾਹ, ਵਧੀਆ ਚੁਣ ਕੇ ਖੋਤਿਆ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਰੱਖ ਦਿਤਾ। ਨਾਲ ਇਕ ਟਕਾ ਰੱਖ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰਾ ਦੀਨ ਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਵਾਲੀ ਬਣੀ। ਮੈਨੂੰ ਜਮਦੂਡਾਂ ਤੋਂ ਛੁਡਾ ਲਈਂ, ਮੈਨੂੰ ਬੜਾ ਫਰ ਲਗਦੈ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਸਮਝ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਉਥੇ ਹੀ ਇਕ ਦੋ ਮੀਲ 'ਤੇ ਕੈਪ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਉਹਨੇ ਪਰਖਣ ਵਾਸਤੇ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਘਾਹੀ! ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਤੂੰ ਜਮਾਂ ਦੀ ਬਾਤ ਕਰਦੇਂ, ਪਿਆਰਿਆ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਫਰ ਲਗਦੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਤੁਸੀਂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨਹੀਂ? ਕਹਿੰਦਾ, ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਸੱਚਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਉਥੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ -

ਓਥੈ ਹਥੁ ਨ ਅਪੜੈ ਭੂਕ ਨ ਸੁਣੀਐ ਪੁਕਾਰ ||
ਓਥੈ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬੇਲੀ ਹੋਵੈ ਕਵਿ ਲਏ ਅੰਤੀ ਵਾਰ ||

ਅੰਗ - ੧੨੮੧

ਜਿਸ ਥਾਂ ਦਾ ਤੂੰ ਜਿਕਰ ਕਰਦੇਂ, ਉਥੇ ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਉਥੇ ਤਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੱਥ ਜਾਂਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਅਪਰ ਅਪਾਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਲਿਖੀ ਹੈ -

ਜਹ ਸਾਧੂ ਗੋਬਿੰਦ ਭਜਨੁ ਕੀਰਤਨੁ ਨਾਨਕ ਨੀਤ ||
ਣਾ ਹਉ ਣਾ ਤੂੰ ਣਹ ਛੁਟਹਿ ਨਿਕਟਿ ਨ ਜਾਈਅਹੁ ਦੂਤ ||

ਅੰਗ- ੨੫੯

ਐ ਜਮਦੂਡੇ! ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਬੈਠ ਕੇ ਹਰੀ ਜਸ ਕਰਦੇ ਹੋਣ, ਉਥੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਚਲੇ ਗਏ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਬੰਨਿਆ ਜਾਵਾਂਗਾ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਬੰਨ੍ਹੇ ਜਾਓਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹਿਮਾ ਦਾ ਥਾਂ ਹੈ। ਉਥੇ ਆਪਣਾ ਦਾਖਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਥੇ ਤਾਂ ਜਿਹੜੇ ਸਤਿਕਾਰ ਸਹਿਤ, ਆਦਰ ਸਹਿਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜੀਅ ਕਹਿ ਕੇ ਬੁਲਾਉਂਦੇ

ਨੇ, ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣਾ -

ਜੇ ਕੋ ਜੀਉ ਕਹੈ ਓਨਾ ਕਉ ਜਮ ਕੀ ਤਲਬ ਨ ਹੋਈ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੨੮

ਜਿਹੜਾ ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਵੀ ਆਦਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਜਮਦੂਡ ਨਹੀਂ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ। ਚੱਕਰ 'ਚ ਧੈ ਗਿਆ ਕਿ ਹੈਂ, ਇਹ ਆਇਐ ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰ ਕੇ ਮੈਂ ਇਹਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਦਿੰਨਾ, ਦੀਨ ਦੀ ਬਾਤ ਜਦ ਹੋਊ, ਦੇਖੀ ਜਾਓ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਘਾਹੀ! ਦੇਖ ਹੁਣ ਤੂੰ ਆ ਗਿਐਂ ਤੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹੈ, ਤੇ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਪੰਜ ਪਿੰਡ ਦੇਨਾਂ ਜਗੀਰ ਦੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਜਗੀਰਾਂ ਕਾਹੀਦੀਆਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਨਾਲ ਭੁਡ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ -

ਕਪੜੁ ਰੁਧੁ ਸੁਹਾਵਣਾ ਛਡਿ ਦੁਨੀਆ ਅੰਦਰਿ ਜਾਵਣਾ ॥

ਮੰਦਾ ਚੰਗਾ ਆਪਣਾ ਆਪੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਪਾਵਣਾ ॥

ਹੁਕਮ ਕੀਏ ਮਨਿ ਭਾਵਦੇ ਰਾਹਿ ਭੀੜੈ ਅਗੈ ਜਾਵਣਾ ॥

ਨੰਗਾ ਦੋਜਕਿ ਚਾਲਿਆ ਤਾ ਦਿਸੈ ਖਰਾ ਭਰਾਵਣਾ ॥

ਕਰਿ ਅਉਗਣ ਪਛੋਤਾਵਣਾ ॥

ਅੰਗ - ੪੨੧

ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਮਹਾਰਾਜ! ਉਥੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਕੱਪੜੇ ਵੀ ਇਥੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਪੰਜ ਪਿੰਡ ਕੀ ਕਰਨਗੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਜਾ ਕੇ। ਤਿੰਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਆਦਮੀ ਨੂੰ, ਕੁੱਲੀ, ਜੁੱਲੀ, ਗੁੱਲੀ। ਰਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਝੰਪੜੀ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਬੰਦਾ ਹਾਂ। ਚਾਰ ਪੈਸੇ ਕਮਾ ਲੈਂਦਾਂ ਦਿਹਾੜੀ 'ਚ ਤੇ ਉਹਦਾ ਮੈਂ ਆਟਾ ਲਿਆ ਕੇ, ਸਬਜ਼ੀ ਦਾਲ ਲਿਆ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕ ਲੈਂਦਾ। ਆਹ ਕੱਪੜੇ ਮੇਰੇ ਚਾਹੇ ਪਾਟੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਚਾਹੇ ਪੁਰਾਣੇ ਨੇ ਪਰ ਤਨ ਢਕਿਆ ਹੋਇਐ ਮੇਰਾ। ਮੈਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਾਂ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਹੋਰ ਅਲਸੇਟਾ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਦਾ ਭੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਕਬੀਰ ਇਹੁ ਤਨੁ ਜਾਇਗਾ ਸਕਹੁ ਤ ਲੇਹ ਬਹੋਰਿ ॥

ਨਾਂਗੇ ਪਾਵਹੁ ਤੇ ਗਏ ਜਿਨ ਕੇ ਲਾਖ ਕਰੋਰਿ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੬੮

ਖਰਬਾਂ ਰੁਪਿਆਂ ਵਾਲੇ, ਉਹ ਵੀ ਨੰਗੇ ਹੱਥ ਤੇ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਮੈਨੂੰ ਇਹਨੂੰ ਪੰਜ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਘਾਹੀ! ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਿਹੈ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਨੇ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਸੂਬੇ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਉੱਚੇ ਖਾਨਦਾਨ ਦੀ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਤੇਰੀਆਂ ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਤੋਂ ਨਾ ਮੁੱਕੇ, ਇਹ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਜਗੀਰ

ਵਜੋਂ ਦੇ ਦਿੰਨਾਂ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਦਿੰਨਾਂ। ਹੋਰ ਜੋ ਤੇਰੀ ਇਛਿਆ ਹੈ ਲੈ-ਲੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਉਤੇ ਬੜਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਠੁਕਰਾਈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜਾ! ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਮਿਆਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀਹਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਣੈ, ਕੀਹਨੇ ਪਿਛੋਂ ਜਾਣੈ -

ਨਹ ਬਾਰਿਕ ਨਹ ਜੋਬਨੈ ਨਹ ਬਿਰਧੀ ਕਛ ਬੰਧੁ ॥

ਓਹ ਬੇਰਾ ਨਹ ਬੂਝੀਐ ਜਉ ਆਇ ਪਰੈ ਜਮ ਫੰਧੁ ॥

ਅੰਗ- ੨੫੪

ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ-

ਧਰਨਾ - ਤੇਰੇ ਕਾਲ ਨੇ ਗੁਲੇਲਾ ਮਾਰਨੈ,
ਚੋਗ ਚੁਗਦੇ ਦੇ।

ਕਾਲੁ ਬਿਆਲੁ ਜਿਉ ਪਰਿਓ ਡੱਲੈ ਮੁਖੁ ਪਸਾਰੇ ਮੀਤ ॥ ੧ ॥

ਆਜੁ ਕਾਲਿ ਭੁਨਿ ਤੋਹਿ ਗ੍ਰਾਸਿ ਹੈ ਸਮਝਿ ਰਾਖਉ ਚੀਤਿ ॥

ਅੰਗ- ੯੩੧

ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਵਸਤਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀਆਂ। ਅਖੀਰ ਜਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਹ ਪੈਣੈ। ਉਥੇ ਫੇਰ ਜਿੰਦ ਨੇ ਰੋਣੈ, ਪਛਤਾਉਣੈ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਮੈਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਝੂਠੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਨਾ ਫਸਾਓ। ਮੈਂ ਸੱਚੀ ਚੀਜ਼ ਲੋੜਦਾ ਹਾਂ, ਜਮਦੂਤਾਂ ਤੋਂ ਮੇਰੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਿਓ, ਅੰਤ ਕਾਲ ਸਹਾਈ ਹੋਣਾ।

ਨੀਵੀਂ ਪਾ ਲਈ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਵਸ ਦੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੀ ਕੋਈ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੇ। ਅਖੀਰ ਸੱਚ ਬੋਲਣਾ ਪਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਘਾਹੀ! ਬਈ ਮੈਂ ਤਾਂ ਸੱਚਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਝੂਠਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹਾਂ। ਜੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕੋਲ ਜਾਣੈ ਤਾਂ ਇਥੇ ਇਸ ਤਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੀਲ ਦੋ ਮੀਲ 'ਤੇ ਕੈਂਪ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਐ, ਟੋਲੁ ਲੈ, ਆਹ ਚੀਜ਼ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਮਿਲਣੀ ਹੈ। ਦੀਨ, ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਉਹ ਹੈ। ਉਥੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ, ਟਕਾ ਭੇਟ ਕਰਦੈ ਤੇ ਘਾਹ ਦੀ ਪੰਡ ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਚੁੱਕ ਲਿਆਇਆ। ਸਰਧਾ ਦੇਖ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਬੁੱਕਲ 'ਚ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਨਿਹਾਲ-ਨਿਹਾਲ-ਨਿਹਾਲ। ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਕਹਿਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ, ਕਪਾਟ ਖੋਲੁ ਦਿਤੇ। ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਜੀਵ ਤੋਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਈਸ਼ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸੱਚਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸੀ -

ਸਤਿਗੁਰ ਸਚਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਝੂੜੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੁਨੀਆਵੇ।

ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਥਾ ਨਾਥੁ ਹੈ ਹੋਇ ਨਉਂ ਨਾਥ ਅਨਾਥ ਨਿਥਾਵੇ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ ੧੫/੧

ਜਿਹੜੇ ਨੌਂ ਨਾਥ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਾਮੁਣੇ, ਨਿਥਾਵੇ ਹੋਏ ਫਿਰਦੇ ਨੇ।

ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਚੁ ਦਾਤਾਰ ਹੈ ਹੋਰੁ ਦਾਤੇ ਫਿਰਦੇ ਪਾਛਾਵੇ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ ੧੫/੧

ਸਤਿਗੁਰੂ ਉਹ ਦਾਤਾਂ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਜਿਹੜੇ ਦਾਤੇ ਬਣੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ ਸੋਨਾ ਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਵਸਤਰ ਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਭੂਮੀਆਂ ਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਤਾਂ ਪਰਛਾਵੇ ਨੇ।

ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਹੈ ਕਰਿ ਕਰਤੁਤਿ ਨਿਨਾਵਨਿ ਨਾਵੇ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ ੧੫/੧

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਉਂ ਵਾਲੇ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਚਾ ਸਾਹੁ ਹੈ ਹੋਰੁ ਸਾਹ ਵੇਸਾਹ ਉਚਾਵੇ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ ੧੫/੧

ਬਾਕੀ ਸ਼ਾਹ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਨਿਭਾਉਂਦੇ। ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਉਹ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ -

ਨਾਨਕ ਕਚੜਿਆ ਸਿਉ ਤੋੜਿ ਢੂਢਿ ਸਜਣ ਸੰਤ ਪਕਿਆ ॥

ਓਇ ਜੀਵੰਦੇ ਵਿਛੁੜਹਿ ਓਇ ਮੁਇਆ ਨ ਜਾਹੀ ਛੋੜਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੦੨

ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਚਾ ਵੈਦੁ ਹੈ ਹੋਰੁ ਵੈਦੇ ਸਭ ਕੈਦ ਕੁੜਾਵੇ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ ੧੫/੧

ਜਿਹੜਾ ਨਾਮ ਦੇ ਕੇ ਹਉਮੈ ਦਾ ਰੋਗ ਕੱਟ ਕੇ ਇਹਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਬਣਾ ਦਿੰਦੈ।

ਵਿਣੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਭਿ ਨਿਗੋਸਾਵੇ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ ੧੫/੧

ਕਹਿੰਦੇ, ਨਿਗਰੇ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ, ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਸੋ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਨਾ ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ, ਨਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਜਾਣਦੈ, ਜਿਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਵਸ ਗਈ, ਉਹਦੀ ਜਿਹੜੀ ਗਤੀ ਹੈ ਉਹ ਕਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਉਹਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨਹੀਂ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ। ਜਿਹੜਾ ਆਮ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਕ ਮਨੁੱਖ ਜਾਣਦੈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ। ਰਾਜਨੀਤਕ ਬੰਦਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਅਗਿਆਨ ਦੀ ਪੱਟੀ ਬੰਨ੍ਹੀ ਗਈ ਹੈ, ਗਿਆਨ ਦਾ ਨਾਸ ਹੋ ਗਿਐ, ਅਗਿਆਨ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਫਿਰਦੈ, ਹਨ੍ਹੇ ਰੇ ਵਿਚ, ਉਹ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸੇ ਤੱਕੜੀ ਨਾਲ ਨਾਪਦੈ। ਓਹੀ ਵੱਟੇ ਪਾਉਂਦੈ। ਜਿਵੇਂ ਸੰਸਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਪਦੈ, ਏਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤੁਰਨਾ ਫਿਰਨਾ, ਬੋਲਣਾ ਨਾਪਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੈ। ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਛੋਹ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ ਕਰਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ।

ਜਹਾਂਗੀਰ ਸ਼ਰਧਾ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ। ਮਹਾਰਾਜ਼ ਨੇ ਇਕ ਸੇਰ ਮਾਰਿਆ, ਜੋ ਉਸ ਦਾ ਚਾਚਾ ਲਗਦਾ ਸੀ, ਕਾਸਮਬੇਗ। ਉਹਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੱਸੀਆਂ, ਸ਼ਰਧਾ ਹੋ ਆਈ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਪੂਰਨ ਪੁਰਸ਼ ਨੇ। ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਸਤਿਕਾਰ ਵਧਦਾ ਜਾਂਦੇ, ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਉਥੇ ਉਸੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਜੋ ਦੀਵਾਨ ਸੀ ਚੰਦੂ, ਉਹ ਓਨਾਂ ਹੀ ਬਿੱਡਦਾ ਜਾਂਦੇ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਗੱਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚੜ੍ਹ ਗਈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਤਸੀਹੇ ਦੇ-ਦੇ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਿਆ ਹੈ। ਐਸਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਮੈਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨ ਸੀ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਬੰਦਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿਤਾ, ਉਹਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਫਾਂਸੀ ਦਿੰਦੀ, ਨਾ ਸਰਕਾਰ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਗੁਨਾਹ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਣ 'ਤੇ, ਉਸ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਸਜ਼ਾ ਤੁਹਾਡਾ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਦਿਓ। ਜਿਵੇਂ ਮਾਰਿਐ ਇਹਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਮਾਰ ਸਕਦੇ ਹੋਏ। ਕਾਨੂੰਨ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ, ਡਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜਹਾਂਗੀਰ, ਭਾਵੇਂ ਇਸੇ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਸੀ ਮੈਨੂੰ, ਪਰ ਮੈਂ ਵਧੀਕੀਆਂ ਕਰੀਆਂ ਨੇ ਜ਼ਿਆਦਾ। ਐਸਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਮੈਨੂੰ ਬਦਲਾ ਦੇਣਾ ਪੈ ਜਾਵੇ। ਵਿਉਂਤਾਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਕਿ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਵੀ ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਮੈਂ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਿਐ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਰਾਹ ਦੇ ਵਿਚ ਜੋ ਬੜਾ ਜਬਰਦਸਤ ਕੰਡਾ ਹੈ, ਇਹ ਮੈਂ ਕੱਢ ਦੇਵਾਂ। ਸੋ ਮੰਦਾ ਚਿਤਵਦਾ ਹੈ ਹਰ ਵੇਲੇ ਤੇ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੇ। ਜਲਦਾ ਰਹਿੰਦੇ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਹੋਈ-ਹੋਈ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ-
ਧਾਰਨਾ - ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਨਿੰਦਕ ਮਤਹੀਣਾ।

ਮਹਿਮਾ ਦੇਖ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ।

ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਮਹਿਮਾ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਦੀ ਵਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਤੇ ਹੋਰ ਉਮਰਾਓ ਸ਼ਰਧਾ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਧਦੇ, ਚੰਦੂ ਨੂੰ ਨੀਂਦ ਆਉਣ ਤੋਂ ਹਟ ਗਈ। ਪਾਪ ਮਾਰਦੇ, ਦੂਜਾ ਵੈਰ ਭਾਵ ਰਖਦੇ, ਲੇਕਿਨ ਜੋ ਗੁਰੂ ਘਰ ਹੈ -

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਭਗਤ ਨਿਰਵੈਰ ॥ ਸੋ ਨਿਸਤਰੈ ਜੋ ਪੂਜੈ ਪੈਰ ॥

ਆਦਿ ਪੁਰਖਿ ਨਿੰਦਕੁ ਭੋਲਾਇਆ ॥

ਨਾਨਕ ਕਿਰਤੁ ਨ ਜਾਇ ਮਿਟਾਇਆ ॥ ਅੰਗ- ੧੧੪੫

ਲੇਕਿਨ ਨਿੰਦਕ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਐ, ਨਿੰਦਕ ਮਹਿਮਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਨਿਰਵੈਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨੀਂ ਲਗਦੇ, ਉਹਦਾ ਉਪਾਰ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ -

ਜਨ ਨਿਰਵੈਰ ਨਿੰਦਕ ਅਹੰਕਾਰੀ ॥

ਜਨ ਭਲ ਮਾਨਹਿ ਨਿੰਦਕ ਵੇਕਾਰੀ ॥

ਗਰ ਕੈ ਸਿਖਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਧਿਆਇਆ ॥

ਜਨ ਉਬਰੇ ਨਿੰਦਕ ਨਰਕਿ ਪਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੮੯੯

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਉਹ ਤਾਂ ਉਭਰ ਗਏ ਤੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੁੰਭੀ ਨਰਕ ਵਿਚ ਵਾਸਾ ਮਿਲ ਗਿਆ-
ਨਿੰਦਾ ਭਲੀ ਕਿਸੈ ਕੀ ਨਾਹੀ ਮਨਸ਼ ਮੁਗਯ ਕਰੰਨਿ ॥
ਮੁਹ ਕਾਲੇ ਤਿਨ ਨਿੰਦਕਾ ਨਰਕੇ ਘੌਰਿ ਪਵੰਨਿ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੫

ਕੁੰਭੀ ਨਰਕ 'ਚ ਵਾਸਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਿਉਂਤਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਕਿ ਕੀ ਕਰਿਆ ਜਾਵੇ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਜਾਗਦਾ ਰਹਿੰਦੇ, ਕਦੇ ਕੋਈ ਵਿਉਂਤ, ਕਦੇ ਕੋਈ ਵਿਉਂਤ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਰੋਜ਼ ਸੁਣਦੈ ਕਿ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਅੱਜ ਆਹ ਕਿਹਾ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਨੂੰ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਤਿਕਾਰ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਿਆ, ਆਪ ਜਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਦੇ ਪਾਸ ਨਮਸ਼ਕਾਰਾਂ ਕਰਦੇ। ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਕਰਦੇ। ਸੁਣ ਕੇ ਦੁਖੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਇਕ-ਇਕ ਬਚਨ ਉਹਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਦੇ ਜਿਵੇਂ ਸੱਪ ਡੰਗ ਮਾਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਅਖੀਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚਣ ਨਾਲ ਤਾਂ ਕੁਛ ਬਣਨਾ ਨਹੀਂ। ਕੁਛ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦੇ, ਕੋਈ ਵਿਧੀ ਬਣਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਐਸੇ ਸਾਥੀ ਨਾਲ ਰਲਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਨੇ ਜੋ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੀ ਜੋ ਮਿੱਠੀ ਮਿਲਣੀ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਕੌੜੀ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦੇਣ ਪਰ ਕੋਈ ਵਸ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ। ਅਖੀਰ ਉਹਨੂੰ ਸੁੱਝ ਗਿਆ, ਇਕ ਨਜ਼ਾਮੀ ਬੁਲਾਇਆ, ਆਪਣੇ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਉਮਰਾਵ ਜਿਹੜੇ ਨੇੜੇ ਸੀ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ, ਉਹ ਬੁਲਾਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਦੇਖੋ, ਤੁਸੀਂ ਇਸਲਾਮ ਵਾਲੇ ਹੋਏ, ਮੈਂ ਭਾਵੇਂ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਪਰ ਮੈਂ ਹਿੰਦੂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਪੱਕਾ ਵੈਰੀ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਇਸਲਾਮ ਵਾਲੇ ਹੋ ਕੇ ਉਹਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਾਂ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਉਪਰਾਲਾ ਸੋਚੋ। ਇਹਦੇ ਕਰਕੇ ਤਾਂ ਇਸਲਾਮ ਫਿੱਕਾ ਪੈਂਦਾ ਜਾਂਦੇ, ਕਮਜ਼ੋਰ ਪੈਂਦੇ। ਸਾਡੇ ਪੀਰ ਫਿੱਕੇ ਪੈਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਕੁਛ ਸੋਚੋ ਕਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਬਚ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਵੱਡੀ ਬਿਮਾਰੀ ਪੈ ਗਈ ਆ ਕੇ, ਤੁਹਾਡੇ ਨਿਹਚੇ ਹਿਲਾ ਦੇਵੇਗੀ। ਸ਼ਰਾ ਤੋਂ ਉਲਟ ਹੋ ਜਾਓਗੇ। ਕੋਈ ਉਪਾਅ ਕਰੋ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਮਤਾ ਪਕਾਇਆ ਕਿ ਕੁਛ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦੇ, ਆਪਾਂ ਨੂੰ। ਜੁੰਡਲੀ ਬਣਾ ਲਈ, ਪੈਸੇ ਦੇ ਕੇ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮੁਨਾਫਾ ਦੇ ਕੇ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ, ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਸ਼ੁਭ-ਚਿੰਤਕ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਰਲ ਲਿਆ। ਅਖੀਰ ਇਕ ਨਜ਼ਾਮੀ ਜਿਸਦੇ ਉਤੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ, ਉਹਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਦੇਖ ਬਈ, ਇਕ ਕੰਮ ਤੂੰ

ਮੇਰਾ ਕਰਨੈ, ਤੂੰ ਹੈਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਤੇ ਮੈਂ ਹਾਂ ਹਿੰਦੂ। ਪਰ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਰਹਿੰਦੇ ਇਥੇ ਇਹਦਾ ਮੈਂ ਪੱਕਾ ਵੈਰੀ ਹਾਂ। ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਮਦਦ ਕਰ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਆਪਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਿੱਠ ਲਾ ਦੇਈਏ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਢੂਰ ਕਰ ਦੇਈਏ। ਆਹ ਫੜ ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਈਆ, (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਪੰਜ ਸੌ 50,000 ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸੀ।) ਕਹਿੰਦਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਹੁਣ ਦੇਨਾਂ ਤੇ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਤੈਨੂੰ ਤਾਂ ਦੇਵੇਂਗਾ ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰੇਂਗਾ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਵਜੀਰ ਸਾਹਿਬ! ਦੱਸੋ ਐਸੀ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਹੈ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਤੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ, ਵਿਉਂਤ ਮੈਂ ਦਸਦਾ ਹਾਂ, ਉਦਾਸ ਜਿਹਾ ਮੂੰਹ ਕਰ ਲੈ, ਰੋਣ ਵਾਲਾ ਤੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਕੋਲ ਚਲਿਆ ਜਾਈਂ। ਉਹਨੇ ਆਪੇ ਹੀ ਪੁਛਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਗੱਲ ਹੋਈ, ਨਜ਼ੂਮੀ ਸਾਹਿਬ, ਜੋਤਸ਼ੀ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਉਂ ਹੋਏ? ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਠੰਡਾ ਸਾਹ ਲਈਂ, ਹਉਕਾ ਲਈਂ ਤੇ ਕਹੀਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਲਾਮਤ! ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਰਾਤ ਦੀ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਤੁਹਾਡੇ ਫਿਕਰ 'ਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਜਾਨ ਦੀ ਸਲਾਮਤੀ ਦਾ ਫਿਕਰ ਲਗ ਗਿਆ।

ਉਹਨੇ ਪੁੱਛਣੈ, ਕਿਉਂ?

ਤੂੰ ਇਹ ਕਹੀ ਬੜੀ ਖਤਰਨਾਕ ਸਾੜਸਤੀ ਤੇਰੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਤੇਰੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਉਲਟ-ਪੁਲਟ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ। ਹੋ ਸਕਦੇ ਬੱਚੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ, ਹੋ ਸਕਦੇ ਰਾਜ ਵੀ ਹੱਥੋਂ ਜਾਂਦਾ ਰਹੇ। ਜੇ ਉਹਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਹੁਣ ਨਾ ਕੀਤਾ, ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਉਪਾਅ ਉਹਨੇ ਪੁੱਛਣਾ ਹੀ ਹੈ। ਤੂੰ ਕਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਜੋਤਸ਼ ਲਾ ਕੇ ਦਸਦਾ ਹਾਂ। ਉਥੇ ਹੀ ਬੈਠਾ ਰਹੀਂ, ਗਿਣਤੀਆਂ ਗਿਣੀ ਜਾਈਂ, ਅੱਖਰ ਲਿਖੀ ਜਾਈਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਪਹਿਲਾ ਅੱਖਰ ਲਿਖੀਂ, 'ਗ' ਫੇਰ ਲਿਖੀਂ 'ਬ' ਸਿਹਾਰੀ ਲਾਈਂ ਇਹਨੂੰ, ਫੇਰ ਤੂੰ 'ਦ' ਪਾਈਂ ਗੋਬਿੰਦ ਬਣਾਈ, ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ, ਤੇ ਨਾਲ ਕਹੀਂ ਨਾਉਂ ਹੋਵੇ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਤੇ ਹੋਵੇ ਸੋਢੀ, ਤਿੰਨ ਵੇਲੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲਾ, ਸੁਧ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਮੱਥੇ ਟੇਕਦੇ ਹੋਣ। ਐਸਾ ਪੁਰਸ਼ ਜੇ ਮਿਲ ਜਾਏ ਤਾਂ ਚਾਲੀ ਦਿਨ ਗਵਾਲੀਅਰ ਦੇ ਕਿਲੇ 'ਚ ਬੈਠ ਕੇ ਉਹ ਤੇਰੇ ਨਸਿੱਤ ਪਾਠ ਕਰੇ। ਤਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਲਾਮਤ! ਉਸ ਸਾੜਸਤੀ ਦਾ ਬਲ ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਘਟ ਸਕਦੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬੜਾ ਖਤਰੈ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆਈ, ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਇਹ ਲਗਨ ਪਛਾਣਿਆ ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਵਾਲੀ ਵੀ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਹੀ ਹੈ।

ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹਦੀ ਕੋਈ ਗਲਤ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਫਿਕਰ ਪੈ ਗਿਆ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੂੰ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਕਿਥੇ ਤਲਾਸ਼ ਕਰੀਏ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤਲਾਸ਼ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਗੁਪਤਚਰਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੇਖਣ ਕਿ ਐਸਾ ਬੰਦਾ ਕਿਥੇ ਰਹਿੰਦੈ।

ਆਹ ਬਚਨ ਹੁੰਦੇ ਸੀ, ਕੁਛ ਉਮਰਾਓ ਤੇ ਚੰਦੂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਕੋਲ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਬੜਾ ਮੂੰਹ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਐ ਤੇ ਨੀਵੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸਾਹ ਲੈ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਨੇ।

ਜਹਾਂਗੀਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਤੁਹਾਨੂੰ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤੋਂ ਜਦੋਂ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਹੋਏ। ਤੁਹਾਡੇ ਬਗੈਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਹੈ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਸਾਡੀ ਰਾਖੀ ਕੌਣ ਕਰੇਗਾ। ਸਾਡੀ ਪਾਲਣਾ ਕੌਣ ਕਰੇਗਾ। ਸਾਨੂੰ ਨੀਂ ਨੀਂਦ ਆਉਂਦੀ। ਜੋਤਸ਼ੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਨਜ਼ੂਮੀ, ਕਿ ਨਹੀਂ ਨੀਂਦ ਆਈ ਤਾਂ ਫੇਰ ਉਪਾਅ ਕਰੋ। ਦੇਖੋ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਕੀਹਦਾ ਨਾਉਂ ਹੈ?

ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਮਾਮੂਲੀ ਬਾਤ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਰ ਵਕਤ। ਓਹੀ ਨੇ। ਉਹ ਸੋਢੀ ਨੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨੇ, ਤੇ ਨਾਲ ਕਿੱਡਾ ਪਵਿੱਤਰ ਜੀਵਨ ਹੈ। ਜੇ ਉਹ ਚੱਲੇ ਜਾਣ ਉਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਬਰਨੀ ਕੱਟਣ ਤੋਂ ਫੇਰ ਬੜੀ ਸੁਖਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ, 40 ਦਿਨ ਲੱਗਣਗੇ, 40 ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾੜਸਤੀ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਲਾਮਤ, ਸਲਾਮਤ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ।

ਜਹਾਂਗੀਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਦੇਖੋ, ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਗੱਦੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਤੇ ਗੱਦੀ ਕਰਨੀ ਕਮਾਈ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਹੱਥ ਪਾਉਣ ਦੀ ਤਾਂ ਬਾਤ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰੋ, ਮਿਹਰਬਾਨ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਉਤੇ। ਤੁਹਾਡੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਸਲਾਮਤੀ ਵਾਸਤੇ, ਐਨਾ ਕੁ ਵੀ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਉਹ ਤਾਂ ਦਿਨ ਰਾਤ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਨੇ, ਉਥੇ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਥੇ ਹੋਇਆ। ਕੋਈ ਤਕਲੀਫ਼ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਨਾ। ਰੋਜ਼ ਦਾ ਖਰਚਾ ਤੁਸੀਂ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਚੰਗਾ ਥਾਉਂ ਦਿਓ, ਚੰਗੇ ਸੁਖ ਵਾਲਾ ਥਾਉਂ ਹੋਵੇ, ਫੇਰ ਕੀ ਅੱਖ ਹੈ। ਸੋ ਮਨਾ ਲਿਆ ਉਸ ਨੂੰ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਠੀਕ ਹੈ। ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ। ਏਧਰ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਚੜ੍ਹ ਗਈਆਂ ਕਿ ਕੰਮ ਬਣ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੰਦਾ ਚਿਤਵ ਰਿਹੈ। ਮਾਰਨ ਦੇ ਮਨਸੂਬੇ ਬਣਾ ਰਿਹੈ।

ਗੁਰੂ ਦਾ ਮੰਦਾ ਚਿਤਵਣਾ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਮੰਦਾ

ਚਿਤਵਦੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਦਾ ਆਪਣਾ ਹੀ ਮੰਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੈ।
ਇਹ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਨਾ ਜਾਣ ਕੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ
ਦਾ ਮੰਦਾ ਚਿਤਵਦੈ -

ਧਰਨਾ - ਮੰਦਾ ਚਿਤਵਦੈ ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਭਾਗਾਂਹੀਣਾ,
ਜੜ੍ਹ ਪੁਟਦੈ ਆਪੇ ਆਪਣੀ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦਾ ਜੇ ਕੋਈ ਮੰਦਾ ਚਿਤਵਦੈ,
ਉਹ ਤਾਂ ਨੌਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਛ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ। ਨਾ ਸਰਾਪ
ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਪਰ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ,
ਉਹ ਨਹੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਹਿਨ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ -

ਹਰਿ ਭਗਤਾ ਨੇ ਦੇਇ ਅਨੰਦ ਬਿਚੁ ਘਰੀ ਬਹਾਲਿਅਨੁ ॥
ਅੰਗ- ੯੧

ਜਿਹੜੇ ਉਹਦੇ ਪਿਆਰੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਨੰਦ ਦੇ ਕੇ
ਬਿਚੁ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਬਹਾਲਦੈ -

ਪਾਪੀਆ ਨੋ ਨ ਦੇਈ ਬਿਚੁ ਰਹਣਿ
ਚੁਣਿ ਨਰਕ ਘੋਰਿ ਚਾਲਿਅਨੁ ॥
ਅੰਗ- ੯੧

ਜਿਹੜੇ ਮੰਦਾ ਚਿਤਵਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਿਚੁ
ਰਹਿਣ ਦਿੰਦਾ, ਨਰਕ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦੇ ਉਹਨੂੰ ਨੂੰ। ਕਿਉਂਕਿ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਿਹੜੇ ਉਹ ਦਾਤਾ ਹੁੰਦੇ, ਦਇਆਲ ਹੁੰਦੇ। ਕਿਸੇ
ਦਾ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਮੰਗਦਾ। ਕਿਸੇ ਦਾ ਬੁਰਾ ਚਿਤਵਦਾ ਹੀ
ਨਹੀਂ।

ਜੇ ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਚਿਤਵ ਲੈਂਦੇ, ਉਹਦੀ ਕੀ
ਤਾਕਤ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿੰਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਗੱਲਾਂ
ਸਾਡੀ ਸਮਝ ਡੋਂ ਪਰੇ ਨੇ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ
ਗੁਰੂਆਂ ਨੂੰ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਦਲੀਲ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਇਤਿਹਾਸ
ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਲੇਕਿਨ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਜਾਣ
ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ -

ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾਤਾ ਦਇਆਲੁ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਦਇਆ ਸਦਾ ਹੋਇ ॥
ਅੰਗ - ੩੦੨

ਸਤਿਗੁਰੂ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਦਇਆਲੁ। ਦਇਆ ਦੇ ਵਿਚ
ਰਹਿੰਦੇ -

ਸਤਿਗੁਰੂ ਅੰਦਰਹੁ ਨਿਰਵੈਰੁ ਹੈ ਸਭ ਦੇਖੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਇਕੁ ਸੋਇ ॥
ਅੰਗ - ੩੦੨

ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਰੂਪ ਜਾਣਦੈ।
ਸਤਿਗੁਰੂ ਤਾਂ ਅੰਦਰੋਂ ਨਿਰਵੈਰ ਹੈ -

ਨਿਰਵੈਰਾ ਨਾਲਿ ਜਿ ਵੈਰੁ ਚਲਾਇਦੇ
ਤਿਨ ਵਿਚਹੁ ਤਿਸਟਿਆ ਨ ਕੋਇ ॥
ਅੰਗ- ੩੦੨

ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸਾਬਤ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਉਹਦੀ
ਜੜ੍ਹ ਪੱਟੀ ਹੀ ਗਈ ਹੈ -

ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਭਨਾ ਦਾ ਭਲਾ ਮਨਾਇਦਾ

ਤਿਸ ਦਾ ਬੁਰਾ ਕਿਉ ਹੋਇ ॥

ਸਤਿਗੁਰ ਨੋ ਜੇਹਾ ਕੋ ਇਛਦਾ ਤੇਹਾ ਫਲੁ ਪਾਏ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ- ੩੦੨

ਬੁਰਾ ਚਿਤਵਦੈ, ਬੁਰਾ ਫਲ ਪਾ ਲੈਂਦੈ। ਜੇ ਸਰਧਾਵਾਨ
ਹੈ, ਉਹ ਸਰਧਾ ਦਾ ਫਲ ਪਾ ਲੈਂਦੈ -

ਨਾਨਕ ਕਰਤਾ ਸਭ ਕਿਛੁ ਜਣਦਾ

ਜਿਦੁ ਕਿਛੁ ਗੁਝਾ ਨ ਹੋਇ ॥
ਅੰਗ - ੩੦੨

ਉਹ ਤਾਂ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਰਗਾ ਹੁੰਦੇ। ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਮੂੰਹ
ਕਰਕੇ ਦੇਖੇ, ਸ਼ੀਸ਼ੇ 'ਚ ਦੇਖ ਲਓ ਦੰਦੀਆਂ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਦੇਖ
ਲਓ, ਦੰਦੀਆਂ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲਾ ਦਿਸੇਗਾ। ਖੁਸ਼ੀ ਵਾਲਾ ਮੂੰਹ
ਕਰਕੇ ਦੇਖ ਲਓ, ਖੁਸ਼ੀ ਵਾਲਾ ਦਿਸ ਜਾਏਗਾ। ਸੋਗੀ ਬਣ
ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ, ਸੋਗੀ ਮੂੰਹ ਦਿਸ ਜਾਏਗਾ। ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਹੈ
ਸਤਿਗੁਰੂ। ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਧਰਨਾ - ਤੇਹੋ ਵੇਖਾਲੇ ਜੀ,
ਜੇਹਾ ਮੂੰਹ ਕਰ ਭਾਲੀਐ।

ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖੁ ਅਗਮ੍ਭੁ ਹੈ ਨਿਰਵੈਰੁ ਨਿਰਾਲਾ।
ਜਾਣਹੁ ਧਰਤੀ ਧਰਮ ਕੀ ਸਚੀ ਧਰਮਸਾਲਾ।
ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੁ ਲੁਣੈ ਫਲ ਕਰਮ ਸਮਾਲਾ।
ਜਿਉ ਕਰਿ ਨਿਰਮਲ ਆਰਸੀ ਜਗੁ ਵੇਖਣਿ ਵਾਲਾ।
ਜੇਹਾ ਮੁਹੁ ਕਰਿ ਭਾਲੀਐ ਤੇਹੋ ਵੇਖਾਲਾ।
ਸੇਵਕ ਦਰਗਹ ਸੁਰਖਤੁ ਵੇਮੁਖੁ ਮੁਹ ਕਾਲਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩੪/੧

ਸਰਧਾਵਾਨ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰੂਪ ਜਾਨਣ ਵਾਲਾ ਸਭ
ਕੁਛ ਖੱਟ ਲਿਆ ਕਰਦੈ। ਜੋ ਮੰਗਦੈ ਉਹਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ
ਜਾਇਆ ਕਰਦੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਬੁਰਾ ਚਿਤਵਨ ਵਾਲਾ, ਮੰਦਾ
ਚਿਤਵਨ ਵਾਲਾ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੁ ਲੁਣੈ ਫਲ ਕਰਮ
ਸਮਾਲਾ।' ਦੋਵੇਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ,
ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸੁੱਖਾਂ ਦੀ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੇ
ਬਾਰੇ ਬੁਰਾ ਚਿਤਵਦੈ, ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਦਾ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ
ਹੋ ਜਾਂਦੈ। ਸੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਉਂਤ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਾ
ਗਈ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਮੰਨ ਗਿਆ ਕਿ ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿਤੇ
ਜਾਣ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਲਾਮਤ! ਆਪ ਕੋਈ
ਉਪਰਾਲਾ ਕਰੋ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਦੇਖੋ ਉਹ ਨੇ ਗੁਰੂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
ਮਨਾਉਣਾ ਮੇਰੇ ਵਸ ਦੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਉਹ ਨਾ
ਮੈਨੇ, ਫੇਰ ਸੈਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ ਉਹ ਬੜੇ ਦਿਆਲੂ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ
ਨੇ, ਬੇਨਤੀ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਜੇ ਕੋਈ ਕਰੋ। ਤੁਸੀਂ ਕਹੋ ਜਾ
ਕੇ ਕਿ ਮੇਰਾ ਸੁਖ ਏਸ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ
ਉਤੇ 40 ਦਿਨ ਦੀ ਬਰਨੀ ਕੱਟੋ, ਚਿਲ੍ਹਾ ਕੱਟੋ ਇਸ ਨਾਲ

ਸਾਝਸਤੀ ਮੇਰੇ ਉਤੇਂ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਬੜਾ ਸੰਕਟ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਦਾ, ਐਨਾ ਕੁ ਉਹਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਰਹਿ ਕੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸਾਝਸਤੀ, ਕੋਈ ਬਦ ਸ਼ਗਨੀ, ਕੋਈ ਵਿਘਨ ਵਿਆਪਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਦੌੜ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ, ਜਿਹਦਾ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਤੇ। ਭਰੋਸੇ ਤੋਂ ਹੀਣਾ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਦੈ ਸੰਸਾਰ। ਉਂਝ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਕੌਣ ਹੈ ਕਿੱਥੇ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਦੀ ਜੀਭ ਥੱਕ ਗਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ, ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ ਦਾ ਨਾਉਂ ਜਪੀਏ, ਉਹਦੀ ਸੂਰਤ ਮੂਹਰੇ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਹਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਮੂਹਰੇ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਰੱਬ ਹੀ ਹੈ ਐਸਾ ਜਿਹਦਾ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਤੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਉਹਦਾ ਸਰੂਪ ਸਾਮੁਣੇ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ ਕਿਉਂ ਜਪਦੇ ਹਾਂ। ਉਂਝ ਜਪੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜਪੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ -

ਰਾਮ ਰਾਮ ਸਭ ਕੋ ਕਹੈ ਕਹਿਐ ਰਾਮੁ ਨ ਹੋਇ ॥
ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਰਾਮੁ ਮਨਿ ਵਸੈ ਤਾ ਫਲੁ ਪਾਵੈ ਕੋਇ ॥
ਅੰਗ - ੪੯੧

ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਬੜਾ ਉਦਾਸ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠੇ। ਕੋਈ ਬਚਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਨੀਵੀਂ ਪਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖਿਆ, ਜਾਣਦੇ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਛ ਸੀ, ਐਸਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਮਾਨਸ ਚਰਿੱਤਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਚਰਿੱਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਰਹੇ, ਮਾਨਸ ਦਾ ਚਰਿੱਤਰ ਕਰ ਰਹੇ। ਆਹੀ ਫਰਕ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਨਹੀਂ ਵਸਾ ਸਕਦੇ।

ਅੱਜਕੱਲੁ ਤਾਂ ਕੁਛ ਹੋਰ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਇਕ ਸੋਹਣਾ ਮਨੁਖ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਚੰਗਾ ਸੀ, ਵਧੀਆ, ਮਨੁਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵਧੀਆ ਮਨੁਖ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਅਗਾਹਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾਂ ਆਉਣੇ, ਕੁਛ ਹੋਰ ਹੀ ਬਣ ਜਾਣੇ, ਗੁਰੂ 'ਚ ਨੁਕਸ ਕੱਢਣ ਲੱਗ ਜਾਣੇ ਨੇ। ਐਸਾ ਸਮਾਂ ਬਹੁਤਾ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲੇ ਜ਼ਮਾਨਿਆਂ 'ਚ ਭੋਲੇ ਬੰਦੇ ਸੀ, ਭਰੋਸੇ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਸੀ। 500 ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ।

ਜਨਮਸਾਖੀ 'ਚ ਜੇ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵੱਡੀ ਮੱਛੀ 'ਤੇ ਤੁਰੇ ਗਏ, ਸਾਰੀ ਰਾਤ। ਕੋਈ

ਨਹੀਂ ਸੀ ਤਰਕ ਕਰਦਾ ਕਿ ਇਹ ਲੀਲਾ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ ਹੀ ਮੱਛੀ ਬਣਾ ਦੇਣ। ਹੁਣ ਵਾਲੇ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮੱਛੀ ਤਾਂ ਐਡੀ ਹੁੰਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ 70 ਛੁੱਟ ਹੈ, 100 ਛੁੱਟ ਹੈ, 150 ਸੌ ਛੁੱਟ ਹੈ। ਵੱਡੀ ਵੇਲ ਮੱਛੀ ਐਨੀ ਹੁੰਦੀ, ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹਾਂ ਤਾਂ ਸਮੁੰਦਰ 'ਚ ਮੱਛੀਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿ ਐਵੇਂ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਅ। ਪਹਿਲੇ ਲੋਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਹਿਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਗੁਰੂ ਸ਼ਕਤੀਵਾਨ ਹੈ। ਉਹ ਚਾਰੇ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਨੂੰ ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਬਣਾ ਦੇਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਮਹਿਮਾ ਸਿੱਧੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਸਿੱਧੀਆਂ 'ਚ ਪਏ ਹੋਏ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ। ਇਕ ਅਣਮਾ ਸਿੱਧੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਕ ਮਹਿਮਾ ਸਿੱਧੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਉਲਟ ਨੇ। ਅਣਮਾ ਜਿਹੜੀ ਸਿੱਧੀ ਹੈ, ਇਥੇ ਬੈਠਾ-ਬੈਠਾ ਬੰਦਾ ਗਾਇਬ ਹੋ ਜਾਂਦੇ, ਇਕ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਜਿੰਨਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਸਕਦੈ। ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਕਿੰਨਾ ਛੋਟਾ ਹੁੰਦੈ। ਸੂਈ ਦੇ ਨੱਕੇ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਛੁਬੈ ਦਿੱਓ, ਜਿਹੜਾ ਪਾਣੀ ਉਹਨੂੰ ਚਿੰਬੜਿਆ ਹੋਏਗਾ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ 10 ਖਰਬ ਅਣੂ ਹੋਣਗੇ, ਕਿੰਨਾ ਛੋਟਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਨੁਮਾਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਾ ਸਕਦੇ। ਦੂਜਰੀ ਜਿਹੜੀ ਮਹਿਮਾ ਸਿੱਧੀ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਕਿ ਇਕੋ ਹੀ ਬੰਦਾ ਅਸਮਾਨ ਦੇ ਵਿਚ, ਬੱਦਲਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਉਪਰ ਹੋ ਸਕਦੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡਾ ਚਾਹੇ ਹੋ ਜਾਏ, ਉਹ ਮਹਿਮਾ ਸਿੱਧੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਤੇ ਫੇਰ ਸ਼ੱਕ ਕਰ ਲੈਣਾ ਇਹ ਬੇ-ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਜ਼ਮਾਨਿਆਂ 'ਚ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਹੁਣ ਚੱਲ ਪਈਆਂ ਨੇ। ਸੋ ਭਰੋਸੇ ਵਿਚ ਹੋਣਾ, ਉਹ ਵੱਡੀ ਬਾਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਸੋ ਜਹਾਂਗੀਰ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ, ਬੋਲਦਾ ਨਹੀਂ। ਜਾ ਕੇ ਨੀਵੀਂ ਪਾਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਹੰਦੂਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨੇ।

ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਹਜ਼ਰਤ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ (ਜਾਜਿਆਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਨਮਾਨ ਦਾ ਅੱਖਰ ਹੁੰਦੇ ਹਜ਼ਰਤ ਕਹਿ ਕੇ ਬੁਲਾ ਲੈਣਾ। ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ ਜਿਵੇਂ ਆਪਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ) ਗੁਰੂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਤੂੰ-ਤੂੰ, ਸਾਡੇ ਵਾਂਗਣ ਕਰੀ ਜਾਣ। ਉਹ ਬੜੇ ਅਦਬ-ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਸਭ ਨਾਲ ਬੋਲਦੇ ਸੀ, ਮਰਿਆਦਾ ਪੁਰਸ਼ੋਤਮ ਸਨ। ਸੋ ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਹਜ਼ਰਤ! ਅੱਜ ਆਪ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਵੀ ਉਤਰਿਆ ਹੋਇਅ ਤੇ ਬੋਲਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਂ, ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹੋਂ, ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਸੰਕਟ ਆ ਗਿਆ?

ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਰਾਖੇ ਬਣ ਕੇ ਬਚਾਓ ਸਤਿਗੁਰ ਮੈਨੂੰ,
ਦਾਸ ਹਾਂ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਮਾਲਕਾ।

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਮਨੋ ਤਨੋ ਤੇਰਾ ਦਾਸ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਉਤੇ (ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 40 'ਤੇ)

ਜਿਨਾ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਨ ਵਿਸਰੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾਂ ਮਨਿ ਮੰਤੁ ॥
ਪੰਨੁ ਸਿ ਸੋਈ ਨਾਨਕਾ ਪੂਰਨੁ ਸੋਈ ਸੰਤੁ ॥

ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਸਿੱਖ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਧੁਰ
ਗੁਰਬਾਣੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਜੀਵਨ-ਯਾਤਰਾ
ਵਿਚ ਹਰ ਸਮੇਂ, ਹਰ ਮੌਝ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ
ਤੋਂ ਹੀ ਸੇਧ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਗੁਰਬਾਣੀ
ਅਨੁਸਾਰ ਮਨੁੱਖ ਜੀਵਨ ਦੁਰਲੱਭ ਹੈ।
ਸਗੋਂ ਸਾਰੇ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਅਨੁਸਾਰ 84
ਲੱਖ ਜੁਨਾਂ ਦੀ ਭਟਕਣਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ
ਮਨੁੱਖ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਜੋਨਿ ਸਥਾਈ ॥
ਮਾਣਸ ਕਉ ਪ੍ਰਭਿ
ਦੀਈ ਵਡਿਆਈ ॥
ਇਸੁ ਪਉੜੀ ਤੇ ਜੋ ਨਰੁ ਚੂਕੈ
ਸੇ ਆਇ ਜਾਇ ਦੁਖੁ ਪਾਇਦਾ ॥

ਅੰਗ- ੧੦੨੫

ਫਿਰ ਇਸ ਜਨਮ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ,
ਮਕੱਸਦ ਕੀ ਹੈ? ਬੜੇ ਸਰਲ ਸਥਦਾਂ
ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਸਦੇ ਹਨ

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਨੁੱਖ ਦੇਹੁਰੀਆ ॥
ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ
ਬਰੀਆ ॥

ਅੰਗ- ੧੨

ਮਨੁੱਖ ਕੇਵਲ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ
ਪਰਮ ਜੋਤਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਅੰਸ ਹੈ,
ਸਭ ਮਨੁੱਖੀ ਹਿਰਦਿਆਂ ਵਿਚ
ਪਰਮਾਤਮ ਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ

ਸਭ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਜੋਤਿ ਹੈ ਸੋਇ ॥
ਤਿਸ ਦੈ ਚਾਨਣਿ
ਸਭ ਮਹਿ ਚਾਨਣੁ ਹੋਇ ॥
ਗੁਰ ਸਾਖੀ ਜੋਤਿ ਪਰਗਟੁ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ- ੧੩

ਜੋਤਿ ਹੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨਾ ਸਾਡੇ
ਜੀਵਨ ਦਾ ਲਕਸ਼ ਹੈ। ਇਸ ਲਕਸ਼ ਦੀ
ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਗੁਰੂ ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪਰਮਾਤਮ ਨਾਮ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਸੂਝ ਨਾਮ-ਅਭਿਆਸੀਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਵਿਚ
ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਾਮ-ਅਭਿਆਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਾਰੀ ਕਿਰਿਆ, ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਉਦਰ-ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਅਤੇ ਹਉਮੈ ਦੇ ਵਾਧੇ ਲਈ ਹਨ, ਜੀਵਨ ਮਨੋਰਥ
ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿਚ ਸਹਾਇਕ ਨਹੀਂ -

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੇ ਨ ਕਾਮ ॥ ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥

ਅੰਗ- ੩੨੮

ਇਹੁ ਮਾਣਸ ਜਨਮੁ ਦੁਲੰਭੁ ਹੈ ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਬਿਰਥਾ ਸਭੁ ਜਾਏ ॥

ਹੋਇ ਵੱਤੈ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਬੀਜਿਓ ਅਗੇ ਭੁਖਾ ਕਿਆ ਖਾਏ ॥

ਅੰਗ- ੪੫੦

ਨਾਮ-ਅਭਿਆਸੀ, ਗੁਰੂ ਪਿਆਰ ਵਾਲੀ ਬਖਸ਼ੀ ਰੂਹਾਨੀ ਸਥਾਨੀਅਤ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਬਹੁਤ ਸਲਾਹਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ
ਪ੍ਰਭੂ ਅੱਗੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਅਰਾਪਨਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ; ਪ੍ਰਭੂ ਤਰ੍ਹਨ ਕੇ ਸਾਧੂ, ਸੰਤ, ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸੰਤ ਮਹਾਪੁਰਸ਼, ਪ੍ਰਭੂ

ਜਿਨਾ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਨ ਵਿਸਰੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾਂ ਮਨਿ ਮੰਤੁ ॥
ਪੰਨੁ ਸਿ ਸੋਈ ਨਾਨਕਾ ਪੂਰਨੁ ਸੋਈ ਸੰਤੁ ॥

ਅਭੁੱਲ ਯਾਦਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੋ - ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸਦਕਾ, ਨਾਮ-
ਅਭਿਆਸੀਆਂ, ਗੁਰਮੁਖ
ਪਿਆਰਿਆਂ, ਸੰਤਾਂ
ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ, ਸਾਧ-ਜਨਾਂ
ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦੀ
ਜੁਗਤਿ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ
ਹੈ, ਨਾਮ ਪਰਪੱਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ,
ਮਾਰਗ ਦਰਸਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ,
ਸ੍ਰਾਸ-ਸ੍ਰਾਸ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ
ਗਹੀਂ ਮਨੁੱਖ ਪਉੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹਦਾ
ਮੰਜ਼ਲੇ-ਮਕਸੂਦ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜੀਵਨ ਆਦਰਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਗੁਰੂ
ਮਿਹਰ ਸਦਕਾ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸੀਆਂ ਦੇ
ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਨਾਮ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ
ਨਾਮ-ਰੰਗ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਐਸਾ ਹੀ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮੁੱਖ
ਫਰਮਾਨ ਹੈ -

ਸੁਖਮਨੀ ਸੁਖ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਭ ਨਾਮੁ ॥
ਭਗਤ ਜਨਾ ਕੈ ਮਨਿ ਬਿਸਾਮੁ ॥ ਅੰਗ- ੨੬੨

ਇਸ ਨਿਰਣੇ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਉਂਦੀ
ਹੈ -

ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਬੇਦ ਪੁਰਾਣ ਪੁਕਾਰਨਿ ਪੋਖੀਆ ॥
ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਸਭਿ ਕੂੜ੍ਹ ਗਲੀ ਹੋਣੀਆ ॥ ੧ ॥
ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨੁ ਅਪਾਰੁ ਭਗਤਾ ਮਨਿ ਵਸੈ ॥
ਜਨਮ ਮਰਣ ਮੌਹੁ ਦੁਖ ਸਾਧੁ ਸੰਗਿ ਨਸੈ ॥

ਅੰਗ- ੨੬੧

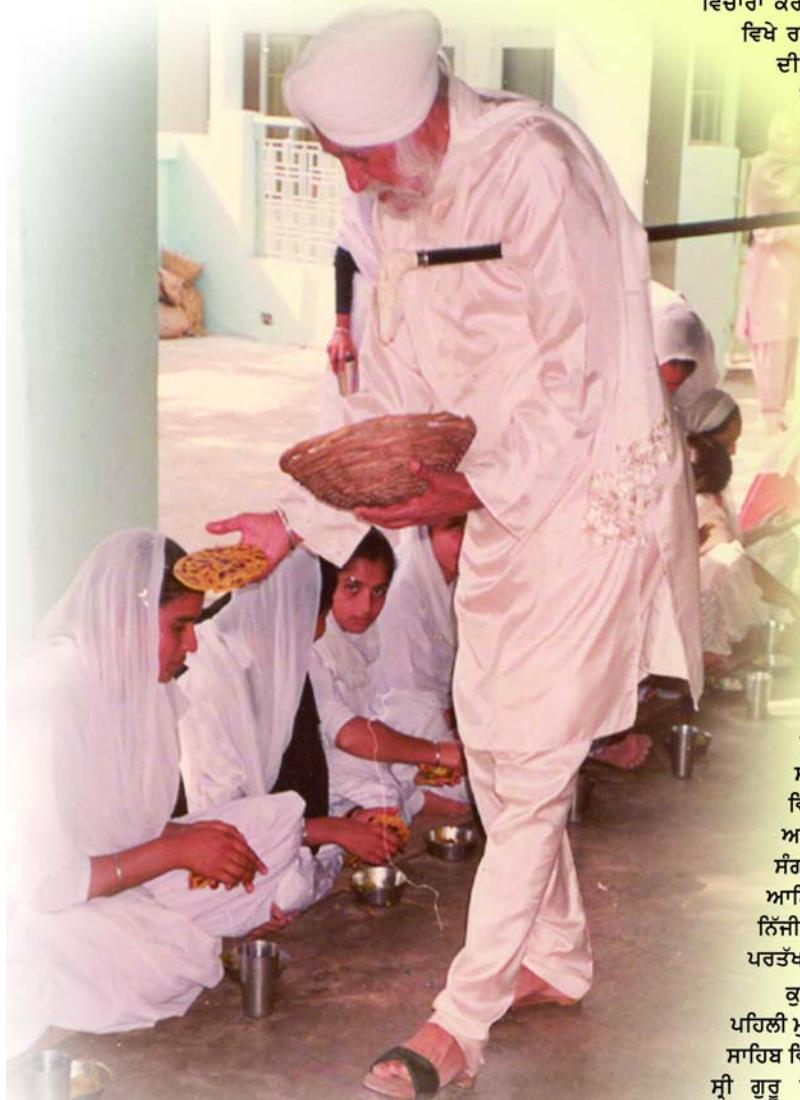
ਐਸੇ ਹੀ ਸਨ ਨਾਮ-ਅਭਿਆਸੀ, ਸੰਤ-ਸਰੂਪ, ਪਿਆਰੇ
ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ
ਪਵਿੱਤਰ ਜਨਮ ਦਿਵਸ 17 ਜੂਨ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਰੂਪ ਵਿਚ
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ
ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਸੋਝੀ, ਵਿਰਸੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ। ਆਪ ਜੀ ਦਾ
ਜਨਮ ਜਥੇਦਾਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਉੱਚ-ਆਡਮਿਕ ਦਿਸ਼ਟੀ
ਵਾਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ 17 ਜੂਨ 1918 ਨੂੰ, ਪਿੰਡ ਧਮੇਟ,
ਤਹਿਸੀਲ ਪਾਇਲ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਨਾਮ-ਰੰਗ
ਵਿਚ ਰੰਗ ਗਏ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਰਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ
ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਈਸ਼ਵਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ
ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਨ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਪਹਿਲੀ
ਮਿਲਣੀ ਨੇ ਕਰਾਮਾਤੀ ਰੰਗ ਵਿਖਾਇਆ। ਆਪ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ
ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜੁੜ ਗਏ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਨਾ
ਕਰਦੇ 18 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਆਯੂ ਵਿਚ ਹੀ ਸਿੰਘ ਦੇ ਉਸ ਇਲਾਕੇ
ਵਿਚ ਗਏ ਸਿੱਖ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਵਸੇਬਾ ਸੀ। ਇਥੇ ਆਪ ਜੀ
ਨੇ ਪੂਰੀ ਤਨਦੇਹੀ ਨਾਲ ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਨਾਮ-
ਅਭਿਆਸ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੋਗਿਆ
ਅਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕੀਤਾ। ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਪਰਤ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ
ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਟਿਆਲਾ ਆਰਮੀ ਹੈਡ ਕੁਆਟਰਜ਼ ਵਿਖੇ ਨੌਕਰੀ

ਕੀਤੀ। ਇਥੇ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਰਾਹੀਂ ਨਿਰੰਤਰ ਨਾਮ-ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਰਵਾਹ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਪਰੰਤ ਕੁਝ ਵਰ੍ਹੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਕੱਤੇਤ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਕੀਤੀ ਜਿਥੇ ਆਪ ਜੀ ਛੁੱਟੀ ਸਮੇਂ ਸੰਗਿਆਂ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਥਾਂ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਨਾਮ-ਅਭਿਆਸ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰਦੇ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ 19 ਸੈਕਟਰ ਦੇ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ

ਵਿਖੇ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਮਤਵਾਤਰ

ਦੀਵਾਨ ਸਜਦੇ, ਦੀਵਾਨ ਉਪਰੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦੇ ਸ਼ੰਕਿਆਂ ਦਾ ਸਮਾਧਾਨ ਕਰਦੇ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਵਾਨਾਂ ਨੇ ਬੇਅੰਤ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਅਤੇ ਨਾਮ-ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੋਕਿਆ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ, ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ (ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਪਾਸ ਹੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਅਣਖੱਕ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਜਿੱਤਿਆ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀਆਂ ਬਖ਼ਿਸ਼ਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ। 1966 ਵਿਚ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪ ਜੀ ਯੂ.ਪੀ ਡੈਰੀ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਆਪਣੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਬਿਰਜੇ। ਇਥੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਕੇ ਵਸਦੇ ਸਿੰਖ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਂ, ਚੌਰੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੁਕਰਮਾਂ 'ਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਸਿੰਖੀ ਧਾਰਨ ਕਰਵਾਈ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਉੱਚਾ-ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਖੀ ਜੀਵਨ ਬਖ਼ਿਸ਼ਾ। ਐਸੀਆਂ ਅਨੇਕ ਕਥਾਵਾਂ ਦਾਸ ਨੇ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਤੋਂ ਖੁਦ ਸੁਣੀਆਂ ਜਦੋਂ ਦਾਸ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਭਾਅ ਜੀ ਕਿਹੜੀ ਸੰਬੰਧਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।) ਦੇ ਸੰਗ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਗਏ ਸੀ। 1978 ਵਿਚ ਮੁੜ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਆ ਗਏ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਇਆ ਜਿੱਥੋਂ ਚਲ ਰਹੇ ਮਹਾਨ ਕਾਰਜਾਂ ਬਾਰੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋ ਰਹੇ ਸਭ ਕਾਰਜ ਪਰਤੱਖ ਦਿਸ ਰਹੇ ਹਨ, ਪ੍ਰਤੱਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕੀ?

ਕੁਝ ਨਿੱਜੀ ਅਨੁਭਵ - ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਦਾਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਮੁਲਾਕਾਤ 1981-82 ਵਿਚ ਸੈਕਟਰ 19 ਦੇ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਕ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਹੋਈ। ਇਹ ਮੀਟਿੰਗ ਕੇਂਦਰੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸ. ਹੁਕਮ ਸਿੰਘ (ਸਪੀਕਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ) ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਸਿੰਖ ਮਸਲਿਆਂ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਪਰਸਾਰ ਸਥਾਨੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਦਾਸ ਗੈਰੀਮੈਂਟ ਕਾਲਜ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਲੈਕਚਰਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਈ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ (ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖੇ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਰਜਿਆਂ ਨੂੰ ਰਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਕਦੀ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਵੇਖੋ - ਕੀ ਹਾਲਤ ਹੈ? ਸਿੱਖੀ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਲੋਕ ਤਮਾਕੂ ਪੀਂਦੇ ਹਨ, ਤਮਾਕੂ ਦੀ ਖੇਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕੁਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਬਾਣੀ ਬਾਣੇ ਤੋਂ ਉੱਕਾ ਹੀ ਕੋਰੇ ਹਨ ਕੁਝ ਕਰਨੇ ਤਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਲ

ਚੱਲੀਏ.....ਇਕ ਜਥਾ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਰਲ ਕੇ ਬਣਾ ਲਉ, 2 ਪਿੰਡ ਲੈ ਲਉ। ਇਕ ਦਾਸ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, 4 ਪਿੰਡ ਮੌਨ੍ਹ ਦੇ ਦਿਉ। ਕੋਈ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ, ਤਾਂ ਆ ਜਾਏ.....। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ (ਸੰਤ ਪਦ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ) ਦੇ ਵੀਚਾਰਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਨੂੰ ਟੁੰਬਿਆ ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਦਾਸ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਰਪਨ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਨਾਮ, ਐਡਰੈਸ ਲਿਖ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਦਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਅਤਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਭੁਲ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਦਾਸ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਸੈਕਟਰ 35 ਵਿਚ ਆ ਪਧਾਰੇ। ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ, ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਬਿਠਾਇਆ ਤੇ ਪਿੰਡ, ਸਾਇਦ ਸਾਰੰਗਪੁਰ, ਜਾ ਪੁੱਜੇ। ਨਾ ਕੋਈ ਟੈਂਟ, ਨਾ ਸ਼ਾਮੀਆਨੇ, ਨਾ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼। ਵਾਜਾ ਲੈ ਕੇ ਤਖਤ ਪੋਸ਼ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਪੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਪੁਨੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਬੰਸ ਇਹ ਹੈਰਾਨੀਭੁਨ ਆਗਾਜ਼ ਸੀ, ਇਕ ਨਵਾਂ ਸੰਸਾਰ, ਨਵਾਂ ਤਜਰਬਾ। ਫੇਰ ਦਾਸ ਪ੍ਰਿਸ਼ਿਪਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪਟਿਆਲੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਸੰਪਰਕ ਟੁੱਟ ਗਿਆ। ਕੋਈ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦੇ ਪੁੰਨ ਸਮਝੇ। ਇਕ ਦਿਨ ਅਚਨਚੇਤ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਸਫੇਦ ਬਸਤਰਾਂ ਵਿਚ, ਸੇਵਕਾਂ ਸਣੇ ਕਾਲਜ ਆ ਪਧਾਰੇ। ਅਸੀਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਨਿਹਾਲ ਹੋਏ। ਸਾਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੇ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਹੋਇਆ। ਰਤਵਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਆ ਕੇ ਅਥਾਰ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰੇ ਕਰਕੇ ਨਿਹਾਲ ਹੋਏ। ਬੀਜੀ ਨੇ ਸਾਰੇ ਸਟਾਫ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਮਹਾਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਗੱਲੋਂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ, ਗਲਵਕੜੀ ਵਿਚ ਲਿਆ ਤੇ ਆਪਣਾ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਇਹ ਪਿਆਰ ਵਧਦਾ ਹੀ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਛਪਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਪਟਿਆਲੇ ਦਾਸ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਆ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰ ਬਖਸ਼ੇ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੈਂ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਐਡੀਟਰ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਾਂ। ਦਾਸ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਹ ਕਾਰਜ ਰੀਟਾਇਰਮੈਂਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਹ ਗੱਲ ਕੁਝ ਵਚਿੱਤਰ ਹੈ ਜੋ ਮੈਂ ਸੰਗਤਾਂ/ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਕੀ ਕਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। 1995 ਵਿਚ ਰੀਟਾਇਰ ਹੋ ਕੇ ਮੈਂ ਮੋਹਾਲੀ ਆਪਣੇ ਬਣਾਏ ਘਰ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਸੰਗਤ ਦੀ ਮੰਗ ਤੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਮਲੇਸ਼ੀਆ ਲਾ ਕੇ ਦਾਸ ਵਾਪਸ ਆਇਆ। ਇਕ ਈਸਾਈ ਪਾਦਰੀ ਦੀ ਰੁਹਾਨੀਅਤ ਤੇ ਲਿਲੀ ਸ੍ਰੀ-ਜੀਵਨੀ ਰਾਤ ਦੇਰ ਤਕ ਪੜ੍ਹਦਾ ਰਿਹਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹ ਈਸਾ ਜੀ ਅੱਗੇ ਸਮਰਪਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਈਸਾ ਜੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਗੱਲ ਬਣਦੀ ਨਹੀਂ। ਫੇਰ ਉਸ ਨੂੰ ਇੰਜ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਕਿ ਤੁੰ ਸਿਗਾਰ ਪੀ ਰਿਹਾ ਹੈਂ, ਤੇਰਾ ਮੂੰਹ ਗੰਦਾ ਹੈ...ਉਹ ਸਿਗਾਰ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ.....ਫੇਰ ਤਰਲੇ ਲੈਂਦਾ ਹੈ.....ਫੇਰ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ.....ਤੁੰ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਰਿਹਾ ਹੈਂ.....ਭੈੜੀ ਬੂ ਵਾਲੀ ਸ਼ਰਾਬ। ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਬੋਲ ਤੋੜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਤਰਲੇ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਸੌਂ ਜਾ। ਸਵੇਰੇ 6.00 ਵਜੇ ਘੰਟੀ ਵੱਜੇਗੀ, ਜੋ ਸੇਵਾ ਮਿਲੇ,

ਲਗ ਜਾਈਂ, ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਹਾਂ। ਉਸ ਨੇ ਐਸਾ ਹੀ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਚ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਜੁੱਟ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਮਹਾਨ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੀਤੀ।.....ਅੱਗੇ ਉਸ ਦੀ ਮਹਾਨ ਕਰਨੀਆਂ ਦਾ ਬਖਾਨ ਸੀ। ਪੁਸਤਕ ਪੜ੍ਹੋ ਵੀ ਸੋਂ ਗਿਆ।

ਸਵੇਰੇ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਸਮੇਂ, ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਧਿਆਨ ਉਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਜੋਦੜੀ ਵਲ ਗਿਆ। ਮੈਥਾਂ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੇ ਜੋਦੜੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਤੇਰਾ ਦਾਸ ਸੇਵਾ-ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਕੋਈ ਸੇਵਾ ਬਖਸ਼ੇ, ਆਦੇਸ਼ ਭੇਜੇ। ਜੋ ਵੀ ਅੱਜ ਸੁਣੇਹਾ ਮਿਲੇਗਾ, ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਹੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਾਠ (ਨਿਤਨਮ) ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰੀ ਕੰਮ ਕਾਜਾਂ ਵਿਚ ਰੁਚ ਗਿਆ। ਤਦ ਅਚਾਨਕ ਟੈਲੀਫੋਨ ਦੀ ਘੰਟੀ ਵੱਜੀ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੀ, "ਤੁਸੀਂ ਰੀਟਾਈਰ ਹੋ ਕੇ ਆ ਗਏ.....ਤੁਸੀਂ ਵਾਇਟਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਰੀਟਾਈਰ ਹੋ ਕੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਾਂਗਾ, ਭੁੱਲ ਗਏ? ਤੁਹਾਡੇ ਨੇਤੇ ਹੀ 7 ਫੇਲ 'ਮਾਈ ਸਾਪ' ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਲੇ ਸੋ-ਗੁਮ ਵਿਚ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦਾ ਦਫਤਰ ਹੈ, ਆ ਜਾਵੋ। ਮੈਂ ਉਡੀਕ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।" ਇਹ ਤਾਂ ਰੱਬੀ ਹੁਕਮ ਸੀ, ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਰਦਾਸ ਦਾ ਰੱਬੀ ਹੁੰਗਾਰਾ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਰੋਰ ਕੀ ਹੈ? ਬਸ ਉਹ ਦਿਨ ਤੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਵਰ੍ਹੇ, ਮਹੀਨੇ, ਦਿਨ ਮਹਾਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਤਿੱਖੀ ਮਿਹਰਾਂ ਸਦਕਾ ਜੋ-ਜੋ ਕਾਰਜ ਹੋਏ, ਜੋ-ਜੋ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ, ਸਭ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਅਤੇ ਮਹਾਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸੀਸ਼ਾਂ ਸਦਕਾ ਹੋਇਆ। ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ, ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ, ਗਿਲਾਨੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ। ਕੁਝ ਬਾਤਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਡੇਰੇ ਦੇ ਹੀ ਕਿਸੇ ਸੇਵਕ ਨੇ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਭੁੱਲ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਡਾਢਾ ਰੋਸ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪਾਸ ਹਰ ਸਮੇਂ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਸੀ, ਕਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਈ। ਜਾ ਕੇ ਦੀਸਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਸ਼ਾਂਤ ਰਹੋ, ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਚੰਗਾ ਹੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਬੇਸਮਤ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਨਾ ਹੋਈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕੀ ਗੱਲ? ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੀ ਸਮਝ

ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਰਿਆਸੀਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਉਹ ਚੰਗਾ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤੋਹ ਵੀ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਚੇਰੀ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਧੰਚਾ ਸਮਝ ਕੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੁਖਣਾ ਸੁਖਦਾ ਹੈ....।" ਕਿੰਨੀ ਮਹਾਨ ਗੱਲ ਸੀ, ਜਿੰਦਗੀ ਭਰ ਨਾ ਛੁੱਲਣ ਵਾਲੀ, ਜ਼ਰਾ ਸੋਚ ਕੇ ਵੇਖੋ। ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਅਕਸਰ ਸ਼ਬਦ-ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਦਾ ਇਕ ਲੇਖ ਛਾਪਣ ਲਈ ਆਇਆ। ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਚ ਕੁਝ ਉਦਾਹਰਣ ਐਸੀ ਸੀ ਜੋ ਲਿਖਣ, ਪੜ੍ਹਨ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਛਾਪ ਦਿਉ, ਕੱਟ ਵੱਡ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇਗਾ। ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਸੰਗਤ ਵਲੋਂ ਵੀ ਇਤਿਰਾਜ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਹਿਲੇ ਪੰਨੇ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅੰਦਰ ਛਾਪੇ ਜਾਂਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਸਹਿਮਤ ਹੋਈਏ। ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਕੇ ਲੇਖ ਛਾਪ ਦਿਤਾ। ਇਕ ਸੂਝਵਾਨ ਪਾਠਕ ਨੇ ਇਕ ਲੰਮੀ ਚੌਂਤੀ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ਕਿ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਜੋ ਘਟਨਾ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਇਹ ਲਿਖਣ ਪੜ੍ਹਨ ਯੋਗ ਨਹੀਂ, ਆਸੱਭਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਚਿੱਠੀ ਮਹਾਚਾਜ ਜੀ ਪਾਸ ਲੈ ਗਿਆ। ਪੜ੍ਹੁ ਕੇ ਉਵੇਂ ਹੀ ਸ਼ਾਂਤ ਚਿਤ ਸਹਿਜ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੇ ਫੁਰਮਾਣ ਲੱਗੇ,.....ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਪਰੋਸ਼ਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹੋ। ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਲੇਖ ਦੇ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿਉ, ਉੱਤਰ ਦੇਣ ਲਈ ਅਤੇ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਇਸ ਚਿੱਠੀ ਦਾ ਉਤਾਰਾ ਭੇਜ ਦਿਉ ਕਿ ਜਵਾਬ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰੋ ਜੀ।" ਕਿਆ ਬਾਤ ਹੈ? ਕਿਆ ਸਹਜ, ਕਿਆ ਸ਼ਾਂਤ ਚਿੱਤ, ਨਿਰਭਉ, ਨਿਰਵੈਰ ਹਿਰਦਾ ਅਤੇ ਬਿਖੇਕ ਹੁੰਧੀ। ਮੈਂਕੜੇ ਐਸੇ ਵਰਤਾਰੇ ਦਾਸ ਨਾਲ ਵਾਪਰੇ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹਾਲੀ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਸਤਿਆ। 8-10 ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਜਗ੍ਹਾ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੇਹੀ ਕਰੋ, ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ ਕਿੱਥੇ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਦਾਸ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਇਕ ਥਾਂ, ਦੂਜੀ, ਤੀਜੀ....ਕੋਈ ਵੀ ਇਕ ਥਾਂ ਸਭਨਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਸਲਾਹ ਨਾ ਬਣ ਸਕੀ। ਵਾਪਸ ਆਏ ਦਸਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਖੂੰਡੀ ਲੈ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੇ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਚਲ ਕੇ ਰੁਕ ਗਏ। ਫੁਰਮਾਇਆ, ਇਹ ਥਾਂ ਠੀਕ ਹੈ। ਇਥੇ ਥਾਂ ਉੱਚੀ ਕਰਕੇ ਗੁਰਦਵਾਰਾ, ਬਗੀਚੀ, ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਸਭ ਕੁਝ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਹੀ ਉਚਾਰਦੇ ਗਏ। ਸਭਨਾਂ ਨੇ ਸਤਿ ਬਚਨ ਕਿਹਾ। ਹੈਰਾਨੀ ਤਾਂ ਹੋਣੀ ਸੀ। ਮਿੰਟਾਂ ਸਕਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਬੜੇ ਉਚਿਤ ਤੇ ਵਧੀਆ ਫੈਸਲੇ। ਇਕ ਦਿਨ ਬਚਨ ਕੀਤਾ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' 100 ਸਾਲ ਨਿਰੰਤਰ ਚਲਦਾ ਰਹੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?" ਮੈਂ ਸੋਚ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਸਮੱਗਰੀ (ਮੈਟਰ) ਅਤੇ ਪੇਸਾ। ਸਮੱਗਰੀ ਪੱਥੋਂ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸੰਭਾਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਛਾਪਣ ਲਈ ਆਪ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਹੈ, ਪੇਸੇ ਵਲੋਂ ਇਕ ਕ੍ਰੇਤ ਰੁਧਿਆ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਨਾਮ ਹੋ ਜਾਏ ਤਾਂ ਸੂਦ ਨਾਲ ਘਾਟ ਵਾਧ ਪੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਰਹੇਗੀ। ਠੀਕ ਹੈ। ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਸੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਇਕ ਕ੍ਰੇਤ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਰਕਮ ਜਗ੍ਹਾਂ ਹੋਣ ਤੇ ਫੁਰਮਾਇਆ, "ਹੁਣ ਤਸੱਲੀ ਹੋ ਗਈ।" ਸਾਰੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿਚ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਸਾਰ ਲਿਖਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਰੱਜਵੀਂ ਸ਼ਾਬਦਾਂ ਦੇਣੀ। ਐਸੀ ਕਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਮਾਲਕ, ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਦੁਖੜੇ ਹਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਹੁਹਾਨੀ ਨੂਰ ਵਿਚ ਰੰਗ ਰਤਤੇ, ਸਾਡੇ ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਦੀ ਪੜਕਣ ਹਨ - ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼।

ਇਕ ਘਟਨਾ ਹੋਰ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੋਹਾਲੀ ਵਿਖੇ ਨਿਵਾਸ ਅਸਥਾਨ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਅਤੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਸਬੰਧੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਇਕ ਫੈਨ ਆਇਆ। ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਪਿਛੋਂ ਮਲਹੋਤਰਾ ਸਾਹਿਬ, ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋਏ। ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਸਜ ਗਏ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਦਿਤੀ, ਆਉ ਵੇਖੋ, ਕੈਣ ਆਇਆ ਹੈ? ਸ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ

ਜੀ। ਬੀਜੀ ਨੇਤੇ ਆਉਂਦੇ ਬਚਨ ਕਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਸੀ, ਕਿਹੜੇ ਸ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਡੁੱਬਦੀ ਬੇਤੀ ਤਾਰ ਦਿਤੀ। ਕਾਹਨੂੰ ਤਾਰਨੀ ਸੀ? ਕੰਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਤੂੰ ਕੌਣ, ਮੈਂ ਕੌਣ? ਕਰਿੰਦਿਆਂ, ਕਰਿੰਦਿਆਂ, ਨੇਤੇ ਆ ਗਏ। ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਮਿਲੇ.....। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ, ਭਲੀਏ ਲੋਕੇ! ਕਾਹਨੂੰ ਹਰਖ ਕਰਦੀ ਹੈਂ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੁਣ ਫਾਈਨੈਸ ਮਨਿਸਟਰ ਨਹੀਂ, ਪਰਾਈਸ ਮਨਿਸਟਰ ਬਣਨਾ ਹੈ। ਸ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੇਵਲ ਮੁਸਕਰਾਏ, ਕਿਹਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ। ਦਾਸ ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਬਚਨ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਪਰ ਇਹ ਕੀ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਤੁੰ 'ਸਾਧ ਬਚਨ ਅਟਲਾਧਾ' ਪਰਤੱਖ ਹੋ ਸਾਡੇ ਸਾਮ੍ਰਾਣੇ ਵਾਪਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਐਸਾ ਵਾਪਰਿਆ, ਸਾਰੇ ਰਿੰਦੁਸਤਾਨ ਸਥਾਂ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਕਿਆਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਫਿਰ ਪੰਜ ਸਾਲ ਨਹੀਂ ਦਸ ਸਾਲ। ਐਸੇ-ਐਸੇ ਬਚਨ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਅਨੇਕ ਤੇ ਬੇਮਿਸਾਲ ਹਨ। ਆਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕੀ ਤਾਰੀਫ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਵਲੋਂ ਅਥਾਰ ਪਿਆਰ ਤੇ ਨਾਮਣਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਬਖਾਨ

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ -

ਜਿਨਾ ਨ ਵਿਸਰੈ ਨਾਮੁ ਸੇ ਕਿਨੇਹਿਆ ॥
ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮੁਲਿ ਸਾਂਈ ਜੇਹਿਆ ॥ ਅੰਗ- ੩੯੭
ਸੰਤ ਜਨਾ ਮਿਲਿ ਹਰਿ ਜਸੁ ਗਾਇਓ ॥
ਕੌਟ ਜਨਮ ਕੇ ਦੂਖ ਗਵਾਇਓ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਜੋ ਚਾਹਤ ਸੋਈ ਮਨਿ ਪਾਇਓ ॥
ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਦਿਵਾਇਓ ॥ ੧ ॥ ਅੰਗ- ੨੨੦

ਸਲੋਕ ॥

ਸੰਤ ਉਧਰਣ ਦਇਆਲੰ ਆਸਰੰ ਗੋਪਾਲ ਕੀਰਤਨਹ ॥
ਨਿਰਮਲੰ ਸੰਤ ਸੰਗੋਣ ਓਟ ਨਾਨਕ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰਹ ॥ ੧ ॥
ਚੰਦਨ ਚੰਦੁ ਨ ਸਰਦ ਰੁਤਿ ਮੂਲਿ ਨ ਮਿਟਈ ਘਾਮ ॥
ਸੀਤਲੁ ਥੀਵੈ ਨਾਨਕਾ ਜਪੰਦੜੇ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ॥ ੨ ॥
ਪਉੜੀ ॥ ਚਰਨ ਕਮਲ ਕੀ ਓਟ ਉਧਰੇ ਸਗਲ ਜਨ ॥
ਸੁਣਿ ਪਰਤਾਪੁ ਗੋਵਿੰਦ ਨਿਰਭਉ ਭਏ ਮਨ ॥
ਤੋਟ ਨ ਆਵੈ ਮੂਲਿ ਸੰਚਿਆ ਨਾਮੁ ਧਨ ॥
ਸੰਤ ਜਨਾ ਸਿਉ ਸੰਗੁ ਪਾਈਐ ਵੱਡੈ ਪੁਨ ॥
ਆਠ ਪਹਰ ਹਰਿ ਧਿਆਇ ਹਰਿ ਜਸੁ ਨਿਤ ਸੁਨ ॥

ਅੰਗ - ੨੦੯

ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰੈ ਸੋਈ ਪ੍ਰਭ ਮਾਨਹਿ
ਓਇ ਰਾਮ ਨਾਮ ਰੰਗਿ ਰਾਤੇ॥
ਤਿਨੁ ਕੀ ਸੋਭਾ ਸਭਨੀ ਬਾਈ
ਜਿਨੁ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਚਰਣ ਪਰਾਤੇ ॥੧॥
ਮੇਰੇ ਰਾਮ ਹਰਿ ਸੰਤਾ ਜੇਵਡੁ ਨ ਕੋਈ ॥
ਭਗਤਾ ਬਣਿ ਆਈ ਪ੍ਰਭ ਅਪਨੇ ਸਿਉ
ਜਾਲੁ ਬਲਿ ਮਹੀਅਲੁ ਸੋਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਕੋਟ ਅਪ੍ਰਾਧੀ ਸੰਤਸੰਗਿ ਉਧਰੈ ਜਸੁ ਤਾ ਕੈ ਨੇੜਿ ਨ ਆਵੈ ॥
ਜਨਮ ਜਨਮ ਕਾ ਬਿਛੁਤਿਆ ਹੋਵੈ
ਤਿਨੁ ਹਰਿ ਸਿਉ ਆਣਿ ਮਿਲਾਵੈ ॥ ੨ ॥
ਮਾਇਆ ਮੇਰੇ ਭਰਮੁ ਭਉ ਕਾਟੈ ਸੰਤ ਸਰਣਿ ਜੋ ਆਵੈ ॥
ਜੇਹਾ ਮਨੋਰਥੁ ਕਰਿ ਆਰਾਧੇ ਸੋ ਸੰਤਨ ਤੇ ਪਾਵੈ ॥ ੩ ॥
ਜਨ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕੇਤਕ ਬਰਨਉ ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਅਪਨੇ ਭਾਣੇ ॥
ਕੁਝ ਨਾਨਕ ਜਿਨ ਸਤਿਗੁਰੁ ਭੇਟਿਆ
ਸੇ ਸਭ ਤੇ ਭਏ ਨਿਕਾਣੇ ॥ ੪ ॥ ੪ ॥ ੫੧ ॥ ਅੰਗ - ੨੪੮

ਹਮ ਸੰਤਨ ਕੀ ਰੇਨੁ ਪਿਆਰੇ ਹਮ ਸੰਤਨ ਕੀ ਸਰਣਾ ॥
ਸੰਤ ਹਮਾਰੀ ਓਟ ਸਤਾਣੀ ਸੰਤ ਹਮਾਰਾ ਗਹਣਾ ॥ ੧ ॥
ਹਮ ਸੰਤਨ ਸਿਉ ਬਣਿ ਆਈ ॥
ਪੂਰਬਿ ਲਿਖਿਆ ਪਾਈ ॥
ਇਹੁ ਮਨੁ ਤੇਰਾ ਭਾਈ ॥ ਰਹਾਉ॥
ਸੰਤਨ ਸਿਉ ਮੇਰੀ ਲੇਵਾ ਦੇਵੀ ਸੰਤਨ ਸਿਉ ਬਿਉਹਾਰਾ ॥
ਸੰਤਨ ਸਿਉ ਹਮ ਲਾਹਾ ਖਾਟਿਆ
ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਭਰੇ ਭੰਡਾਰਾ ॥ ੨ ॥
ਸੰਤਨ ਮੋ ਕਉ ਪੂਜੀ ਸਉਪੀ
ਤਉ ਉਤਰਿਆ ਮਨ ਕਾ ਧੋਖਾ ॥
ਧਰਮ ਰਾਇ ਅਥ ਕਹਾ ਕਰੈਗੇ
ਜਉ ਫਾਟਿਓ ਸਗਲੇ ਲੇਖਾ ॥ ੩ ॥
ਮਹਾ ਅਨੰਦ ਭਏ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ਸੰਤਨ ਕੈ ਪਰਸਾਦੇ ॥
ਕੁਝ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਸਿਉ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ
ਰੰਗਿ ਰਤੇ ਬਿਸਮਾਦੇ ॥ ੪ ॥ ੮ ॥ ੧੯ ॥ ਅੰਗ - ੩੧੯

ਸੰਤ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸਾ

ਜਿਨਾ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਨ ਵਿਸਰੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾਂ ਮਨਿ ਮੰਤੁ ॥
ਧੰਨੁ ਸਿ ਸੋਈ ਨਾਨਕਾ ਪੁਰਨੁ ਸੋਈ ਸੰਤੁ ॥ ੧ ॥ ਅੰਗ - ੩੧੯

ਐਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਦਾ ਸਾਡੇ ਅੰਗ ਸੰਗ ਹਨ -

ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹੂ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ ॥
ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਸਿਲਾਏ ॥

ਅੰਗ- ੨੪੯

ਅੰਤ ਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਕਾਰਜ ਆਪ ਰਾਹਿੰ ਸਪੰਨ ਹੋਇਆ। ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਪਾਸਾਰ ਲਈ ਅਤੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸਥਾਪਨ ਕੀਤੇ ਸਮੂੰਹ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰ ਦੇਖ ਭਾਲ ਅਤੇ ਵਾਧੇ ਲਈ ਇਕ ਯੋਗ ਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਚੋਣ। ਇਸ ਕਾਰਜ ਲਈ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਚਲਾਈ ਪ੍ਰਥਾ ਤੋਂ ਸੇਧ ਲਈ। ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਪ੍ਰਤੀ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਦੀ ਅਤਿਅੰਤ ਸ਼ਰਧਾ ਪਿਆਰ, ਸੇਵਾ ਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਸੀ, ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਤੈਸੀ ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਸਤਿ ਕਰਕੇ ਮੰਨਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਤੇ ਪਿਆਰੇ ਸੇਵਕ 'ਭਾਜੀ' (ਭਾਈ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਵਿਚ ਵੇਖੀ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦੂਜੀ ਸੋਚ ਦੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਕੇ, 'ਜਿਉ ਜਲ ਮਹਿ ਜਲੁ ਆਇ ਖਟਾਨਾ ॥ ਜਿਉ ਜੋਤੀ ਸੰਗਿ ਜੋਤਿ ਸਮਾਨਾ ॥' ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਪਰਮ-ਆਤਮਾ ਵਿਚ ਲੀਨ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਕਸੌਟੀ ਤੇ ਪੁਰੇ ਉਤਰੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੂੰਹ ਸੇਵਕਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ - ਮੈਗਜ਼ੀਨ, ਪੁਸਤਕਾਂ, ਆਡੀਓ, ਵੀਡੀਓਜ਼, ਸਕੂਲ, ਕਾਲਜ, ਡਿਸਪੈਂਸਰੀ, ਸਿਖਲਾਈ ਕੇਂਦਰ, ਨਰਸਿੰਗ ਕਾਲਜ, ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਸਿਲਾਈ ਸੈਂਟਰ, ਬਿਰਧ ਆਸਰਮ, ਹਫਤਾਵਾਰੀ ਦੀਵਾਨ, 24 ਘੰਟੇ ਲੰਗਰ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਗੁਰੂ ਕਿਧਾ ਸਦਕਾ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਿਹਰ ਸਦਕਾ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦੀਆਂ ਸੁਭ ਇਛਾਵਾਂ ਅਤੇ ਅਸੀਸਾਂ ਸਦਕਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸੀਸਾਂ ਸਦਾ-ਸਦਾ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਛੱਤਰ-ਛਾਇਆ ਹੇਠ ਜੁੜਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਅਤੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੂੰਹ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਜੁੜ ਰਹੇ ਸਮੂੰਹ ਸੇਵਕ ਧੰਨਤਾ ਯੋਗ ਹਨ, ਵੱਡਭਾਗੀ ਹਨ, ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਿਹਰ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦੇ ਸਮੂੰਹ ਪਾਠਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਹਨ ਜੋ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਪੜ੍ਹ ਕੇ, ਕਮਾ ਕੇ, ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਜੁੜ ਕੇ ਜੀਵਨ ਸਫਲਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਆਪ ਪੜ੍ਹੇ ਜੀ, ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਓ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਜੀ, ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜੇ ਜੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਅਸੀਸਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ ਜੀ।

ਜਨ ਨਾਨਕੁ ਪੁੜਿ ਮੰਗੈ ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਕੀ
ਜੋ ਆਪਿ ਜਾਪੈ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥

ਅੰਗ- ੩੦੫

ਬੜਾ ਸੰਕਟ ਆ ਗਿਆ -

ਜਿਉ ਜਾਨਹੁ ਤਿਉ ਰਾਖੁ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ ਤੇਰਿਆ ॥
 ਕੇਤੇ ਗਨਉ ਅਸੰਖ ਅਵਗਣ ਮੇਰਿਆ ॥
 ਅਸੰਖ ਅਵਗਣ ਖਤੇ ਫੇਰੇ ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਸਦ ਭੂਲੀਐ ॥
 ਮੋਹ ਮਗਨ ਬਿਕਰਾਲ ਮਾਇਆ ਤਉ ਪ੍ਰਸਾਦੀ ਘੂਲੀਐ ॥
 ਲੁਕ ਕਰਤ ਬਿਕਾਰ ਬਿਖੜੇ ਪ੍ਰਭ ਨੇਰ ਹੁ ਤੇ ਨੇਰਿਆ ॥
 ਬਿਨਵੰਤਿ ਨਾਨਕ ਦਇਆ ਧਾਰਹੁ ਕਾਚਿ ਭਵਜਲ ਫੇਰਿਆ ॥

ਅੰਗ - 208

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਨਜੂਮੀ ਆਇਆ ਸੀ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਤੇ ਉਹਨੇ
 ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ -

ਸਾੜਸਤੀ ਮੇਰੇ ਪਰ ਆਈ
 ਅਪਰ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਹੋਤ ਉਪਾਈ।
 ਏਕ ਯਤਨ ਸੋ ਹਾਥ ਤੁਮਾਰੇ,
 ਤਿਸ ਤੇ ਉਪਜੇ ਖੈਰ ਹਮਾਰੇ।
 ਦੁਰਗ ਗਵਾਲੀਅਰ ਮਹਿ ਬਿਚੁ ਬਹਿ ਕੇ
 ਸਿਮਰਉ ਅਲਾਹ ਮਾਲਾ ਕਰ ਲੇਹੁ।

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰੇ ਨਿਸਿੱਤ 40 ਦਿਨ, ਆਪ ਗਵਾਲੀਅਰ
 ਦੇ ਕਿਲੇ 'ਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਕੇ, ਉਥੇ ਮਾਲਾ ਫੇਰੋ, ਫੇਰ ਮੇਰੀ
 ਜੋ ਸਾੜਸਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਏਗੀ।

ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀਗਾ ਕਿ
 ਉਹਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨਦੇ। ਲੇਕਿਨ ਅਗੰਮ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਜੋ ਦੇਖ
 ਰਹੇ ਸੀ, ਇਕ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰਾ ਗੁਰਸਿੱਖ ਜਿਸਦੀ ਉਥੇ
 ਡਿਊਟੀ ਲੱਗੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਹਰਿਦਾਸ ਤੇ ਉਥੇ ਦਾ
 ਜੇਲੂਰ ਸੀ। ਉਹ ਹਰ ਵਕਤ ਲੋਚਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕਿਵੇਂ
 ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਣ। ਲੇਕਿਨ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਬੰਦ ਸੀ
 ਕਿਲ੍ਹੇ ਦਾ। ਉਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਹੁਕਮ ਸੀ ਕਿ ਤੂੰ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ
 ਜਾਣਾ। ਅੱਧੀ ਘੜੀ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਕਿਲਾ ਨਹੀਂ ਡੱਡਣਾ
 ਕਿਉਂਕਿ ਇਥੇ ਮੈਂ ਬੜੇ ਖਤਰਨਾਕ ਰਾਜੇ, ਬੜਾ ਧਨ ਤੇ
 ਜੁਆਨਾਂ ਨੂੰ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰਕੇ, ਫੜ ਕੇ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਮਤਾਂ
 ਕੋਈ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇ ਤੇ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਪਰਮ ਹਿਤੈਸੀ ਹੈਂ, ਪੂਰਾ
 ਭਰੋਸਾ ਤੇਰੇ ਉਤੇ ਹੈ ਮੇਰਾ। ਐਸਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕੋਈ ਗੜਬੜ
 ਹੋ ਜਾਵੇ, ਤੂੰ ਇਥੇ ਹੀ ਹਾਜ਼ਰ ਰਹਿਣੈ ਹਰ ਵਕਤ, ਏਧਰ-
 ਉਧਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਉਹ ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ
 ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਆਗਰੇ ਤੱਕ ਆਏ ਹੋਏ ਨੇ ਤੇ ਮੈਨੂੰ
 ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਜਾਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਔਖੀ
 ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਜਿੱਥੇ ਚਾਹੁੰਣ ਉਥੇ ਜਾ ਸਕਦੇ
 ਨੇ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦੇ ਪੜ੍ਹੇ ਪਿਆਰ
 ਨਾਲ -

ਧਾਰਨਾ- ਫੰਘ ਬਿਕਦੇ ਹੋਣ ਬਜਾਰੀ, ਫੰਘ ਬਿਕਦੇ,
 ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਉੱਡ ਕੇ ਮਿਲਾ।
 ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਬੈਠਦੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗਦੈ, ਜੋ

ਗੁਰਸਿੱਖ ਦਾ ਕ੍ਰਿਆਕਲਾਮ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਗੁਰਸਿੱਖ ਕਹਾਉਂਨੈ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਂ।

ਜੋ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੀ ਰਹਿਤ ਹੈ ਰੱਖਦੈਂ?

ਮਹਾਰਾਜ! ਕਿਹੜੀ ਰਹਿਤ ਹੈ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੀ?

ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਗੁਰ ਸਤਿਗਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ

ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥

ਅੰਗ - 304

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗੇ ਤੇ ਨਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਆਪਣੀ
 ਬਿਰਤੀ ਇਕਾਗਰ ਕਰੋ। ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਨਾਮ
 ਜਪੇ।

ਉਦਮ ਕਰੋ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ

ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰਿ ਨਾਵੈ ॥

ਅੰਗ- 304

ਗੁਰਸਿੱਖ ਵਾਸਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਬਹੁਤ
 ਸਾਰੀਆਂ ਐਸੀਆਂ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਵੀ ਦੇਖੀਆਂ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ
 ਨਾਮ ਤਾਂ ਜਪਦੇ ਨੇ ਪਰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਗੁਰਸਿੱਖੀ
 'ਚ ਇਹੀ ਵੱਧ ਹੈ।

ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਇਸਨਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - ੯੪੨

ਇਸ਼ਨਾਨ ਦਾ ਵੀ ਫਲ ਵੱਡਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਜੇ
 ਕਿਸੇ ਨੇ ਫਲ ਲੈਣਾ ਹੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਪੁੱਛਦੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ
 ਨੂੰ ਕਿ ਇਕੱਲੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦਾ ਵੀ ਫਲ ਹੈ? ਮਹਾਰਾਜ
 ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਪੁਰਖਾ! ਜੇ ਵਿਧੀਪੂਰਵਕ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ
 ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਭਜਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸਵਾ
 ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਫਲ ਸਵਾ ਮਣ
 ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸੋਨਾ ਪੁੰਨ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਇਸ਼ਨਾਨ
 ਕਰ ਲਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਦੋ ਘੜੀ ਬਾਅਦ ਜਿਹੜਾ ਇਸ਼ਨਾਨ
 ਕਰਦੈ, 48 ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ ਉਹਨੂੰ ਸਵਾ ਮਣ ਚਾਂਦੀ ਪੁੰਨ
 ਕਰਨ ਦਾ ਫਲ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦੈ। ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਤੋਂ ਦੋ
 ਘੜੀ ਬਾਅਦ ਕਰਦੈ, ਉਹਨੂੰ ਸਵਾ ਮਣ ਤਾਂਬਾ। ਉਸ ਤੋਂ
 ਇਕ ਘੜੀ ਬਾਅਦ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੈ, ਉਹਨੂੰ ਸਵਾ ਮਣ
 ਢੁੱਧ ਦਾ ਪੁੰਨ ਜਾਂ ਅੰਨ ਦਾ ਪੁੰਨ ਲਗਦੈ, ਜਿਹੜਾ ਦਿਨ
 ਚੜ੍ਹੇ ਕਰਦੈ, ਉਹਨੂੰ ਨਾ ਪਾਪ ਹੈ ਨਾ ਪੁੰਨ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਦੀ
 ਸਫ਼ਾਈ ਕਰਦੈ। ਸੋ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਦੱਸਿਐ।
 ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਭਜਨ ਕਰਨ ਲਗ
 ਜਾਂਦੇ ਨੇ। 'ਉਦਮ ਕਰੋ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੋ
 ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰਿ ਨਾਵੈ ॥' ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਇਕ ਤਾਂ ਅੰਦਰ
 ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕਹਿੰਦੇ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ
 ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ। ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਆ ਕੇ

ਇਹਦੇ 'ਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਕਉਂਏ ਹੰਸ ਹੋ ਕੇ
ਉੱਡ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ 'ਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ,
ਜੋ ਅੰਦਰਲਾ ਜੋ ਹੈ ਨਾਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਉਥੇ ਬਿਰਤੀ ਇਕਾਗਰ
ਕਰਕੇ ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਤਕ ਜਿੱਥੇ ਫੁਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ
ਥਾਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ -

ਘਰ ਹੀ ਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਭਰਪੁਰੁ ਹੈ
ਮਨਮੁਖਾ ਸਾਡੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥
ਜਿਉ ਕਸਤੂਰੀ ਮਿਰਗੁ ਨ ਜਾਣੈ ਭ੍ਰਮਦਾ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇਆ ॥
ਅੰਗ- ੬੪

ਹੈ ਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਅੰਦਰ, ਲੇਕਿਨ ਕਦੇ ਖੋਜ ਨਹੀਂ ਕਰੀ।
ਇਹਦੀ ਖੋਜ ਕਰਦੇ ਥੱਕ ਗਏ -

ਸੁਰਿ ਨਰ ਮੁਨਿ ਜਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਖੋਜਦੇ
ਸੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਗੁਰ ਤੇ ਪਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੯੧

ਗੁਰੂ ਨੇ ਰਸ ਦਿਤਾ ਤਰੀਕਾ ਬਈ ਇਹਦੇ 'ਚ ਡੋਲ
ਭਰ-ਭਰ ਕੇ ਪੀਈ ਜਾਹ। 'ਖੁਹਟਾ' ਕਿਹਾ ਹੈ, ਕਿ 'ਖੁਹਟਾ'
ਹੈ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ, ਪੀਣਾ ਤੇਰਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਨਾਲ
ਸੁਰਤ ਲਾ ਲੈ, ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਕ ਪਹੁੰਚਦੀ, ਇਹਦੇ ਨਾਲ
ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲੀ ਤੇਰੇ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਦੇ ਵਿਚ ਰਸ ਆ ਜਾਏਗਾ।
ਕੁਛ ਖਾਣ ਨੂੰ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ, ਬੋਲਣ ਨੂੰ ਜੀਅ ਨਹੀਂ
ਕਰੇਗਾ। ਐਨਾ ਅਨੰਦ ਆ ਜਾਏਗਾ ਕਿ ਪੂਰੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ,
ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿਚ ਝਰਨਾਹਟ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿਆਰਿਓ,
'ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨਾਵੈ ॥'

ਉਪਦੇਸਿ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੁ ਜਾਪੈ.....॥ ਅੰਗ - ੩੦੫

ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਜੋ ਮੰਤਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ
ਮੰਤਰ ਇਹਦਾ ਜਾਪ ਕਰ, ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਹੋਏਗਾ ਕੀ?

ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਦੋਖ ਲਹਿ ਜਾਵੈ ॥ ਅੰਗ - ੩੦੫

ਸਾਰੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ।

ਫਿਰ ਚੜੈ ਦਿਵਸੁ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਵੈ
ਬਹਦਿਆ ਉਠਦਿਆ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥ ਅੰਗ- ੩੦੫

ਜਦੋਂ ਬਿਰਤੀ ਖਿੰਡਣ ਲਗ ਗਈ, ਫੇਰ ਬਾਣੀ ਆਸਰਾ
ਲੈ ਕੇ ਬਾਣੀ ਸੁਣੋ, ਬਾਣੀ ਵਿਚਾਰੋ, ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਕਮਾਓ, ਬਾਣੀ
ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕਰੋ। ਇਕੱਲਾ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ
ਜੀ ਮੈਂ ਪੰਜ ਪਾਠ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਕੀ
ਕਰਿਐ? ਕੁਛ ਸਮਝਿਆ ਵੀ ਹੈਂ? ਪਾਠ ਤਾਂ ਜੇ ਇਕ ਵੀ
ਕਰ ਲਵੇ ਬੰਦਾ, ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ। ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ
ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਹੈ, ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ (ਸੰਤ ਈਸ਼ਵਰ ਸਿੰਘ
ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ) ਦੱਸਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ
ਕਿ ਜੇ ਇਕ ਪਾਠ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕਰ ਲਵੇ, ਚੌਵੀ

ਹਜ਼ਾਰ ਸਵਾਸ ਸਫਲਾ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੈ। ਪਰ ਜੇ ਵਿਚਾਰ
ਕੇ ਕਰ ਲਵੇ, ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਇਆ
ਕਰਦੀ ਹੈ, ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ 'ਚੋਂ। ਪੂਰਨ ਗਿਆਨ ਹੈ
ਇਹਦੇ ਵਿਚ। ਕਰਮ, ਉਪਾਸਨਾ, ਗਿਆਨ, ਵਿਗਿਆਨ;
ਚਾਰੋਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਨੇ, ਪਰ ਉਹਦੇ ਭਾਗਾਂ
'ਚ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਕਰਦੈ ਤੇ ਦਿੜ੍ਹ ਹੋ ਕੇ ਧਾਰਨ
ਕਰਦੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਆਹ ਮੱਤ ਹੈ, ਫੇਰ ਉਹਨੂੰ
ਭੁੱਲਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਪਕਾਉਂਦੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ
ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੇ। ਬਹਿੰਦਾ, ਉਠਦਾ, ਕੰਮ
ਕਰਦਾ, ਜਦੋਂ ਫੁਰਸਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਸੁਰਤੀ ਨਾਮ ਵਿਚ
ਰਹੇ।

ਜਿਹੜਾ ਹਰ ਵਕਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੈ,
24 ਘੰਟੇ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸਦੀ, ਸੋ -

ਜੋ ਸਾਮਿ ਗਿਰਸਿ ਧਿਆਏ ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਹਰਿ
ਜੋ ਗੁਰਸਿਖ ਗੁਰੂ ਮਨਿ ਭਾਵੈ ॥ ਅੰਗ- ੩੦੫

ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਸਮਝਦੈ ਕਿ ਹੁਣ ਮੈਂ ਇਹਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ
ਦੇਵਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ 24 ਘੰਟੇ ਦਾ ਸਾਧਕ ਬਣ ਗਿਆ।
24 ਘੰਟੇ ਹੁਣ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ।
ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੈ -

ਜਿਸ ਨੇ ਦਇਆਲੁ ਹੋਵੈ ਮੇਰਾ ਸੁਆਮੀ
ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸੁ ਸੁਣਾਵੈ ॥ ਅੰਗ - ੩੦੫

ਉਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਿਹੜਾ ਹੈ? ਉਹਨੂੰ ਤੱਤ ਗਿਆਨ
ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿੰਦੈ। ਤੱਤਵ ਦੀ ਸੋਝੀ ਦੇ ਦਿੰਦੈ, ਉਹਦੇ
'ਚੋਂ 'ਮੈਂ' ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰ ਦਿੰਦੈ। ਅੰਦਰ ਵੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ
ਤੇ ਬਾਹਰ ਵੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ -

ਪੁਰਧ ਮਧਿ ਜਿਉ ਬਾਸੁ ਬਸਤੁ ਹੈ ਮੁਕਰ ਮਾਹਿ ਜੈਸੇ ਛਾਈ ॥
ਤੈਸੇ ਹੀ ਹਰਿ ਬਸੇ ਨਿਰੰਤਰਿ ਘਟ ਹੀ ਖੋਜਹੁ ਭਾਈ ॥
ਬਾਹਰਿ ਭੀਤਰਿ ਏਕੋ ਜਾਨਹੁ ਇਹੁ ਗੁਰ ਗਿਆਨੁ ਬਤਾਈ ॥
ਜਨ ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਆਪਾ ਚੀਨੈ ਮਿਟੈ ਨ ਭ੍ਰਮ ਕੀ ਕਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੬੮

ਜੋ ਇਹ ਗੁਰਸਿਖ ਦਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਉਪਰ ਦਇਆਲ
ਹੁੰਦੇ -

ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਧੂੜਿ ਮੰਗੈ ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਕੀ
ਜੋ ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥ ਅੰਗ - ੩੦੫

ਕਿਹੜੇ ਗੁਰਸਿਖ ਦੀ ਧੂੜੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮੰਗਦੇ?
ਆਸੀਂ ਤਾਂ ਫਤਿਹ ਹੀ ਬੁਲਾਉਣੀ ਬੜੀ ਅੱਖੀ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ।
ਉਹ ਧੂੜੀ ਮੰਗਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ - 'ਜੋ ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਹ
ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ।' ਜਿਹੜਾ ਆਪ ਨਾਮ ਜਪਦੈ ਤੇ ਦੁਸਰਿਆਂ
ਨੂੰ ਜਪਾਉਂਦੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਦੀ ਮੈਂ ਧੂੜੀ ਮੰਗਦਾਂ।

'ਚਲਦਾ.....।

ਆਤਮ ਗਿਆਨ

ਪ੍ਰਵਚਨ - ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਸੰਪਾਦਕ - ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਮਈ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-21)

ਤਿਜਾ ਦੁਖ ਜਮ੍ਹਾਡਾਂ ਦੇ ਹੰਟਰ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੈਬੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਹ ਮੂੰਹ ਵਿਖਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਤਥ ਹੀ ਨਰੁ ਜਾਗੈ ॥
ਜਮ ਕਾ ਡੰਡੁ ਮੁੰਡ ਮਹਿ ਲਾਗੈ ॥

ਅੰਗ- ੮੨੦

ਜਿਤੁ ਦਿਹੜੈ ਧਨ ਵਰੀ ਸਾਹੇ ਲਏ ਲਿਖਾਇ ॥
ਮਲਕੁ ਜਿ ਕੰਨੀ ਸੁਣੀਦਾ ਮੁਹੁ ਦੇਖਾਲੇ ਆਇ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੭੨

ਜਦ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਹਾਲਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਸੰਸਾਰ ਉਤੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 9 ਮਹੀਨੇ ਮਾਤਾ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ਪੁੱਠਾ ਲਟਕਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਦੀ ਸੁਰਤ ਸੁਖਮਨਾ ਨਾੜੀ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਆਪ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸਮਝ ਕੇ ਹਸਤੀ ਕਾਇਮ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਮਾਤਾ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ਅਸਥਾਪਨ ਕਰਕੇ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਮਨੁੱਖ ਉਸ ਨੂੰ ਭੁਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਐਨਾ ਹਨੂੰਰਾ ਸੀ, ਸਾਹ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਹਵਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤੇਜ਼ ਅਗਨੀ ਦਾ ਸੇਕ ਸੀ, ਬੜੇ ਮਾੜੇ ਥਾਂ ਉਤੇ ਇਸ ਦਾ ਵਾਸਾ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਨਾਮ ਸ਼ਕਤੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣ ਦਿਤਾ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਬਚਾਅ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ।

ਰਚੰਤਿ ਜੀਅ ਰਚਨਾ ਮਾਤ ਗਰਭ ਅਸਥਾਪਨੰ ॥
ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰੰਤਿ ਨਾਨਕ ਮਹਾ ਅਗਨਿ ਨ ਬਿਨਾਸਨੰ ॥੧॥
ਮੁਖ ਤਲੈ ਪੈਰ ਉਪਰੇ ਵਸੰਦੇ ਕੁਹਥੜੈ ਥਾਇ ॥ ॥
ਨਾਨਕ ਸੋ ਧਣੀ ਕਿਉ ਵਿਸਾਰਿਓ ਉਧਰਹਿ ਜਿਸ ਦੈ ਨਾਇ ॥

ਅੰਗ- ੨੦੬

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਹੋਰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਐਨਾ ਤਾਂ ਯਾਦ ਰੱਖ ਲੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਬਿਖਮ ਥਾਂ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਮੇਰੀ ਰੱਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਨਿਮਖ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਨਾ ਭੁਲਾ, ਇਹ ਤੇਰਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਾਰੇ ਸੁੱਖਾਂ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਭੁੱਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਰੀ ਵੀ ਜੇ ਤੂੰ ਅਮੇਲਕ ਜਨਮ ਹਾਰ ਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਫੇਰ ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਿਵਾਏ ਹੋਰ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ, ਬਾਰ-ਬਾਰ ਜੰਮਦਾ ਰਹੇਂਗਾ ਤੇ ਮਰਦਾ ਰਹੇਂਗਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ

ਤੇਰਾ ਮਨੋਰਥ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣਾ ਤੇ ਲੇਖੇ ਵਿਚ ਲਾਉਣਾ ਹੈ।

ਰਕਤੁ ਬਿੰਦੁ ਕਰਿ ਨਿੰਮਿਆ ਅਗਨਿ ਉਦਰ ਮਝਾਰਿ ॥
ਉਰਧ ਮੁਖੁ ਕੁਚੀਲ ਬਿਕਲੁ ਨਰਕਿ ਘੋਰਿ ਗੁਬਾਰਿ ॥
ਹਰਿ ਸਿਮਰਤ ਤੂ ਨਾ ਜਲਹਿ ਮਨਿ ਤਨਿ ਉਰ ਧਾਰਿ ॥
ਬਿਖਮ ਬਾਨਹੁ ਜਿਨਿ ਰਖਿਆ ਤਿਸੁ ਤਿਲੁ ਨ ਵਿਸਾਰਿ ॥
ਪ੍ਰਭ ਬਿਸਰਤ ਸੁਖੁ ਕਦੇ ਨਹਿ ਜਾਸਹਿ ਜਨਮੁ ਹਾਰਿ ॥

ਅੰਗ- ੨੦੬

ਭਾਈ ਭਾਨਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੱਟ ਦਿਓ, ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਣਾ ਲਵੇ, ਆਪ ਜੋ ਹੁਕਮ ਕਰੋਗੇ ਮੈਂ ਕਰਾਂਗਾ, ਮੈਂ ਜੀਵਨ ਲੇਖੇ ਵਿਚ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲਗਨ ਹੈ ਤੇ ਉੱਤਮ ਜਗਿਆਸੁ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਈ ਭਾਨਾ! ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਕੋਲੋਂ ਮੰਤਰ ਨਾ ਲਵੇ, ਉਹ ਨਿਗੁਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਜੀਵਨ ਭ੍ਰਿਸਟਿਆ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਧਾ ਤੋਂ ਬੁੱਖਾਂ ਦੇ ਬਗੈਰ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਫਲੀਭੂਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਨਾਹੀਂ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਗਰ ਮੰਤ੍ਰੁ ਹੀਣਸੂ ਜੋ ਪ੍ਰਾਣੀ ਪ੍ਰਿਗੰਤ ਜਨਮ ਕ੍ਰਸਟਣਹ ॥
ਕੁਕਰਹ ਸੂਕਰਹ ਗਰਧਭਰ ਕਾਕਹ ਸਰਪਨਹ ਤੁਲਿ ਖਲਹ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੫੬

ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਧਾ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਚੌਂਕੜਾ ਲੁਆ ਕੇ, ਸਾਵਧਾਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਸਾਮ੍ਰਾਣੇ ਬਿਠਾ ਲਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਈ ਭਾਨਾ! ਕਹੁ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ'। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਰੂਹਾਨੀ ਝਰਨਾਹਟ ਛਿੜ ਗਈ, ਰੋਮ-ਰੋਮ ਵਿਚੋਂ ਨਾਮ ਦੀ ਧੁਨੀ ਸੁਣਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਨੇਤਰ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ, ਕਿਸੇ ਅਕਹਿ ਰਸ ਵਿਚ ਮਗਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਕੁਝ ਦੇਰ ਮਗਰੋਂ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਨੇ ਸਾਵਧਾਨ ਕੀਤਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਸ ਅਨੰਦ ਨੂੰ ਸਦਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਨਾਮ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦਾ ਰਹੀਂ, ਇਸ ਨਾਲ ਤੇਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਜੇਕਰ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਰਹੀਏ ਸੁੱਖ ਆਪਣੇ ਆਪ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜਮਾਂ ਦਾ ਭੈਅ ਦੁਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਿਮਰਉ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸੁਖੁ ਪਾਵਉ ॥
ਕਲਿ ਕਲੇਸ ਤਨ ਮਾਹਿ ਮਿਟਾਵਉ ॥

ਅੰਗ- ੨੯੨

ਜਮਕੰਬਰੁ ਨੇੜਿ ਨ ਆਵਈ ਗੁਰਸਿਖ ਪਿਆਰੇ ॥ ੧ ॥

ਅੰਗ- ੮੧੮

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਭਾਈ ਭਾਨਾ! ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸਰਵਣ ਕਰ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੁੱਖ ਮਾਨਣ ਦਾ ਵੀ ਇਕ ਭੇਤ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਹਰ ਵੇਲੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਚਿੱਤ ਦੇ ਕਲੇਸ਼ ਮਿਟ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਿਮਰਨ, ਯਾਦ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਯਾਦ ਰੱਖਣੀ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਰੱਟਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਬਾਣੀ ਦੀ ਤੁਕ ਯਾਦ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ, ਕਿੰਨੀ ਵਾਰੀ ਕਰੋ ਤਾਂ ਯਾਦ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਡੇ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਯਾਦਾਸ਼ਤ ਦਾ ਇਕ ਖਾਨਾ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚਲੀ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਫੇਰ ਯਾਦ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਚੀਜ਼ਾਂ ਐਸੀਆਂ ਹਨ ਜੇ ਹਰ ਵਕਤ ਯਾਦ ਰਹਿੰਦੀਆ ਹਨ, ਕਈ ਚੀਜ਼ਾਂ ਐਸੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਣ ਤੇ ਹੀ ਯਾਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਰ ਵਕਤ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇ ਕੋਈ ਸਿਰ ਦਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚੈਲਿੰਜ ਕਰ ਦੇਵੇ ਕਿ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਡੱਡਣਾ ਤਾਂ ਉਹ ਸੁੱਤੇ-ਜਾਗਦੇ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਦਾ। ਹਰ ਵੇਲੇ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਦੇਖ ਕੇ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹੋਗੇ ਕਿ ਕਿਧਰੋਂ ਆ ਕੇ ਵਾਰ ਨਾ ਕਰ ਦੇਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਯਾਦਾਸ਼ਤ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਕਰ ਲਿਆ। ਗੁਰਸੰਤਰ ਦੇ ਚਾਰ ਅੱਖਰ ਹਨ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚ ਧਾਰ ਲਓ, ਸਦਾ-ਸਦਾ, ਬਾਰ-ਬਾਰ ਜਪਦੇ ਰਹੋ -

ਬਾਰ ਬਾਰ ਬਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਜਪੀਐ ॥
ਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਇਹੁ ਮਨੁ ਤਨੁ ਧ੍ਰਧੀਐ ॥ ਅੰਗ- ੨੯੯

ਜਿਵੇਂ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਮਾਸਟਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਹਰ ਰੋਜ਼ 'ਮੁਹਾਰਨੀ' ਅਤੇ 'ਪਹਾੜੇ ਯਾਦ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਨੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਜਦ ਮਰਜ਼ੀ ਪੁੱਛ ਲਵੇ, ਝੱਠ ਦੱਸ ਦੇਵੇਗਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ.....ਕਰਦਿਆਂ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਯਾਦਾਸ਼ਤ ਵਿਚ ਬੈਠ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਦ ਜੀਭਾ ਨਾਲ ਕਹਾਂਗੇ, ਜੀਭ ਆਪਣੇ ਆਪ ਕਰਦੀ ਰਹੇਗੀ, ਇਰਾਦਾ ਦ੍ਰਿੜ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੋਰ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸੰਜਮ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੈਖਰੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਪੱਕ ਜਾਵੇਗਾ। ਮਨ ਦਾ ਮਾਣ ਢੂਰ ਕਰਕੇ, ਹਉਮੈ ਤਿਆਗ ਕੇ ਨਿਮ੍ਰਤਾ ਧਾਰਨ ਕਰੀਦੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਨਾਮ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਤਜਿ ਅਭਿਮਾਨੁ ਲੇਹੁ ਮਨ ਮੌਲਿ ॥
ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਹਿਰਦੇ ਮਹਿ ਤੌਲਿ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੩

ਜਦ ਸਵਾਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ 'ਵਾਹਿ' ਤੇ ਜਦ ਸਵਾਸ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ 'ਗੁਰੂ' ਕਰੋ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ, ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਜਪਿਆ ਜਾਵੇਗਾ

ਤਾਂ ਨਾਮ ਸਵਾਸਾਂ ਤੇ ਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਵਾਸ ਉਤੇ ਨਾਮ ਆਉਣ ਨਾਲ ਮਨ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਢੂਰ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ।

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ॥

ਮਨ ਅੰਤਰ ਕੀ ਉਤਰੈ ਚਿੰਦ ॥

ਅੰਗ- ੨੯੫

ਕਈ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਬੈਖਰੀ ਹੈ ਜਦ ਜੀਭਾ ਨਾਲ ਜਪੀਦਾ ਹੈ। ਢੂਜਾ ਕੰਠ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕੰਠ ਵਿਚ ਇਕ ਬਾਰ ਕਿਹਾ ਹੋਇਆ ਜੀਭਾ ਨਾਲ 1000 ਵਾਰ ਕਹਿਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਚੌਥਾ ਨਾਭੀ ਵਿਚ ਜਪਣ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਫਲ 10000 ਗੁਣਾਂ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤ੍ਰਿਭੁਟੀ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਦੋਵੇਂ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਨੱਕ ਦੀ ਜੜ੍ਹੀ ਹੈ, ਇੱਥੇ ਲੱਖ ਗੁਣਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਵਿਚ ਅਨਹਦ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਜਪਣ ਕਰਕੇ ਕੋੜਾਂ ਗੁਣਾਂ ਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰੱਕੀ ਹੁੰਦੀ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਜੇ ਅੱਗੇ ਤੁਰਦਾ ਰਹੇ ਤਾਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਲਾਇ ਖੇਪ ਸੰਤਹ ਸੰਗਿ ਚਾਲੁ ॥

ਅਵਰ ਤਿਆਗਿ ਬਿਖਿਆ ਜੰਜਾਲ ॥

ਅੰਗ- ੨੯੬

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਨਾਮ ਦੀ ਖੇਪ ਭਰ ਜਾਵੇਗੀ ਪਰ ਜੇ ਗਲਤ ਕੰਮਾਂ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਤੁਰ ਪਿਆ ਫੇਰ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ, ਚੁਗਲੀ, ਈਰਖਾ, ਬਖੀਲੀ, ਵੈਰ, ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਨਾਲ ਨਾਮ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਵਸਦਾ, ਨਾਮ ਛੱਡ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਰ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ-ਮੇਰੀ, ਹਉਮੈ ਤੇ ਹੰਕਾਰ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜਨਮ ਮਰਨ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਦੇਖ ਪਿਆਰਿਆ! ਧੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿੰਨਾ ਨਾਮ ਜਪਿਆ, ਅਟੱਲ ਪਦਵੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਘੜੀ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਨਰਕਾਂ ਦੇ ਕੁੰਡ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦਿਤੇ -

ਅਟਲ ਭਿਓ ਧੂ ਜਾ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ

ਅਰੁ ਨਿਰਭੈ ਪਦੁੰ ਪਾਇਆ ॥

ਅੰਗ- ੯੩੨

ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਨਕਿ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਲਿਵ ਲਾਈ ॥ ਅੰਗ- ੯੪੧

ਭਗਤ ਵਡਾ ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਹੈ ਗੁਰਮੁਖ ਮਾਯਾ ਵਿਚ ਉਦਾਸੀ।

ਦੇਵਲੋਕ ਨੋਂ ਚੱਲਿਆ ਗਣ ਗੰਧਰਬ ਸਭਾ ਸੁਖਵਾਸੀ।

ਜਾਮਪੁਰਿ ਗਯਾ ਪੁਕਾਰ ਸੁਣਿ ਵਿਲਲਾਵਨ ਜੀ ਨਰਕ ਨਿਵਾਸੀ।

ਧਰਮਰਾਇ ਨੋਂ ਆਖੀਓਨੁ ਸਭਨਾਂ ਦੀ ਕਰਿ ਬੰਦ ਖਲਾਸੀ।

ਕਰੇ ਬੇਨਤੀ ਧਰਮਰਾਇ ਹਉ ਸੇਵਕ ਠਾਕੁਰ ਅਬਿਨਾਸੀ।

ਗਹਿਣੇ ਧਰਿਅਨੁ ਇਕ ਨਾਉ ਪਾਪਾਂ ਨਾਲ ਕਰੈ ਨਿਰਜਾਸੀ।

ਪਾਸੰਗ ਪਾਪ ਨ ਪੁਜਨੀ ਗੁਰਮੁਖ ਨਾਉ ਅਭੁਲ ਨ ਤੁਲਾਸੀ।

ਨਰਕਹੁੰ ਛੁਟੇ ਜੀਅ ਜੰਤ ਕੱਟੀ ਗਲਹੁੰ ਸਿਲਕ ਜਮ ਫਾਸੀ।
ਮੁਕਤਿ ਜੁਗਤਿ ਨਾਵੈ ਕੀ ਦਾਸੀ।

ਵਾਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ੧੦/੫

ਭਾਈ ਭਾਨਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ!
ਉਥੋਂ ਦੇ ਕਈ ਲੋਕ ਤਰਕਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਾਰ-ਬਾਰ
ਨਾਮ ਲੈਣ ਨਾਲ, ਬੁਲਾਉਣ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਰਾਜ਼ ਤਾਂ ਨਹੀਂ
ਹੁੰਦਾ? ਮਹਾਰਾਜ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਈ ਭਾਨਾ! ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਮਾਲਕ
ਦਾ ਨੌਕਰ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਚੋਰ ਘੇਰ ਲੈਣ ਤਾਂ ਉਹ ਬਾਰ-
ਬਾਰ ਮਾਲਕ ਦਾ ਨਾਮ ਪੁਕਾਰਦਾ ਹੈ। ਮਾਲਕ ਆਪ ਜਾ
ਕੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭੇਜ ਕੇ ਇਕ ਦਮ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾਹੈ।
ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਜੀਵ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪੰਜ ਚੋਰ-ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ,
ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਹੰਕਾਰ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜੇ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਲੁੱਟੀ
ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਰਾਖੇ ਲਾਏ ਹਨ, ਕੰਨ,
ਅੱਖਾਂ, ਰਸਨਾ ਤੇ ਮਨ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਰਸਾਂ ਵਿਚ ਘੂੰਕ
ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਹਨ। ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਅੰਨ੍ਹਾਂ
ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਘਰ ਦੀ ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਕਿ
ਨਾਮ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਲੁੱਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਜਾਗਦਾ
ਹੋਵੇ ਕੇਵਲ ਉਹ ਬਚ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਪੂੰਜੀ ਸਾਬਤ
ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਚੋਰ ਹਰ ਵੇਲੇ ਪਿੱਛੇ ਹੀ ਲੱਗੇ
ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਇਸੁ ਦੇਹੀ ਅੰਦਰਿ ਪੰਚ ਚੌਰ ਵਸਹਿ
ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਲੋਭ ਮੋਹ ਅਹੰਕਾਰਾ ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਲੁਟਹਿ ਮਨਮੁਖ ਨਹੀਂ ਬੁਝਹਿ
ਕੋਇ ਨ ਸੁਣੈ ਪੂਕਾਰਾ ॥
ਅੰਧਾ ਜਗਤੁ ਅੰਧੁ ਵਰਤਾਰਾ ਬਾਝੁ ਗੁਰੂ ਗੁਬਾਰਾ ॥

ਅੰਗ- ੯੦੦

ਨੈਨਹੁ ਨੀਦ ਪਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਵਿਕਾਰ ॥
ਸ੍ਰਵਣ ਸੋਏ ਸੁਣਿ ਨਿੰਦ ਵੀਚਾਰ ॥
ਰਸਨਾ ਸੋਈ ਲੋਭਿ ਮੀਠੈ ਸਾਦਿ ॥
ਮਨੁ ਸੋਇਆ ਮਾਇਆ ਬਿਸਮਾਦਿ ॥ ੧ ॥
ਇਸੁ ਗ੍ਰਿਹ ਮਹਿ ਕੋਈ ਜਾਗਤੁ ਰਹੈ ॥
ਸਾਬਤੁ ਵਸਤੁ ਓਹ ਅਪਨੀ ਲਹੈ ॥

ਅੰਗ- ੯੮੨

ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਰੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ,
ਕੇਵਲ ਸਾਧਸੰਗਤ ਨਾਲ ਇਹ ਵਸ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।
ਜਿਹੜੇ ਪਾਸਰ ਤੇ ਵਿਸ਼ਟੀ ਪੁਰਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ
ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਲੋਕ ਵਿਸ਼ਿਆਂ
ਵਿਚ ਪਰਚ ਕੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰੋਗੇ ਜਾਂ ਨੇੜੇ ਜਾਓਗੇ ਤਾਂ ਐਸੀਆਂ
ਭੁਲਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਜਗਿਆਸੂ ਡੋਲ
ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਾਸਤਿਕ ਬੰਦਿਆ ਕੋਲ ਤਰਕ-
ਵਿਤਰਕ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਦਿਆ
ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮਨਮੁਖ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜਾ ਕੇ ਦਾਗ ਲੱਗਜਾਂਦਾ ਹੈ
ਜਿਵੇਂ ਕਾਲੇ ਭਾਂਡੇ ਨੂੰ ਛੁਹ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਕਾਲਾ ਧੱਬਾ ਲੱਗ

ਜਾਂਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਨਾਸਤਿਕਤਾ ਦੇ ਕਾਲੇ
ਖਿਆਲਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬੇਰੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕੇਲੇ
ਦਾ ਦਰਖਤ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਹਵਾ ਚਲਦੀ ਹੈ ਤੂੰਮੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ
ਤਾਂ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਹੁਲਾਰੇ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਬੇਰੀ ਉਸ ਦੇ
ਪੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੰਡਿਆਂ ਵਿਚ ਫਸਾ ਕੇ ਲੀਰੇ-ਲੀਰ
ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਕਤ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਪਾਸੇ
ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੀ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਜੇ ਮਿਲੋਗੇ ਤਾਂ ਤੋੜਨ ਵਾਲੀਆਂ
ਗੱਲਾਂ ਹੀ ਕਰੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪ ਰੱਬ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟਿਆ
ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਕਬੀਰ ਸਾਕਤ ਸੰਗੁ ਨ ਕੀਜੀਐ ਦੂਰਹਿ ਜਾਈਐ ਭਾਗਿ ॥
ਬਾਸਨੁ ਕਰੋ ਪਰਸੀਐ ਤਉ ਕਛੁ ਲਾਗੈ ਦਾਗੁ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੨੧

ਕਬੀਰ ਮਾਰੀ ਮਰਉ ਕੁਸੰਗ ਕੀ ਕੇਲੇ ਨਿਕਟ ਜੁ ਬੇਰਿ ॥
ਉਹ ਤੂਲੈ ਉਹ ਚੀਰੀਐ ਸਕਤ ਸੰਗੁ ਨ ਹੋਰਿ ॥ ੮੮ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੬੯

ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕੁਸੰਗਤ ਨਾਲ
ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦਰਖਤਾਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਫਲ ਲਗਦੇ ਹਨ ਜੇ ਅਨੁੇਰੀ
ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਫਲ ਝੜ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਹੇਠਾਂ
ਡਿੱਗਾ ਫਲ ਕੱਚਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।
ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਾਸਤਿਕ ਤੇ ਮਨਮੁਖਾਂ ਦੇ ਖਿਆਲਾਂ ਦੀ
ਅਨੁੇਰੀ ਨਾਲ ਜਗਿਆਸੂ ਦੇ ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਨਾਮ
ਜਪ ਕੇ ਜਿਹੜਾ ਫਲ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਅਨੁੇਰੀ ਨਾਲ
ਝੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਝੜ ਜਾਏ ਉਹ ਕੱਚਾ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ
ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪਿਆਰਿਆ! ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲੋਂ ਪ੍ਰੀਤ
ਤੋੜਨ ਵਿਚ ਹੀ ਭਲਾ ਹੈ।

ਨਾਨਕ ਮਨਮੁਖਾ ਨਾਲਹੁ ਤੁਟੀਆ ਭਲੀ
ਜਿਨਾ ਮਾਇਆ ਮੋਹਿ ਪਿਆਰੁ ॥

ਅੰਗ- ੫੪੯

ਜਿਹੜੇ ਅੱਜਕਲੁ ਦੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਰਸਾਲੇ ਛਾਪ ਰਹੇ ਹਨ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਲੋਕ ਹੀ ਹਨ,
ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਵੀ ਨਾ ਪਢੋ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵੀ
ਨਾਸਤਿਕਤਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਜੀ
ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਿਸ਼ਟੀ ਤੇ ਪਾਮਰ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਭਰੋਸੇ ਨੂੰ
ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੱਚਿਆਂ ਨਾਲੋਂ
ਪ੍ਰੀਤ ਤੋੜ ਕੇ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਜੋੜਨੀ ਚੰਗੀ
ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਸਾਥ ਨਿਭਦੀ ਹੈ।
ਪਿਆਰਿਆ! ਕੱਚੇ ਤੇ ਨਾਸਤਿਕ ਲੋਕ ਤਾਂ ਇਥੇ ਜੀਉਂਦੇ
ਜੀਵ ਦਾ ਸਾਥ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਨਾਨਕ ਕਰਤਿਆ ਸਿਉ ਤੋੜਿ ਭੂਛਿ ਸਜਣ ਸੰਤ ਪਕਿਆ ॥
ਓਇ ਜੀਵਦੇ ਵਿਛੜਹਿ ਓਇ ਮੁਇਆ ਨ ਜਾਹੀ ਛੋੜਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੦੨

ਮਹਾਰਾਜ਼ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖ ਭਾਈ ਭਾਨਾ! ਇਹ ਸਾਰਾ

ਸੰਸਾਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਇਥੇ ਦੂਜਾ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਆਪੋ-ਆਪ ਹੈ। ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਸੂਖਸ਼ਮ ਤੋਂ ਅਸਥੂਲ ਹੋ ਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਪਸਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਜੋ ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਚੰਗਾ ਹੈ, ਪਰਵਾਨ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ, ਸਾਰੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਖੇਡ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਉਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਦਿਸ਼ਟੀ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸਮਝਣ ਤੇ ਬੁੱਝਣ ਵਿਚ ਫਰਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਲੰਗੜਾ ਅੰਬ ਹੈ, ਇਹ ਦੁਸਹਿਰੀ ਅੰਬ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਐਨੀ ਕੈਲਰੀਜ਼ ਹਨ ਤੇ ਮਿੱਠਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬੁੱਝਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਬ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਚੂਸ ਲਿਆ, ਸੁਆਦ ਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੰਤਵ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਬੰਦਰੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਸਗਲੇ ਠਾਉ ॥

ਜਿਤੁ ਜਿਤੁ ਘਰਿ ਰਾਖੈ ਤੈਸਾ ਤਿਨ ਨਾਉ ॥

ਆਪੇ ਕਰਨ ਕਰਾਵਨ ਜੋਗ ॥

ਪ੍ਰਭ ਭਾਵੈ ਸੋਈ ਫੁਨਿ ਹੋਗੁ ॥

ਪਸਰਿਓ ਆਪਿ ਹੋਇ ਅਨਤ ਤਰੰਗ ॥

ਲਖੇ ਨ ਜਾਹਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਰੰਗ ॥

ਅੰਗ- ੨੨੫

ਆਪੇ ਹਰਿ ਇਕ ਰੰਗੁ ਹੈ ਆਪੇ ਬਹੁ ਰੰਗੀ ॥

ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਨਾਨਕਾ ਸਾਈ ਗਲ ਚੰਗੀ ॥

ਅੰਗ- ੨੨੬

ਸੋਧਤ ਸੋਧਤ ਸੋਧਤ ਸੀਝਿਆ ॥

ਗੁਰ ਪੁਸਾਦਿ ਤਤੁ ਸਭੁ ਬੂਝਿਆ ॥

ਜਬ ਦੇਖਉ ਤਬ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਮੂਲੁ ॥

ਨਾਨਕ ਸੋ ਸੁਖਮੁ ਸੋਈ ਅਸਥੂਲੁ ॥

ਅੰਗ- ੨੨੭

ਇਕ ਗੱਲ ਹੋਰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਣੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਦਵੈਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ, ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ਮੰਗਣਾ ਹੈ। ਹਰ ਸਮੇਂ ਧੀਰਜ, ਦਇਆ, ਖਿਮਾ, ਸਬਰ-ਸੰਤੋਖ ਤੇ ਸਿਦਕ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਧਾਰਨ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਫਿੱਕਾ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ, ਮਿੱਠੇ ਬਚਨ ਬੋਲਣੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੇ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰਹੇਂਗਾ, ਫੇਰ ਤੇਰਾ ਰੂਹਾਨੀ ਸਫਰ ਛੋਤੀ ਤਹਿ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇਂਗਾ। ਨਾਮ ਜਪਦਿਆਂ-ਜਪਦਿਆਂ ਜਦ ਤੇਰੀ ਬਿਰਤੀ ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਕੇ ਵਿਵੇਕ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇਗੀ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੈਨੂੰ ਝਲਕਾਰੇ ਵਜਣਗੇ। ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲਾ ਨਾਮੀ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ, ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਿਨਾ ਨ ਵਿਸਰੈ ਨਾਮੁ ਸੇ ਕਿਨੇਹਿਆ ॥

ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮੂਲਿ ਸਾਂਈ ਜੇਹਿਆ ॥

ਅੰਗ- ੩੯੭

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਐਸਾ ਮਹਾਨ ਪਵਿੱਤਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਭਾਈ ਭਾਨਾ ਜੀ ਨੂੰ ਅਸੀਰਵਾਦ ਦਿਤੀ ਤੇ ਉਹ

ਚਰਨਾਂ ਉਤੇ ਨਮਸ਼ਕਾਰ ਕਰਕੇ ਵਿਦਾ ਲੈ ਕੇ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ ਸੀ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਗੰਗਾ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ, ਬਰੇਤੀ ਤੇ ਚੌਂਕੜਾ ਮਾਰ ਕੇ, ਬਿਰਤੀ ਜੋੜ ਕੇ, ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਤੱਕ ਭਜਨ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਜੀਭਾ ਨਾਲ ਜਪਦੇ-ਜਪਦੇ ਨਾਮ ਸਵਾਸਾਂ ਤੇ ਉੱਤਰ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਨਾ ਬੁਲ੍ਹ ਹਿਲਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਜੀਭ ਹਿਲਦੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਨਾਮ ਦੀ ਧੁਨ ਅੰਦਰ ਚਲ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਜਦੋਂ ਅੱਗੇ ਲੰਘ ਗਿਆ ਤਾਂ ਫਿਰ ਵਿਕਸੇਪਤਾ ਨਾਲ ਵਾਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਪਾਸਨਾ ਨਾਲ ਦੂਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਮਗਨ ਹੋ ਜਾਣਾ ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਦੇਣਾ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਗੁਰ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਮਨ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ॥

ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਮੰਤੁ ਮਨੁ ਮਨ ॥

ਗੁਰ ਕੇ ਚਰਨ ਰਿਦੈ ਲੈ ਧਾਰਉ ॥

ਗੁਰੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਸਦਾ ਨਮਸਕਾਰਉ ॥

ਅੰਗ - ੮੯੪

ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਸਰੂਪ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਜਪਦੇ-ਜਪਦੇ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਆ ਗਈ ਕਿ ਆਪਣਾ ਆਪ ਭੁੱਲਣ ਲੱਗ ਪਿਆ, ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਹੀ ਯਾਦ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਧਿਆਤਾ-ਧਿਆਨ-ਯੋਅ ਦੀ ਝਿਕਟੀ ਟੁੱਟਦੀ ਹੈ ਫੇਰ ਆਪਾ ਗਾਇਬ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਈ ਨਿਰਾਰਥਕ ਕ੍ਰਿਆ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਜਦੋਂ ਸਿੱਖ ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ ਪਿਆਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਵੀ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਖਿੱਚ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਵੇਰਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਕਿ ਸੱਤਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਬੈਠਿਆਂ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਚਾਰ ਵਜ ਗਏ। ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਤੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਹੈਰਾਨ ਸਨ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਅੱਜ ਉੱਠੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਾ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਗਏ ਹਨ। ਤਦੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੇ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ 'ਧੰਨ ਸਿੱਖੀ-ਧੰਨ ਸਿੱਖੀ।' ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਥੇਨਤੀ ਕਰਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਭਾਈ ਗੋਂਦੇ ਨੇ ਸਾਡੇ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ ਜੱਫਾ ਮਾਰ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਨਾਲ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਜ਼ਰਾ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਹਿਲਦੇ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਖੇਦ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਧਿਆਰੇ ਦੇ ਧਿਆਰ ਵਿਚ ਇਸ ਵੇਲੇ ਤਕ ਬੈਠੇ ਰਹੇ। ਧਿਆਨ ਇਕ ਬਿਲਕੁਲ ਜੀਉਂਦੀ ਜਾਗਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਹੈ। ਕੱਢ੍ਹ ਬਰੇਤੀ ਵਿਚ ਟੋਆ ਪੁੱਟ ਕੇ ਆਂਡੇ ਦੱਬ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਬੈਠੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪਾਲ ਕੇ ਬੱਚੇ ਕੱਢ੍ਹ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਸਿੱਧੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਉਸ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕੂੰਜ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੀਲ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਪੋਸਣ ਕਰਦੀ ਹੈ।

'ਚਲਦਾ.....।'

ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਜੀਵਨ ਪਦ ਕਾਰਨਿ ਹਰਿ ਕੀ ਭਗਤਿ ਕਰੀਜੈ ॥

ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ
ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ, ਖਿਆਲ ਬਾਹਰ
ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੀਏ। ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ
ਇਕਾਗਰ ਕਰੀਏ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ
ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ, ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਕਬੀਰ
ਜੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ -

ਕਬੀਰ ਚਰਨ ਕਮਲ ਕੀ ਮਉਜ ਕੋ ਕਹਿ ਕੈਸੇ ਉਨਮਾਨ ॥
ਕਹਿਬੇ ਕਉ ਸੇਭਾ ਨਹੀ ਦੇਖਾ ਹੀ ਪਰਵਾਨ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੭੦

1455 ਸੰਮਤ, 1398 ਈ. ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ ਭਗਤ
ਕਬੀਰ ਜੀ ਦਾ ਜੋ ਸਰੀਰ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ।
ਜਨਮ ਤੇ ਮਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ
ਇਸ ਦਿਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹੜਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਤਿਕਾਰ
ਨਾਲ ਆਗਮਨ ਪੁਰਬ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੰਮਦਾ
ਮਰਦਾ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਹਉਮੈ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼
ਤੱਦ ਰੂਪ ਹੋ ਗਏ, ਆਤਮ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਨੇ, ਪਰਮ ਆਪੇ
'ਚ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਇਹ
ਵਿਧੀ ਦਾ ਵਿਧਾਨ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਆਪ ਨੇ ਕਰਮਕਾਂਡਾਂ ਦੀ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਤੋਬਾ ਕਰ
ਦਿਤੀ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਤਾਂ ਲੋੜ ਹੈ, 'ਗੁਰ ਬਿਨ ਗਤਿ
ਨਹੀਂ, ਸ਼ਾਹ ਬਿਨ ਪਤ ਨਹੀਂ।' ਬਨਾਰਸ ਦੇ ਵਿਚ ਬੜੇ
ਵਿਰੱਕਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਨ ਰਾਮਾਨੰਦ ਜੀ। ਕੀ ਕਰਦੇ ਸਨ?
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਗੰਗਾ 'ਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਜਾਂਦੇ
ਸਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਨੇਮ ਸੀ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਤੇ ਬੜੀ ਖੋਜ ਹੋਈ ਹੈ। ਅੱਜ ਸਾਇੰਸ
ਸਿੱਧ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਪਾਣੀ ਹੈ, ਹਾਈਡਰੋਜਨ
ਤੇ ਆਕਸੀਜਨ ਦੇ ਇਕਠੀਆਂ ਹੋ ਜਾਣ, H_2O ਪਾਣੀ ਬਣ
ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਚੰਦਰਮਾ
ਦੀਆਂ ਰਿਸ਼ਮਾਂ ਵੀ ਮੰਦ ਪੈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ
ਕਿਰਨਾਂ ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀਆਂ, ਇਕ ਐਸਾ ਸੰਧ ਹੈ ਦੋ
ਸਮਿਆਂ ਦਾ, ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ।
ਇਹ ਦੋ ਵੇਲੇ ਹਨ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਾਰੇ ਵੇਦ ਦੇਖ ਲਓ,
ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇਖ ਲਓ, ਪੜ੍ਹੋ ਲਓ, ਸੁਣ ਲਓ।

ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਤੂੰ ਤਾਂ ਜਿਉਂਦਾ
ਹੀ ਮਰ ਗਿਆ ਜੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਨਹੀਂ ਸੰਭਾਲਿਆ -

ਫਰੀਦਾ ਪਿਛਲ ਰਾਤਿ ਨ ਜਾਗਿਓਹਿ ਜੀਵਦੜੇ ਮੁਇਓਹਿ ॥
ਜੇ ਤੈ ਰਸੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ਤ ਰਬਿ ਨ ਵਿਸਰਿਓਹਿ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੮੩

ਇਸ ਕਰਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ

ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਕਿੰਨਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ
ਸਾਰੇ ਹੀ ਸੌਂ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਇਕ ਵਾਰ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਕਲਜੁਗ
ਤੁਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮੌਛਿਆਂ ਉਪਰ ਵੱਡਾ ਜੁੱਲੜ
ਚੁੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ
ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਕੌਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਬੁਲਾ
ਕੇ ਲਿਆਓ।

ਆਇਆ ਤੇ ਮਾਫ਼ੀ ਮੰਗੀ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ
ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।
ਮੇਰਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਲਜੁਗ 'ਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ
ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ -

ਜਿਸੁ ਸਿਕਦਾਰੀ ਤਿਸਹਿ ਖੁਆਰੀ ਚਾਕਰ ਕੇਹੇ ਡਰਣਾ ॥

ਅੰਗ -੯੦੨

ਤੈਨੂੰ ਡਰ ਨਹੀਂ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜਿਹੜੀ
ਤੁਹਾਡੀ ਸੰਗਤ ਹੈ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਮੇਰਾ
ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ।

ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਸਵਾਲ ਸੀ ਉਹ ਸਾਡੇ
ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਸੀ।

ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤੂੰ ਜੁੱਲੜ ਕਿਉਂ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ?

ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਲਜੁਗੀ
ਜੀਵਾਂ 'ਤੇ ਪਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਹੜੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਪੀਂਦੇ
ਹਨ, ਅੱਧੀ-ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਤਕ ਜਾਗਦੇ ਨੇ, ਵਿਸੇ ਵਿਕਾਰਾਂ
'ਚ ਪਏ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਦਿਨੇ ਧੰਦਿਆਂ 'ਚ ਗ੍ਰਸਤ ਰਹਿੰਦੇ
ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਮੈਂ ਇਹ ਜੁੱਲੜ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ,
ਜਿਹੜੀਆਂ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਮੇਰੀਆਂ ਹਨ, ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ
ਮੇਰੀਆਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਨੇ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਹਨ, ਉਹ
ਇਸ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਭਾਵ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ
ਉਤੇ ਇਹ ਆਲਸ ਦਾ, ਇਹ ਕਲਜੁਗ, ਇਹ ਮਾਇਆ,
ਭੁੱਲ, ਉਹ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਗੰਗਾ ਦੇ ਪੌੜ
ਜਿਥੇ ਉਹ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਉਤਰਦੇ, ਉਥੇ ਲੰਮੇ ਪੈ ਗਏ।
ਉਥੇ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਜਦੋਂ ਰਾਮਾਨੰਦ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ
ਠੋਕਰ ਲੱਗੀ। ਰਾਮਾਨੰਦ ਜੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਉਹ ਕਮਾਇਆ
ਹੋਇਆ ਰਾਮ ਦਾ ਨਾਮ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਉਠ ਰਾਮ ਕੇ
ਰਾਮ ਜਪ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਐਸਾ ਬਾਣ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ
ਕਹਿੰਦੇ ਮੇਰੇ ਲੱਗਿਆ।

ਲਾਗੀ ਹੋਇ ਸੁ ਜਾਨੈ ਪੀਰ ॥

ਰਾਮ ਭਗਤਿ ਅਨੀਆਲੇ ਤੀਰ ॥

ਅੰਗ- ੩੨੨

ਹਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਬਾਣੀ ਮਨੁ ਮਾਰਿਆ
ਅਣੀਆਲੇ ਅਣੀਆ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥
ਜਿਸੁ ਲਗੀ ਪੀਰ ਪਿਰਮ ਕੀ ਸੋ ਜਾਣੈ ਜਰੀਆ ॥

ਅੰਗ- ੪੪੯

ਹੁਣ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਬਾਣ ਐਸਾ
ਅਣੀਆਲਾ ਤੀਰ, ਅਣੀਆਲਾ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜਾ
ਤੀਰ ਅੰਦਰੋਂ ਆਂਦਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕੱਢ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਇਹ ਤਾਂ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਬਾਣ ਹੈ -

ਕਬੀਰ ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਰਮੇ ਬਾਹਿਆ ਬਾਨੁ ਜੁ ਏਕੁ ॥
ਲਗਤ ਹੀ ਭੁਇ ਗਿਰਿ ਪਰਿਆ ਪਰਾ ਕਰੇਜੇ ਛੇਕੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੪

ਠੀਕ ਹੈ ਆਮ ਇਹ ਤੀਰ ਲੱਗ ਜਾਣ ਜਾਂ ਕ੍ਰਿਪਾਨ
ਦੇ ਫੱਟ ਹੋਣ, ਹੋਰ ਜਖਮ ਹੋਵੇ ਉਸ ਦਾ ਐਨਾ ਦਰਦ
ਨਹੀਂ। ਉਹ ਤਾਂ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਜਖਮ ਭਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ
ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਬਾਣ ਹੈ -

ਕਬੀਰ ਚੋਟ ਸਹੇਲੀ ਸੇਲਕੀ,
ਲਗਤ ਲਹੁ ਉਸਾਸਾ।
ਚੋਟ ਸਹਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਕੀ, ਤਾਸ ਗੁਰੂ ਮਹਿ ਦਾਸ।

ਬੜੀ ਜੁਗਤੀ ਨਾਲ ਆਪ ਨੂੰ ਮੰਤਰ ਮਿਲ ਗਿਆ।
ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ। ਬਨਾਰਸ ਕਾਸ਼ੀ ਸ਼ਹਿਰ ਉਹ ਸਾਰਾ ਹੀ
ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ ਸੀ। ਉਥੇ ਬਹੁਤ ਮਹਾਨ ਵਿਦਵਾਨ
ਹੋਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪ ਦੀ ਚਰਚਾ ਵੀ ਹੁੰਦੀ, ਵਿਚਾਰ
ਵੀ ਹੁੰਦੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਐਸਾ ਵੀ ਆਇਆ ਕਿ ਆਪ
ਜੀ ਮੰਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਰਾਮਾਨੰਦ ਜੀ ਜੋ
ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਦੇ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਿਤਮਾ ਨੂੰ ਉਹ
ਪੂਰਾ ਸਜਾਉਂਦੇ, ਮੁਕਟ ਪਹਿਨਾਉਂਦੇ, ਮਾਲਾ ਪਾਉਂਦੇ, ਫੇਰ
ਭੇਂਗ ਲਵਾਉਂਦੇ, ਕਰਮ, ਉਪਾਸਨਾ, ਗਿਆਨ ਵਿਗਿਆਨ ਹੈ।
ਅੱਜ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਿਤਮਾ ਨੂੰ ਮਾਲਾ ਪਹਿਨਾਉਣੀ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ
ਹਨ ਤੇ ਮੁਕਟ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀਸ 'ਤੇ ਰੱਖ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਹਣ
ਦੋ-ਚਿਤੀ 'ਚ ਸਾਮੂਹੇ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਮੁਕਟ ਉਤਾਰਿਆ
ਤਾਂ ਬੇਅਦਬੀ ਹੈ ਤੇ ਜੇ ਮੈਂ ਮਾਲਾ ਪਹਿਨਾਈ ਤਾਂ ਉਪਾਸਨਾ
ਅਧੂਰੀ ਹੈ। ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਰਾਮਾਨੰਦ ਜੀ ਦਾ ਧਿਆਨ
ਧਰਦੇ ਸੀ -

ਗੁਰ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਮਨ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ॥
ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਚਿ ਮੰਤੁ ਮਨੁ ਮਨ ॥

ਅੰਗ- ੮੬੪

ਉਹ ਜਦੋਂ ਬਾਹਰ ਬੈਠੇ ਨੇ ਉਥੋਂ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ 'ਚ
ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ! ਕਿਹੜਾ
ਧਰਮ ਸੰਕਟ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਤੁਸੀਂ ਇਉਂ ਕਰੋ, ਜਿਹੜੀ
ਮਾਲਾ ਹੈ ਇਹਦੀ ਗੰਢ ਦਿਤੀ ਹੋਈ ਇਹ ਗੰਢ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹ
ਕੇ ਮਾਲਾ ਗਲੇ 'ਚ ਪਾ ਦਿਓ, ਮੁਕਟ ਉਤਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ
ਹੀ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਬੜੇ ਹੈਰਾਨ ਕਿ ਇਹਦਾ ਧਿਆਨ ਪਰਪੱਕ
ਹੋ ਗਿਆ।

ਜਦੋਂ ਸੁਲਤਾਨ ਲੋਧੀ ਦਾ ਹਮਲਾ ਹੋਇਆ, ਬਨਾਰਸ
'ਤੇ। ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਬੜੇ ਤਸੱਦੂਦ ਕੀਤੇ, ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ
ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਹਾਥੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਸੁੱਟ ਦਿਤਾ, ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ। ਕਦੇ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੂੰ ਸੰਗਲਾਂ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਡਬੋਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ।
ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜੀਆਂ
ਸਜਾਵਾਂ ਦਿੰਦੀਆਂ ਨੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ, ਰਾਜੇ
ਮਹਾਰਾਜਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ
ਹੁੰਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਨਾਮ 'ਚ ਅਸਥਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਰੋਗਨ ਤੇ ਅਰ ਸੋਗਨ ਤੇ ਜਲ ਜੋਗਨ ਤੇ ਬਹੁਤ ਭਾਂਤਿ ਬਚਾਵੇ॥
ਸਤ੍ਰ ਅਨੇਕ ਚਲਾਵਤ ਘਾਵ ਤਉ ਤਨ ਏਕ ਨ ਲਾਗਨ ਪਾਵੈ॥
ਰਾਖਤ ਹੈ ਅਪਨੋ ਕਰੁ ਦੈ ਕਰਿ, ਪਾਪ ਸਮੁੰਹ ਨ ਭੇਟਨ ਪਾਵੈ॥
ਅੰਰ ਕੀ ਬਾਤ ਕਹ ਕਹ ਤੋ ਸੋਂ,
ਸੁ ਪੇਟ ਹੀ ਕੇ ਪਟ ਬੀਚ ਬਚਾਵੈ॥

(ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ)

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਹਾਥੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਸੁਟਿਆ ਤਾਂ ਹਾਥੀ
ਨਮਸ਼ਕਾਰਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਾਣੀ 'ਚ ਡੋਬਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਇਸ
ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਮ੍ਰਿਗਸ਼ਾਲਾ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਹੋਣ।
ਜਦੋਂ ਇਹ ਨਾਮ 'ਚ ਅਸਥਿਤ ਨੇ, ਉਹ ਸਜਾਵਾਂ ਦੇਣ
ਵਾਲੇ ਵੀ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਆਖਿਰ ਉਹ ਵੀ ਕਾਇਲ
ਹੋ ਗਏ। ਭੁੱਲ ਬਖਸ਼ਾਈ।

ਗਰਿ ਕਾ ਭਗਤੁ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਛਧੈ ॥

ਅੰਗ- ੨੬੫

ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਐਨੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ।
ਪਰ ਸੰਤ ਸੇਵੀ ਹਨ, ਜੇ ਵਿਆਹ ਵੀ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਘਰ
'ਚ ਮਾਤਾ ਲੋਈ ਆਈ ਉਹ ਵੀ ਭਗਤਣੀ। ਭਗਤੀ ਮਾਰਗ
'ਤੇ ਚਲਦੇ ਨੇ। ਸਾਧੂ, ਸੰਤ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ
ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੇ ਪ੍ਰਸਾਦੇ ਆਪ ਛਕਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਘਰਦਿਆਂ
ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਕਿ ਛੋਲੇ ਖਾ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰ ਲਓ। ਜੇ ਮੰਜੇ
ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਧੂ ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਵਾਸਤੇ ਵਿਛਾ ਦੇਣੇ।
ਆਪਣਾ ਆਸਣ ਥੱਲੇ ਲਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ
ਸਤਿਕਾਰ ਹੈ ਆਏ ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ, ਅਤਿਥੀਆਂ ਦਾ, ਸੇਵਾ
ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ
ਕਮਾਲਾ ਰੱਖਿਆ। ਪੁੱਤਰੀ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਕਮਾਲੀ
ਰੱਖਿਆ। ਸੋ ਐਸੀ ਕਥਾ ਸੀ ਆਪ ਜੀ ਦੀ -

ਅਗਮ ਅਗਾਧ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਸੋਇ ॥
ਜੋ ਜੋ ਕਹੈ ਸੁ ਮੁਕਤਾ ਹੋਇ ॥
ਸੁਨਿ ਮੀਤਾ ਨਾਨਕੁ ਬਿਨਵੰਤਾ ॥
ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਅਚਰਜ ਕਥਾ ॥

ਅੰਗ- ੨੨੧

ਐਸੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ ਸੁਣਨ 'ਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ
ਉਹ ਇਥੋਂ ਤਕ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਮਾਲਾ-
ਭੁਡਾ ਬੰਸੁ ਕਬੀਰ ਕਾ ਉਪਜਿਓ ਪੁੱਤੁ ਕਮਾਲੁ ॥
ਗਰਿ ਕਾ ਸਿਮਰਨੁ ਛਾਡਿ ਕੈ ਘਰਿ ਲੇ ਆਯਾ ਮਾਲੁ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੭੦

ਆਪ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਹੁਤ ਹੀ ਤਪਸੱਵੀ ਜੀਵਨ ਸੀ। ਕਬੀਰ ਚਉਤਰਾ ਜੰਗਲ 'ਚ ਹੈ ਜਗ੍ਹਾ। ਬੜਾ ਸੋਹਣੀ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ, ਜਿਥੋਂ ਨਰਮਦਾ ਨਦੀ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ। 1398 ਦਾ ਸਮਾਂ ਲਈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਾਂ ਹੁਣ ਨਾਲੋਂ ਹੋਰ ਵੀ ਜੰਗਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣੇ ਨੇ। ਪਰ ਐਸੇ ਸਮੇਂ ਉਥੇ ਭਗਤ ਜੀ ਤਪਸਿਆ ਕੀਤੀ, ਨਰਬਦਾ 'ਤੇ। ਬਹੁਤ ਰਮਣੀਕ ਅਸਥਾਨ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਥੇ ਹੋਇਆ। ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਉਮਰ 120 ਸਾਲ ਦੀ ਸਰੀਰ ਦੀ ਹੋਈ। ਜਗ੍ਹਾ-ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਬੜੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਸਦਾ ਹੀ ਬਾਣੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਜਿਹੜੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਮੌਜ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਕੋਈ ਵਰਣਣ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਰਹਿਣਾ ਹੀ ਜੀਵਨ ਲਕਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਵਸਤੂ ਕਿਹੜੀ ਹੈ? ਉਹ ਹੈ -

ਕਬੀਰ ਚਰਨ ਕਮਲ ਕੀ ਮਉਜ ਕੇ ਕਹਿ ਕੈਸੇ ਉਨਮਾਨ ॥
ਕਹਿਬੇ ਕਉ ਸੋਭਾ ਨਹੀਂ ਦੇਖਾ ਹੀ ਪਰਵਾਨ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੨੦

ਜਿਉ ਮਛੁਲੀ ਬਿਨੁ ਪਾਣੀਐ ਕਿਉ ਜੀਵਣੁ ਪਾਵੈ ॥
ਬੁੰਦ ਵਿਹੂਣਾ ਚਾਤ੍ਰਿਕੇ ਕਿਉ ਕਰਿ ਤ੍ਰਿਪਤਾਵੈ ॥
ਨਾਦ ਕੁਰੰਕਹਿ ਬੇਧਿਆ ਸਨਮੁਖ ਉਠਿ ਧਾਵੈ ॥
ਭਵਰੁ ਲੋਭੀ ਕੁਸਮ ਬਾਸੁ ਕਾ ਸਿਲਿ ਆਧੁ ਬੰਧਾਵੈ ॥

ਅੰਗ- ੨੦੮

ਇਹ ਹੈ ਪ੍ਰੀਤ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੀ ਸਾਧੂਆਂ ਨਾਲ। ਇਕ ਦਿਨ ਈਰਖਾਵਾਦੀ ਪੰਡਤ, ਕਾਜ਼ੀ, ਮੁਲਾਣਿਆਂ ਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ, ਅਫਵਾਹ ਫੇਲਾ ਦਿਤੀ, ਇਹ ਉਹ ਅਫਵਾਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਕੋਈ ਸਿਰ ਪੈਰ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਨੇ ਭੰਡਾਰਾ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਪੰਡਤਾਂ ਦੀਆਂ, ਸਾਧੂਆਂ ਦੀਆਂ ਮੰਡਲੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹੇ ਦੇ ਦਿਤੇ ਕਿ ਪਹੁੰਚੋ। ਹੁਣ ਭਗਤ ਜੀ ਤਾਂ ਭਗਤੀ 'ਚ ਲੀਨ ਸਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਇਥੋਂ ਤਕ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਤਨਨਾ ਬੁਨਨਾ ਸਭੁ ਤਜਿਓ ਹੈ ਕਬੀਰ ॥
ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲਿਖਿ ਲੀਓ ਸਰੀਰ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਜਬ ਲਗੁ ਤਾਗਾ ਬਾਹਉ ਬੇਹੀ ॥
ਜਬ ਲਗੁ ਬਿਸਰੈ ਰਾਮੁ ਸਨੇਹੀ ॥

ਅੰਗ - ੫੨੮

ਇਥੋਂ ਤਕ ਕੇ ਬੁਨਨਾ ਤਣਨਾ ਵੀ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੀ ਮਾਤਾ ਵੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਕਬੀਰ ਵਿਗੜ ਗਿਆ।

ਮੁਸਿ ਮੁਸਿ ਰੋਵੈ ਕਬੀਰ ਕੀ ਮਾਈ ॥
ਏ ਬਾਰਿਕ ਕੈਸੇ ਜੀਵਹਿ ਰਘੁਰਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੫੨੮

ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮਾਨੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਕਹਿੰਦੀ ਕਿ ਉਹ ਨਪੁੱਤੇ ਨੇ ਜਦ ਦੀ ਮਾਲਾ ਫੜੀ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸੁੱਖ ਦਾ ਦਿਨ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਕੱਪੜਾ ਬੁਣਦੇ ਸੀ ਜੇ ਕੋਈ ਸਾਧੂ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਸਾਰਾ ਉਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਭਗਤੀ 'ਚ ਹੀ ਲੀਨ ਹਨ। ਬਾਹਰੋਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਭਗਤ ਜੀ ਤਾਂ ਭਗਤੀ 'ਚ ਲੀਨ ਹਨ। ਕਬੀਰ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਜੀ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਭਗਤ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਐਨੇ ਪਿਆਰੇ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਮਾਂ ਤੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਹੈ। ਹੁਣ ਭਗਤ ਦਾ ਸਰੂਪ ਬਣਾ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਧੰਨ-ਧੰਨ ਕਬੀਰ ਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਕਬੀਰ ਨਾ ਹਮ ਕੀਆ ਨ ਕਰਹਿਗੇ ਨਾ ਕਰਿ ਸਕੈ ਸਰੀਰੁ ॥
ਕਿਆ ਜਾਨਉ ਕਿਛੁ ਹਰਿ ਕੀਆ ਭਇਓ ਕਬੀਰੁ ਕਬੀਰੁ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੯੭

ਇਹ ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਨੇ।

ਹੁਣ ਮਾਤਾ ਦਾ ਪਿਆਰ -

ਸੁਭੁ ਅਪਰਾਧ ਕਰਤ ਹੈ ਜੇਤੇ ॥
ਜਨਨੀ ਚੀਤਿ ਨ ਰਾਖਸਿ ਤੇਤੇ ॥ ੧ ॥
ਰਾਮਈਆ ਹਉ ਬਾਰਿਕੁ ਤੇਰਾ ॥
ਕਾਹੇ ਨ ਖੰਡਸਿ ਅਵਗਨੁ ਮੇਰਾ ॥

ਅੰਗ - ੪੨੮

ਭਗਤ ਕਰਦੇ ਨੇ ਭਗਤੀ - ਭਗਤੀ ਦੋ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਕ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਭਗਤ ਜੀ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਆਰ 'ਚ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਭਗਤ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰੇਮ 'ਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਬਾਕੀ ਸੰਸਾਰ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਹੀ ਪੁੱਤਰਾਂ-ਧੀਆਂ ਦੇ ਮੋਹ 'ਚ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਭਗਤ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਰਖਦੇ ਨੇ -

ਸਭੁ ਕੋ ਤੇਰੈ ਵਸਿ ਅਗਮ ਅਗੋਚਰਾ ॥
ਤੁ ਭਗਤਾ ਕੈ ਵਸਿ ਭਗਤਾ ਤਾਣੁ ਤੇਰਾ ॥ ੧੦ ॥

ਅੰਗ - ੯੯੨

ਹੁਣ ਐਨਾ ਵਸ ਕੀਤਾ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਕਿ ਕਿਤੇ ਨਾਮਦੇਵ ਦੀ ਛੱਪਰੀ ਬੰਨ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਧੰਨੇ ਦੀਆਂ ਗਊਆਂ ਚਾਰੀਆਂ। ਕਿੱਡੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਰਹਿਮਤਾਂ ਉਹ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਿਆਰ 'ਚ ਆ ਕੇ। ਨਾਮਦੇਵ ਦੀ ਐਨੀ ਸੋਹਣੀ ਛੱਪਰੀ ਬਣਾ ਦਿਤੀ। ਗੁਆਂਢਣ ਵੀ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਇਹ ਕਿੱਥੋਂ ਬਣਵਾਈ ਹੈ। ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ -

ਰੀ ਬਾਈ ਬੇਢੀ ਦੇਨੁ ਨ ਜਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੬੫੭

ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਬੇਢੀ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਸ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਬੇਵੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮਜ਼ੂਰੀ ਮਾਂਗੈ ਜਉ ਕੋਊ ਛਾਨਿ ਛਵਾਵੈ ਹੋ ॥
ਅੰਗ- ੬੫੭

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦਾ ਯੱਗ ਆਪ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਧੰਨ-ਧੰਨ ਭਗਤ ਜੀ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਧੰਨ-ਧੰਨ ਭਗਤ ਦੀ ਤਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਘਰੋਂ ਭਗਤਣੀ ਬੀਬੀ ਵੀ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ -

ਧਨ ਪਿਰੁ ਏਹਿ ਨ ਆਖੀਅਨਿ ਬਹਨਿ ਇਕਰੇ ਹੋਇ ॥
ਏਕ ਜੋਤਿ ਦੁਇ ਮੂਰਤੀ ਧਨ ਪਿਰੁ ਕਹੀਐ ਸੋਇ ॥ ੩ ॥ ਅੰਗ
- ੨੮੮

ਜੇ ਇਕ ਸੁਭਾਅ ਹੋਵੇ -

ਆਸਾ ਇਸਟ ਉਪਾਸਨਾ। ਖਾਣ ਪੀਣ ਪਹਿਰਾਨਾ।

ਫੇਰ ਤਾਂ ਆਹੀ ਸਵਰਗ ਬਣ ਗਿਆ। ਸਵਰਗ ਕਿਹੜੇ ਹਨ? ਜਿਵੇਂ -

ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਸੁਤ, ਮਿਠ ਬੋਲਣੀ ਨਾਰ।
ਸੰਪਤ ਸੁਖ, ਸੰਪਤ ਧਨ, ਇਹ ਚਾਰ ਸਵਰਗ ਸੰਸਾਰ।

ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਘਰ 'ਚ ਹੋਣ। ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੇ ਘਰੋਂ ਬੀਬੀ ਐਨੀ ਭਗਤਣੀ ਹੈ। ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਤਾਂ ਭਗਤੀ 'ਚ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਥੂਤਰਾ ਜੰਗਲ 'ਚ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਤਾਂ ਉਥੇ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਹੁੰਚਦਾ। ਅੱਜ ਵੀ ਜੰਗਲ ਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਹਾਵਣਾ ਸਥਾਨ ਹੈ ਅਮਰਕੰਟਕ।

ਭਗਤ ਜੀ ਤਾਂ ਲੀਨ ਨੇ, ਘਰ 'ਚ ਭਗਤਣੀ ਹੈ, ਮਾਤਾ ਲੋਈ। ਕੀ ਹੋਇਆ? ਇਕ ਕੋਹੜੀ ਆ ਗਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਬੜਾ ਦੁਖੀ ਸੀ। ਰੋਂਦਾ, ਕੁਰਲਾਉਂਦਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਰੋਗ ਆ ਗਿਆ ਉਦੋਂ ਜਦੋਂ ਭੋਗ ਕੀਤੇ, ਭੋਗ ਦੀ ਜਿੰਦਗੀ ਤਾਂ ਰੋਗ ਹੀ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਨਸਾਨ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਭੋਗਾਂ 'ਚੋਂ ਅਨੰਦ ਮਿਲੇਗਾ। ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਕੁੱਤਾ ਹੱਡੀ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਕੁੱਤਾ ਹੱਡ 'ਤੇ ਚੱਕ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਖੂਨ ਦੰਦਾਂ 'ਚੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਹੱਡ ਦਾ ਰਸ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਹ ਕੋਹੜੀ ਕਿਉਂ ਹੋਇਆ? ਕੋਹੜੀ ਰਾਜਾ ਸੀ, ਵਿਸੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਗੁਜ਼ਾਰਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਭੋਗਾਂ ਨੇ ਸਰੀਰ ਕ੍ਰਿਸ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਦੱਸ ਪਈ ਕਿ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਕੋਲ ਜਾਹ। ਭਗਤ ਜੀ ਕੋਲ, ਉਹ ਨਾਮ ਦੀ ਦਵਾਈ ਦੇਣਗੇ। ਨਾਮ ਦੀ ਦਵਾਈ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਹੈ -

ਹਰਿ ਅਉਖਧੁ ਸਭ ਘਟ ਹੈ ਭਾਈ ॥
ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਬਿਨੁ ਬਿਧਿ ਨ ਬਨਾਈ ॥
ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਸੰਜਮੁ ਕਰਿ ਦੀਆ ॥
ਨਾਨਕ ਤਉ ਫਿਰਿ ਦੁਖ ਨ ਬੀਆ ॥
ਉਹ ਸਾਧੂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ -
ਸੰਤਨ ਮੋ ਕਉ ਪੁੰਜੀ ਸਉਪੀ

ਤਉ ਉਤਰਿਆ ਮਨ ਕਾ ਧੋਖਾ ॥

ਅੰਗ- ੬੧੪

ਸਾਧੂ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੀ ਸਾਮ੍ਰਾਣੇ ਆ ਗਿਆ, ਨਾਮ ਚੱਲ ਪਿਆ। ਤਰੰਗਾਂ ਨੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁੱਸੇ ਦੀ ਲਹਿਰ ਹੈ, ਕ੍ਰੋਧ ਦੀ ਲਹਿਰ ਹੈ, ਕਾਮ ਦੀ ਮੌਹ ਦੀ ਲਹਿਰ ਹੈ। ਇਕੋ ਹੀ ਲਹਿਰ ਸਭ ਕੁਝ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਧੂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਹੁਣ ਉਹ ਕੋਹੜੀ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਘਰ ਆਇਆ, ਦੁਖੀ, ਦੀਨ ਹੈ।

ਦੀਨ ਦਰਦ ਦੁਖ ਭੰਜਨਾ ਘਟਿ ਘਟਿ ਨਾਥ ਅਨਾਥ ॥
ਸਰਣਿ ਤੁਮਾਰੀ ਆਇਓ ਨਾਨਕ ਕੇ ਪ੍ਰਭ ਸਾਥ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੪

ਹੁਣ ਉਹ ਕੋਹੜੀ ਰਾਜਾ, ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਆਇਆ। ਭਗਤ ਜੀ ਤਾਂ ਘਰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਹੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਓ ਰਾਜਨ! ਇਹ ਸਾਰੇ ਢੁੱਖਾਂ ਦਾ, ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਰਾਮ ਕਹਾ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਰੋਗ ਹਟਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਰਾਜਾ ਖੁਸ਼ੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਘਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਧੰਨ ਮਾਤਾ ਲੋਈ-ਧੰਨ ਮਾਤਾ ਲੋਈ ਕਰਦਾ-ਕਰਦਾ। ਧੰਨ-ਧੰਨ ਹੋਈ, ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਸੁਣੀ ਕਿ ਐਸਾ ਕੀ ਲੋਈ ਨੇ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਉਹਦੀ ਧੰਨ-ਧੰਨ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਰੋਗੀ ਦਾ ਰੋਗ ਹਟਾ ਦਿਤਾ। ਹੁਣ ਭਗਤ ਜੀ ਦੀ ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਹੋ ਗਈ। ਘਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਆਪ, ਹੱਥ 'ਚ ਚਿਪੀ ਹੈ, ਖੁੰਡੀ ਹੈ, ਅੱਗੇ ਤਾਂ ਲੋਈ ਜੀ ਨੂੰ ਫੜਾ ਦਿੰਦੇ, ਅੱਜ ਨਹੀਂ ਫੜਾਉਂਦੇ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮੁੱਖ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦੀ ਹੈ -

ਕਰਵਤੁ ਭਲਾ ਨ ਕਰਵਟ ਤੇਰੀ ॥
ਲਾਗੁ ਗਲੇ ਸੁਨੁ ਬਿਨਤੀ ਮੇਰੀ ॥ ੧ ॥
ਹਉ ਵਾਰੀ ਮੁਖ ਫੇਰਿ ਪਿਆਰੇ ॥
ਕਰਵਟ ਦੇ ਮੋ ਕਉ ਕਾਹੇ ਕਉ ਮਾਰੇ ॥

ਅੰਗ- ੪੮੪

ਐਸੀਆਂ ਅਰਜੋਈਆਂ, ਬੇਨਤੀਆਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਕਿਉਂ ਮੁੱਖ ਮੋੜ ਲਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਦੇ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੈ - 'ਕਰਵਤੁ ਭਲਾ' ਕਰਵਤੁ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਆਰੇ ਨੂੰ। ਇਹਦੇ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੈ ਆਰੇ ਨਾਲ ਚੀਰ ਦਿਓ ਮੇਰਾ ਤਨ ਤਾਂ ਇਸ ਕਰਵਟ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਕਿਹੜੀ ਗਲਤੀ ਹੋ ਗਈ ਮੇਰੇ ਤੋਂ।

ਜਉ ਤਨੁ ਚੀਰਹਿ ਅੰਗੁ ਨ ਮੇਰਉ ॥
ਪਿੰਡ ਪਰੈ ਤਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨ ਤੋਰਉ ॥ ੨ ॥
ਹਮ ਤੁਮ ਬੀਜੁ ਭਇਓ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ॥
ਤੁਮਹਿ ਸੁ ਕੰਤ ਨਾਰਿ ਹਮ ਸੋਈ ॥

ਅੰਗ - ੪੮੪

ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਤੂੰ ਰਾਮ ਦਾ ਨਾਮ ਐਨਾ ਸਸਤਾ ਕਿਉਂ ਲਾ ਦਿਤਾ। ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਰਾਮ ਕਹਾ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਰੋਗ ਕਿਉਂ ਹਟਾ ਦਿਤਾ?

ਕਹਤੁ ਕਬੀਰੁ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਲੋਈ ॥

ਅਬ ਤੁਮਰੀ ਪਰਤੀਤਿ ਨ ਹੋਈ ॥

ਅੰਗ- ੪੯੪

ਲੋਈ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਮਹਾਰਾਜ! ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਰਾਮ ਤਾਂ ਕਹਾਇਆ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਫਿਤਰਤ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਦਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾ ਦਿਤਾ।

ਜਿਵੇਂ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤਰ, ਪੰਜ ਵਾਰੀ ਦਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਪੰਜ ਵਾਰੀ ਮੂਲ ਸੰਝ ਦਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਨੇ।

ਹੁਣ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਹੋ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ! ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਬੜਾ ਰੋਗੀ ਹੈ, ਹਾਏ-ਹਾਏ ਵਿਰਲਾਪ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁੰ ਹਾਏ-ਹਾਏ ਨਾ ਕਰ, ਰਾਮ-ਰਾਮ ਕਹ। ਰੋਗ ਹਟ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੀ, ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹਦਾ ਕਾਰਨ ਕੀ ਹੈ? -

ਪਰਮੇਸਰ ਤੇ ਭੁਲਿਆਂ ਵਿਆਪਨਿ ਸਭੇ ਰੋਗ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੫

ਕੋਈ ਐਸਾ ਕਰਮ ਰੋਗ ਆ ਗਿਆ। ਕਰਮ ਰੋਗ ਜਿਹੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਤਨ ਦੇ ਵਿਚ ਐਨਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਅਸਾਧ ਰੋਗੁ ਉਪਜਿਓ ਤਨ ਭੀਤਰਿ

ਤਰਤ ਨ ਕਾਹੂ ਟਾਰਿਓ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੦੧

ਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਕੱਟ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੈਦ, ਡਾਕਟਰ ਦੀ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਰੋਗ ਕਿੱਥੋਂ ਲੱਗਿਆ, ਕਿਹੜਾ ਇਹਦਾ ਅਸਾਧ ਰੋਗ ਦਾ ਕਰਮ ਅੱਗੇ ਆ ਗਿਆ। ਮੰਤਰ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਕਰਮ ਹਟਾ ਦਿਤਾ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਸਰੀਰ ਨਿਰੋਗ ਹੋ ਗਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਰੀਰ ਨਿਰੋਗ ਹੋ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਇਹਨੇ ਭੋਗ 'ਚ ਪੈ ਜਾਣੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੀਸਰੀ ਵਾਰੀ ਮੈਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਹਾਇਆ, ਰੋਕ ਲਾ ਦਿਤੀ। ਜਿਵੇਂ -

ਪਰਮੇਸਰਿ ਦਿਤਾ ਬੰਨਾ ॥ ਦੁਖ ਰੋਗ ਕਾ ਢੇਰਾ ਭੰਨਾ ॥

ਅੰਗ- ੬੨੨

ਬੰਨਾ ਲਾ ਦਿਤਾ, ਰੋਕ ਲਾ ਦਿਤੀ ਕਿ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਰੋਗ ਆਵੇ ਹੀ ਨਾ। ਇਹ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਰਹੇ। ਰਾਮ-ਰਾਮ ਕਰਦਾ ਰਹੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਰਾਮ ਕਹਾਇਆ। ਭਗਤ ਜੀ ਬੜੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਕਿ ਲੋਈ ਕੋਲ ਤਾਂ ਬੜੀ ਜੁਗਤੀ ਹੈ।

ਇਥੇ ਵੀ ਅਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ (ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਕੋਲ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਦੁਖੀ, ਰੋਗੀ ਆਉਂਦੇ। ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਉਸ ਨੂੰ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਕਿ ਤੁੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਲੈ ਤੇਰਾ ਰੋਗ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਹੋ ਵੀ ਗਏ। ਬੀਜੀ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਲੋਈ ਵਾਂਗੂੰ ਸਿੱਧੇ ਹੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਬਚਨ ਕਰ ਦਿੰਦੇ। ਕੋਈ ਆਉਂਦਾ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵੇਖ ਸਕਦੇ।

ਜਥੇਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਘਰੋਂ ਬੀਬੀ ਇਕ ਵਾਰ ਆਈ। ਬੀਜੀ ਨੇ ਉਹਦੀ ਅਰਜੋਈ ਸੁਣੀ। ਕਹਿੰਦੀ ਕਿ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਜਿਥੋਂ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਰਾਹੀਂ ਜੋ ਲਾਈਡ ਕਰੰਟ ਉਪਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕਰੈਕ ਹੈ। ਇਹਦਾ ਉਪਰੋਸ਼ਨ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਦਰਦ ਨਾਲ ਕਰਰਹਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਦੁਖੀ ਸੀ। ਬੀਜੀ ਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਦੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰਿਆ, ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦਿਤਾ -

ਪੂਤਾ ਮਾਤਾ ਕੀ ਆਸੀਸ ॥

ਨਿਮਖ ਨ ਬਿਸਰਉ ਤੁਸੁ ਕਉ ਹਰਿ ਹਰਿ

ਸਦਾ ਭਜਹੁ ਜਗਦੀਸ ॥

ਅੰਗ - ੪੯੬

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਡਾਕਟਰ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਝੱਟ ਉਪਰੋਸ਼ਨ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਇਹਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਣੈ ਤੂੰ, ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਕਰ। ਹੋਇਆ ਕੀ? ਉਹ ਤਾਂ ਹੋ ਗਈ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ। ਦੂਜਿਆਂ ਦਾ ਦਰਦ ਦੇਖ ਕੇ ਆਪਣੇ 'ਤੇ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਸੀ ਕਸ਼ਟ। ਕਿੱਡਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਿਗਰਾ ਸੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕਰਿਆ ਕਰੋ। ਜੋ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਓਂ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਬਸਹਿ ਸਾਧ ਕੀ ਰਸਨਾ ॥

ਅੰਗ- ੨੯੩

ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਉਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਓਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਦੇਖ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਦਰਦ। ਐਸਾ ਮਾਤਾ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਨਰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਅੰਗੁਣ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੀ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਬੀ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਹੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰਕ ਵਿਛੋੜੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 12 ਸਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਜ਼ਰਾਨ ਕੀਤੇ ਤੇ ਸਾਡੇ ਵਰਗਿਆਂ ਦੇ ਅੰਗੁਣ ਨਹੀਂ ਦੇਖੇ, ਫੇਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰ ਗਏ।

ਸੋ ਐਸਾ ਪਰਉਪਕਾਰ ਮਾਤਾ ਲੋਈ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ 120 ਸਾਲ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਆਖਰੀ ਸਮਾਂ ਸੀ। ਕਹਾਵਤ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਕਾਸੀ 'ਚ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਬੈਕੁੰਠ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਬੈਕੁੰਠਪਤੀ ਲੈਣ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਜੇ ਮਗਹਰ 'ਚ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦੇਵੇ। ਉਥੇ ਕਹਾਵਤ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਜੇ ਕੋਈ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦੇਵੇ, ਉਹ ਨਰਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਏਗਾ। ਭਗਤ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਮਿੱਥੇ ਤੋੜਨ ਵਾਸਤੇ ਕਿ ਲੋੜ ਤਾਂ ਨਾਮ ਦੀ ਹੈ, ਨਾਮ 'ਚ ਅਸਥਿਤੀ ਦੀ ਹੈ। ਕਿੱਥੇ ਵਹਿਮਾਂ ਭਰਮਾਂ, ਕਰਮਕਾਂਡਾਂ 'ਚ ਪੈ ਗਈ ਦੁਨੀਆਂ। ਗੋਰਖਪੁਰ ਤੋਂ 15 ਕੁ ਮੀਲ 'ਤੇ ਮਗਹਰ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ, ਉਥੇ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਨੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਆਗ ਕੀਤਾ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ,

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

ਨੋ ਰਤਨ - ਸੰਤ ਈਸ਼ਵਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾਝਾ ਸਾਹਿਬ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਮਈ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-49)

ਉਸਾਰੂ ਰੁਚੀਆਂ ਬਿਰਤੀ ਅੰਦਰ ਤਿਆਗ

ਆਮ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਇਹ ਬਿਰਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਕੋ ਹੀ ਪੱਖ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਕੋਈ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਆਰੰਭ ਕਰ ਲਵੇ ਤਦ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸੇ ਹੀ ਕੰਮ ਦੀ ਲਗਨ ਤੇ ਖਿੱਚ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਸੰਤ ਈਸ਼ਵਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਵਖਰੀ ਬਿਰਤੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਰਾਣੇ ਕੋਈ ਵੀ ਉਸਾਰੂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਸਲਾਹ ਹੁੰਦੀ। ਉਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੁਰੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਗੱਲ ਸੁਣਦੇ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਏ ਦਿੰਦੇ। ਉਸ ਨਾਲ ਸੰਮਤੀ ਜਾਂ ਫਿਰ ਅਸੰਮਤੀ ਵੀ ਉਸੇ ਹੀ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਹੀ ਉਹ ਗੱਲਬਾਤ ਮੁੱਕ ਗਈ ਫਿਰ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਉਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਕਦੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਚਲ ਪਵੇ, ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਉਸ ਦੀ ਕਦੇ ਵੀ ਚਿਤਵਣੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਛੋਟੇ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਜ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਉਸ ਅੰਦਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਨ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੇ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਹ ਗਲ ਛੋਟੇ ਸੰਤ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਠੀਕ ਹੀ ਫੁਰਮਾਈ ਸੀ, ਭਾਈ ਤੂੰ ਇਸ ਦੇ ਸਦਾ ਹੀ ਨਾਲ ਰਹੀਂ। ਇਹ ਸਾਧ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਵਹਾਰੀ ਗੱਲਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਨੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਇਹ ਬਿਰਤੀ ਕਦੇ ਪੈਦਾ ਹੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਸੋ ਤੂੰ ਤੇ ਇਹ ਮਿਲ ਕੇ ਹੀ ਕਾਰਜ ਦੀ ਸਿਧੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਬਾਹਰਲੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣਾ ਤੇ ਸਾਰਾ ਕਾਰਜ ਕਰਨਾ ਇਹ ਤੇਰੇ ਹੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਰੇਗਾ। ਉਹ ਗੱਲ ਅੱਜ ਤੱਕ ਇਸੇ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁਣ ਤਕ ਚਲਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਫੈਸਲਾ ਤਾਂ ਮਿਲ ਕੇ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਕਾਰਜ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਤੇ ਹੋਰ ਬਾਹਰ ਅੰਦਰ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰੀ ਸੰਤ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪਰ ਹੀ ਆਉਂਦੀ ਤੇ ਉਹ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੂਰਾ ਕਰ ਸਕਣ ਵਿਚ ਸਮਰੱਥ ਵੀ ਸਨ। ਜ਼ਰਾ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਤੱਕੀਏ, ਢੱਕੀ ਅੰਦਰ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਲੰਗਰ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਕਮਰੇ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਲੰਬੀ ਕਤਾਰ ਕੱਚੇ ਹੀ ਕਮਰਿਆਂ ਦੀ ਸੀ। ਵੱਡੇ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਭੇਰਾ ਵੀ ਛੋਟਾ ਹੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਤਪੋਬਣ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਇਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਛੇ ਖੂੰਜਾ ਕੇਵਲ ਭੁੰਜੇ ਬਿਸਤਰਾ ਕਰਨ ਜੋਗਾ ਹੀ ਸਥਾਨ ਸੀ। ਉਹ ਵੀ ਆਪ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਬੈਠਣ ਨੂੰ ਵੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਾਰੀਆਂ ਸਰਦੀਆਂ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਉਥੇ ਹੀ ਛੇ ਛੁੱਟ ਦੇ ਖੂੰਜਿਆਂ ਵਾਲੇ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਟੀਨ ਤੇ ਫਿਰ ਲੱਕੜੀ ਦੀ

ਛੱਤ ਦੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਛਤਾਰ ਅੰਦਰ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ ਕਹਿਣ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਪ ਸਿਰਫ ਛੇ ਘੰਟੇ ਹੀ ਬਿਰਾਜਦੇ ਸਨ। ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਘੰਟੇ, ਦਿਨੇ ਗਿਆਰ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਵਜੇ ਤਕ ਤੇ ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਗਿਆਰ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਦੋ ਵਜੇ ਤਕ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਇਹੀ ਬਿਸਰਾਮ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਆਰਾਮ ਲਈ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਕੱਢਦੇ ਸਨ। ਉਥੇ ਕਦੇ ਵੀ ਪਸਾਰੇ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਢੱਕੀ ਅੰਦਰ ਨਿਵਾਸ ਦੇ ਦਿਨ ਵੀ ਤਪ ਸਾਧਨ ਤੇ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਮਹਾਨ ਕਠਨ ਤੇ ਉਤਮ ਦਿਨ ਗਿਣੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਪਰ ਉਸ ਅਸਥਾਨ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਫਿਰ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਉਹੀ ਇਕਾਂਤ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ। ਪਰ ਛੋਟੇ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਲਈ ਕਾਫੀ ਕੰਮ ਵਧ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਛੇਰਾ ਬਣਨਾ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ ਤਦ ਇਸ ਦੀ ਇਤਨਾ ਵਧ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਈ ਆਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਲੋਕ ਰੁਚੀਆਂ ਤੇ ਲੋਕ ਆਸ਼ਾਵਾਂ ਕੇਵਲ ਸਾਧ ਤੇ ਭਗਤੀ ਮਾਰਗ ਤਕ ਹੀ ਸਨ। ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਇਕਾਂਤ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਚਾਹੁਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਥੋਂ ਤਕ ਹੀ ਮਹਿਦੂਦ ਸੀ ਕਿ ਕੁਝ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਲਗਨ ਵਾਲੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਤੇ ਬਾਕੀ ਸੇਵਾ ਅੰਦਰ ਮਸਤ ਹੀ ਸੇਵਕ ਇਥੇ ਟਿਕਦੇ ਸਨ। ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਲਈ ਸੁਖਾ ਉਠ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਭਿਆਸੀ ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਹਿਤ ਚਾਹ ਤੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਜੋ ਲੰਗਰੀ ਸਿੰਘ ਵੀ ਉਸ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਜ਼ਰੀ ਅੰਦਰ ਹੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਕ ਖੇਤੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਜੇ ਘੱਟ ਹੀ ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਬਾਹਰ ਦੇ ਸੇਵਕ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠਣ ਤੋਂ ਬਚਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਇਕ ਐਸੇ ਮਹਾਤਮਾ ਜੀ ਦਾ ਸੇਵਕ ਇਥੇ ਆਇਆ ਜੋ ਕਹੀ ਟੋਕਰੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਧਿਕ ਤੋਂ ਅਧਿਕ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਬਾਹਰ ਬੈਠਣ ਦੀ ਆਦਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਥੇ ਜੋ ਲੋਕ ਉਹ ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਸਮੇਂ ਦੇ ਗਿੱਫ਼ ਹੋਏ ਸਨ ਜੋ ਸਿਮਰਨ ਤੇ ਸਾਧਨਾ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਵੀ ਕੋਈ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਰੇਤੂ ਸਾਹਿਬ ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਤਪ ਸਾਧਨਾ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਗੱਖੇ ਦੀ ਛਪੜੀ ਪਰ ਆ ਕੇ ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਗਿਆਰ੍ਹਾਂ ਵਜੇ ਤਕ ਬੈਠਦੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੋ ਵਜੇ ਤੋਂ ਫਿਰ ਇਥੇ ਹੀ ਜਗ੍ਹਾ ਸਾਫ਼ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਬੈਠਣ ਨੂੰ ਜਗ੍ਹਾ ਬਣਾ ਰਖੀ ਸੀ। ਜਿਸ ਪਰ ਖੁਲ੍ਹੀ ਹਵਾ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸੱਜਣ ਬੈਠਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਦਿਨ ਕੁਝ ਸਤਿਸੰਗੀ ਸੱਜਣਾਂ ਨੇ ਇਕ ਬੋਹੜ ਦੀਆ ਜੜ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਸਣ ਲਗਾ ਲਏ ਤੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਇਥੇ ਹੀ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦੋਵੇਂ ਸਮੇਂ ਇਸ

ਨੂੰ ਤੱਕਿਆ ਤੇ ਹੱਸ ਕੇ ਫੁਰਮਾਇਆ, ਭਾਈ ਤੁਸੀਂ ਡੇਰੇ ਤੋਂ ਰਜਾਈਆਂ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਕਰੋ।

ਇਹ ਸੇਵਕ ਹੈਰਾਨ ਸਨ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ? ਫਿਰ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਤਕੋ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਝੁੰਬੀ ਹੀ ਵੀਹ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਸਾਥ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਲਈ ਤੰਬੂ ਹੈ, ਇਹ ਰਜਾਈ ਹੈ, ਇਹੀ ਸਰਦੀ ਵਲੋਂ ਬਚਾਉ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਖੁਲ੍ਹੀ ਜਗ੍ਹਾ ਵਿਚ ਇਸ ਕਰਕੇ ਬੈਠਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਆਲਸ ਘੱਟ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਅਭਿਆਸੀ ਨੇ ਤਾਂ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਸਰਦੀ ਤੇ ਆਲਸ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੇ। ਤੁਹਾਡੀ ਰਹਿਤ ਬਹਿਤ ਹੀ ਇਹ ਸਿਧ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਭਿਆਸੀ ਸਿਮਰਨ ਸਾਧਨ ਤੇ ਨਿਜ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਤੱਕਣ ਤੋਂ ਉਥੋਂ ਦਾਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਕਿਤਨੀ ਖਿੱਚ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਵਲ ਤੁਹਾਡਾ ਰੁਖ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਤਦ ਅਸੀਂ ਜਬਰਦਸਤੀ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਕਿਵੇਂ ਕਸ਼ਿਸ਼, ਖਿੱਚ, ਲਗਾਉ ਤੇ ਲਿਵ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ? ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਤਿੰਨ ਚੌਕੜੀਆਂ, ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਣੇ, ਕਠਨ ਤਪ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਪੁਰੇ ਛੱਡੀ ਸਾਲ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਸਿਰ ਵੀ ਚੁੱਕ ਕੇ ਨਹੀਂ ਛਿੱਠਾ। ਕਾਲੇ ਨਾਲੇ ਦਾ ਪਾਣੀ ਵੀ ਇਤਨਾ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਮਾਰੇ ਹੋਏ ਲੋਕ ਉਸ ਪਹਾੜੀ ਨਾਲੇ ਦਾ ਪਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਰਕੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਉਹ ਨਾਮ ਐਸ਼ਾਧ ਹੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਦੋਵੇਂ ਬੁੜਾਂ ਹੀ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਸੋ ਭਾਈ ਜੋ ਤਪ ਸਮੇਂ ਆਰਾਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਆਉਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਸਗੋਂ ਡੇਰੇ ਤੇ ਬਰੋਟਿਆਂ ਦੀ ਆੜ ਲਭਦੇ ਫਿਰੋ। ਇਸ ਸਾਧਨ ਤੇ ਤਪ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਲੱਭਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਕੋਈ ਜ਼ੋਰ ਜਬਰ ਜਾਂ ਫਿਰ ਧੱਕੇ ਦਾ ਕੰਮ ਬੋੜਾ ਹੀ ਹੈ? ਇਹ ਤਾਂ ਲਗਨ ਤੇ ਵੈਰਾਗ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਾ ਹੋਵੇ ਉਹ ਅਨੰਦ ਲਵੇ, ਫਿਰ ਜੇਕਰ ਇਹ ਕੁਝ ਸੌਵਾ ਸਿਮਰਨ ਭਜਨ ਪਾਠ ਹਰ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਹੀ ਖਾਲੀ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਤਦ ਸਾਧ ਨਾਲੋਂ ਗ੍ਰਹਿਸਤੀ ਸੌਦਰਜੇ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਹ ਕੰਮ ਵੀ ਹੁਣ ਤੁਹਾਥੋਂ ਹੋਣਾ ਕਠਨ ਹੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਧਰਮਸਾਲਾ ਦੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਕਈ ਜਗ੍ਹਾ ਦੀਆਂ ਛਕ ਬੈਠੇ ਹੋ, ਫਿਰ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਹੱਡ ਭੰਨ ਕੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਰੁਖੀ ਸੁਖੀ, ਉਹ ਹੁਣ ਵੀ ਸ਼ਾਇਦ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਖਾ ਸਕਦੇ। ਫਿਰ ਇਸ ਭੇਖ ਨੂੰ ਹੀ ਕਿਉਂ ਲਾਜ ਲਗਾਣੀ ਹੈ। ਸਿੱਧੇ ਹੋ ਕੇ ਸਿਰ ਦਿਓ, ਬਰੋਟਿਆਂ ਦੇ ਆਸਰੇ ਛੱਡ ਕੇ, ਸਬਰ ਦਾ ਅਧਾਰ ਰੱਖੋ। ਫਿਰ ਤੱਕੋ ਤੇ ਸਹੀ ਸਿਮਰਨ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੰਗ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਛਾਵੇਂ ਬੈਠਣ ਦੀ ਮੁਖਾਜੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਸਗੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਛਾਇਆ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸੁਖ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੋਗੇ। ਇਸ ਬਰੋਟੇ ਵਲ ਹੀ ਤਕੋ। ਇਹ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਇਕ ਬੀਜ ਦੀ ਉਪਜ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੱਡੇ ਰੁਖ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜ ਕੇ ਇਥੇ ਲਿਆ ਗੱਡਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਨੇ

ਗਰਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਖਤ ਹਨੌਰੀਆਂ ਤੇ ਝੱਖੜ, ਤੁਢਾਨ, ਫਿਰ ਸਰਦੀਆਂ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਕੱਕਰ ਤੇ ਠੰਡੀਆਂ ਹਵਾਵਾਂ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਫਿਰ ਜਾ ਕੇ ਇਸ ਕਾਬਿਲ ਹੋ ਸਕਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਦੋ ਘੜੀ ਅਰਾਮ ਦੇ ਸਕੇ ਤੇ ਛੋਟੇ ਮੋਟੇ ਜਾਨਵਾਰਾਂ ਲਈ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਵੀ ਦੇ ਸਕੇ ਤੇ ਫਿਰ ਸਾਲ ਮਗਰੋਂ ਗੋਹਲਾਂ ਦਾ ਮੇਵਾ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਸਕੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਖਾ ਕੇ ਉਹ ਜਾਨਵਰ ਪੁਸ਼ਟ ਬਲਵਾਨ ਤੇ ਬੀਮਾਰੀ ਤੋਂ ਬਚਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮਹਾਨ ਤਪੀ ਬਲੀ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਆਰਾਮ ਤੇ ਸੁਖ ਦੇ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਇਵਜ਼ਾਨਾ ਨਹੀਂ ਮੰਗਦੇ, ਚੋਟ ਕਰਨ ਪਰ ਕੋਈ ਗਿਲਾ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਤਪ ਸਾਧਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਰਾਮ ਤੇ ਸੁੱਖ ਦਾ ਸਾਧਨ ਲੱਭਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ। ਯਾਦ ਰੱਖੋ, ਜੇ ਆਰਾਮ ਤੇ ਧਨ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਕਾਰਜ ਵਿਚ ਮਿਹਨਤ ਘਟ ਤੇ ਇਵਜ਼ਾਨਾ ਅਧਿਕ ਹੈ, ਉਹ ਕਾਰਜ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਮਹਾਨ ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਇਹ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹਰ ਸਮੇਂ ਹੀ ਸੰਤ ਈਸ਼ਵਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਤੇ ਸੰਤ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਮ੍ਰਾਏ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਹੀ ਕਰਕੇ ਉਹ ਆਰੰਭ ਤੋਂ ਹੀ ਬਹੁਤ ਅਡੰਬਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਇਸ ਧਰਤੀ ਦੇ ਬਲਵਾਨ ਭਾਗ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੱਖਾਂ ਹੀ ਰੁਪਿਆਂ ਦੀਆਂ ਭਾਰੀ ਇਮਾਰਤਾਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵੀ ਇਮਾਰਤ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਜਾਂ ਫਿਰ ਸੰਕਲਪ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਵੀ ਬਣ ਗਿਆ ਉਹ ਪੁਰਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਤਕ ਸੌ ਤੋਂ ਉਪਰ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਕਮਰੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚਾਲੀ ਤੋਂ ਉਪਰ ਫਲੋਸ਼ਾਂ, ਗੁਸਲਖਾਨੇ ਤੇ ਹੋਰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਜਮਾਨੇ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਹਨ, ਇਸ ਸਮੇਂ ਤਕ ਬਣੀਆਂ ਹਨ। ਫਿਰ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲਗਾਉ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਜਿਸ ਦੀ ਸਾਰੀ ਇਮਾਰਤ ਆਪ ਨੇ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਈ ਸੀ, ਹੁਣ ਕਾਲਜ ਵੀ ਬਣ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪਹਿਰੇ ਵਿਚ ਚਲੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਵਕਤੀ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਲਈ ਤਕਰੀਬਨ ਡੇਢ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਨਕਦ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਬਿਲਡਿੰਗ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੁਝ ਸੇਵਕ ਇਸ ਰਾਏ ਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਸਗੋਂ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਦਿਆ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਪਾਸ ਹੀ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਵੱਡੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸਾਫ ਕਿਹਾ, ਛੋਟੇ ਸੰਤ ਜੀ ਇਸ ਬੋਡ ਨੂੰ ਚੁਕੀ ਫਿਰਦੇ ਸਨ, ਮੈਂ ਤੇ ਇਸ ਕੰਮ ਤੋਂ ਸਦਾ ਹੀ ਦੁਰ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਉਹ ਵੀ ਰੋਜ਼ ਦੇ ਝਮੇਲਿਆਂ ਤੋਂ ਤੰਗ ਹਨ, ਸਾਧੂ ਤਾਂ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਹੈ, ਫਿਰ ਇਹ ਸੈਕੜੇ ਘਰਾਂ ਦੀ ਇਕੱਠੀ ਹੋਈ

ਲੜਾਈ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਹੀ ਸੰਭਾਲ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਇਕ ਬੋਡ ਉਤਾਰਿਆ ਹੈ।

ਸਾਹਿਤਕ ਰਚਨਾ

ਸਿਮਰਨ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜਾਂ ਦਾ ਸਾਹਿਤ ਵਲ ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਸੀ। ਉਹ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਸਾਹਿਤਕ ਰਚਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਹਾਂ ਜੋ ਰਚਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਪਸੰਦ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਪੁਚਾਉਣ ਦਾ ਪਬੰਧ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਵਾਗੀ ਹੇਮ ਰਾਜ ਜੀ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮਿੰਟਗੁਮਰੀ ਦੇ ਪਾਸੇ ਬ੍ਰਾਹਮਿਗਿਆਨੀ ਤੇ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਮਹਾਨ ਖਜ਼ਾਨੇ ਉਦਾਸੀ ਤੇ ਪੂਰਨ ਵੇਦਾਂਤ ਅਚਾਰੀਆ ਮਹਾਤਮਾ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਗ੍ਰੰਥ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਆਇਆ। ਜਿਸ ਆਦਮੀ ਤੋਂ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਮਿਲੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਇਕ ਸੌ ਹੀ ਛਪਾਈ ਜੋ ਕਿ ਵਿਦਵਾਨ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਸੰਦ ਕੀਤੀ। ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜਾਂ ਨੇ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਫਿਰ ਦੂਸਰੀ ਵਾਰੀ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਛਾਪਵਾਈ। ਤੇ ਹਰ ਉਸ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਿ ਦੇ ਤੌਰ ਪਰ ਬਖਸ਼ਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਦੇ ਰਸਤੇ ਪਰ ਤੋਰਨਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਵੀ ਫੁਰਮਾਂਦੇ ਸਨ ਕਿ ਭਾਈ ਤੁਸਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਨਿਰਾ ਹੀ ਵੇਦਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਹਾਂ, ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਕੱਢੇ ਵੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਠੇਸ ਲਗਦੀ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਨਿਰਮਲੇ ਸਾਧ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜਾਂ ਦੇ ਪਰਮ ਮਿੱਤਰ ਸਨ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਵੀ ਆਉਣ, ਆਪ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਬੜਾ ਹੀ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਆਪਣੇ ਬਰਾਬਰ ਉਪਰ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਤੋਂ ਵੱਡੇਰੀ ਜਗ੍ਹਾਂ ਸਨਮਾਨ ਸਹਿਤ ਬੈਠਣ ਲਈ ਥਾਂ ਬਣਾਂਦੇ ਸਨ। ਕਈ ਚਿਰ ਉਹ ਮਿਲੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜਾਂ ਹਰਿਦੁਆਰ ਇਕ ਮਹਾਤਮਾ ਜੀ ਦੀ ਕੁਟੀਆ ਪਰ ਸਾਲਾਨਾ ਦੀਵਾਨ ਸਮੇਂ ਪਧਾਰੇ, ਉਥੇ ਉਹ ਵਿਰਕਤ ਸੰਤ ਵੀ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜਾਂ ਨੇ ਤੱਕਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਦਾਹੜੀ ਮੁਨਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਤਦ ਮਹਾਰਾਜਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਤੇ ਫੁਰਮਾਇਆ, ਭਾਈ ਅਸੀਂ ਇਸਦਾ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸਨਮਾਨ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਪਰ ਹੁਣ ਇਹ ਹਦੋਂ ਵੱਧ ਤੁਰਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੇ ਇਤਨੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈ ਕਿ ਇਹ ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਦਾਹੜੀ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਬਦੇ-ਬਦੀ ਸਨਮਾਨ ਦੇਵੀਏ। ਇਹ ਗਿਆਨੀ ਹੋਵੇ ਉਹ ਧੰਨਭਾਗ ਪਰ ਇਹ ਨਿਰਾ ਹੀ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਜੀਵਨ ਅੰਦਰ ਸਿੱਖੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਚਲਾ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਸਾਹਿਬ ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦਰ ਦਾ ਅਸੂਲ ਨਹੀਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਕਛਹਿਰਾ ਉਤਾਰ ਦੇਣ ਪਰ ਹੀ ਬਾਬਾ ਖੁਦਾ ਸਿੰਘ ਜੈਸੇ ਮਹਾਨ ਸੇਵਕ ਤੇ ਪੰਥ ਪੁਸ਼ਿੱਧ ਮਹਾਤਮਾ ਨੂੰ ਵੀ ਝਾੜ ਦਿਤਾ ਸੀ। 'ਐਸੀ ਮਸਤੀ ਬੰਕਾਰ ਹੈ ਜੋ ਸਾਥੋਂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਹੀ ਖੋ ਲਵੇ।'

ਸੇ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜਾਂ ਵੀ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਹਰ

ਅਭਿਆਸੀ ਖੋਜੀ ਤੇ ਵਿਚਾਰਵਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਹੀ ਬਖਸ਼ਦੇ ਸਨ ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਹਦਾਇਤ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਉਸਾਰੂ ਤੇ ਉਤਮ ਪੱਖ ਹੀ ਤਕ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣੀ। ਬਾਕੀ ਉਸ ਦੇ ਐਸੇ ਪੱਖ ਘੱਟ ਪੜ੍ਹੋ ਜੋ ਤੁਹਾਥੋਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਤੇ ਨਿਤਨੇਮ ਆਤਮ ਚਿੰਤਨ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਹੀ ਖੋ ਲੈਣ।

ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ ਦੀ ਸੰਪਰਦਾਏ ਵਿਚੋਂ ਸੰਤ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸੇਵਕ ਸੰਤ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜਾਂ ਦੇ ਸੇਵਕ ਮੁਨੀ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਨ ਵੇਦਾਂਤ ਦੇ ਅਚਾਰੀਆ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਧੁਰੰਧਰ ਵਿਦਵਾਨ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਹਿੰਦੀ ਅੰਦਰ ਅਰਥਾਂ ਸਹਿਤ ਛਾਪਵਾਏ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਹਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰਕੇ ਪਹਿਲੀ ਪੋਥੀ ਛਾਪ ਲਈ, ਪਰ ਫਿਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ। ਉਹ ਦੂਸਰੀ ਪੋਥੀ ਜਿਸ ਦਾ ਖਰਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਰੁਪਏ ਸੀ, ਛਾਪਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਰੁਪਇਆਂ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਉਹ ਹੋਰ ਹਰ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਨਿਰਾਸ ਹੋ ਕੇ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਆਏ ਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਦੂਸਰੀ ਪੋਥੀ ਛਾਪਣ ਹਿਤ ਆਰਥਕ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜਾਂ ਨੇ ਪੋਥੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਹੀ ਖਰਚ ਦਿਤਾ। ਫਿਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਲਈ ਮੁਨੀ ਜੀ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਤੇ ਹੋਰ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਖਰਚ ਕੀਤੇ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਹਰ ਇਕ ਸਾਧਨ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤੇ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਇਸ ਵੱਡੀ ਹਜ਼ਾਰ ਸਫੇ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਆਦਿ ਵਿਚ ਹੀ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜਾਂ ਦੀ ਇਸ ਉਦਾਰਤਾ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸਦਾ ਲਈ ਇਕ ਅਮੀਰ ਯਾਦ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਏਗੀ। ਜਦੋਂ ਹੀ ਕੋਈ ਪਾਠਕ ਖੋਜੀ ਤੇ ਸਤਿ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਭਿਆਸੀ ਜਾਂ ਫਿਰ ਵਿਦਵਾਨ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੇਗਾ ਤਦੋਂ ਹੀ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜਾਂ ਦੀ ਉਦਾਰਤਾ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਉਸ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਵੇਗੀ।

1962 ਵਿਚ ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੈਰੋਂ ਡੇਰੇ ਆਏ ਤੇ ਜਾਂਦੀ ਵਾਰੀ ਮੈਨੂੰ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜਾਂ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਬਾਰੇ ਪੁਸਤਕ ਲਿਖਣ ਲਈ ਕਹਿ ਗਏ। ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਤ ਅਤੁਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਬਾਰੇ ਹੀ ਲਿਖਿਆ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੁਸਤਕ ਹੋਰ ਵੀ ਚੰਗੀ ਲਿਖੀ ਜਾਂਦੀ ਜੇ ਕਰ ਮੈਂ ਉਸ ਪਰ ਅਧਿਕ ਮਿਹਨਤ ਕਰਦਾ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਮੈਂ ਕੋਈ ਮਦਦ ਕਰਵਾ ਲੈਂਦਾ। ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜਾਂ ਇਹ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਖਰਚ ਕਰਕੇ ਅਮਰ ਕਥਾ, ਛਾਪਵਾਈ। ਫਿਰ ਮਜ਼ੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਕੇਵਲ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਸੇਵਕਾਂ ਤੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁਢਤ ਹੀ ਵੰਡੀ। ਪਰ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਅਮੀਰ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਪਰ ਵੀ ਇਸ ਦੀ ਕੋਈ ਕੀਮਤ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਕੇਵਲ ਇਕੋ ਹੀ ਕੀਮਤ

ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੋਈ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੋ, ਫਿਰ ਇਸ ਤੋਂ ਸਤ, ਸੰਤੋਖ, ਦਇਆ, ਧਰਮ, ਸਤਿ ਮਾਰਗ ਜੋ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਕਰਨਾ ਤੇ ਮਹਾਨ ਸਾਧਨਾ ਕਰਕੇ ਧਾਰਨ ਕਰੀ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, ਲੋਕ ਉਸ ਤੋਂ ਕੋਈ ਇਕ ਛੋਟਾ ਮੌਟਾ ਗੁਣ ਹੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ। ਜਾਂ ਫਿਰ ਘਟੋ-ਘਟ ਆਪਣੇ ਅਥੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਝਾਤ ਮਾਰ ਕੇ ਇਹ ਤੱਕਣ ਕਿ ਆਤਮ ਦਰਸੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਮੈਂ ਕਿਤਨੀ ਦੂਰ ਹਾਂ ਤੇ ਉਸ ਪਰਮ ਪਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਨ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਕਿੰਨੇ ਸਫਰ ਜਾਲੇ ਹਨ।

ਅਮਰ ਕਥਾ ਦੇ ਛਾਪਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ, ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਸਾਹਿਤਕ ਖੋਜੀਆਂ ਨੇ ਆ ਘੇਰਿਆ। ਸਰਦਾਰ ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਐਮ.ਏ ਜੋ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਪਟਿਆਲੇ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਵੀ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਅਮਰ ਕਥਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਮੇਰੀ ਹਦੋਂ ਵਧ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਪੁਸਤਕ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ ਪਰ ਵੀ ਨਵਾਂ ਮੌਝ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੀ ਇਸ ਸੰਪਰਦਾਏ ਦੇ ਮਹਾਨ ਮੁਖੀ ਮਹਾਤਮਾ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਰੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਖੁਫੀਆਂ ਢਾਈਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਢਾਈ ਸੌ ਸਫੇ ਦਾ ਸਾਹਿਤਕ ਮਸਾਲਾ ਟਾਈਪ ਕਰਵਾ ਕੇ ਰਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਭਾਰਤ ਲਈ ਇਕ ਨਵਾਂ ਮੌਝ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਮਸਾਲਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਹੁਲੂਵਾਲੀਆ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਕ ਪੁਸਤਕ "ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਸੰਗਰਾਮ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਘੁਲਾਟੀਏ" ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ।

ਸਰਦਾਰ ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਹੋ ਕੇ ਇਹ ਸਾਹਿਤਕ ਸਾਮਗਰੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਗੈਰਵ ਹਿਤ ਮਹਾਨ ਕਾਰਜ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨਾਲ ਕੀਤੀ। ਉਹਨਾਂ ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਦ ਕੇ ਸਾਰਾ ਹੀ ਖਰਚ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਦਿਤਾ, ਫਿਰ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨਾਲ ਛੱਧਵਾ ਦਿਤੀ ਤੇ ਫਿਰ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਵੇਚਣ ਆਦਿਕ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਦੇ ਦਿਤੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਵਧ ਉਦਾਰਤਾ ਸੰਸਾਰ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਬਾਜ਼ਾਰੀ ਵਿਕਰੀ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਵਾਸਤਾ ਨਾ ਰੱਖੇ।

ਹੁਣ ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ ਤੇ ਸੰਤ ਅੰਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰੇਵੂ ਸਾਹਿਬ, ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਬਾਰੇ ਇਕ ਪੁਸਤਕ ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਛੱਪਵਾ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਰਚ ਵੀ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨਗੇ।

ਇਹ ਪੁਸਤਕ 'ਨੌਂ ਰਤਨ' ਦੇ ਬਲਾਕ ਤੇ ਲਿਖਣ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਵੀ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਹੀ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਹਰ ਇਕ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਾਹਿਤਕ ਰੁਚੀਆਂ ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਸੇਵਾ ਲਈ ਮਨ ਵਿਚ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾ ਸਕੀਦਾ

ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤਰ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਤੇ ਕਿੱਤੇ ਹਰ ਸਮੇਂ ਮੁਫਤ ਸੰਤ ਜੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮਿਆਂ ਅੰਦਰ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਖੋਜੀ ਤੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਇਹਨਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖੇਗਾ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਇਹ ਤਿਆਗ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪੁਸਤਕ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹੁਣੇ ਅਵੱਸ਼ ਹੀ ਆਏਗੀ। ਸੰਤਾਂ ਲਈ ਖੋਜ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਤਿ ਮਾਰਗ ਦੇ ਖੋਜੀਆਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਅਤੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸਾਮੱਗਰੀ ਜੋੜਨ ਵਲ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਹੈ।

(ਗਿਆਨੀ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ 'ਨੌਂ ਰਤਨ' ਵਿਚੋਂ
ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ)

(ਪੰਨਾ 23 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਫਰੀਦਾ ਹਉ ਬਲਿਹਾਰੀ ਤਿਨ ਪੰਖੀਆ

ਜੰਗਲਿ ਜਿੰਨਾ ਵਾਸੁ ॥

ਕਕਰੁ ਚੁਗਨਿ ਬਲਿ ਵਸਨਿ ਰਬ ਨ ਛੋਡਨਿ ਪਾਸੁ ॥

ਅੰਗ- 1383

**ਧਰਤਿ ਪਾਤਾਲੁ ਆਕਾਸੁ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ
ਸਭ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ਰਾਮ ॥**

ਅੰਗ - 540

5. ਨਾਮ ਦਾ ਫਲ - ਨਾਮ ਨੂੰ ਜਪਣ ਵਾਲੇ ਨਾਮੀ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਜਿਨ ਹਰਿ ਜਪਿਆ ਸੇ ਹਰਿ ਹੋਏ

ਹਰਿ ਮਿਲਿਆ ਕੇਲ ਕੇਲਾਲੀ ॥

ਅੰਗ - 667

ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਨ ਦੁਇ ਏਕ ਹੈ

ਬਿਬ ਬਿਚਾਰ ਕਿਛੁ ਨਾਹਿ ॥

ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ॥

ਅੰਗ - 273

ਨਾਨਕ ਸਾਧ ਪ੍ਰਭ ਭੇਦੁ ਨ ਭਾਈ ॥

ਅੰਗ- 272

ਸੰਤਾ ਕਉ ਮਤਿ ਕੋਈ ਨਿੰਦਹੁ ਸੰਤ ਰਾਮੁ ਹੈ ਏਕੋ ॥

ਅੰਗ- 793

ਇਹ ਭਗਤੀ ਦੀ ਆਖਰੀ ਸਟੇਜ਼ ਹੈ। ਏਥੇ ਆ ਕੇ ਭਗਤੀ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦੋ ਤੋਂ ਭਗਤੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ- ਸਿੱਖ ਤੇ ਗੁਰੂ, ਈਸ਼ਵਰ ਤੇ ਭਗਤ। ਇਕ ਤੇ ਆ ਕੇ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਦਾ ਅਤੇ ਭਗਤ ਈਸ਼ਵਰ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰ ਚੇਲੇ ਕੀ ਸੰਧ ਮਿਲਾਈ ।

ਫੇਰ ਗਿਆਨਵਾਨ, ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦਾ ਹੈ।

'ਚਲਦਾ.....।'

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਗਮਨ

(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਚਮਤਕਾਰ)

ਪਦਮ ਭੁਸ਼ਨ-ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਮਈ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-53)

ਕੁਰਛੇੜ ਸੁਰਜ ਗ੍ਰਹਿਣ

ਸਨੇ-ਸਨੇ ਚਲਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਦਾ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਦੂਰ ਕਰਦੇ,
ਸੁਰਜ ਗ੍ਰਹਿਣ ਦਾ ਮੇਲਾ ਸੁਣਕ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਰਛੇੜ
ਆ ਗਏ।

ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਗ੍ਰਹਿਣ ਲਗ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਸਿਸ਼ਟੀ ਇਸ਼ਨਾਨ
ਤੇ ਦਾਨ ਵਿਚ ਜੁੱਟ ਰਹੀ ਸੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ
ਧਿਆਨ ਮਗਨ ਬੈਠੇ ਸੇ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਇਲਾਹੀ ਰੰਗ ਵਿਚ
ਜਗਤ-ਆਧਾਰ ਜੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ
ਵੇਲੇ ਇਕ ਰਾਜਨ ਰਾਜ ਭਾਗ ਖੁਹਾ ਕੇ ਆਏ ਸਨ। ਰਾਜ
ਵਿਚ ਯੁਵਰਾਜ ਨੇ ਇਕ ਮਿਰਗ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸ
ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਅੱਜ ਹੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਹੈ। ਜਦ ਉਹ
ਤੀਰਥ ਨੂੰ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਨੂਰ
ਵਰਸਾਉਂਦੀ ਸੋਹਣੀ ਸੂਰਜ ਦੇਖੀ! ਐਸੀ ਅਗੰਮੀ ਧੂਹ ਕੋਈ
ਪਈ ਕਿ ਘੋੜੀ ਤੋਂ ਉਤਰ ਕੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਪੈ ਗਿਆ,
ਰਾਣੀ ਵੀ ਡੋਲਿਓਂ ਉਤਰੀ, ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ, ਹਰਨ ਮਹਾਰਾਜ
ਜੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਪਰਿਆ! ਆਪ ਨੇ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ ਕਿ
ਮਟਕੇ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਰਿੰਨ੍ਹਣਾ ਧਰ ਦਿਓ। ਉਧਰ ਰਾਜੇ ਦੇ
ਟਹਿਲ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਹਰਨ ਦਾ ਮਾਸ ਰਿਝਣਾ ਧਰ ਦਿਤਾ,
ਇਧਰ ਰਾਜੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੁਖੜਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿ
ਸੁਣਾਇਆ ਤੇ ਅਰਜ ਕੀਤੀ ਕਿ ਐਸੀ ਅਸੀਸ ਦਿਓ ਜੋ
ਮੇਰਾ ਰਾਜ ਮੈਨੂੰ ਫੇਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭੁਰਮਾਇਆ - ਰਾਜ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਮੂਲ
ਹੈ ਜੇ ਰਾਜਾ ਰਾਜ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸੁਖਾਂ ਲਈ ਸਮਝੇ। ਜੇ
ਰਾਜਾ ਰਾਜ ਨੂੰ ਪਰਜਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸਮਝੇ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ
ਉਲਾਦ ਜਾਣ ਕੇ ਪਾਲੇ ਤੇ ਮਨ ਦਾ ਰਉਂ ਸਾਂਝੀ ਦੀ ਹੋਂਦ
ਨਾਲ ਲਾਈ ਰਖੇ ਤਾਂ ਰਾਜ ਵਿਚ ਝੱਲੇ ਦੁਖ ਪਰਉਪਕਾਰ
ਲਈ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਰਾਜ ਬੀ ਮਾਨੋਂ ਕਿਰਤ ਬਣ ਜਾਂਦਾ
ਹੈ। ਜਿਸ ਦੀ ਸੁਰਤ ਸਾਂਝੀਂ ਨਾਲ ਸੁਰ ਹੋਈ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ
ਤੇ ਜੋ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਦੇਹੀ ਨੂੰ ਸਫਲ
ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸਦਾ ਆਇਆ ਸਫਲਾ ਹੈ। ਹੇ ਰਾਜ ਪੁੱਤਰ!
ਜੇ ਤੂੰ ਸਾਂਝੀ ਵਿਚ ਲਗ ਪਵੇਂ ਤੇ ਪਰਜਾ ਪਾਲਣ ਦਾ
ਖਿਆਲ ਪੱਕਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਰਾਜ ਮੁੜ ਪੈਣਾ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ।

ਇੰਨੇ ਨੂੰ ਦੂਰੋਂ ਪੰਡਿਤਾਂ, ਸਾਧੂਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ
ਧੂੰਆਂ ਡਿੱਠਾ, ਸੋ ਡਾਢੇ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਬੋਲੇ, ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ,

ਤੇਰਾ ਧਰਮ-ਹੈਂ ਤੇਰਾ ਧਰਮ ਕੀ ਹੈ? ਗੁਹਿਣ ਵੇਲੇ ਚੁੱਲਾ
ਗਰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹੈਂ! ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਭੁੱਖ ਹਟਾਣ
ਵਾਸਤੇ ਭਖ ਰਿਹਾ ਹੈ ਚੁੱਲਾ। ਤਦ ਪੰਡਤ ਪਾਂਧੇ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ
ਭਰਕੇ ਮਾਰਨ ਨੂੰ ਉੱਲਰੇ। ਇਹ ਤੱਕ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ
ਕਿਹਾ, ਜੇ ਦੇਗਾਚੀ ਵਿਚ ਰਿੱਝ ਰਿਹਾ ਗ੍ਰਹਿਣ ਵਿਚ ਮੰਨ੍ਹੇ
ਹੈ ਤੇ ਸਾਡਾ ਮਾਰਨਾ ਗ੍ਰਹਿਣ ਵਿਚ ਵਿਹਤ ਹੈ ਤਾਂ ਜੀ
ਸਦਕੇ ਆਓ, ਤੇ ਜੇ ਕੁਛ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਰ
ਲਓ, ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਓਹ ਕੁਛ ਸ਼ਰਮਿੰਦੇ ਹੋਏ। ਫਿਰ
ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਨਾਹੂੰ ਨਾਮੇਂ ਦਿਗ-ਬਿਜਟੀ ਪੰਡਤ ਨੂੰ ਸੱਦ
ਘੱਲਿਓ ਨੇ। ਉਸ ਨੇ ਆ ਕੇ ਮਾਸ ਤੇ ਚਰਚਾ ਛੇੜ ਦਿੱਤੀ।
ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ
ਪਸੂਆਂ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਜੂਨ ਹੈ, ਮਨੁੱਖਾ ਦੇਹੀ ਵਿਚ ਪਸੂ-
ਬਿਰਤੀ ਨਾਲੋਂ ਵਿਤਰੇ ਬੁੱਧੀ ਵਧਵਿੰਦੀ ਸੈ ਹੈ। ਬੁਧਿ ਸਾਂਝੀਂ
ਵਲ ਲਾਇਆਂ ਇਕ ਹੋਰ ਬੁੱਧੀ ਉਦਯ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ
ਨੂੰ ਸਿਧਿ ਯਾ ਸੁਧਿ ਕਹੀਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਜੀਵਨ
ਦਾ ਉੱਚਾ ਰਸ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਮਨ ਪਸੂਆਂ ਵਾਲੀਆਂ
ਅਨੇਕਾਂ ਸੋਚਾਂ ਤੇ ਵਿਹਾਰ ਵਾਲੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਬਿਰਤੀਆਂ ਵਿਚ
ਹੀ ਭਟਕਦਾ ਫਿਰੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਆਪ ਖਿੰਡਿਆ
ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਖਿੰਡਾਉ ਵਿਚ ਮਨ ਆਪਣੇ ਬਲ ਵਿਚ ਨਹੀਂ
ਰਹਿੰਦਾ। ਤੁਸੀਂ ਨੇ ਜੋ ਕਰਮ ਧਰਮ, ਬ੍ਰਤ, ਪੂਜਾ, ਇਸ਼ਨਾਨ,
ਦਾਨ ਬਣਾਏ ਹਨ ਇਹ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਕਰਮ ਹਨ।
ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕਰਮ ਕਰਮ ਮਾੜ ਕਰਦੇ ਹੋ; ਮਨ ਦੀ ਮੈਲ
ਤੇ ਖਿੰਡਾਉ ਤੁਸੀਂ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਐਸੇ ਕਰਮ ਧਰਮ
ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਗੋਂ ਹਉਮੈ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ
ਗ੍ਰਹਿਣ ਲਗ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਇਕ ਪਰਤੋਂ
ਹੈ। ਕਿਥੇ ਸੂਰਜ ਕਿਥੇ ਤੁਸੀਂ! ਕੇਡਾ ਸੂਰਜ ਤੇ ਕਿਹੜਾ
ਰਾਖਸ਼ ਉਸਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਵਾਲਾ! ਤੁਸੀਂ ਨੂਹ ਰਹੇ ਹੋ, ਦਾਨ
ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਮਨ ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਗ ਵਾਂਗ ਧੰਦੇ ਧੰਦਾਲਾਂ
ਵਿਚ ਫਾਥੇ ਪਏ ਹਨ। ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੌਹ, ਹੰਕਾਰ
ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਸੂ ਬਿੜੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨ
ਹੈ। ਏਸ ਬਿੜੀ ਉਤੇ ਤੁਸੀਂ ਰੱਬੀ ਪੇਉਂਦ ਨਹੀਂ ਲਾਈ।
ਤੁਹਾਡਾ ਮਾਸ ਨਾ ਖਾਯਾ ਕੋਈ ਪੁੰਨ ਨਹੀਂ। ਗਿਆਨ ਵਿਚ
ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇ, ਧਿਆਨ ਸਿੱਧੀ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਪਾਈ,
ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਆਏ। ਸੂਰਜ
ਪਸੂ-ਸੂਰਤ ਹੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਨਾ ਮਨੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਈ
ਹੈ, ਖਾਓ ਤਾਂ ਕੀ ਵਾਧਾ ਹੈ। ਮਾਸ ਦਾ ਝਗੜਾ ਤੁਸੀਂ

ਵਿਚ ਪਰਧਾਨ ਹੈ, ਪਰ ਪਰਾਇਆ ਧਨ, ਪਰਾਇਆ ਹੱਕ, ਪਰਾਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਾਸਖਾਣ ਕੋਲੋਂ ਭੈੜੇ ਨਹੀਂ ਭਾਸਦੇ। ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਇਹ ਬੀ ਮਾਸ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਸ ਤੁਸਾਂ ਨਹੀਂ ਤਿਆਗਿਆ। ਬਾਕੀ ਰਹੀ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਕੁਦਰਤੀ ਮਾਸ ਨਾਲ ਲਗਾਉਂਦੀ ਗੱਲ ਸੇ ਮਾਸ ਤੋਂ ਜੰਮਣਾ, ਮਾਸ ਤੋਂ ਦੁੱਧ ਪੀਣਾ, ਪਲਨਾ ਸਾਰੇ ਮਾਸ ਦੇ ਵਿਹਾਰ ਹਨ। ਫਿਰ ਤੁਸਾਡੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮਾਸ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਹੀ ਜੱਗ ਵਿਚ, ਹੋਮ ਵਿਚ, ਵਿਆਹ ਆਦਿ ਉਤਸਵਾਂ ਵਿਚ ਮਾਸ ਵਿਹਤ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਾਰੇ ਪਸੂ ਵੱਛ ਕੇ ਮਾਸ ਵਰਤਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਿਸ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੇਵਲ ਮਾਸ ਦਾ ਤਿਆਗ ਧਰਮ ਦਿਸਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਦਿਨੇ ਰਾਤ ਦੇ ਵਿਹਾਰ ਪਾਪ ਰੂਪੀ ਮਾਸ ਨਾਲੋਂ ਮਾੜੇ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦੇ। ਚਿੱਤ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਤੁਸਾਡੀ ਦੇਹ ਦੇ ਪਿਆਰ ਤੋਂ, ਜੋ ਮਾਸ ਹੈ, ਉੱਚੀ ਨਹੀਂ ਉੱਠਦੀ। ਦੇਹ ਦੇ ਪਿਆਰ ਕਰਕੇ ਹੀ ਬੰਦਾ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਮਾਸ ਤੇ ਮਾਸ ਦਾ ਪਿਆਰ ਤੇ ਮਾਸ ਤੋਂ ਉਪਜੇ ਪਾਪ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਹਨ। ਮਾਸ ਖਾਣ ਤੇ ਨਾ ਖਾਣ ਦੇ ਝਗੜੇ ਤੇ ਇਸ ਪਰ ਬਹਿਸਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਤੇ ਸਿਰ ਪਾੜਨ ਤਕ ਦੇ ਜੰਗ ਰਚਾ ਲੈਣੇ ਸਿਵਾ ਭੁੱਲ ਦੇ ਹੋਰ ਕੀ ਹਨ। ਫਿਰ ਤੁਹਾਡੇ ਪ੍ਰੇਹਿਤ, ਰਾਜੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਖੱਬੀ, ਸੂਰਮੇ ਸਭ ਮਾਸ ਖਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਾਨ ਤੁਸੀਂ ਲੈਂਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਦਾਨ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਸੁਰਗਾਂ ਨੂੰ ਜਾਸੇ ਮਾਸ ਨਾ ਖਾਣ ਕਰਕੇ ਤੇ ਓਹ ਦਾਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨਰਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਸਣ ਮਾਸ ਖਾਣ ਕਰਕੇ! ਹੈਂ?

ਨਾਨੂ - ਆਪ ਨੇ ਬੜੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਵਾਕ ਉਚਾਰੇ ਹਨ ਤੇ ਸਾਡੀ ਸਮਝ ਦੇ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਨੂੰ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਗੱਲਾਂ ਕਰੜੀਆਂ ਹਨ, ਚੁਭਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਹਨ ਸੱਚੀਆਂ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਇਹ ਦੱਸੋ ਕਿ ਮਾਸ ਖਾਣਾ ਤੁਹਾਡੇ ਮਤ ਵਿਚ ਚੰਗਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾੜਾ?

ਗੁਰੂ ਜੀ - ਇਹ ਮਨੁੱਖਾ ਦੇਹੀ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਸੂ ਦੇਹੀ ਹੈ ਤੇ ਮਾਸ ਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਜੋ ਮੱਤਿ ਤੇ ਮਨ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਬੁੱਧਿ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਪਾ ਲਈ ਹੈ; ਇਹ ਪਸੂ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਗੱਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ, ਮਾਨੁੱਖ ਤਾਂਤੇ ਅਕਲ ਸੋਚਿ ਵਿਚਾਰ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਸ ਨੂੰ ਚਾਹੀਏ ਕਿ ਬੁੱਧਿ ਤੋਂ ਹੋਰ ਉੱਚਾ ਉੱਠੇ ਤੇ ਸੁੱਧਿ ਵਿਚ ਆਏ। ਸੁੱਧਿ ਉਹ ਬੁੱਧੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਨੋਂ ਅਨੁਭਵ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਅਕਲ ਤੇ ਬੁੱਧਿ ਤੋਂ ਉਚੇਰੀ ਸੁਤੇ ਸਿਧ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੋ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਆਪਾ ਇਸ ਜਗਤ ਦੇ ਮੂਲ ਨਾਲ ਹਰ ਵੇਲੇ ਇਕ ਸੁਰ ਹੋਇਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਇਕ ਉੱਚਾ ਰਸ ਮਾਣਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਰਸ ਕਿ ਪਸੂ ਬਿਰਤੀ ਦੇ ਰਸ ਨਾਲੋਂ ਬੀ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਬਿਰਤੀ ਦੇ ਮਨ ਅਰ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਰਸ ਕੋਲੋਂ ਬੀ ਉੱਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਆਪੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ

ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਕਰੋ, ਧਿਆਨ ਕਰੋ, ਪਾਰਦਰਸ਼ਕ ਵਿਸ਼ਟੀ ਕਰੋ, ਸਾਖੀ ਪਦ ਵਿਚ ਇਸਥਿਤੀ ਕਰੋ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕਰੋ, ਜੋ ਜੀਅ ਆਵੇ ਕਹਿ ਲਓ, ਇਸ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ ਪਦ ਵਿਚ ਇਸਥਿਤੀ। ਹੇ ਪੰਡਤ! ਕਰਤਵ ਇਹ ਹੈ।

ਪੰਡਤ - ਫਿਰ ਮਨੁੱਖ ਰੱਬ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਜੀ - ਇਹ ਤੁਸਾਡੇ ਭੁਲਾਵੇ ਹਨ। ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਕਰਨੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਤੇ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹੋ। ਮਨੁੱਖ ਪਸੂ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਦੇਹ ਜਾਨਵਰਾਂ ਵਰਗੀ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਜੰਮਣਾ, ਪਲਨਾ, ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਸਭ ਪਸੂਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਹਨ, ਦੇਹ ਹੁੰਦਿਆਂ ਇਹ ਖੇਡ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਜੀਵ ਜਦ ਵੈਰਾਗ ਧਾਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਤੇ ਹੋਰ ਸਰੀਰਕ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰਤਾਂ; ਹਠਾਂ, ਤਧਾਂ ਨਾਲ ਫਤਹਿ ਕਰਨ ਦੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪੁੱਠਾ ਹੋ-ਹੋ ਡਿਗਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਰੀਰਕ ਲੋੜਾਂ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਨਹੀਂ, ਸੰਜਮ ਵਿਚ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੇ ਝਗੜਿਆਂ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਹੋਰ ਝੇੜੇ ਸੁਰਤ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸਹੇਲਨੇ। ਇਕ ਨਿਯਮ ਬਣਾ ਲਓ, ਉਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੇ ਝਗੜੇ ਢੂਰ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

ਬਾਬਾ ਹੋਰੁ ਖਾਣਾ ਖੁਸੀ ਖੁਆਰੁ ॥

ਸਿਤੁ ਖਾਧੈ ਤਨੁ ਪੀੜੀਐ ਮਨ ਮਹਿ ਚਲਹਿ ਵਿਕਾਰ ॥

ਅੰਗ- ੧੯

ਜਿਸ ਸੈ ਦੇ ਖਾਣ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਰੋਗ ਆਵੇ ਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵਿਕਾਰ ਉਤਪਤ ਹੋਣ ਉਸ ਦੇ ਖਾਣ ਨੂੰ ਖੁਆਰੀ ਸਮਝੋ।

ਇਸ ਪਸੂ ਸਰੀਰ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਅਕਲ ਤੇ ਸੰਜਮ ਨਾਲ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦਿਆਂ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਖੁਆਰ ਨਾ ਹੁੰਦਿਆਂ ਮਨੁੱਖ ਇਕ ਤਾਂ ਅਰੋਗ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਯਤਨ ਕਰੇ ਤਾਂ ਅੰਡੀਵ ਤਰੱਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਬੁੱਧੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚੋਂ ਸਿੱਧੀ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਲ ਟੁਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਂਈਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਰੂਹ ਫੂਕ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਮਾਨੋ ਦੇਵਤਾ ਰੂਪ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਾਡਾ ਸੁਭਾਵ ਜੋ ਜਾਨਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਹੈ, ਇਕ ਮਾਨੋਂ ਖੱਟੇ ਦਾ ਬੂਟਾ ਹੈ, ਉਸ ਪਰ ਜੋ ਬੁੱਧੀ ਤੇ ਸਿੱਧੀ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਦੇਉਤਾ ਸੁਧ ਦੀ ਪੇਉਂਦ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋ ਖੱਟੇ ਦਾ ਮੂਲ ਪੇੜ ਹੈ, ਉਹ ਕੱਟੀਦਾ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਹੋਠੋਂ ਰਸ ਲਿਆਉਂਦਾ ਤੇ ਪੇਉਂਦਾ ਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਪੇਉਂਦ ਉਸ ਰਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਿਜਾ ਕੇ ਸੰਤਰੇ ਦਾ ਫਲ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਹਾਂ, ਜੋ ਖੱਟੇ ਦੀ ਕੋਈ ਟਾਹਣੀ ਫੁੱਟੇ ਤਾਂ ਉਹ ਕਟਦੇ ਰਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰਲੇ ਨੂੰ ਦੇਵ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਿੱਧੀ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਿਚ

ਲਿਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਲਿਵ ਵਿਚ ਉੱਚਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਛ ਭੁਲਾ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਨਿਰੇ ਤਪ ਬੁਤ ਆਦਿ ਕਠਿਨਾਈਆਂ, ਦਿਲਗੀਰੀ ਵਾਲੀਆਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਤੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸੈਅਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਮਾਨੋ ਖੱਟੇ ਦੇ ਬੂਟੇ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਪਰ ਮਨ ਓਥੇ ਦਾ ਓਥੇ ਉਦਾਸੀ ਵਿਚ, ਗਿਣਤੀਆਂ ਵਿਚ ਤੇ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਕਰਦਿਆਂ ਜ਼ੋਰ ਲਾਉਂਦਿਆਂ ਸਰੀਰ ਦੇ ਪਸੂ ਸੁਭਾਵਾਂ ਵਿਚ ਮਾਨੋਖੱਟੇ ਦਾ ਖੱਟਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਪੰਡਤ ਜੀ! ਨਿਤਾਣੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ।

ਨਾਨੂੰ ਸੋਚੀਂ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਚਾਨਕ ਬਿਰਤੀ ਸੱਚ ਦੇ ਘਰ ਆ ਗਈ ਤੇ ਨਿੰਮੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਬੋਲਿਆ-

ਨਾਨੂੰ - ਅਗੰਮੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਾਤਿਆ! ਠੀਕ ਹੈ, ਮੈਂ ਵੇਦ ਸਾਸਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹੇ ਤੇ ਦਿਗ ਬਿਜੈ ਬੀ ਕੀਤੀ। ਮੈਂ ਸਕੰਧ ਤੇ ਭਵਿੱਖਤ ਪੁਰਾਣ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਅਨੁਮਾਨ ਲਾਏ ਕਿ ਨਾਨਕ ਨਾਮੇ ਅਵਤਾਰ ਦੇ ਹੋਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਨਾਨੂੰ ਨਾਉਂ ਨੂੰ 'ਨਾਨਕ' ਨਾਮ ਬਣਾ ਕੇ ਮਹਿਮਾਂ ਪਾਈ, ਪਰ ਅੱਜ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਹ ਨਾਨਕ ਤੂੰ ਹੈਂ। ਮੈਂ ਹੁਣ ਤੋਂ ਮੁੜ ਕੇ ਨਾਨੂੰ ਕਹਾਵਾਂਗਾ, ਤੂੰ ਮਿਹਰਾਂ ਕਰਕੇ ਇਹ ਦਾਨ ਕਰ ਕਿ ਜੀਕੂੰ ਮੇਰੀ ਲਿਵ ਲੱਗੇ! ਉਹ ਤਿਆਗ ਕੀਕੂੰ ਦੂਰ ਹੋਵਨ ਜੋ ਕਰੀਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਹੁੰਦੇ ਨਹੀਂ? ਬਨਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਜਾ, ਫੇਕੇ ਤਪਾਂ ਵਿਚ ਦੇਹੀ ਘਾਲ-ਘਾਲ ਮੈਂ ਲੋਕੀਂ ਡਿੱਠੇ ਹਨ - ਜੋ ਮੁੜ ਪਸੂ ਬਿਰਤੀ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਵੇਦਾਂਤ ਵੇਤਾ 'ਬ੍ਰਹਮ ਬ੍ਰਹਮ ਕੁਕਦੇ' ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਆਖਦੇ, ਪਸੂ ਬਿਰਤੀ ਦੇ ਵੇਗਾਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਛੁਟਦੇ, ਨਿਰੇ ਬਹਿਸਾਂ ਵਿਚ, ਵਿਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਚੰਚਲਤਾਈਆਂ ਵਿਚ ਤੇ ਕਬਨੀਆਂ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਤੁਸਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਖੱਟੇ ਉਤੇ ਸੰਤਰੇ ਦੀ ਪੇਉਂਦ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ, ਲਗਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਟੁਰਦੀ ਨਹੀਂ।

ਗੁਰੂ ਜੀ - ਮਨ ਆਖਦੇ ਹਨ ਜਾਣਨ ਨੂੰ, ਮਨ ਉਹ ਇੰਦ੍ਰਾ ਹੈ ਜੋ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਮਨ ਸੋਚ ਯਾ ਵਿਚਾਰ, ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਅਨੇਕ ਚਿੰਤਨ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਸੈਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹੇ ਲੋਕ ਬਿਰਤੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਗਿਆਨ ਉਸ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਜਾਏ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਂਈਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਵਲ ਰੁਖ ਕਰੇ, ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰੰਗ ਰਸ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਲਵੇ ਤਾਂ ਸਫਲ ਗਿਆਨ ਦਾ ਫਲ ਲੱਗੇ। ਇਹ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਜਦ ਤਕ ਕਿ ਮਨ, ਜੋ ਅਨੇਕ ਚਿੰਤਨ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਚਿੰਤਨ ਵਿਚ ਨਾ ਆਵੇ। ਹਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦਾ ਮਨ ਦਿਨ ਰਾਤ, ਜਾਗਦੇ ਸੁੱਤੇ ਕੰਮ ਕਿ ਵਿਹਲੇ ਹਰ ਹਾਲ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਵਿਹਲੇ ਤੇ ਨਿਕੰਮੇ ਚਿੰਤਨ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਹ ਅਨੇਕ ਚਿੰਤਨ ਮਨ ਦਾ ਖਿੰਡਾਉ ਹੈ। ਮਨ ਦਾ ਖਿੰਡਾਉ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਹੈ।

ਜੁੜਨਾ, ਇਕਾਗਰ ਹੋਣਾ ਇਹ ਸਤਿਆ ਹੈ ਮਨ ਦੀ। ਜੋ ਮਨ ਜੁੜਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸਤਿਆਵਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਤਿਆਵਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹੋ ਉਤਾਹਾਂ ਨੂੰ ਉਠਦਾ ਹੈ। ਜੁੜਨ ਵਾਲਾ ਮਨ ਨਿਰਮਲ ਬੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਏ। ਜੋ ਨਿਰਮਲ ਹੈ ਤੇ ਜੋ ਉੱਚਾ ਉਠਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮਨ ਤੋਂ ਨਿਰਮਲ ਬੁੱਧੀ ਵਿਚ ਤੇ ਨਿਰਮਲ ਬੁੱਧੀ ਤੋਂ ਸੁਧਿ ਵਿਚ ਅੱਪੜਦਾ ਹੈ। ਸੁਧਿ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸਗਲ ਭਵਨ ਕੀ ਸੁੱਧ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਖੀ ਪਦ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ ਦਸ਼ਾ ਵਿਚ ਹਾਲਤ ਫਾਇਲੀਅਤ ਵਿਚ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਪੇ ਨੂੰ, ਸਰੀਰ ਤੋਂ, ਮਨ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਤੇ ਸਾਈਂ ਨਾਲ ਲਿਵ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰੀ ਮੇਲ ਵਿਚ। ਫੇਰ ਉਹ ਕਿਸੇ ਆਨੰਦ ਵਿਚ ਯਾ ਖੇੜੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਹਾਂ ਪੰਡਤ ਜੀ! ਜਗਤ ਦਾ ਮੇਲ, ਜਿਸ ਦਾ ਇਹ ਸਾਰਾ ਖੇਲ ਹੈ - ਸਾਂਈਂ, ਮਾਲਕ ਆਤਮ ਸਤਿਆ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਸਾਡੇ ਆਖੇ ਦੇ ਸੁਧਿ ਮੰਡਲ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ ਪਾਸੇ ਵਲ ਅਨੁਭਵ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਸਰੀਰ ਦਾ ਤਿਆਗ, ਇਸ ਦੀਆਂ ਕੁਦਰਤੀ ਤੇ ਵਿਹਤ ਭੁੱਖਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਸੰਨਿਆਸ ਆਦਿ ਦਿਲਗੀਰੀ ਤੇ ਦਿਲ ਢਾਹੁੰਣ ਵਾਲੇ ਕਰਮ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਇਸ ਨਾਲ ਰੁਸਣਾ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਰਸਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਰੀਰ ਦੀਆਂ ਭੁੱਖਾਂ ਲੋੜਾਂ ਜੋ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਸਾਂਈਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਅਕਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ; ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਅਕਲ ਨਾਲ ਤੌਲ ਕੇ ਸੰਜਮ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਕਰੀਏ। ਪਸੂ ਦੀ ਮਤ ਵਾਂਗੂੰ ਨਹੀਂ ਜੋ ਬੇਵਸ ਆਪਣੀ 'ਚੰਗੀ ਲੱਗੀ' ਵੱਲ ਉਠ ਦੌੜਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵਿਹਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਕਰੀਏ, ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛੋ, ਸੱਚਮੁੱਚ ਚੰਗਾ ਕੀ ਹੈ ਸੋ ਕਰੋ। ਫਿਰ ਨਾਮ ਜਪੋ। ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਨਾਲ ਇਸ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਵਸ ਰਹੀ ਬੁੱਧੀ ਲਿਵ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਨਾਲ ਅਨੇਕ ਚਿੰਤਨ ਤੋਂ ਇਕ ਚਿੰਤਨ ਵਿਚ, ਹਾਂ ਇਕ ਵਿਆਪਕ ਜਜੋਤਿ ਦੇ ਚਿੰਤਨ ਵਿਚ ਆ ਜਾਈਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਚਿੰਤਨ ਜਿਊਂ-ਜਿਊਂ ਵਧੇਗਾ, ਸੱਤਿਆ ਵਧੇਗੀ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਖੁੱਲ੍ਹੇਗੀ; ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸਿਮਰਣ ਦੇ ਮੂਲ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਯਾਦ ਕਰਨਾ, ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਣਾ, ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ। ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਫਲ ਹੈ - ਬਿਰਤੀ ਦਾ ਉਦੈ ਹੋਣਾ, ਸਿਮਰਦੇ ਹਾਂ ਸਾਂਈਂ ਨੂੰ, ਉਸ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਉਪਜਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਨੰਦ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਬਿਰਤੀ ਨਾਲ ਸਿਮਰਿਆਂ ਆਨੰਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਨਾਨੂੰ (ਹੋਰ ਸ਼ਰਧਾ ਵਿਚ ਭਰ ਕੇ) - ਮਿਹਰ ਕਰੋ ਤੇ ਇਹ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ੇ, ਚਰਨੀ ਲਾਓ। ਤਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਿਹਰ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਦਾਨ ਬਖਸ਼ਿਆ। ਇਸ ਟਿਕਾਣੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਲੋਕੀਂ ਆਏ।

'ਚਲਦਾ.....।'

ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਰਥ-ਭੰਡਾਰ

ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ'

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਮਈ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-44)

ਸਿਰੀਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੧
ਪ੍ਰਿਗੁ ਜੀਵਣੁ ਦੋਹਾਗਣੀ;
ਮੁਠੀ ਦੂਜੇ ਭਾਇ॥

ਉਸ ਦੋਹਾਗਣੀ=ਛੁੱਟੜ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਿਗੁ=ਪ੍ਰਿਕਾਰ ਹੈ ਵਾ: ਉਸ ਦੋਹਾਗਣੀ=ਦੂਸਰੇ ਪੁਰਖਾਂ ਤੋਂ ਸੁੱਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਿਗੁ=ਪ੍ਰਿਕਾਰ ਹੈ, ਜੋ ਦੂਜੇ ਭਾਇ=ਦੂਸਰੇ ਪਿਆਰ ਕਰਕੇ ਮੁਠੀ=ਠੱਗੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਨਮੁਖਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਪਿਰਕਾਰ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਤੇ ਛੁੱਟੜ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਖਸਮੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਦੂਜੇ=ਦਵੈਤ ਭਾਇ=ਭਾਵ ਕਰਕੇ ਲੁੱਟੇ ਗਏ ਹਨ ਵਾ: ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ ਤੇ ਅਹੰਕਾਰ ਆਦਿ ਵਿਕਾਰਾਂ ਕਰਕੇ ਲੁੱਟੇ ਗਏ ਹਨ।

ਕਲਰ ਕੇਰੀ ਕੰਧ ਜਿਉ;
ਅਹਿ ਨਿਸਿ ਕਿਰਿ, ਢਹਿ ਪਾਇ॥

ਜਿਉ=ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਲਰ=ਸੋਰੇ ਤੇ ਖਾਰ ਵਾਲੀ ਮਿੱਟੀ ਕੇਰੀ=ਦੀ ਕੰਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੇਰੀ ਲੱਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਢਾਹ ਲੱਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਹਿ ਨਿਸਿ= ਦਿਨ ਰਾਤ ਉਹ ਕਿਰਿ=ਕਿਰਦੀ (ਗਿਰਦੀ) ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਢਹਿ ਪਾਇ=ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਵਾ: ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਿਹੜੇ ਕੱਲਰੀ ਕੰਧ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਨਿਸ਼ਰਪਕ ਪੁਰਸ਼ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਰੂਪੀ ਕੰਧ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਰਪਾ ਦਾ ਕੱਲਰ ਲੱਗ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਦਿਨ ਰਾਤ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਕਰਕੇ ਕਿਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਅੰਤ ਜੀਵਨ ਦੀ ਕੰਧ ਢਹਿ ਢੇਰੀ ਹੋ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਛਿੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਬਿਨੁ ਸ਼ਬਦੈ ਸੁਖੁ ਨਾ ਬੀਐ;
ਪਿਰ ਬਿਨੁ ਦੁਖੁ ਨ ਜਾਇ॥੧॥

ਹੋ ਭਾਈ! ਗੁਰ-ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕੀਤੇ ਬਿਨੁ=ਬਗੈਰ ਆਤਮ ਸੁੱਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਬਿਨਾਂ ਪਿਰ=ਪਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾ: ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਭਾਵ ਜੀਵ ਗੁਰੂ-ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਕਮਾਈ ਬਿਨਾਂ ਸੁਖੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਹੋਰ

ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰ ਕੇ ਆਤਮ ਸੁੱਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਮੁੰਧੇ; ਪਿਰ ਬਿਨ ਕਿਆ ਸੀਗਾਰੁ॥

ਹੋ ਮੁੰਧੇ=ਮੁਗਧ ਇਸਤ੍ਰੀ! ਪਿਰ=ਪਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੀ ਸੀਗਾਰ ਸ਼ੋਭਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਪਤੀ ਵਿਹੁਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਸਿੰਗਾਰ ਵਿਭਚਾਰ ਕਾਰਨ ਹੀ ਹੈ, ਉਵੇਂ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਮਨਮੁਖ ਦੇ ਭੇਖ ਤੇ ਦਿਖਾਵੇ ਵਾਲੇ ਕਰਮਕਾਂਡ ਪਾਖੰਡ ਮਾਤਰ ਹਨ, ਭਾਵ ਬੇਅਰਥ ਤੇ ਲਾਭ ਵਿਹੁਣੇ ਹਨ।

ਦਰਿ ਘਰਿ ਢੋਈ ਨ ਲਹੈ;

ਦਰਗਹ ਝੂਠੁ ਖੁਆਰੁ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਜਿਵੇਂ ਦੋਹਾਗਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਪਤੀ ਦੇ ਦਰਿ=ਦਰ ਤੇ ਘਰਿ=ਗ੍ਰਿਹ ਰਹਿਣ ਲਈ ਕੋਈ ਢੋਈ=ਜਗ੍ਹਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਇਵੇਂ ਮਨਮੁਖ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਦੇ ਘਰ ਤੇ ਦਰ ਦੀ ਢੋਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਉਹ ਦੋਹਾਗਣਾਂ ਰੂਪੀ ਮਨਮੁਖ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਝੂਠੇ ਤੇ ਖਰਾਬ ਵਾ: ਦੁਖੀ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਵਾ: ਝੂਠੇ ਪੁਰਸ਼ ਜਾਂ ਝੂਠੇ ਪਦਾਰਥਾਂ 'ਚ ਮੋਹ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪੁਰਸ਼ ਦਰਗਹ 'ਚ ਖਰਾਬ, ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਆਪਿ ਸੁਜਾਣੁ ਨ ਭੁਲਈ;
ਸਚਾ ਵਡ ਕਿਰਸਾਣੁ॥

ਉਹ ਸੁਜਾਣੁ=ਸੁਜਾਣ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪ ਸਭ ਦੇ ਘਟ ਘਟ ਦੀ ਜਾਨਣੇ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਉਹ ਭੁਲਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਭੁਲ ਕੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਭਾਵ ਅਭੁਲ ਹੈ। ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਖੇਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੱਚਾ ਤੇ ਵੱਡਾ ਕਿਰਸਾਣੁ=ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ ਹੈ।

ਪਹਿਲਾ ਧਰਤੀ ਸਾਧਿ ਕੈ;
ਸਚੁ ਨਾਮੁ ਦੇ ਦਾਣੁ॥

ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ - ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਸਾਂਝੀਵਾਲ ਬਣਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਪਹਿਲਾਂ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਧਿ=ਸੁੱਧ ਕਰਕੇ ਭਾਵ ਸਾਫ਼ ਕਰਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਹੀ ਹੋਵੇ, ਪਾਣੀ ਦੇ ਕੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ। ਰੂੜੀ ਖਾਦ ਪਾ ਕੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਰਮ ਜ਼ਮੀਨ ਬਣਾਈ ਹੋਵੇ। ਸਾਧ ਕੇ ਭਾਵ ਸੁਹਾਗਾ ਮਾਰ ਕੇ ਪੱਧਰ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ।

ਕੱਖ, ਪਿਆਜ਼ੀ, ਅੱਕ ਆਦਿ ਨਿਦਾਨ ਪੁੱਟੇ ਹੋਣ, ਤਾਂ ਬੀਜਣ
ਯੋਗ ਕਰੀਦੀ ਹੈ।

ਨਉ ਨਿਧਿ ਉਪਜੈ ਨਾਮੁ ਏਕੁ;
ਕਰਮਿ ਪਵੈ ਨੀਸਾਣੁ ॥੨॥

ਐਸਾ ਏਕ=ਇਕ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਬੀਜ ਬੀਜਣ ਤੋਂ ਨਉ
ਨਿਧੀਆਂ ਵਾਂ: ਨਵਧਾ ਭਗਤੀ ਰੂਪੀ ਖੇਤੀ ਉਪਜੈ=ਉਪਜਦੀ
ਹੈ, ਭਾਵ ਪ੍ਰਭੂ ਨੌਂ ਨਿਧੀਆਂ ਬਖਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸੁਭ
ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਵਾਂ: ਕਰਮਿ=ਕਿਰਪਾ ਦਾ ਨੀਸਾਣੁ=ਲੇਖ, ਨੀਸਾਨੀ
ਮੱਥੇ ਉਪਰ ਪਵੈ=ਪੈ ਜਾਵੇ।

ਗੁਰ ਕਉ ਜਾਣਿ ਨ ਜਾਣਈ;
ਕਿਆ ਤਿਸੁ ਚਜੁ ਅਚਾਰੁ ॥

ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਕਉ=ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਸਰੂਪ ਜਾਣਿ=ਜਾਨਣਾ ਸੀ ਪਰ
ਜਿਸ ਨੇ ਨ=ਨਹੀਂ ਜਾਣਈ=ਜਾਣਿਆ ਤਿਸ=ਉਸ ਦੇ ਪੱਲੇ ਕੋਈ
ਸਿੱਖੀ ਧਾਰਨ ਜਾਂ ਗਿਆਨ ਦਾ ਚੱਜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ
ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ ਰੂਪੀ ਆਚਾਰੁ=ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਰਤੁੱਵੇਂ ਹੈ।

ਅੰਧੁਲੈ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿਆ;
ਮਨਮੁਖਿ ਅੰਧ ਗੁਬਾਰੁ ॥

ਉਸ ਅੰਧੁਲੈ=ਅਗਿਆਨੀ ਨੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ
ਵਿਸਾਰ, ਅਰਥਾਤ ਭੁਲਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਮਨਮੁਖਿ
ਗੁਬਾਰੁ=ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੇ ਗਾੜੇ ਹਨੁੰਦੇ ਕਾਰਨ ਅੰਧ=ਅੰਨ੍ਹਾ
ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਭੁਲੇ ਅਗਿਆਨੀ ਹਨ,
ਉਹ ਅਸਲੀ ਅੰਧੇ ਹਨ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਅੰਧੇ ਏਹਿ ਨ ਆਖੀਅਨਿ ਜਿਨ ਮੁਖਿ ਲੋਇਣ ਨਾਹਿ॥
ਅੰਧੇ ਸੇਈ ਨਾਨਕਾ ਖਸਮਹੁ ਘੁਥੇ ਜਾਹਿ॥ ਅੰਗ- ੯੫੪
ਆਵਣੁ ਜਾਣੁ ਨ ਚੁਕਈ;
ਮਰਿ ਜਨਮੈ ਹੋਇ ਖੁਆਰੁ ॥੩॥

ਉਸ ਅਗਿਆਨੀ ਦਾ ਆਉਣਾ ਤੇ ਜਾਣਾ ਭਾਵ ਜਨਮ
ਤੇ ਮਰਨ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਦਾ। ਹਲਟ ਦੀਆਂ ਟਿੰਡਾਂ ਵਾਂਗ
ਆਵਾਗਮਨ 'ਚ ਤੁਰਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੌਤ ਦੇ ਮਾਰੇ ਮਰਦੇ
ਤੇ ਵਾਸਨਾ ਦੇ ਬੱਧੇ ਜਨਮਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜੂਨਾਂ 'ਚ
ਖੁਆਰੁ=ਖਰਾਬ ਵਾਂ: ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਜੈਸੇ ਹਰਹਟ ਕੀ ਮਾਲਾ ਟਿੰਡ ਲਗਤ ਹੈ,
ਇਕ ਸਥਨੀ ਹੋਰ ਫੇਰ ਭਰੀਅਤ ਹੈ॥ ਅੰਗ - ੧੩੨੯
ਚੰਦਨੁ ਮੋਲਿ ਅਣਾਇਆ;
ਕੁੰਗੁ, ਮਾਂਗ ਸੰਧੂਰੁ ॥

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਚੰਦਨ ਮੋਲਿ=ਮੁੱਲ
ਅਣਾਇਆ=ਲਿਆਂਦਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਕੁੰਗੁ=ਕੇਸਰ ਤੇ ਸੰਧੂਰ
ਮਾਂਗ=ਚੀਰਨੀ ਵਿਚ ਪਾ ਲਿਆ ਹੋਵੇ। ਜਿਵੇਂ ਹਿੰਦੂ ਐਰਤਾਂ
ਮਾਂਗ ਵਿਚ ਸੰਧੂਰ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਹਾਗ ਦੀ
ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਚੋਆ ਚੰਦਨੁ ਬਹੁ ਘਣਾ;
ਪਾਨਾ ਨਾਲਿ ਕਪੂਰੁ ॥

ਬਹੁ=ਬਹੁਤ ਘਣਾ=ਜ਼ਿਆਦਾ ਚੰਦਨ ਚੋਆ=ਅਤਰ ਲਾ
ਲਿਆ ਤੇ ਹੋਠ (ਬੁੱਲ) ਰੰਗਣ ਲਈ ਪਾਨ ਪੱਤਿਆਂ ਨਾਲ
ਮਿਲਾ ਕੇ ਕਪੂਰ ਚੱਬ ਲਿਆ।

ਜੇ ਧਨ ਕੰਤਿ ਨ ਭਾਵਈ;
ਤ ਸਭਿ ਅਡੰਬਰ ਕੁੜੁ ॥੪॥

ਇੰਨੇ ਸਿੰਗਾਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਵੀ ਜੇਕਰ ਧਨ=ਇਸਤ੍ਰੀ
ਕੰਤਿ=ਪਤੀ ਨੂੰ ਨ ਭਾਵਈ=ਨਾ ਚੰਗੀ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ
ਸਾਰੇ ਅਡੰਬਰ=ਦਿਖਾਵੇ ਕੁੜੁ=ਝੂਠੇ ਹਨ।

ਸਭਿ ਰਸ ਭੋਗਣ ਬਾਦਿ ਹਰਿ;
ਸਭਿ ਸੀਗਾਰ ਵਿਕਾਰ ॥

ਪਤੀ-ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਵਿਛੜੀ ਜੀਵ-ਰੂਪੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ
ਸਾਰੇ ਰਸਾਂ ਕਸਾਂ ਦਾ ਭੋਗਣਾ ਬਾਦਿ=ਵਿਅਰਥ ਹੈ ਤੇ ਅਡੰਬਰ
ਰੂਪੀ ਸਾਰੇ ਸਿੰਗਾਰ ਵਿਕਾਰ=ਖੋਟੀ ਕਾਰ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹਨ,
ਭਾਵ ਇਹ ਸਾਧਨ ਵਿਕਾਰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਜਬ ਲਗੁ ਸਬਦਿ ਨ ਭੇਦੀਐ;
ਕਿਉ ਸੋਹੈ ਗੁਰਦੁਆਰਿ ॥

ਜਬ=ਜਦੋਂ ਲਗੁ=ਤਕ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੁਆਰਾ ਮਨ
ਨੂੰ ਨ ਭੇਦੀਐ=ਨਹੀਂ ਵਿੰਨ੍ਹ ਲੈਂਦੇ ਗਾ: ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਭੇਦ ਪ੍ਰਾਪਤ
ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਵਾਂ: ਜਦੋਂ ਤਕ ਮਨ ਬ੍ਰਹਮ 'ਚ ਅਭੇਦ ਨਹੀਂ
ਹੋਇਆ, ਓਨਾ ਚਿਰ ਗੁਰੂਦੁਆਰੇ ਕਿਉਂ ਸ਼ੋਭਾ ਪਾਵੇਂਗਾ ਵਾਂ:
ਓਨਾ ਚਿਰ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਸ਼ੋਭਾ ਪਾਵੇਂਗਾ ਵਾਂ: ਗੁਰੂ=ਚੇਤਨ
ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦੁਆਰ=ਗਿਆਨ 'ਚ ਇਸਥਿਤ ਹੋ ਕੇ ਕਿਵੇਂ
ਸ਼ੋਭਾ ਪਾਵੇਂਗਾ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਸ਼ੋਭਾ ਪਾਵੇਂਗਾ।

ਨਾਨਕ ਧੰਨੁ ਸੈਹਾਗਣੀ;
ਜਿਨ ਸਹ ਨਾਲਿ ਪਿਆਰੁ ॥੫॥੧੩॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਸੰਤ ਰੂਪੀ
ਸੁਹਾਗਣਾਂ ਧੰਨ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭੂ ਸਹ=ਪਤੀ ਨਾਲਿ=ਸਾਥ
ਪਿਆਰੁ=ਸਨੇਹ ਹੈ।

'ਚਲਦਾ.....।'

ਪੁਰਨ ਤੰਦਰੂਸਤੀ ਲਈ ਅਨੁਭਵੀ ਮਾਰਗ

(A Practical Guide To Holistic Health)

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਮਈ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-62)

ਪਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਸਮਝ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਅੰਤਰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਾਸੀ ਹੋ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਬਾਹਰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਠੀਕ ਵਰਤਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਆਪਣੀਆਂ ਡਿਊਟੀਆਂ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦੀ ਕਲਾ ਜਾਣਦੇ ਹੋ, ਇਸ ਸਭ ਦੇ ਬਾਅਦ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸੰਤੁਲਤ ਨਹੀਂ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹੋ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਨਾ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰਕੇ, ਅਲੱਗ ਕਰੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰੁਝਾ ਕੇ, ਰੁਮਕਾ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਦੌਨੋਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੱਤ, ਦੌਨੋਂ ਪਾਸੇ ਦੇ ਸਿਖਰ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਤੁਹਾਡੀ ਮਨੋਵਿਰਤੀ, ਤੁਹਾਡੀ ਰੁਚੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਨਿਯੰਤਰਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਤੁਹਾਡੀ ਚੇਤਨਾ ਅੰਤਰ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਲਈ ਅੰਦਰ ਦੇ ਚੇਤਨ ਬਿੰਦੂ ਤੇ ਵਧਦੀ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਵੱਧ, ਹੋਰ ਵੱਧ, ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅੰਤਰ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਲਈ ਚੇਤਨ ਰਹਿ ਕੇ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨਾ ਸੌਖਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕਾਰਜ ਕਰਨੇ ਹਨ, ਇਹ ਕਰਦਿਆਂ ਅੰਤਰ ਦੇ ਚੇਤਨ ਬਿੰਦੂ ਲਈ ਚੇਤਨ ਰਹਿਣਾ ਹੈ।

ਦੋ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਨਿਯਮ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਹੈ ਸ੍ਰੈ ਨਿਰਭਰਤਾ, ਆਤਮ ਨਿਰਭਰਤਾ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਦੂਸਰਿਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਆਸ ਨਾ ਰੱਖੋ ਕਿ ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇਣ। ਦੂਸਰਾ ਕਦੀ ਵੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਇਕ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦੇ, ਨਹੀਂ ਸਿੱਖ ਸਕਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਕਦੀ ਵੀ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਰੇ ਕਿ ਉਹ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸੱਚ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ, ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਹ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਵਾਸਤੇ ਖੁਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋ ਜਾਏ। ਤੁਹਾਡੇ ਗੁਆਂਫੀ ਆ ਜਾਣ, ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਲਈ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਦੂਸਰਿਆਂ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੋ ਜਾਓਗੇ, ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦੇ ਰਹੋਗੇ। ਇਕ ਸਮਾਂ ਆਏਗਾ ਉਹ ਧੰਨਵਾਦ ਹੀ ਇਕ ਸਰਾਪ, ਇਕ ਬਦਾਸੀਸ ਬਣ ਜਾਏਗੀ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ

ਆਪਾ ਸਾਰਾ ਟੁਕੜੇ-ਟੁਕੜੇ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਪੂਰਨਤਾ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਇਹ ਆਪਾ ਢਹਿ ਜਾਏਗਾ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਪਾ ਆਪ ਬਨਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰਿਆਂ ਉਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਟੁਕੜਿਆਂ ਦਾ ਘਰ ਬਣ ਜਾਓਗੇ, ਪੂਰਨਤਾ ਨਹੀਂ ਆਏਗੀ।

ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਤਮ ਨਿਰਭਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੁਸ਼ ਰੱਖਣਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਿੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਇਹ ਆਸ ਰਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੂਸਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਰੱਖਣ, ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਉਹ ਕਦੀ ਵੀ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਭਾਵੇਂ ਦੂਸਰੇ ਕਿੰਨੀ ਹੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਲੈਣ। ਜੀਵਨ ਕੇਵਲ ਓਨਾਂ ਹੀ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਜਿੰਨਾਂ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਜੀਵਨ ਇਕ ਲੰਮਾ ਸਫਰ ਹੈ। ਅਣਜਾਣੇ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣੇ ਤਕ, ਖੁਸ਼ੀ ਮਨ ਦੀ ਮਨੋਵਿਰਤੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਅੰਤਰ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਜੀਵਨ ਪੱਖ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਅਸ਼ਾਡੀ ਦੇ ਕੱਟ ਲੈਂਦੇ ਹੋ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸੁੱਖ ਅਨੰਦ ਦੀ ਆਸ ਰਖਦੇ ਹੋ, ਦੁਖ ਆਏਗਾ ਹੀ ਆਏਗਾ। ਜੀਵਨ ਇਕ ਪੈਸੇ ਦੇ ਸਿੱਕੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਇਕ ਪਾਸਾ ਖੁਸ਼ੀ, ਦੂਸਰਾ ਪਾਸਾ ਦੁਖ ਹੈ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨੋਂ ਨੂੰ ਮੰਨ ਕੇ ਹੀ ਚੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੀਵਨ ਜੇ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਆਤਮ ਨਿਰਭਰ ਹੋਣਾ ਸਿੱਖ ਲਵੋਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਖੁਸ਼ ਰਹੋਗੇ।

ਆਪਣੇ ਅੰਤਰ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨੀ ਇਹ ਦੂਸਰਾ ਨਿਯਮ ਹੈ, ਇਸ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਅੰਤਰ ਦੀ ਸਚਾਈ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹੋਗੇ, ਨਾਲ ਹੀ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵੀ ਕੰਮ ਕਾਜ ਕਰਦੇ ਰਹੋਗੇ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹਰ ਸਵੇਰੇ ਬੈਠ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਨਾਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਸਮਝ ਆਏਗੀ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਹਉਮੈਵਾਦੀ ਨਹੀਂ ਬਣੋਗੇ। ਸਾਰੇ ਪੁਰਾਣੇ ਗੰਥ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਹੀ ਹਨ। ਈਸਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੈਗੰਬਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਅਰਜਨ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਹਨ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਠੀਕ ਹਾਂ? ਕੀ ਮੈਂ ਨਿਰਪੱਖ ਹਾਂ?

ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੁਰਾ ਕਿਉਂ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੁਸੀਂ ਬੁਰੇ ਹੋ, ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਬੁਰੇ ਹੋ?

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹੋ?

ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਮੈਂ ਮਾੜਾ ਹਾਂ ਪਰ ਇਹ ਮੰਨਣ
ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਦੁੱਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੁਖੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਡਰ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਇਸ
ਗੱਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਖ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ, ਇਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ
ਤੁਸੀਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ।

ਸੋ ਮੈਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ?

ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਈਮਾਨਦਾਰ ਰਹੋ,
ਈਮਾਨਦਾਰ ਨਾ ਹੋਣ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੀ ਸਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਥੈਂ ਹੋ
ਰਹੀ ਹੈ।

ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨੀ
ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਮਨ ਨਾਲ ਇਹ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਕਰਨੀ
ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਚੇਤਨ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ
ਕਰਨ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਓਗੇ। ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਮਾੜੀਆਂ
ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਪੋਤੀਆ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਇਹ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਸਭ ਤੋਂ
ਉੱਤਮ ਚਕਿਤਸਾ ਹੈ, ਐਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ
ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਚਕਿਤਸਾ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ
ਚਕਿਤਸਾ ਨੂੰ ਜੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਚਕਿਤਸਾ ਹੈ, ਏਨਾ
ਹੀ ਨਹੀਂ ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹਰ ਪੱਧਰ ਤੇ ਸਥਿਰ ਹੋਣਾ ਦਸਦੀ
ਹੈ। ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਸਾਰ ਸੁਆਸ ਲੈਣੇ, ਮਨ ਸ਼ਾਂਤ
ਕਰਨਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਅਚੇਤ ਮਨ ਅੱਗੇ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਦੂਰ
ਤਕ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਅੰਤਰ ਦੀ ਸਚਾਈ ਚੇਤਨਾ ਖੇਤਰ
ਵਿਚ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਮਨ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ
ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ, ਨਗੀਖਣ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਜਾਚ
ਪੜਤਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਜਦੋਂ ਤਕ ਤੁਸੀਂ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ
ਨਾ ਕਰੋ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤੁਸੀਂ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਨਾ
ਵਰਤੋ। ਤੁਸੀਂ ਕਦੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦੇ,
ਤੁਸੀਂ ਕਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ। ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਨਾਲ
ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੇ। ਨਾ ਹੀ ਆਪਣੀ ਬੁੱਧੀ ਸਿਰਜਨਾਤਮਕ
ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਰਤ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਇਹ ਸਮਰੱਥਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੈ
ਟਰੇਨਿੰਗ ਨਾਲ ਹੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਅੰਦਰ ਖੋਜਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹੋ,
ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹੋ ਕਿ ਅੰਦਰ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਬਾਹਰ ਦੇ ਸੰਸਾਰ
ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਬਹੁਤ
ਛੋਟਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਨੇਤਰ ਬੰਦ ਕਰੋ, ਤੁਸੀਂ ਅੰਦਰ ਦੇ
ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸੂਰਜ, ਚੰਦਰਮਾ, ਤਾਰੇ ਸਭ ਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ
ਹੋ। ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਮਨ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਕਿੱਤੇ ਵੀ ਜਾ
ਸਕਦੇ ਹੋ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ,
ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਸੰਸਾਰ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਸ
ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਪੱਧਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਹਾਡੇ
ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਆਉਂਦੇ
ਕਿੱਥੋਂ ਹਨ? ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਝੀਲ ਦੇ

ਕੰਡੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਕੰਕਰ ਸੁਣਿਆ, ਕੰਕਰ
ਸੁੱਟਣ ਨਾਲ ਕਿੰਨੀਆ ਹੀ ਡੋਟੀਆਂ-ਡੋਟੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ
ਉਠਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਢੂੰਘਾਂ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ
ਬੁਲਬੁਲੇ ਬਣਦੇ ਹਨ, ਫੇਰ ਉਪਰ ਆ ਕੇ ਡੋਟੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ
ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਇਕ ਸੰਵੇਦਨਾ ਇਕ
ਮਨੋਵੇਗ ਬਿਲਕੁਲ ਇਕ ਕੰਕਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੈ। ਇਹ
ਮਨ ਤੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਹਿਰਾਅ ਲਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ
ਮਨ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ, ਸੰਸਕਾਰ ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਈ
ਹੋਰ ਬੁਲਬੁਲੇ ਉਠ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ
ਸਦਾ ਲਈ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਕਹਿੰਦੇ
ਹਾਂ।

ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਚਕਿਤਸਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋ
ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਯਾਦ ਆਉਂਦੀਆਂ
ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਹੁਣੇ ਹੀ ਵਾਪਰੀਆਂ ਹੋਣ, ਫੇਰ ਤੁਹਾਨੂੰ
ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ
ਯਾਦਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਅੰਦਰ ਸੁੱਤੀਆਂ ਪਈਆਂ
ਹਨ, ਦੱਬੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ
ਨਹੀਂ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਤੱਥ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰੂਪ, ਆਕਾਰ
ਦੇ ਚੇਤੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ, ਜਦੋਂ ਤਕ ਤੁਸੀਂ ਦਿਮਾਗ
ਦੇ ਉਸ ਭਾਗ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਨਾ ਕਰੋ ਜਿਸ ਨੂੰ ਛੁਪਿਆ
ਮਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਪੈਦਾ
ਕਰਦੇ ਹੋ ਫੇਰ ਇਹ ਅੱਗੇ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ
ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਇਹ ਧੁੰਦ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ
ਚਲ ਕੇ ਸਾਗਰ ਤਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਅਣਜੰਮਿਆ ਮੁਰਗਾ
ਕੀ ਜਾਣੇ ਬਾਹਰ ਕੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਅੰਡਾ ਤੋੜ ਕੇ ਉਹ ਬਾਹਰ
ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਹੀ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ
ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਦਾ, ਆਲੋ-ਦੁਆਲੇ
ਦਾ ਖੇਲ੍ਹ, ਦੀਵਾਰ ਤੋੜਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਤੁਸੀਂ
ਆਪਣੇ ਆਲੋ-ਦੁਆਲੇ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਹੱਦਾਂ ਬਣਾਉਣ ਨਾਲ,
ਦੀਵਾਰਾਂ ਬਣਾਉਣ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੀ ਸਖਸੀਅਤ ਤੰਗ ਹੋ ਜਾਂਦੀ
ਹੈ।

ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਜਾਣੋ ਜਿਹੜਾ ਬਿਨਾਂ ਨਾਮ ਦੇ
ਹੈ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਆਕਾਰ ਦੇ ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਇਸ
ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਤੇ
ਚਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੋਗੇ, ਓਦੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਗਿਆਨ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ
ਹੋਵੇਗਾ, ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰੋਂ
ਹੀ ਆਏਗਾ। ਇਹ ਬਣਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ
ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ
ਉਤਪੰਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਬਣਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਇਸ
ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਇਹ ਅੰਦਰ ਹੀ
ਉਤਪੰਨ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸਾਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗੇ, ਬੋਧ ਗਿਆਨ ਕੀ ਹੈ?
ਸਾਨੂੰ ਐਨਾ ਪਤਾ ਹੈ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਲੋਕ ਸਾਡੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੈਦਾ
ਹੋਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਸਾਡੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ

ਸੀ। ਉਹ ਧਰਤੀ ਤੇ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਤੁਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ, ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਮਨੁੱਖ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਹੋਇਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦਸਿਆ ਗਿਆਨ ਕੀ ਹੈ ਕਿਵੇਂ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਕਿ ਉਹ ਪੂਰਨ ਹਨ, ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਤੇ ਹੀ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ, ਫੇਰ ਵੀ ਉਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੁਛ ਐਸਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਜਿਹੜਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਸਲਾਹੁਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਸਲਾਹੁਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦੀ ਸਚਾਈ ਸਿੱਧ ਹੋਵੇਗੀ।

ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਅਨੰਤ ਦਾ ਹੀ ਭਾਗ ਹਾਂ, ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਗਿਆਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਹੋਂਦਾਂ, ਇਹ ਦੀਵਾਰਾਂ ਸਾਡੀ ਬੇਸਮਤੀ ਦੀਆਂ ਹਨ, ਸਾਡੀ ਬੈਧਿਆਨੀ ਦੀਆਂ ਹਨ, ਸਾਡੇ ਸੁਆਰਥ ਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਦਿਆਂਗੇ, ਉਸ ਦਿਨ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਮੇਰੇ ਗੁਰਦੇਵ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਤੁਸੀਂ ਰੱਬ ਹੋ, ਸੋ ਰੱਬ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਅੰਸ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਕੇਵਲ ਇਹ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਨਾਲ, ਮਨੁੱਖ ਬਣੋ, ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰੋ। ਇਹ ਹੀ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਹੈ ਚੰਗੇ ਇਨਸਾਨ ਬਣੋ, ਤਾਂ ਜੋ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਜੋ ਸਤਿ ਹੈ ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਸਕੇ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਆ ਜਾਵੇ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਅਸਾਧਾਰਣ ਹੋ ਕੇ ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ, ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਗਿਆਨ ਕੀ ਹੈ? ਉਹ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਸੰਤਾਪ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਘਰ ਹੈ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦਾ ਰਸਤਾ ਹੀ ਭੁੱਲ ਗਏ ਹਾਂ, ਉਥੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਵਸਦੇ ਸਤਿ ਰੱਬ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਠੀਕ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਸਾਨੂੰ ਸੁਖ ਦੇਵੇ, ਪਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਨੁਭਵ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਸਾਡਾ ਸਰੀਰ ਹੈ, ਪਰ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵੀ ਹਾਂ।

ਗਿਆਨ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਚੇਤਨਤਾ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਦਾ ਜਾਨਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹੋ। ਆਪਣੀ ਰੱਚਕਤਾ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਗਲਾ ਜਾਨਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹੋ। ਜਿੰਨੇ ਵਧ ਤੁਸੀਂ ਦੁਸ਼ਕਿਆਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਓਨੇ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਕੇਂਦਰਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਜਿਥੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਭਿੰਨਤਾ ਇਕ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਭਿੰਨਤਾ ਕੇਵਲ ਏਕਤਾ ਦੀਆਂ ਹੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਰਤਾਂ ਹਨ। ਸੋਨਾ ਤਾਂ ਇਕ

ਹੀ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹਨ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਨ, ਲਹਿਰਾਂ ਭਾਵੇਂ ਕਈ ਹਨ ਪਰ ਪਾਣੀ ਤਾਂ ਇਕ ਹੀ ਹੈ, ਸਾਗਰ ਇਕ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਇਕ ਜੀਵਨ ਸ਼ਕਤੀ ਅੰਦਰ ਲੈਂਦੇ ਤੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢਦੇ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਜ਼ਹਬ ਦੇ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਇਕ ਹੈ ਉਹ ਪਰਮ ਸ਼ਕਤੀ ਇਕ ਹੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਸਤਿ ਨੂੰ ਸੋਚਣ ਲਗਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਸਮਝਣਾ ਸੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹੋ ਅੰਤ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਸਤਿ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ।

ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇ ਉਹ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰ ਉਸ ਵਾਸਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਠੀਕ-ਠੀਕ ਅਵਸਥਾ, ਦਸ਼ਾ ਬਨਾਉਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਾਵਰ ਹਾਊਸ ਲਾਇਟ ਬਲਬ ਲੈ ਕੇ ਜਾਓ ਤੇ ਕਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਮੇਰਾ ਬਲਬ ਜਲਾ ਦਿਓਗੇ? ਉਹ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਣਗੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਵਿਚ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਹੈ, ਸਾਰੀ ਫਿਟਿੰਗ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਹੈ। ਸੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਾਵਰ ਦੀ ਲੋੜ ਬਾਹਰੋਂ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਸਭ ਕੁਛ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਾਵਰ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੈ, ਪਰ ਸ਼ਰਤ ਹੈ ਸਾਰੀ ਫਿਟਿੰਗ ਤਿਆਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਸਭ ਕੁਝ ਤਿਆਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਚੀਖੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ, ਬਿਜਲੀ ਘਰ, ਓ ਬਿਜਲੀ ਘਰ (O power house, O power house) ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ, ਪਰ ਉਹ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਹੀ ਹੈ। ਲੋੜ ਹੈ ਕੁਝ ਇਕ ਫਿਟਿੰਗਜ਼ ਦੀ।

ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਸਮਝ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਸਰੋਤ ਨਾਲ ਇਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਅਨੰਦਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਸਥਾਈ ਰੂਪ ਨਾਲ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਗਿਆਨ ਅਵਸਥਾ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਯੰਤਰ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਜਿਹੜਾ ਅੰਦਰ ਦੇ ਸਰੋਤ ਨਾਲ, ਵਜਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸਿਤਾਰ ਵਜਾਊਂਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਰ ਕਰਦੇ ਹੋ ਜੋ ਕਿ ਉਸ ਲਾਈ ਦੁਖਦਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਸਚਮੁੱਚ ਗਿਆਨ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਵੋ, ਤੁਹਾਡੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅੰਗ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਹੋਣਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਜਾਊਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਸੁਆਰਥੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸੁਆਰਥੀ ਹੋ, ਰੁਕਾਵਟ ਪੈਦਾ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਟੁੱਟ ਜਾਓਗੋ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਕ ਰਜ਼ਾਮੰਦੀ ਵਿਚ ਰੱਖੋਗੇ ਉਸ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਵਿਚ ਰੱਖੋਗੇ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਕ ਸਾਧਨ ਰੱਖੋਗੇ, ਕੋਈ ਸਮੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਇਕ ਸਿਤਾਰ ਵਰਗੇ ਹੋ ਜਾਓ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਵਜਾਏ, ਵਜਦੇ ਰਹੋ। ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

----ਸਮਾਪਤ----

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਸਾਰੇ ਐਤਵਾਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਸਮਾਂ-12.00 ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਡੱਕ ।

ਸੰਗਰਾਂਦ - ਆਸਾੜ੍ਹਾ, 15 ਜੂਨ, ਦਿਨ ਵੀਰਵਾਰ (ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 5.30 ਤੋਂ 8.00 ਵਜੇ ਡੱਕ)

ਪੁਰਨਮਾਸੀ - 9 ਜੂਨ, ਦਿਨ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ (ਸਮਾਂ - 11.00 ਤੋਂ 2.00 ਵਜੇ ਡੱਕ)

**ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ - ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਈਸ਼ਵਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ
ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।**

INTERNET MEDIA AND LIVE TELECAST

Website :- www.ratwarasahib.in

Website :- www.ratwarasahib.org

Instagram : - RATWARA SAHIB (<https://instagram.com/ratwara.sahib/>)

You Tube :- <https://www.youtube.com/user/babalakhbirsingh>

Facebook:- <https://www.facebook.com/ratwarasahib1>

Twitter:- <https://mobile.twitter.com/ratwarasahib13>

Live Audio Link 1 - <https://www.awdio.com/Ratwara Sahib>

Live Audio Link 2 - <https://mixlr.com/ratwara-sahib>

E-mail :- sratwarasahib.in@gmail.com

Contact - 9569455861, 9417912900, 9814612900

ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀ

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨਿਊਲ ਜਾਂ ਦਸਵੰਧ ਪੰਜਾਬ ਐਂਡ ਸਿੰਘ ਬੈਂਕ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਾਖਾ ਰਾਹੀਂ ਹੋਠ ਲਿਖੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿਚ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਭਾਰਤ (INDIA)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨਿਊਲ ਭੇਜਣ ਲਈ

VGRMCT/Atam Marg Magazine

S/B A/C No. 128611000000035

Branch Code - C1286

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286

ਦਸਵੰਧ ਭੇਜਣ ਲਈ -

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust

SB A/C No. 12861100000005

Branch Code - C1286

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286

ਵਿਦੇਸ਼ (Abroad)

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust

Punjab National Bank

SB A/C No. 0779000100179603

RTGS/IFSC Code - PUNB0077900

Branch Code - 077900

ਜੇਕਰ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਮਾਇਆ ਭੇਜਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਅਨੁਸਾਰ Gurudwara Ishar Parkash Ratwara Sahib, P.O. Mullanpur Garibdas. Distt SAS Nagar (Mohali) - 140901 ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ। ਜੇਕਰ Online ਮਾਇਆ ਭੇਜਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮਾਇਆ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਪਤਾ ਮੋਬਾਈਲ ਨੰ: +91 98889 10777 'ਤੇ sms ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪ੍ਰਦਿਕਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਤਾਂ ਇਸ ਢਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਅਤੇ ਰਿਨਿਊਵਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਢਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਚੈਕ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜੋ ਜੀ।

ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ "VGRMCT/ATAM MARG MAGAZINE" ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ।

ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਰਿਨਿਊਵਲ ਲਾਈਵ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ

within India

Foreign Membership

Subscription Period	By Ordinary Post/Cheque	By Registered Post/Cheque	Annual	Life
1 Year	Rs. 300/320		U.S.A.	60 US\$
3 Year	Rs. 750/770		U.K.	40 £
5 Year	Rs. 1200/1220		Euro	50 €
Life	Rs 3000/3020			500 €

ਪੁਰਾਣੇ ਅੰਕ ਮੰਗਵਾਉਣ ਜਨਵਰੀ ਹਰਵਰੀ ਮਾਰਚ ਅਪ੍ਰੈਲ ਮਈ ਜੂਨ ਜੁਲਾਈ ਅਗਸਤ ਸੱਤੰਬਰ ਅਕਤੂਬਰ ਨਵੰਬਰ ਦਸੰਬਰ ਲਈ ਟਿਕ ਕਰੋ ਜੀ

ਨਾਮ/Name ਅਤੇ ਪਤਾ/Address.....

.....Pin Code.....Phone.....E-mail :

ਸੋਨਾ.....ਕੁਪਦੇ ਮਨੀਆਰਡਰ/ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ/ਚੈਕ ਨੰ.....ਮਿਤੀ.....ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਦਸਖਤ.....

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਸਮਾਂ : ਸਵੇਰੇ 9.30 ਤੋਂ 2.00 ਡੱਕ (ਐਤਵਾਰ ਤੋਂ ਸੁਕਰਵਾਰ)

ਡਾਕਟਰਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ - ਸਵੇਰੇ 10.00 ਤੋਂ 12.00 ਡੱਕ

ਫੋਨ ਨੰ: 98786-95178, 92176-93845,

ਡਾਕਟਰ ਦਾ ਨਾਮ	ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਦਿਨ
1. ਡਾ. ਸੁਖਦੇਵ ਕੌਰ ਗਰੇਵਾਲ	ਔਰਤਾਂ ਸਬੰਧੀ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ	ਸੋਮਵਾਰ
2. ਡਾ. ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
3. ਡਾ. ਸਵੇਤਾ	ਫੀਜ਼ੀਓਥਰੈਪਿਸਟ	ਸੋਮਵਾਰ ਤੋਂ ਸੁਕਰਵਾਰ
4. ਡਾ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ	ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ	ਮੰਗਲਵਾਰ
5. ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
6. ਜੇ.ਪੀ.ਆਈ ਹਸਪਤਾਲ ਮੋਹਾਲੀ ਵਲੋਂ ਡਾਕਟਰ	ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ	"
7. ਸ੍ਰੀ ਮਾਈਕਲ ਜੀ	ਐਕਸਰੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਮੰਗਲਵਾਰ ਅਤੇ ਵੀਰਵਾਰ
8. ਡਾ. ਐਮ. ਐਲ. ਕਟਾਰੀਆ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਸਰਜਨ, ਐਮ.ਐਸ, ਡੀ.ਐਨ.ਬੀ., ਡੀ.ਏ.ਐਮ.ਐਸ, ਡੀ.ਐਮ.ਆਰ.ਈ, ਫੈਲੇ ਇੰਡੀਅਨ ਅਕੈਡਮੀ ਆਫ ਮੈਡੀਕਲ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ(ਜ)	ਬੁੱਧਵਾਰ
9. ਡਾ. ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਈ.ਐਨ.ਟੀ/ਬਲੱਡ ਸੂਗਰ ਆਦਿਕ ਬੁੱਧਵਾਰ	
10. ਡਾ. ਜੇ. ਐਸ. ਗੁਜਰਾਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਬਚਿਆਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	"
11. ਡਾ. ਆਰ.ਐਸ ਸੰਧੂ	ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਵੀਰਵਾਰ
12. ਡਾ. ਸੰਤੋਸ਼ ਅਨੇਜਾ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
13. ਡਾ. ਐਸ.ਕੇ. ਬਾਂਸਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	ਸੁਕਰਵਾਰ
14. ਡਾ. ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ ਅਤੇ ਚਮੜੀ ਰੋਗਾਂ ਲਈ, ਏਅਰੋ ਸਪੇਸ ਮੈਡੀਸਨ	"
15. ਡਾ. ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਈ.ਐਨ.ਟੀ/ਬਲੱਡ ਸੂਗਰ	ਐਤਵਾਰ
16. ਡਾ. ਜਿੰਦਲ, ਡਾ. ਗਰਗ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
17. ਡਾ. ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਗਿੱਲ	ਹੋਮਿਓਪੈਥਿਕ	ਬੁੱਧਵਾਰ
18. ਦੰਦਾਂ ਦੇ ਡਾਕਟਰ		ਮੰਗਲਵਾਰ ਅਤੇ ਵੀਰਵਾਰ

ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਟੈਸਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ

1. ਬਲੱਡ ਟੈਸਟ, 2. ਜਾਰੇ ਬਲੱਡ ਸੈਲ ਕਾਊਂਟ ਟੈਸਟ 3. ਬਲੱਡ ਸੂਗਰ ਟੈਸਟ 4. ਕਿਡਨੀ ਟੈਸਟ 5. ਲਿਵਰ ਟੈਸਟ 6. ਲਿਪੀਡ
ਪਰੋਫਾਈਲ ਟੈਸਟ 7. ਬਾਣਿਏਰਾਇਡ ਟੈਸਟ, 8. ਹਿਮਿਓਗਲੋਬਿਨ ਟੈਸਟ 9. ਪੇਸ਼ਾਬ ਟੈਸਟ (ਬੁਟੀਨ ਅਤੇ ਕਲਚਰ) 10. ਸਟੂਲ
ਟੈਸਟ, 11. ਈ.ਸੀ.ਜੀ , 12. ਐਕਸਰੇ

* ਸਾਰੇ ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਟੈਸਟ ਅੱਧੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਵਾਈਆਂ ਬਿਨਾਂ ਮੋਖ
(ਫਰੀ) ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੁਚਨਾ

ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਖੁੱਲਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਂ 11.00 ਤੋਂ 1.00 ਡੱਕ।
ਹਰ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਨੂੰ ਛੁੱਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜੋ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ।

ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ	ਹਿੰਦੀ	ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ
1. ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ	120/-	70/-	41. ਗੁਰ ਅੰਗਰਦ ਅਮਰ ਨਿਧਾਨ	10/-
2. ਕਿਵ ਕੂੜੇ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ	120/-	35/-	42. ਕਲਜੁਗਿ ਜਹਾਜ ਅਰਜੁਨ ਗੁਰ	100/-
3. ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ (ਸੱਤ ਭਾਗਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ)	400/-	400/-	43. ਧਰਮ ਹੋਤਿ ਸਾਕਾ	20/-
4. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ - (ਤਿੰਨ ਭਾਗਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ)	400/-		44. ਮੰਡ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬੋਹਿਥਾ	30/-
5. ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ		30/-	45. ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤ	30/-
6. ਚਉਥੇ ਪਹਿਰ ਸਬਾਹ ਕੈ	55/-	60/-	46. ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮਾਨਿਓ	10/-
7. ਸੁਰਤਿਆਂ ਉਪਜੈ ਚਾਉ	40/-	60/-	47. ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ	10/-
8. ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	50/-	50/-	48. ਝੈ ਸ਼ਤਾਬਦੀ	20/-
9. ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਆ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	10/-	10/-	English Version	Price
10. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛੁਹਾਰ	10/-	10/-	1. Baisakhi (ਵੈਸਾਖੀ)	. 5/-
11. ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ	60/-	70/-	2. How Rend The Veil of Untruth (ਕਿਵ ਕੂੜੇ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ) . 70/-	
12. ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ - ਜਪੁਜ਼ੀ ਸਾਹਿਬ	30/-		3. Discourses on the Beyond-1 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੧) 50/-	
13. ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ	20/-	15/-	4. Discourses on the Beyond -2 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੨) 50/-	
14. ਹਿਮਾਲਿਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ	100/-		5. Discourses on the Beyond -3 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੩) 50/-	
15. ਅਮਰ ਗਾਥਾ	200/-	100/-	6. Discourses on the Beyond -4 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੪) 60/-	
16. ਧਰਮ ਯੁਧ ਕੇ ਚਾਇ	50/-		7. Discourses on the Beyond -5 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੫) 60/-	
17. ਪਵਿੱਤਰ ਪੈਂਡਾ	25/-		8. The way to the imperceptible (ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ) 80/-	
18. ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ	10/-	10/-	9. The Lights Immortal (ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ) 20/-	
19. ਵੈਸਾਖੀ	10/-	10/-	10. Transcendental Bliss (ਚਉਥੇ ਪਹਿਰ ਸਬਾਹ ਕੈ) 70/-	
20. ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ			11. How to Know Thy Real Self-(Vol-1) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ) 80/-	
21. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 1	90/-	90/-	12. How to Know Thy Real Self-(Vol-2) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ) 80/-	
22. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 2	90/-		13. How to Know Thy Real Self-(Vol-3) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ) 110/-	
23. ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ (ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ) (ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ ਭਾਗ ੧ ਅਤੇ ੨)	200/-		14. The Dawn of Khalsa Ideals . 10/-	
24. ਸੰਤ ਤੁਮਰੇ ਤੁਮਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ	50/-		15. A Glimpse of His Holiness - Baba ji . 5/-	
25. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਰਸੀਐ	100/-		16. Divine Word Contemplation Path', (ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ) 150/-	
26. ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜਾਚ	50/-		17. The Story of Immortality (ਅਮਰ ਗਾਥਾ) 260/-	
27. ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਉੱਤਰ	60/-		18. Why not thy contemplate the Lord? (ਸਿਮਰਤ ਕਰ ਨਹੀਂ ?) 200/-	
28. ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	300/-			
29. ਅੰਦਰਲੀ ਥੋਜ	300/-			
30. ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ	300/-			
31. ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	35/-			
32. 'ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਜੁਗਤੀਆਂ	250/-			
33. 'ਮਾਨੁਖ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ'	300/-			
34. ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ	440/-			
35. ਮਾਰਗ ਚੋਣ	60/-			
36. ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਵਰਤੋਂ	50/-			
37. ਆਤਮ ਗਿਆਨ	120/-			
38. ਜਨਮ ਪਦਾਰਥੁ ਸਫਲੁ ਹੋਇ	120/-			
39. ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ (ਭਾਗ -1)	65/-			
40. ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ (ਭਾਗ -2)	65/-			

**ਉਪਰੋਕਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਆਪ ਜੀ ਮਨੀਆਰਡਰ, ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ
ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ
ਜਾਂ ਟਰਸਟ ਦੇ ਅਕਾਊਂਟ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀ ਮਾਇਆ ਜਮਾਂ
ਕਰਵਾ ਕੇ ਮੋਬਾਇਲ ਨੰਬਰ 9417214391, 9417214379,
8437812900 ਤੇ ਸੁਚਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।**

**A/c Name : VGRMCT / Atam Marg Magazine
Punjab & Sind Bank - S/B A/C No. 12861000000003
RTGS/IFSC Code - PSIB0021286\ Branch Code - C1286**

**Our Address: VGRMCT, Gurdwara Ishar Parkash,
Ratwara Sahib,
(Near New Chandigarh) P.o. Mullanpur Garibdas,
Teh. Kharar, Distt. S.A.S Nagar (Mohali)
140901, Pb. India**

How to Serve The Lord and Meditate on Him ?

Sant Waryam Singh Ji

English Translation: Prof. Beant Singh

(Continued from P. 79, issue May, 2017)

Now the ears do not hear, no organ of the body can work. All power and energy is gone. Feet cannot walk, hands cannot move; the five thieves in it can no longer wander out. The strong elephant-like heart also does not function; it used to make the organs work like a puppeteer making the puppets dance. That power is now gone. So, with the death of the body, all functions come to a standstill. The Gurbani edict is that he, who while abiding in the body destroys his illusions by Divine Name meditation, attains to the immortal state. The entire hymn is given below:

*'The ears that accompanied thee have turned functionless;
Powerless the senses.*

*Staggered are the feet, and without utterance
the mouth.*

*The five minions of evil, thieves that rushed
about, are exhausted.*

*The mind-elephant is tired and worn out is
the heart, the wire-puller, through whose
power the body moved about.*

*The man is dead, the bonds of the ten gates
are loosened and he has left all his friends
and brothers.*

*Says Kabir, he who meditates on God, bursts
are his bonds even when alive.'* P. 480

**ਸ੍ਰਵਨਨ ਬਿਕਲ ਭਏ ਸੰਗਿ ਤੇਰੇ ਇੰਦ੍ਰੀ ਕਾ ਬਲ
ਬਾਕਾ॥**

**ਚਰਨ ਰਹੇ ਕਰ ਚਰਕਿ ਪਰੇ ਹੈ ਮੁਖਹੁ ਨ ਨਿਕਸੈ
ਬਾਤਾ॥**

ਬਾਕੇ ਪੰਚ ਦੂਤ ਸਭ ਤਸਕਰ ਆਪ ਆਪਣੈ ਭੁਮਤੇ॥
ਬਾਕਾ ਮਨੁ ਕੁੰਚਰ ਉਤ੍ਰ ਬਾਕਾ ਤੇਜੁ ਸੂਤੇ ਧਰਿ

ਰਮਤੇ॥

ਮਿਰਤਕ ਭਏ ਦਸੈ ਬੰਦ ਛਟੇ ਮਿਤ੍ਰ ਭਾਈ ਸਭ ਛੋਰੇ॥
ਕਹਤ ਕਬੀਰਾ ਜੋ ਹਰਿ ਧਿਆਵੈ ਜੀਵਤ ਬੰਧਨ ਤੌਰੇ॥

So, this 'jeev' (soul; sentient being) has emerged from 'Ekamkar' (The Formless One) by His will and Ordinance. When his ignorance is removed and annulled, he merges in his chief source, the Formless Power. You can say that he himself becomes 'Ekamkar' (the unique Lord) and getting merged in the Infinite himself becomes the Infinite. So, when we look towards our True Abode from where we have slipped to become 'jeev' (sentient being; soul), that state was of the Formless One, God. It has neither any form nor complexion; it is a state of complete contemplation and absorption. What the Formless One, God thinks and does is not the subject for the 'jeev' (sentient being; soul) to know, because it is finite, while God is infinite. One cannot know about Infinity. One can only be a sacrifice to the Infinite Lord. Wondering at His state, one can only enjoy bliss. He who merges in Him, himself becomes the Lord and knows himself. He is not separate from Him and does not abide separately.

Holy congregation! this fact too needs to be understood that we never wish to become totally extinct. We do wish that our existence should become so pious and pure that entering the Realm of Eternity or Truth, we may abide in God's love and supreme

state of bliss. But we do not wish to become nothing or totally non-existent. To become non-existent is the Supreme state because the Lord Himself assuming immanent form has manifested Himself as the unique immaculate God. The holy Word has emerged from Him through which, by His command, all the forms and beings have been created. In this context, Bhai Gurdas Ji says:

'Assuming form, the Formless One got Himself called 'Ekamkaar'.

From 'Ekamkaar' [The Sole Supreme Being] emanated the Word melody which assumed the form of 'Oankaar' [The Formless yet manifest one].' Bhai Gurdas Ji, Var 26/2
 ਨਿਰੰਕਾਰ ਆਕਾਰ ਹੋਇ ਏਕੰਕਾਰ ਅਪਾਰ ਸਦਾਯਾ॥
 ਏਕੰਕਾਰਹੁੰ ਸ਼ਬਦ ਧੁਨ ਓਂਕਾਰ ਅਕਾਰ ਬਨਾਯਾ॥

So, it is a very subtle question which cannot be comprehended without spiritual endeavour, without meditating on the Name and without keeping the company of a perfect holy man because the flight of intellect is limited. About the flight of intellect, Bhai Vir Singh Ji says:

'The heights where intellect hast burnt its wings;

*There the mind insistently flies and springs.
 An invisible goblet the lips happen to touch there.*

Heady delight it affords and mind dances with rapture here.

The learned man checks us, and counsels us the superstitious friend--

Those swimming beyond intellect are often ruined.

*Sit thou O scholar! in the prison of reason,
 For we have come to befriend the world of aspiration.'* Dr. Bhai Vir Singh

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਚਾਈਆਂ ਉਤੋਂ 'ਬੁੱਧੀ' ਖੰਭ ਸਾਜ਼ ਢੱਠੀ,
 ਮੱਲੋਂ ਮੱਲੀ ਓਥੇ ਦਿਲ ਮਾਰਦਾ ਉਡਾਰੀਆਂ।
 ਪਜਾਲੇ ਅਣਡਿੱਠੇ ਨਾਲ, ਬੁੱਲ੍ਹ ਲੱਗ ਜਾਣ ਓਥੇ,
 ਰਸ ਤੇ ਸਕੂਰ ਚੜ੍ਹੇ, ਝੂੰਮਾਂ ਆਉਣ ਪਯਾਰੀਆਂ।
 'ਗਯਾਨੀ' ਸਾਨ੍ਹੂੰ ਹੋੜਦਾ ਤੇ 'ਵਹਿਮੀ ਢੌਲ' ਆਖਦੇ

ਛੇ,
 'ਮਾਰੇ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਾਈਆਂ ਬੁੱਧੋਂ ਪਾਰ ਤਾਰੀਆਂ।'
 'ਬੈਠ ਵੇਂ ਗਿਆਨੀ!
 ਬੁੱਧੀ ਮੰਡਲੇ ਦੀ ਕੈਦ ਵਿਚ' 'ਵਲਵਲੇ ਦੇ ਦੇਸ਼'
 ਸਾਡੀਆਂ ਲੱਗ ਗਈਆਂ ਯਾਰੀਆਂ।'

The power of intellect is limited. This means that we can never know about the Formless Lord. Great writers and philosophers have a very sharp intellect. Are they capable of knowing Him? No, holy congregation! this intellect does not have the ability to know and comprehend the infinite, inaccessible and unknowable Lord. He, who is called unknowable or imperceptible, cannot be comprehended by any sense organ. Neither any device, nor any computer can reach Him because He is beyond nature. No natural science has any access to Him. God is truth, intellect and bliss. Only consciousness can know Him because when the devotee practises Divine Name meditation, his consciousness gets exalted. When *jeev's* (individual soul, or man) sentient understanding reaches the realm of spiritual endeavour, then, there the power of the Divine Name shapes his consciousness, which is described as the consciousness of gods and divines. It is an exalted experience. It gives understanding about God. Such are the Guru's edicts:

*'In that sphere are forged men's awareness, wisdom and understanding of mind;
 Insight of gods and divines do they find.'*

P. 8

ਤਿਥੈ ਘੜੀਐ ਸੁਰਤਿ ਮਤਿ ਮਨ ਬੁਧਿ॥
 ਤਿਥੈ ਘੜੀਐ ਸੁਰਾ ਸਿਧਾ ਕੀ ਸੁਧਿ॥

'While worldly understanding lasted, little strength of spirit had I.

With the new understanding is my strength unbounded.

SaihKabir: Taken away is my worldly understanding:

With this change is achieved fulfilment.'

ਜਬ ਬੁਧਿ ਹੋਤੀ ਤਬ ਬਲੁ ਕੈਸਾ ਅਬ ਬੁਧਿ ਬਲੁ ਨ
ਖਟਾਈ॥
ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਬੁਧਿ ਹਰਿ ਲਈ ਮੇਰੀ ਬੁਧਿ ਬਦਲੀ ਸਿਧਿ
ਪਾਈ॥

Therefore, these states are inaccessible and unknowable. We cannot know Him from Whom has been created the entire world, because that primordial holy Word was the Sentient Power. It was not a natural ordinary word because the world creation has emanated from the word 'Onkar' that is 'Brahm' (God or Creator). Nature was not in the primordial 'Word.' How shall we live in that inaccessible and unknowable state? Seeing these things and natural environs, we can make rough estimates all right, but that stage has been described as the dumb person's sweet and beyond words. The Guru's edict is:

'Only such realize value of the Name Divine invaluable as have tasted it:

Inexpressible its worth—what utterance to it can I give?' P. 808

ਸੌ ਜਾਨੈ ਜਿਨਿ ਚਾਖਿਆ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਆੰਲਾ॥
ਕੀਮਤਿ ਕਰੀ ਨ ਜਾਈਐ ਕਿਆ ਕਹਿ ਮੁਖਿ ਬੌਲਾ॥

In this way, he who has attained to the state of mind undisturbed by thought and has become absorbed in deep meditation, alone knows that relish:

'Tranquil meditation, ecstasy have the mind occupied—

The joy of this to none is known, other than he that has it.' P. 106

ਸਹਜ ਸਮਾਧਿ ਲਗੀ ਲਿਵ ਅੰਤਰਿ ਸੌ ਰਸੁ ਸੋਈ ਜਾਣੈ
ਜਾਉ॥

In this state, the mind is destroyed, all sensual desires are ended and knowledge of the Ultimate Reality is fully revealed. So the Lord is that much only as is known to us. So after the death of our body our soul

merges with its original source from where it was born.

Secondly are those who go about in the whole world according to all the above three things. So, they are afraid of dying who do not believe in and follow *Gurbani*. If we believe in and follow *Gurbani* and imbibe its teachings in our life, we will be rid of the fear of death and we will achieve the state of immortality. When we obtain immortal and eternal life, then what fear is left? So, die only those, who enter existences. When one is not to be born in a new incarnation, then what to fear because *Gurbani* has been imbibed and believed in? Anyone, who wishes, is free to accept *Gurbani* and believe in it. So believe in and accept the '*bani*' of *Sri Guru Granth Sahib*. Saints and holy men are born in the world to assist the mortals to align with *Gurbani*. Saints and holy men of the Guru's abode do not themselves become *Gurus* (Holy Preceptors) because they have obtained highly exalted knowledge due to which they attain to the '*jivan-mukta*' (liberated while still alive) state in which no trace of 'I-ness' or 'ego' is left in them. 'Egoism is totally effaced in them. They do good to the world on the basis of the '*bani*' (utterances) of *Sri Guru Granth Sahib*. Nothing do they do to become *Gurus* (Holy Preceptors) themselves. People are needlessly under the delusion that saints and holy men become Guru. In Guru Nanak Sahib's abode, the religious tradition is different. In this abode and tradition, the play of liberation from life continues to be played during the life-time of the devotees. They gain knowledge of their origin due to which they see themselves in the form and image of God, because it is the true state and about

those whom they teach also, they have God-like view and vision. They do not take upon themselves the process that takes place. That is the process of Divine Ordinance itself in a state of spiritual equipoise. Whosoever wishes to believe in the 'bani' (utterances) of *Sri Guru Granth Sahib* can swim across the world-ocean. The task of the saints and holy men of the Guru's abode is to preach and propagate Gurbani, guide the devotees on the path of righteousness, impart them knowledge and understanding of spiritual mysteries, and by bestowing on them the gift of spiritual life with their spiritual power, lead them to enter the Divine abode in their life-time itself. Holy men try to disseminate these high and noble principles in the world through their personal experiences and discourses, so that all may comprehend them. So listen with perfect concentration of mind. As long as there are sensual desires in man, he continues to wander in the cycle of life and death. Recite the following—

*Refrain: Man wanders in womb existences
As long as he deems himself to be
the doer of something.....*

ਪਾਰਨਾ - ਗਰਭ ਜੋਨ ਵਿਚ ਫਿਰਦਾ ਜੀ,
ਜਬ ਇਹ ਜਾਨੇ ਮੈਂ ਕਿਛੁ ਕਰਤਾ

'While man thinks that he is the doer of something,
Joy and peace shall continue to elude him.
While he considers himself the cause of any happening,
Into births shall he continue to fall.
While he bears enmity and friendship to any,
Poise his mind shall not find.
While in Maya-attachment is he involved,
By Dharamraja (the Righteous Judge) shall he continue to get chastised.' P. 278

**ਜਬ ਲਗੁ ਜਾਨੈ ਮੁਝ ਤੇ ਕਛੂ ਰੋਇ॥
ਤਬ ਇਸ ਕਉ ਸੁਖੁ ਨਹੀਂ ਕੌਇ॥
ਜਬ ਇਹ ਜਾਨੈ ਮੈਂ ਕਿਛੁ ਕਰਤਾ॥**

**ਤਬ ਲਗੁ ਗਰਭ ਜੋਨਿ ਮਹਿ ਫਿਰਤਾ॥
ਜਬ ਧਾਰੈ ਕੌਥੂ ਬੈਗੀ ਮੀਤੁ॥
ਤਬ ਲਗੁ ਨਿਹਚਲੁ ਨਾਹੀਂ ਚੀਤੁ॥
ਜਬ ਲਗੁ ਮੌਹ ਮਗਨ ਸੰਗ ਮਾਇ॥
ਤਬ ਲਗੁ ਧਰਮਰਾਇ ਦੇਇ ਸਜਾਇ॥**

These are the four commands enshrined in *Sukhmani Sahib*.' Read it carefully, hear it attentively and reflect on it with perfect concentration of mind. Many devotees come to me and say—"Sir, my mind does not become absorbed in Gurbani; I do not enjoy reading or reciting it". To such, I ask—"How much Gurbani do you read and recite?" At once, they answer, both men and women, very simply and conveniently—"We do five readings of 'Sukhmani Sahib' daily." I am surprised at this. I wonder how their mind is not at peace even after doing so many readings of 'Sukhmani Sahib'. Many of them I remind of the Tenth Guru's decision given by him by making the Sikhs drink and gargle cannabis drink. But they do not understand it. They continue asserting that they do five readings of 'Sukhmani Sahib' daily. Some persons claim to be doing 25 readings of 'Jap Ji Sahib' everyday. But I am wonderstruck that even after doing so many readings their mental inclinations continue to be the same. They continue to behave in a greedy and proud manner as before. They do not get out of Maya-attachment and physical conditions and habits. So I have to say—'My dear friends! you are only doing a formality. What should I advise you in this context? If you do even a little reading of Gurbani with perfect concentration of mind, you will get joy and peace, as per the Guru's edict-

*'Contemplate the Lord, and by contemplation obtain bliss.
Thereby is annulled the evil and suffering of the body.'* P. 262
ਸਿਮਰਉ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸੁਖੁ ਪਾਵਉ॥

ਕਲਿ ਕਲੇਸ ਤਨ ਮਾਹਿ ਮਿਟਾਵੈ ॥

Thereafter, you read about the blessings of Divine Name meditation. Then, why don't you practise Divine Name recitation and meditation? The blessings of Name meditation have been explained in the above mentioned edict. By Name meditation all the five torments are effaced. The devotees say—'Sir, we only read *Gurbani*. About Name recitation and meditation, we know nothing.' So, I have to tell them—'Answer my question. A man falls ill. He goes to the doctor, who examines him carefully, diagnoses the disease and prescribes medicines to cure it. The patient brings the prescription home. He memorises it and recites it a hundred or two hundred times. Next day, he goes to the doctor again and tells him that there is no improvement in him.' That knowledgeable doctor asks him, "Brother! which medicines have you taken? Have you taken them as per my instructions? Have you followed the precautions carefully?" He says, "No, doctor. I haven't taken the medicines. I have only learnt the prescription by heart and have been reciting it." At his understanding, the doctor will say, "My dear! it appears that there is something wrong with you. Prescriptions are not meant for reading and reciting. Prescriptions are given, so that patients may go to the chemist, buy the prescribed medicines and eat them as per the doctor's instructions. Only when the medicines are eaten, the patient will be cured of his ailment. Now, you should reflect whether or not the doctor is in the right. So holy congregation! in the 'bani' of Sri Guru Granth Sahib, particularly of 'Sukhmani Sahib', which some read five times daily, the cure for annulling 'egoism' is written. All ailments

emanate from egoism. Therefore, for all ailments, one cure has been prescribed-

'The Name Divine is the sovereign remedy for all ills;

Divine laudation is bringer of weal and joy.'

P. 274

**ਸਰਬ ਰੋਗ ਕਾ ਅਉਖਦ ਨਾਮੁ ॥
ਕਲਿਆਣ ਰੂਪ ਮੰਗਲ ਗੁਣ ਗਾਮੁ ॥**

Our ailment will be removed if we partake of the medicine for annulling 'ego' with restraint, about which Guru Sahib says:

'Egoism is a malady malignant; yet to cure it is there a medicine.

By Divine grace should man live the Master's word.

Saith Nanak: Listen, mankind! by such discipline is egoism's malady eliminated.'

P. 466

**ਹਉਮੈ ਦੀਰਘ ਰੋਗੁ ਹੈ ਦਾਰੂ ਭੀ ਇਸੁ ਮਾਹਿ ॥
ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ ਜੇ ਆਪਣੀ ਤਾ ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਕਮਾਹਿ ॥
ਨਾਨਕ ਕਰੈ ਸੁਣਹੁ ਜਨਹੁ ਇਤੁ ਸੰਜਾਮਿ ਦੁਖ ਜਾਹਿ ॥**

'He, who gets resigned to the Guru's will, reflects on the quintessence of Divine knowledge and through the Name burns his ego.

His body and mind become immaculate and immaculate is his speech and he remains merged in the True Lord.'

P. 946

**ਗਰਮ੍ਭਿ ਹੋਵੈ ਸੁ ਗਿਆਨੁ ਤਤੁ ਬੀਚਾਰੈ ਹਉਮੈ ਸਬਦਿ
ਜਲਾਏ ॥
ਤਨੁ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਨਿਰਮਲ ਬਾਣੀ ਸਾਚੈ ਰਹੈ ਸਮਾਏ ॥**

The malady of egoism is cured with Divine Name contemplation, and not by reading *Gurbani*. Therefore, by reading *Gurbani*, by reflecting over it and then by shaping our life according to it, we gain union with God. My dear! mere reading of *Gurbani* is not much useful. We have to live *Gurbani* in our life; we have to imbibe it assiduously. When *Gurbani* says—

'With each breath the Lord you contemplate-

Thereby shall your mind's anxiety be shed.'

P. 295

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਉ ਗੋਬਿੰਦਾ॥
ਮਨ ਅੰਤਰ ਕੀ ਉਤਰੇ ਚਿੰਦਾ॥

We should start doing Name meditation. So, in this very vein occur many edicts in *Gurbani*, for example, the mind seeks joy and peace. Its diagnosis is recorded in '*Sukhmani Sahib*' why the mortal does not find joy. The edict is -

*'While man thinks that he is the doer of something,
Joy and peace shall continue to elude him.'*

P. 278

ਤਥ ਇਸ ਕਉ ਸੁਖ ਨਾਹੀ ਕੋਇ॥

This means that man does not want to gain joy and peace. If he wants joy and peace, the above mentioned edict is the perfect and clear guide. As has been stated earlier, as long as there is ego in man, he can never say that he does not do anything. Only that person can make this utterance who has gained self-realization and knows that everything is happening in obedience to God's command. The '*jeevs*' (sentient beings) are tissues living by assuming false 'ego' or 'I-ness'. One ought to live with perfect awareness both within and without-

*'In man's hand lies no power--
Over all creation is the Lord's will supreme.'*

P. 277

ਇਸ ਕਾ ਬਲੁ ਨਾਹੀ ਇਸੁ ਹਾਥੁ॥
ਕਰਨ ਕਰਾਵਨ ਸਰਬ ਕੌ ਨਾਥੁ॥

In this way, to imbibe and live by this edict, first we need to destroy 'ego'. 'Egoism' is not destroyed until, by knowing the self, the veil of illusion is removed and the misconceptions caused by the five illusions are annulled. Only the Name of God is capable of removing them. Some persons make such utterances without really meaning

them—'Sir, I am a slave; I am nothing; all this is God's grace; He himself gets things done from His slaves; in fact, I do nothing whatsoever'. These words are quite nice and pleasant to utter. But it has to be seen how much truth and sincerity is in them. To test him and his honesty, you have just to belittle and berate his actions and doings. Then watch the effect of these bitter words on him. If he says that calumny and slander is also falling to his share as per the Divine Will and Ordinance, then he is an unattached person. If he is an impostor uttering words of humility as mere lip-service, he will lose temper and utter harsh words. Majority of people are not tired of advertising their services, and complain when they are not praised. You may converse with anybody; money matters always come to the fore. You are simply fed up with them. You find men often complaining: "I did good to that man. I did so much service in the gurdwara; that is, gave donations. Now, nobody bothers about me." Holy congregation! these thoughts and feelings have to be removed from your mind and heart, otherwise, as per Guru Sahib's edict, you will not gain joy and peace. It is God's grace that He is taking service from a wayward person like you. So, while doing 'path' (reading) of '*Sukhmani Sahib*', when you read-

'While he considers himself the cause of anything happening,

In birth shall he continue to fall.' P. 278

ਜਥ ਇਹ ਜਾਨੈ ਮੈ ਕਿਛੁ ਕਰਤਾ॥
ਤਥ ਲਗੁ ਗਰਭ ਜੋਨਿ ਮਹਿ ਫਿਰਤਾ॥

Then you should understand it clearly that your transmigration shall not come to an end. This, too is not known in how many incarnations you will have to suffer the

consequences of your deeds-

'For several births thou became a worm and a moth.

In several births thou wert an elephant, a fish and a deer.

In several births thou became a bird and a snake.

In several births thou went yoked as a horse and an ox.'

P. 176

ਕਦੀ ਜਨਮ ਭਏ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ॥

ਕਦੀ ਜਨਮ ਗਜ ਮੀਨ ਕੁਰੰਗਾ॥

ਕਦੀ ਜਨਮ ਪੰਖੀ ਸਰਪ ਹੋਇਓ॥

ਕਦੀ ਜਨਮ ਹੈਵਰ ਬਿਖ ਜੋਇਓ॥

Then, who knows in which incarnation our work and deeds may send us. In this manner-

'While he bears enmity and friendship to any,

Poise his mind shall not find.' P. 278

ਜਬ ਧਾਰੈ ਕੌਥੂ ਬੈਗੀ ਮੀਤ॥

ਤਬ ਲਗ ਨਿਹਚਲ ਨਾਹੀ ਚੀਤ॥

Man regards persons as friends and enemies. This is what happens in human relations. The world classifies people in this manner: 'This man is my enemy; he is ill-disposed towards me; he slanders me; he opposes me.' Such a person is regarded as inimical. When such feelings are there in the heart, how can it be at peace? Men of the world are badly immersed in such thoughts and feelings. It has been seen that many persons in the guise of holy men also make such statements about other holy men. But true holy men advise the world thus:

'V: Learn this of V:

To none bear malice,

As in each vessel is the Lord pervasive.'

P. 259

ਵਵਾ ਵੈਰੁ ਨ ਕਰੀਐ ਕਾਹੁ॥

ਘਟ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਬ੍ਰਹਮ ਸਮਾਹੁ॥

Believe in what Guru Granth Sahib says: make a promise to Guru Sahib: 'O True Sovereign! from today I will not bear enmity

to anyone, because this is your command.' In this very vein, Gurbani counsels us -

'Farid, do thou good for evil and harbour not wrath in thy mind.

Thy body shall be infested with no malady and thou shalt obtain everything.' P. 1381

ਫਰੀਦਾ ਬੁਰੇ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਿ ਗੁਸਾ ਮਨਿ ਨ ਹਚਾਇ॥
ਦੇਹੀ ਰੋਗੁ ਨ ਲਗਦੀ ਪਲੈ ਸਭ ਕਿਛੁ ਪਾਇ॥

Accept both the counsels—return good for evil, and bear not anger and revenge against anyone. These are the edicts of Guru Granth Sahib. But we are Sikhs who follow our own mind. We argue: Such and such community did harm to us; such and such party harmed us; such and such officer caused me harm.' We cannot desist from saying these things, because they really harm us. But O True Guru! you say—return good for evil. If I do so, I shall be the only one of this kind in the world because the whole world believes in paying back in the same coin, so that the wrong-doer may learn a lesson. Then how should we follow your 'bani' (utterance)? What to speak of returning good for evil, even ignoring it will be a big thing. So, holy congregation! we are Sikhs following the dictates of our mind, not those of the Guru. Therefore, being self-oriented or self-willed, we have to suffer pain and misery. Such are the Guru's edicts-

'The perverse person is the field of sorrow.
He sows sorrow and eats sorrow.

In pain is he born, in pain does he die, and taking pride his life passes away'. P. 947

ਮਨਮੁਖ ਦੁਖ ਕਾ ਖੇਤੁ ਹੈ ਦੁਖ ਬੀਜੇ ਦੁਖ ਖਾਇ॥
ਦੁਖ ਵਿਚਿ ਜੰਮੈ ਦੁਖਿ ਮਰੈ ਹਉਮੈ ਕਰਤ ਵਿਹਾਇ॥

'The egoist keeps being born and dying,
And ever and again buffets bears.

All hells by the egoist are suffered; the Guru-directed not even a whit by these are touched.'

P. 1073

ਮਨਮੁਖਿ ਆਵੈ ਮਨਮੁਖਿ ਜਾਵੈ ॥
 ਮਨਮੁਖਿ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਚੋਟਾ ਖਾਵੈ ॥
 ਜਿਤਨੇ ਨਰਕ ਸੇ ਮਨਮੁਖਿ ਭੌਗੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਲੇਪੁ ਨ
 ਮਾਸਾ ਹੈ ॥

So, holy congregation! reflect over the submissions made by me. We daily pray-

*'Nanak, God's Name is ever exalting,
 And may all prosper by Thy grace, O Lord.'*

ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ,
 ਤੇਰੇ ਭਾਣਾ ਸਰਬੱਤ ਕਾ ਭਲਾ ।

But our conduct and behaviour is totally contrary to this principle. Those persons who cause pain and suffering to us, who create hurdles in our growth and progress, O True Guru, how should we pray unto you- 'May all prosper by Thy grace'? O True Sovereign! Your command is very strict. No doubt we have accepted you as our Guru (Holy Preceptor); we pay obeisance to you also; we partake of 'amrit' (baptismal nectar) too; we read Gurbani all right. But don't ask us to follow it. Allow us to act as we like." Holy congregation! just think how can we love the Guru when we are not prepared to obey his commands?

A couple of days ago, I had read in the newspaper that parties of Sikhs clashed with each other in the course of elections for the Gurdwara committee. They removed one another's turbans and hit one another with loud speakers. The Police arrived and controlled the warring factions with great difficulty. Then listen to what they said— 'The Police desecrated the gurdwara by coming there wearing shoes.' My dear, it is you who have desecrated the gurdwara, who abused one another, removed one another's turbans, clashed with swords; the Police only saved you. Such is the state of today's Sikhism, and yet we claim to be perfect Sikhs. What has happened to these Sikhs?

They do not regard Sri Guru Granth Sahib as more than a 'pothi' (sacred book). But if somebody says that *Guru Granth Sahib* is not the 'Guru', they are ready to fight to death. This is our state, and this is our spirituality. Therefore, Guru Sahib says-

*'While he bears enmity and friendship to any,
 Poise his mind shall not find.'* P. 278

ਜਬ ਧਾਰੇ ਕੌਥੂ ਬੈਗੀ ਮੀਤ ॥
 ਤਬ ਲਗੁ ਨਿਹਰਲ ਨਾਹੀ ਚੀਤ ॥

As long as, man regards some persons as his enemies, and some as his friends, his mind cannot be at peace. He does not gain equanimity of the mind. He who gains it, possesses the following marks:

*'The man, who in pain, feels not pain,
 Who is affected not by pleasure, love and
 fear and deems gold as dust.*

*'Who is swayed not by slander and praise,
 and who suffers not from greed, worldly love
 and pride,*

*'Who remains unaffected by joy or sorrow
 and who minds not honour or dishonour.*

*'He, who renounces all hope and yearning,
 remains desire-free in the world and whom
 lust and wrath touch not, within his mind
 abides the Lord.'*

P. 633

ਜੋ ਨਭੁ ਦੁਖ ਮੈ ਦੁਖੁ ਨਹੀ ਮਾਨੈ ॥
 ਸੁਖ ਸਨੋਹੁ ਅਰੁ ਤੈ ਨਹੀ ਜਾ ਕੈ
 ਕੰਚਨ ਮਾਟੀ ਮਾਨੈ ॥
 ਨਹ ਨਿੰਦਿਆ ਨਹ ਉਸਤਤਿ ਜਾ ਕੈ
 ਲੋਭੁ ਸੋਹੁ ਅਭਿਮਾਨਾ ॥
 ਹਰਖ ਸੋਗ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਆਰਉ
 ਨਾਹਿ ਮਾਨ ਅਪਮਾਨਾ ॥
 ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਸਗਲ ਤਿਆਗੈ
 ਜਗ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਰਾਸਾ ॥
 ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਜਿਹ ਪਰਸੈ ਨਾਹਨਿ
 ਤਿਹ ਘਟਿ ਬ੍ਰਹਮੁ ਨਿਵਾਸਾ ॥

He, who attains to this state, acquires equability. Joy and sorrow appear to him alike -

'As is joy, so is sorrow for him.

In that state, there is everlasting happiness and no separation from God'. P. 275

ਤੈਸਾ ਹਰਖੁ ਤੈਸਾ ਉਸੁ ਸੌਗੁ ॥
ਸਦਾ ਅਨੰਦੁ ਤਹ ਨਹੀਂ ਬਿਚਿਗੁ ॥

To attain to this state of equanimity, one has to follow the disciplines and restraints prescribed in Gurbani. One has to make rigorous endeavours according to the teachings of Gurbani. By sheer obduracy and persistence, man cannot attain to an equable mind. As long as, he bears enmity or friendship towards others, and they appear to be his own or aliens, he cannot attain equanimity. When he attains to this state of equanimity, a sound causing tingling sensations will emanate from within him-

*'Nanak, God's Name is ever exalting,
And may all prosper by Thy grace, O Lord.'*

ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ,
ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬਤ ਕਾ ਭਲਾ ॥

O God! do good to all. May all prosper! May even those who hurl brickbats at me also prosper! Grant good sense to them, for they are deluded.'

Here, let me narrate an instructive story to you. There was a great Muslim saint named Mansoor who lived in Baghdad. When he gained perfect Divine enlightenment, his sense of duality was annulled and he realized the 'Truth', he started calling out-' There is nothing here except God.' When the fanatics heard this, they took it ill and felt very bad. He was arraigned in the king's court. He was ordered to be hanged to death, and his hands and feet were ordered to be hacked. When his feet were hacked, and the executioners were preparing to sever his hands, he said, "Don't sever my hands. Let me first offer prayer to God".

What prayer did he offer? He said with

folded hands, "O God! these creatures of yours cannot recognize the truth. They are deluded. Please do good to all of them." Then he said to his disciple, "O disciple! when the soul leaves my body, these people will not bury it in a grave. They will burn it instead and my ashes they will throw into the river flowing by the city of Baghdad. Khawaja Khijar, the river-god, will become angry at their deeds and the river water will rise so high that it will inundate the city and destroy it, when the people are not at fault. What you do is, take my patched blanket and show it to the river. This will calm Khawaja Khizar, and the city will be saved from suffering the curse." Such are the true holy men and their thinking. Only such can pray from the core of their heart-

*'Nanak, God's Name is ever exalting,
May all prosper by Thy grace, O Lord.'*

ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ,
ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬਤ ਕਾ ਭਲਾ ॥

They do not wish ill to the world. Therefore, holy congregation, I beg to pray-

'God approves the singing and hearing of those who accept the True Guru's dictate as perfectly true.'

P. 669

ਗਾਵਿਆ ਸੁਣਿਆ ਤਿਨ ਕਾ ਹਰਿ ਬਾਣੀ ਪਾਵੈ
ਜਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸਤਿ ਸਤਿ ਕਰਿ
ਮਾਨੀ ॥

Many times have I narrated the story of Bhai Kirtiya's father. He fell into bear incarnation because he had spoken rudely to a Gursikh. He was the whisk-bearer of the Sovereign Ninth Guru. It was the Tenth Guru Sahib who liberated him. Why did this happen? It was because he had not put true faith in the following edict of the Guru-

(... to be continued)

Martyrdom of Guru Arjan Dev Ji

Dr. Sangat Singh

The era of Guru Arjan Dev (September 1581-May 1606) was marked by a rare liveliness, vitality and high spirit in the realm of *Sikhism*. He was an exceptional genius. He belonged to the new generation, born after the advent of Guru Nanak Dev Ji & his three successors. *Sikhism* during his period made rapid strides to come into notice as a powerful third force, independent of both Hinduism and Islam. Above all, he raised the level of Guru to that of *sachcha padshah* (true king) as against the worldly kings whose position was ephemeral.

The achievements of Guru Arjan Dev are to be viewed in the context of the fierce resistance he met from within the family - his elder brother Prithi Chand who externalised the conflict and sought assistance of the hostile elements to contain the growing influence of *Sikhism*. But it had little impact, if at all, on Guru Arjan Dev who remained calm and composed till the very last.

Prithi Chand with the assistance of detractors prepared a Memorandum (*mahjar*) levelling charges against Guru Arjan Dev and presented it to Emperor Akbar who treated it with the contempt it deserved. The wily Bir Bal was killed in 1586 when on a campaign against *Pathans* in the Frontier. Sulhi Khan marshalled his resources to attack Guru Arjan but, on the way at Haher where to he reverted to confer with Prithi Chand, met unholy death when his horse along with him jumped into a brick-oven.

Guru Arjan Dev Ji right from the beginning concentrated on the missionary tours and the construction work, which went hand in hand.

Ramdas Sarovar shortly afterwards renamed Amritsar, the pool of nectar, Santokhsar and Guru ke Mahal (Guru's residence) all left midway by Guru Ram Das were completed around 1588. The foundation of *Harmandir* now also known as Golden Temple, was laid on *Maghi*, Sunday December 28, 1588, - the foundation stone being laid by the renowned *Sufi* Saint of Qadir Order, Mir Mohamed Khan known as Hazrat Mian Mir of Lahore. *Harmandir* unlike Hindu and Muslim places of worship was built at a lower level than the surrounding area. It had doors on all the four sides, signifying both humanity and universalism and that it was open to people of all the denominations.

Side by side, during his extensive missionary tours of Majha and Doaba, Guru Arjan founded the towns of Sri Hargobindpur on *Beas*, Tarn Taran, Kartarpur apart from the city of Amritsar for which he invited people of all trades and professions. The religious centres established at these places became centres for consolidation of the Guru's following. Tarn Taran had the privilege of having the biggest *sarovar*, tank, and emerged as the centre for cure of leprosy victims.

Guru Arjan Dev also got dug a *Baoli* at

Dabbi Bazar Lahore a couple of wells at Tarn Taran, Gangsar well at Kartarpur which had as pure water as that of Ganges, a huge well with six wheels at Chhaharta near Amritsar and another well with three wheels at Amritsar. He also laid *Guru ka Bagh* apart from some other constructions like Ramsar at Amritsar. Guru Arjan's missionary tours were a great success in attracting disciples, cutting across religious lines. These included hill Rajas of Kulu, Saket, Haripur and Chamba who visited him at various times. The Malwa was aptly covered by *Masands*.

The widespread building activity was indicative of sharp increase in the number of Sikhs, who according to Mohsin Fani of Dabistan-i-Mazhaib were found in all parts of Hindustan and beyond. It also invited a reorganisation of *Masand* system to channelise the funds for construction work. With the consent of the Sikhs, *daswand*, i.e. one-tenth of their earnings was fixed. It was carried by *Masands* to the Guru on *Baisakhi* day. He also encouraged the Sikhs to enter into trade activity, especially those of *Turki* horses, and also probably himself entered that trade. It made the Sikhs to have trade encounters with tough *Pathans* of the trans-frontier region, Afghanistan and beyond. It enriched them and also the Guru's treasury. Besides, the hazards of horse trading made them some of the finest horsemen of Asia.

That was not an incidental development. His son Hargobind born on 21 *Asarh*, June 18, 1590, as part of his education got thorough training in horse riding, swordsmanship and warfare at the hands of Baba Buddha. Guru Arjan Dev Ji could foresee the need for the new orientation in

view of the persistent hostility of local *muqaddams* and *faujdars* on their own, and at the instigation of Prithia and malignant upper caste Hindus. They were hand in glove with one another.

Guru Arjan Dev's perception of the times to come was not notwithstanding Akbar's high regards for him. According to the Court historian, Abul Fazal's *Akbar Namah*, Guru Arjan accorded a profuse reception to Akbar on November 24, 1598, at Goindwal. Akbar was really impressed by Guru Arjan's "bewitching and handsome appearance, sweet and melodious voice and fascinating and charming manners, his princely style of living, his warm reception and his singing of hymns" in praise of God. At Guru Arjan Dev's instance, Akbar issued orders to remit the revenue by one-sixth.

Guru Arjan Dev Ji, shortly after Akbar's visit, early in 1599, began the project of compilation of *Adi Granth*. Bhai Gurdas was appointed amaneuses. Guru Arjan Dev Ji took five years to complete the project. *Adi Granth* was ready in 1604 when it was installed in the *Harmandir* with Baba Buddha as the first *granthi*. It was placed at a high pedestal while Guru Arjan Dev himself sat at a lower level to emphasise that *shabad*, Word, is the Guru. It was embodiment of the Guru himself.

The compilation of *Adi Granth* was a major achievement of Guru Arjan.

Guru Arjan like his predecessors was a connoisseur in music and put it to good use in organising the *Adi Granth* including the hymns of bards and *Bhaktas* in various *ragas*, musical meters.

The death of Emperor Akbar in October

1605 marked a sea change in the policy of his successor, Prince Salim alias Nuruddin Jahangir, who out of political necessity was forced to uphold Islamic puritanism of *Naquashbandi* revivalists led by Khwaja Mohammad Baqi-Billa (1564-1603) of Turan.

Shaikh Farid Bukhari, one of his followers had emerged as a strong force in Akbar's Court by the end of the latter's reign, while the spiritual mantle fell on Shaikh Ahmad Sirhindi also known as Mujadid-Alif-i-Sani (1561-1624).

Guru Arjan's high profile, active missionary preachings, and pan-Hindustani aspirations rankled in the mind of Shaikh Ahmad Sirhindi who in one of his letters described Guru Arjan Dev as Chief of Infidels - Rais-i-ahl-i-Shirk - and a leader of the Kafirs - imam-kufr. Gokal Chand Narang describes Guru Arjan Dev as "the first great organiser of the Sikh nation." In the words of Mohsin Fani, the Sikhs had by now "become accustomed to a form of self government within the Empire."

Khusrau's indiscreet revolt against his father on April 6, 1606, and his hurrying to the Punjab on way to the North-West Frontier to gain adherents greatly helped to strengthen the position of Islamic revivalists. Khusrau was pursued by Shaikh Farid Bukhari who in turn was being followed by Jahangir. The persons who directly or indirectly helped Khusrau were immediately punished.

Khusrau crossed river Beas and was followed by Shaikh Farid Bukhari who inflicted on him a crushing defeat near Bhairowal. Khusrau was captured on April 27, 1606, near *Chenab* and brought as prisoner to Lahore.

Jahangir crossed to Beas on April 26, and was encamped at Jhabal. Upto May 22 i.e. for 27 days, there was no mention at all of Khusrau's calling on Guru Arjan Dev much less the latter's blessing him.

Around May 23, a report about Guru Arjan's blessing Khusrau and affixing a saffron mark on his forehead poured into Jahangir's ears. That made to call for Guru Arjan Dev into his presence.

That sets the stage for Jahangir's entry in his memoirs, *Tuzak-i-Jahangiri*, which reads : "There lived at Goindwal on the bank of the river Biah (Beas) a Hindu named Arjun in the garb of a *Pir* and Shaikh, so much so that he had by his ways and means captivated the hearts of many simple-minded Hindus, nay, even of foolish and stupid Muslims and he had noised himself as a religious and worldly leader. They called him *Guru* , and from all directions, fools and fool-worshippers were attracted towards him and expressed full faith in him. For three or four generations they had kept this shop warm. For a long time the thought had been presenting itself to me that either I should put an end to this false traffic or he should be brought into the fold of Islam.

"At last during the days when Khusrau passed along this road, this insignificant fellow made up his mind to see him and conveyed preconceived things to him and made on his forehead a fingermark in saffron which in Hindu terminology is called *qashqa* (*teeka*) and is considered propitious. When this came to the ears of our Majesty, and I fully knew his heresies, I ordered that he should be put to death with tortures.

The first part about popularity of Guru Arjan and his mission was correct. The

second part about Guru Arjan's blessing Khusrau was a pure concoction, probably the work of Shaikh Farid Bukhari who might have used Chandu as a tool. As Ganda Singh points out, "Never in the whole history of the Sikh Gurus, there has been any occasion for any Guru to anoint anyone, Sikh or non-Sikh, with a *teeka*. Even the succeeding Guru was never *teeka'd* by any Guru himself. The *teeka* or *tilak* ceremony of the succeeding Guru was always performed by a leading Sikh. In the case of Guru Angad to Hargobind, the ceremony was performed by Bhai Buddha, a venerable old Sikh coming from the days of Guru Nanak Dev. And the same practice was followed upto the time of Guru Gobind Singh, tenth and last Guru."

From the details in *Tuzuk-i-Jahangiri*, it is obvious that Jahangir was looking for an opportunity to fix Guru Arjan Dev. He left the details of punishment to be worked out by Shaikh Farid Bukhari on whom he had conferred the high title of Murtaza Khan - one who had gained the royal pleasure. *Tuzuk* does not mention of any fine being imposed on Guru Arjan Dev, as has been mentioned by some contemporary sources like *Dabistan-i-Mazhaib* and Jesuits. That seems to be the result of a mix up.

Guru Arjan Dev nominated Hargobind Sahib as his successor and left for Lahore. He was subjected to a number of tortures. The Sikhs traditional accounts mention that Guru Arjan was made to sit on hot iron plate, hot sand was thrown over his body, and he was boiled in a cauldron. *Dabistan-i-Mazhaib* mentions of his being deprived of food and water and put into the hot blazing sand and stoned which caused blood to ooze out of his head. He was tortured for 3 to 5

days.

With wounds blistering on his body, on May 30, 1606, tied hand and feet, he went to river *Ravi* wherein he disappeared. In the words of Bhai Gurdas, Guru Arjan Dev though in great pain on the night of May 29-30, was fully composed, with hymns in praise of God on his lips.

Guru Arjan's martyrdom, the first of its kind in the history of Hindustan, the subcontinent, caused great resentment and indignation among the general body of Hindus and Muslims, apart from the Sikhs. One tends to agree with Ganda Singh that "much of the Chandu-story was given currency to in those very days to shift the responsibility of tortures inflicted on the Guru from the *Mughal* officials to the Kafirs. Chandu was only a minor official at Lahore, and hostile to the *Sikh Panth*.

Immediately after the news of Guru Arjan's martyrdom, Hargobind Sahib Ji was anointed by Bhai Buddha who had the rare privilege of anointing the first five successors of Guru Nanak Dev Ji. The normal ceremony consisted of tying a turban and offering him a *seli*, a woolen cord worn as a necklace or hoisted around the head of the Guru. In accordance with the departing wishes of his father and the changed circumstances, Guru Hargobind chose to wear sword belts and turban with a royal aigrette. The wearing of two swords, representing royalty were significant. The ceremony was performed on the mound in front of Harimandir where later *Akal Takht* was built.

(The Sikhs in History)

JAPU JI SAHIB

Treasure Eternal

Prof. Beant Singh
Mobile - 93160 56182

(Continued from P. 85, issue May, 2017)

Explanation:

Beautiful is the form of the realm of spiritual endeavour. Here is shaped a unique mind of incomparable beauty. Affairs and features of this state are beyond description. Whoever attempts this task is bound to repent because he finds himself unequal to the task. In this realm are forged man's awareness, wisdom and understanding. He gains the wisdom and insight of gods and divines.

Stanza XXXVII

Introduction:

After gaining the wisdom and understanding of gods and divines, the devotee receives the gracious glance of the Lord, who fills him with spiritual strength. He ceases to be tempted by sins and evils. He does not succumb to any worldly temptations. He sees God everywhere both within and without. His mind remains ever absorbed in Lord God. He fears not birth and death. His mind is in a state of constant bloom. This is the realm of Divine grace. Having received the Lord's grace, he gains abode in 'Sach Khand' [Realm of Truth or Eternity]. This means that he gains union with the Timeless One and merges in Him. He arrives in the presence of the Divine Light, whose Will and Ordinance prevails

everywhere. So, in this stanza are described the last two stages of man's ascension to the abode of the Timeless One, God.

ਕਰਮ ਖੰਡ ਕੀ ਬਾਣੀ ਜੋਰੁ ॥
ਤਿਥੈ ਹੋਰੁ ਨ ਕੋਈ ਹੋਰੁ ॥
ਤਿਥੈ ਜੋਧ ਮਹਾਬਲ ਸੂਰ ॥
ਤਿਨ ਮਹਿ ਰਾਮੁ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰ ॥
ਤਿਥੈ ਸੀਤੇ ਸੀਤਾ ਮਹਿਮਾ ਮਾਹਿ ॥
ਤਾ ਕੇ ਰੂਪ ਨ ਕਥਨੇ ਜਾਹਿ ॥
ਕਰਮ ਖੰਡ ਕੀ ਬਾਣੀ ਜੋਰੁ ॥
ਤਿਥੈ ਹੋਰੁ ਨ ਕੋਈ ਹੋਰੁ ॥
ਤਿਥੈ ਜੋਧ ਮਹਾਬਲ ਸੂਰ ॥
ਤਿਨ ਮਹਿ ਰਾਮੁ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰ ॥
ਤਿਥੈ ਸੀਤੋ ਸੀਤਾ ਮਹਿਮਾ ਮਾਹਿ ॥
ਤਾ ਕੇ ਰੂਪ ਨ ਕਥਨੇ ਜਾਹਿ ॥

Karam khand ki bani joru.
Tithai horu na koi hora.
Tithai jodh mahabal sur.
Tin mahi Ramu rahia bharpur.
Tithai sito sita mahima mahi.
Ta ke rup na kathane jahi.

Word meanings:

karam khand: Realm of Divine Grace; *bani*: form; *joru*: spiritual strength; *tithai*: there, in that sphere; *horu na koi horu*: there is none other than the Timeless One; *jodh mahabal sur*: warriors of mighty strength; *tin mahi*: in them; *Ramu rahia bharpur*: God suffuses them completely; *sito sita mahima mahi*: those wedded to the Lord and His glory; *ta ke*: their; *rup*: beauty; *na kathani jahi*: cannot be described.

Explanation:

The form and feature of the realm of grace is that of spiritual might. [That is, when God casts His gracious glance on the devotee, he is filled with such spiritual strength that sins and evils cannot come near him.] In that sphere, there is none other than the Lord God Himself who blesses the devotees. In that sphere abide mighty heroes and warriors who are suffused by God Himself. Devotees completely wedded to God, and His glory live there. Their beauty is beyond description.

ਨਾ ਓਹਿ ਮਰਹਿ ਨ ਠਾਗੇ ਜਾਹਿ ॥
ਜਿਨ ਕੈ ਰਾਮੁ ਵਸੈ ਮਨ ਮਾਹਿ ॥
ਤਿਥੈ ਭਗਤ ਵਸਹਿ ਕੇ ਲੋਅ ॥
ਕਰਹਿ ਅਨੰਦੁ ਸਚਾ ਮਨਿ ਸੋਇ ॥
ਸਚ ਖੰਡਿ ਵਸੈ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ॥
ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ ॥
ਨਾ ਆਹਿ ਮਰਹਿ ਨ ਠਾਗੇ ਜਾਹਿ ॥
ਜਿਨ ਕੈ ਰਾਮੁ ਵਸੈ ਮਨ ਮਾਹਿ ॥
ਤਿਥੈ ਭਗਤ ਵਸਹਿ ਕੇ ਲੋਅ ॥
ਕਰਹਿ ਅਨੰਦੁ ਸਚਾ ਮਨਿ ਸੋਇ ॥
ਸਚ ਖੰਡਿ ਵਸੈ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ॥
ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ ॥

*Na ohi marahi na thage jahi, Jin kai
Ramu vasai man mahi. Tithai bhagat
vasai ke loa, Karahi anandu sacha mani
soi. Sach khand vasai Nirankaru, Kari
kari vekhai nadari nihal.*

Word meanings:

na ohi marahi: neither do they die; *na thage jai:* nor deluded by Maya (Mammon); *Jin kai:* their; *Ramu vasai man mahi:* God abides in their heart; *tithai:* there (in that realm); *bhagat vasai:* saints abide there; *ke loa:* assembled from all over the world; *karahi anandu:* enjoy bliss; *sacha mani soi:* for the True Lord abides in their heart ;*Sach Khand:* Realm of Truth or Eternity; *vasai:* abides; *Nirankaru:* the Formless One; *kari kari:* after creating the universe.*vekhai:* watches; *nadir nihal:* casting His gracious

glance blesses them with joy.

Explanation:

Those men who have attained to the Realm of grace neither die, nor are deluded by Maya or material riches of the world, for in their heart abides the True Lord. Saints from all over the world live there. Since the True Lord abides in their heart, they live in perpetual bliss. The last stage is that of the Realm of Truth where the Formless

Lord has His abode.

He casts His glance of grace on His creation and blesses them with joy. He looks after His creation with love and care. This is the state in which God's devotees become one with Him.

ਤਿਥੈ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਵਰਭੰਡ ॥
ਜੇ ਕੈ ਕਥੈ ਤ ਅੰਤ ਨ ਅੰਤ ॥
ਤਿਥੈ ਲੋਅ ਲੋਅ ਆਕਾਰ ॥
ਜਿਵ ਜਿਵ ਹੁਕਮੁ ਤਿਵੈ ਤਿਵ ਕਾਰ ॥
ਵੇਖੈ ਵਿਗਸੈ ਕਰਿ ਵੀਚਾਰੁ ॥
ਨਾਨਕ ਕਥਨਾ ਕਰੜਾ ਸਾਰੁ ॥
ਤਿਥੈ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਵਰਖੰਡ ॥
ਜੇ ਕੋ ਕਥੈ ਤ ਅੰਤ ਨ ਅੰਤ ॥
ਤਿਥੈ ਲੋਅ ਲੋਅ ਆਕਾਰ ॥
ਜਿਵ ਜਿਵ ਹੁਕਮੁ ਤਿਕੈ ਤਿਵ ਕਾਰ ॥
ਕੇਖੈ ਵਿਗਸੈ ਕਾਰੈ ਵੀਚਾਰੁ ॥
ਨਾਨਕ ਕਥਨਾ ਕਰੜਾ ਸਾਰੁ ॥

Tithai khand mandal varbhand.
Je ko kathai ta ant an ant.
Tithai loa loa akar.
Jiv jiv hukamu tivai tiv kar.
Vekhai vigasai kari vicharu.
Nanak kathana karara saru.

Word meanings:

khand: realms; *mandal:* regions; *varbhand:* universes; *je ko kathai:* if any person tries to describe them; *ta ant na ant:* there is no end to them, that is, they are beyond description, none can know their extent;*loa loa:* worlds upon worlds; *akar:* forms upon

forms; *jiv jiv hukam*: as the Lord's command; *tivai tiv kar*: so do they function; *vekhai*: watches; *vigasai*: is pleased or delighted; *kari vicharu*: on thinking or reflection; *kathana*: their description; *karara sar*: hard like steel; that is their description is a very difficult task.

Explanation:

In that state of becoming one with the Timeless One, man sees many regions, countries and continents. So many are they that if anyone tries to describe them, he cannot find their extent. Worlds upon worlds and forms upon forms are also seen there, which are functioning according to the Lord's Ordinance and Will. Attaining to this state, man sees God's Ordinance working everywhere. He sees clearly that God looks after all creatures after careful reflection and is pleased to do so. O Nanak, it is very difficult to describe this state.

Commentary: (Stanza 34 to 37)

We have seen that in the preceding four stanzas, Guru Sahib has described five 'Khands' (Realms). They are:

(i) 'Dharam Khand' [Realm of righteous action], (ii) 'Gian Khand' [Realm of Divine Knowledge], (iii) 'Saram Khand' [Realm of spiritual endeavour] (iv) 'Karam Khand' [Realm of Divine Grace], (v) 'Sach Khand' [Realm of Truth or Eternity].

'Dharam Khand' is the region where abide the creatures of the world, who have been described as 'doer of deeds'. This earth has been called the 'Dharam Khand'.

'Dharam' (righteousness) means doing such deeds as are good and auspicious for this world and earn liberation in the world

hereafter. In the first half of the stanza, we are told that human beings are judged on the basis of their deeds – good or bad. Where are they judged? In the second half of the stanza, Guru Sahib says that giving up his mortal frame when man goes to the 'True Court' of the 'True Lord', there his deeds are examined and it is judged whether he is firm or fickle. Who adorn the Lord God's court and occupy a place of honour? Guru Sahib says – *'They are the Elect Honourable who, by His glance receive the mark of His approval and acceptance. They do not fall into the cycle of birth and death'*.

ਬਖਸਿ ਲੀਏ ਨਾਹੀ ਜਮ ਕਾਣੇ ॥

ਬਖਸਿ ਲੀਏ ਨਾਹੀ ਜਮ ਕਾਣੇ ॥

Bakhas lee-ay naahee jam kaanay.

*'Saved (forgiven) by God,
they are placed beyond the power of Yama
(Death).' (S.G.G.S., P.1190)*

After this description of the Divine Court, two and a half stanzas later, in stanza 37 again comes the description of this place. In stanza 34, it is called the True Court, while in stanza 37, it has been called 'Sach Khand' (Realm of Truth or Eternity). In stanza 37, it has been described as the dwelling place of the Formless Lord God.

ਰੂਪ ਸਤਿ ਜਾ ਕਾ ਸਤਿ ਅਸਥਾਨੁ ॥

ਰੂਪ ਸਤਿ ਜਾ ਕਾ ਸਤਿ ਅਸਥਾਨੁ ॥

Roop sat jaa kaa sat asthaan.

'True or Eternal is His form, eternal His station' (S.G.G.S., P.284)

In short, the first half of stanza 34 contains description of the physical earth and the beings with physical forms abiding there, while the latter half of stanza 37 contains description of the image and abode of the Formless One (God). Between these

two – the manifest and the transcendent, there is mention of three other realms: ‘*Gian Khand*’ [Realm of Divine knowledge], ‘*Saram Khand*’ [Realm of spiritual endeavour], ‘*Karam Khand*’ [Realm of Divine Grace]. These have been described in stanza 35, 36 and 37 respectively. His unfathomable state, Guru Sahib knows himself, but it appears that ‘*Gian Khand*’ contains description of Divine Knowledge, ‘*Saram Khand*’ of ecstasy born out of spiritual endeavours, and ‘*Karam Khand*’ of God’s devotional worship and spiritual strength. They have neither been described as manifest like the earth, nor transcendent or formless like the ‘*Sach Khand*’ [Realm of Truth]. But it has been stated clearly that ‘*Gian Khand*’ [Realm of Divine knowledge] is the abode of the ‘light’ of Divine knowledge and millions of ecstasies or serene joys. The chief attribute of ‘*saram khand*’ is beauty The forms of all that is known are fashioned there. ‘Forged there are men’s awareness, wisdom and understanding of mind, as well as insight of gods and divines. It is a place of all joys and felicities. It is the abode of that bliss which is obtained from Divine beauty and splendour. Beauty is naturally and spontaneously a source of joy.

Then comes the ‘*Karam Khand*’ [Realm of Divine Grace]. There abide God’s devotees and saints from many worlds in whose heart abides Lord God, and they ever remain absorbed in bliss. It has been described as the abode of ‘spiritual might’, and not of ‘ego’. It is, in fact, the might which annuls ego, and the devotee’s within is suffused with God. In that realm abide devotees wedded to God singing His praises. Their beauty and glory can’t be described.

The most important thing about this realm or stage of spiritual growth and attainment is that there is no fall from it. Death has no fear for a denizen of this realm. Maya (Material riches) cannot tempt him and make him fall in her snares. It is the realm of God’s grace. Those who receive the glance of grace of the compassionate and gracious Lord rise above death :

ਬਖਸਿ ਲੀਏ ਨਾਹੀ ਜਮ ਕਾਣੈ ॥
ਬਖਸਿ ਲੀਏ ਨਾਹੀ ਜਮ ਕਾਣੈ ॥

Bakhas lee-ay naahee jam kaanay.

‘Saved (forgiven) by God,
they are placed beyond power of Yama
(Death).’
(S.G.G.S., P.1190)

God abiding in the realm of Truth or Eternity runs the affairs of the world as per His Ordinance and Will. He is delighted as He oversees, directs, reflects and showers His blessings. Guru Nanak Dev Ji has elsewhere referred to this ‘*Sach Khand*’ [Realm of Truth] as ‘*Sacha Mahal*’ [True Mansion] also where he is to go after his worldly sojourn:

ਹਉ ਢਾਢੀ ਵੇਕਾਰੁ ਕਾਰੈ ਲਾਇਆ ॥
ਰਾਤਿ ਦਿਹੈ ਕੈ ਵਾਰ ਧੁਰਹੁ ਫੁਰਮਾਇਆ ॥
ਢਾਢੀ ਸਚੈ ਮਹਲਿ ਖਸਮਿ ਬੁਲਾਇਆ ॥
ਸਚੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਕਪੜਾ ਪਾਇਆ ॥
ਸਚਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਭੋਜਨੁ ਆਇਆ ॥
ਗੁਰਮਤੀ ਖਾਧਾ ਰਜਿ ਤਿਨਿ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥
ਢਾਢੀ ਕਰੇ ਪਸਾਉ ਸਬਦੁ ਵਜਾਇਆ ॥
ਨਾਨਕ ਸਚੁ ਸਾਲਾਹਿ ਪੂਰਾ ਪਾਇਆ ॥੨੭॥

ਹਉ ਢਾਢੀ ਵੇਕਾਰੁ ਕਾਰੈ ਲਾਇਆ ॥
ਰਾਤਿ ਦਿਹੈ ਕੈ ਵਾਰ ਧੁਰਹੁ ਫੁਰਮਾਇਆ ॥
ਢਾਢੀ ਸਚੈ ਮਹਲਿ ਖਸਮਿ ਬੁਲਾਇਆ ॥
ਸਚੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਕਪੜਾ ਪਾਇਆ ॥
ਸਚਾ ਅਮ੃ਤ ਨਾਮੁ ਭੋਜਨੁ ਆਇਆ ॥
ਗੁਰਮਤੀ ਖਾਧਾ ਰਜਿ ਤਿਨਿ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥
ਢਾਢੀ ਕਰੇ ਪਸਾਉ ਸਬਦੁ ਵਜਾਇਆ ॥
ਨਾਨਕ ਸਚੁ ਸਾਲਾਹਿ ਪੂਰਾ ਪਾਇਆ ॥੨੭॥

*Ha-o dhaadhee vaykaar kaarai laa-i-aa.
Raat dihai kai vaar dhurahu furmaa-i-aa.
Dhaadhee sachai mahal khasam bulaa-i-aa.*

*Sachee sifat saalaah kaprhaa paa-i-aa.
Sachaa amrit naam bhojan aa-i-aa.
Gurmatee khaadhaa raj tin sukh paa-i-aa.
Dhaadhee karay pasaa-o sabad vajaa-i-aa.
Naanak sach saalaahi pooraa paa-i-aa.*

*I, an idle bard by Thee a task am assigned:
In primal time was I commanded night and day to laud Thee.*

The bard by the Master to the Eternal Mansion was summoned.

And with the robe of holy Divine laudation and praise honoured.

On the holy Name ambrosial was he feasted.

As by the Master's guidance on this he has feasted, Has felt blessed.

The bard, Divine laudation by the holy Word, Has spread and proclaimed.

Saith Nanak: By laudation of the holy Eternal, Is the Supreme Being, all perfection, attained.'

(S.G.G.S., P.150)

Sri Guru Arjan Dev Ji described this 'True Mansion' as the 'Mansion of joy and peace':-

ਸੁਖ ਮਹਲ ਜਾ ਕੇ ਉਚ ਦੁਆਰੇ ॥
ਤ੍ਰਾ ਮਹਿ ਵਾਸਹਿ ਭੰਗਤ ਪਿਆਰੇ ॥੧॥
ਸਹਜ ਕਬਾ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਅਤਿ ਮੀਠੀ ॥
ਵਿਰਲੈ ਕਾਹੂ ਨੇਤ੍ਰਹੁ ਡੀਠੀ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਤਹ ਗੀਤ ਨਾਦ ਅਖਾਰੇ ਸੰਗਾ ॥
ਊਹਾ ਸੰਤ ਕਰਹਿ ਹਰਿ ਰੰਗਾ ॥੨॥
ਤਹ ਮਰਣ ਨ ਜੀਵਣ ਸੋਗੁ ਨ ਹਰਖਾ ॥
ਸਾਚ ਨਾਮ ਕੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਰਖਾ ॥੩॥
ਗੁਹਜ ਕਥਾ ਇਹ ਗੁਰ ਤੇ ਜਾਣੀ ॥
ਨਾਨਕ ਬੋਲੈ ਹਰਿ ਹਰਿ ਬਾਣੀ ॥੪॥
ਸੁਖ ਮਹਲ ਜਾ ਕੇ ਊਚ ਫੁਆਰੇ ॥
ਤੀ ਮਹਿ ਵਾਸਹਿ ਭਗਤ ਪਿਆਰੇ ॥੧॥
ਸਹਜ ਕਥਾ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਅਤਿ ਮੀਠੀ ॥
ਵਿਰਲੈ ਕਾਹੂ ਨੇਤ੍ਰਹੁ ਡੀਠੀ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਤਹ ਗੀਤ ਨਾਦ ਅਖਾਰੇ ਸੰਗਾ ॥

ਤਹਾ ਸਤਿ ਕਰਹਿ ਹਰਿ ਰੰਗਾ ॥੨॥

ਤਹ ਮਰਣੁ ਨ ਜੀਵਣੁ ਸੋਗੁ ਨ ਹਰਖਾ ॥

ਸਾਚ ਨਾਮ ਕੀ ਅਮ੃ਤ ਵਰਖਾ ॥੩॥

ਗੁਹਜ ਕਥਾ ਇਹ ਗੁਰ ਤੇ ਜਾਣੀ ॥

ਨਾਨਕੁ ਬੋਲੈ ਹਰਿ ਹਰਿ ਬਾਣੀ ॥੪॥

Sookh mahal jaa kay ooch du-aaray.

Taa meh vaaseh bhagat pi-aaray.1.

Sahj kathaa parabh kee at meethee.

Virlai kaahoo naytarahu deethee.1. rahaa-o.

Tah geet naad akhaaray sangaa.

Oohaa sant karahi har rangaa.2.

Tah maran na jeevan sog na harkhaa.

Saach naam kee amrit varkhaa.3.

Guhaj kathaa ih gur tay jaanee.

Naanak bolai har har banee.4.

'He whose lofty mansions are abodes of joy - In them abide His beloved devotees.

Extremely sweet is the discourse of Divine enlightenment,

That a rare one with his eyes has beheld.

There are heard song and music, and concourse of the holy held:

God's devotees there have joy in the Lord.

There is neither death nor life of the body; neither pain nor pleasure:

The holy Name rains there in showers.

This secret account from the Master is learnt: Nanak utters only God's own Word.'

(S.G.G.S., P.739)

The 'Sach Khand' [Realm of Truth] is the goal of the other four stages of Divine Name meditation to meet God. If we examine carefully, we find that while living in the next stage, the devotee does not become alienated from the earlier one. As he reaches the goal, he lives in all the stages simultaneously.

According to this explanation, if God's abode is in the 'Realm of Truth', from where He forges and looks after His creation, then

He becomes limited to one particular region, whereas God is all-pervasive. This difficulty arises due to our physical limitations and limited intellect and understanding. Wondrous is the play of God. He is all-pervasive as well as detached. He is immanent as well as transcendent.

ਨਿਰਗੁਨ ਆਪਿ ਸਰਗੁਨ ਭੀ ਓਹੀ ॥
ਕਲਾ ਧਾਰਿ ਜਿਨਿ ਸਗਲੀ ਮੌਹੀ ॥
ਨਿਰਗੁਨ ਆਪਿ ਸਰਗੁਨ ਭੀ ਓਹੀ ॥
ਕਲਾ ਧਾਰਿ ਜਿਨਿ ਸਗਲੀ ਮੌਹੀ ॥
*Nirgun aap sargun bhee ohee.
Kalaa Dhaar jin sagee mohee.*
'The Lord who by weilding
His might has the whole universe charmed,
Is unattributed (transcendent) and attributed
(immanent) Himself.' (S.G.G.S., P.287)

ਗਾਵੈ ਕੋ ਜਾਪੈ ਦਿਸੈ ਢੂਰਿ ॥
ਗਾਵੈ ਕੋ ਵੇਖੈ ਹਾਦਰਾ ਹਡੂਰਿ ॥
ਗਾਵੈ ਕੋ ਜਾਪੈ ਦਿਸੈ ਢੂਰਿ ॥
ਗਾਵੈ ਕੋ ਕੇਖੈ ਹਾਦਰਾ ਹਡੂਰਿ ॥
*Gaavai ko jaapai disai door.
Gaavai ko vaykhai haadraa hadoor.*
'Some sing that He appears to be distinct
and transcendent.
Some sing that He watches all and is
omnipresent.' (S.G.G.S., P.2)

After having wrought the creation of the world, He has Himself come to pervade it, wherein He has seated Himself.

ਆਪੀਨੈ ਆਪ ਸਾਜਿਓ ਆਪੀਨੈ ਰਚਿਓ ਨਾਉ ॥
ਦੁਯੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਾਜੀਐ ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ ॥
ਆਪੀਨੈ ਆਪੁ ਸਾਜਿਐ ਆਪੀਨੈ ਰਚਿਐ ਨਾਉ ॥
ਦੁਯੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਾਜੀਐ ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ ॥
*Aapeenhai aap saaji-o aapeenhai rachi-o
naa-o.
Duyee kudrat saajee-ai kar aasan ditho
chaa-o.*

'The Lord of Himself created
His own self and assumed He Himself the
Name. Secondly, He made the creation and
seated therein, He beholds it with delight.'
(S.G.G.S., P.463)

Stanza XXXVIII

Introduction:

Holy Name and its recitation, its contemplation and lodgment within have been described as the sole means of all the spiritual attainment detailed in the earlier stanzas. The virtuous traits needed for engaging in Divine Name contemplation and God's hidden assistance and grace required for its fructification and accomplishment have been briefly described here again. The virtuous traits have been symbolized as tools needed for the mint to forge the holy Word.

ਜਤੁ ਪਾਹਾਰਾ ਧੀਰਜੁ ਸੁਨਿਆਰੁ ॥
ਅਹਰਣਿ ਮਤਿ ਵੇਦੁ ਹਥੀਆਰੁ ॥
ਭਉ ਖਲਾ ਅਗਨਿ ਤਪ ਤਾਉ ॥
ਭਾਂਡਾ ਭਾਉ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤਿਤੁ ਢਾਲਿ ॥
ਘੜੀਐ ਸਬਦੁ ਸਚੀ ਟਕਸਾਲੁ ॥
ਜਿਨ ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰਮੁ ਤਿਨ ਕਾਰੁ ॥
ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲੁ ॥੩੮॥
ਜਤੁ ਪਾਹਾਰਾ ਧੀਰਜੁ ਸੁਨਿਆਰੁ ॥
ਅਹਰਣਿ ਮਤਿ ਵੇਦੁ ਹਥੀਆਰੁ ॥
ਭਉ ਖਲਾ ਅਗਨਿ ਤਪ ਤਾਉ ॥
ਭਾਂਡਾ ਭਾਉ ਅਮ੃ਤੁ ਤਿਤੁ ਢਾਲਿ ॥
ਘੜੀਐ ਸਬਦੁ ਸਚੀ ਟਕਸਾਲੁ ॥
ਜਿਨ ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰਮੁ ਤਿਨ ਕਾਰੁ ॥
ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲੁ ॥
*Jatu pahara dhiraju suniaru.
Aharani mati Vedu hathiaru.
Bhau khala agani tap tau.
Bhanda bhau amrit titu dhali.
Ghariai sabadu sachi taksal.*

(... to be continued)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਅਤੇ ਰਿਨੀਊਵਲ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿਫ਼

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਗਾਇਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਕੈਸਟਾਂ, CD.'S, VCD.'S, DVD.'S MP3 ਦੇ ਆਪ ਜੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ Address's ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੀ।

For all enquiries about 'Atam Marg' viz. renewal, new membership, non-receipt of the magazine etc. and also for procuring audios, videos & CDs; and books authored by Sant Waryam Singh Ji, please contact the following

England (U.K.)

For U.K. renewal of Atam Marg Magazine please forward cheque \$ 30.00 payable to A.M.S.S.E.C.T. (U.K.) 9 Elizabeth Road, Walsall, West Midlands WS5 3 PF

Atam Marg Spiritual Scientific Educational Charitable Trust (U.K.)

9 Elizabeth Rd.,

Walsall West Midlands, WS5 - 3PF U. K.

Contact : Mrs. Gurbax Kaur,

Mr. Jagtar Kulair : Tel : 0044-1212002818

Fax : 0044-1212002879

Voicemail : 0044-8701654402

Raj Mobile : 0044-7968734058

Email : info@atammarguk.com

IN INDIA

09417214391, 09417214379 09814612900,

Email: atammarg1@yahoo.co.in

Australia

Bibi Jaspreet Kaur Cell : 0061-406619858

Email :- jaspreetkaur20@hotmail.com

U.S.A.

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust, Contact : Baba Satnam Singh Ji Atwal, Po. Box No. 32845, Sanjose, CA - 95152, U.S.A.
Phone & Fax :- 001-408-263-1844,
vgrmctusa@yahoo.com

S. Baldev Singh Grewal

Fremont, U.S.A - 001-510-249-9456

Canada

Bhai Sarmukh Singh Pannu

Phone - 001-604-433-0408

Bhai Parmjit Singh Sandhu

Cell: 001-250-600-3072

Bhai Tarsem Singh Bains

Cell : 001-604-862-9525, Phone : 001-604-599-5000

Foreign Membership

	Annual	Life
U.S.A.	60 US\$	600 US\$
U.K.	40 £	400 £
Europ	50 Euro	500 Euro
AUS.	80 AUD\$	800 AUD\$
CAN	80 CAN \$	800 CAN \$